SYNOPSIS
UNIVERSÆ
MEDICINÆ PRACTICÆ:

SIVE,

DOCTISSIMORUM VIRORUM

DE MORBIS

Eorumque Caussis ac Remediis Judicia.

ACCESSERUNT NUNC DEMUM
Casus nonnulli oppidò rari.

PARS PRIMA.

AUTHORE

J. ALLEN, M. D.

EDITIO NOVA VENETA,
ad tertiam LONDINENSEM prioribus, triente plus, auctiorem, exacta, additis prætereà FORMULIS remediorum ex quinta AMSTELODAMENSI desumptis.

Τῆς αὐτῆς διανοίας ἐςὶ γνῶναι τὰ ὀρθῶς εἰρημένα.
Ἱπποκρατ. περὶ διαίτης.

VENETIIS, MDCCXLII.
Apud LAURENTIUM BASILIUM.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

VIRIS PERILLUSTRIBUS,
Eruditissimisque, D. D.

ORNATISSIMO SPECTATISSIMOQUE

PRÆSIDI,

CENSORIBUS MERITISSIMIS,

ET RELIQUIS

INCLYTI MEDICORUM
LONDINENSIUM COLLEGII
Sociis Doctissimis:

Exiguum hoc OPUS,
Obsequii & Honoris ergo,
Quàm humillimè D. D. C. Q.
Συσκολαστὴς Indignissimus.

AD
LECTOREM.

Edicina, omnium artium nobilissima, si ad ejusdem praecognita, institutiones, & theoriam spectemus, nuperis annis progressus & incrementa admiranda accepit; agnoscendum est tamen & vehementer dolendum, quòd praxis, pars ejus longè utilissima, haud pari passu processerit. Ars medendi non nisi tardo pede progreditur. In seculorum revolutione, ingenio singulari valens perrarò assurgit, qui in hac etiam parte artem cudit; sed homines istiusmodi indolis, teste medicorum ab Hippocrate catalogo, in ingenti temporis tractu apparent rari nantes in gurgite vasto: Interim loco sanioris praxeos & melioris medendi methodi hypotheses novae & theoriae novae quotannis ad nauseam usque nobis obtruduntur, quae ostentationis multum, utilitatis parum habent: Tritum utcunque sit illud, Qui speculantur non medentur, *non tamen a veritate prorsus alienum esse ex observatione satis frequenti constat.*

Praesentis instituti propositum est praxin legitimam & laudabilem UNDECUNQUE DESUMPTAM VEL MUTUATAM *omni opera maximè compendiariò exhibere, & optimorum scriptorum auctoritate firmiter stabiliito. Hoc est, quod impraesentiarum subivi, munus, quo officio (sperare fas est) fortassis aliquando manus magis idonea cum majori laude &*

utili-

utilitate defungetur; ut uno intuitu videamus; *quò usque ventum est in vera ac solida medendi cognitione.*

Ut plurimùm tantùm monitoris officium præsto: Morbi omnes ex præstantissimis scriptoribus hìc ad vivum depinguntur; præcipuæ morborum causæ, & de eorumdem eventu judicia, traduntur; indicationes curativæ exponuntur; & remedia nonnulla præstantior saltem, breviter attinguntur, & concinnæ aliquot formulæ subduntur, ut citò, tutò, & jucundè; & qua fieri potest certitudine; medeamur.

Citationes authorum non ex numero, sed ex pondere & momentis sunt æstimandæ: Aphorismos præclarissimi Boerhaavii *haud satis pro merito laudavi; quoniam uniuscujusque manibus præsto esse & charissimos haberi nullus dubito: est enim opus omnibus numeris absolutum, & tantùm non divino afflatu exaratum, auro contrà æstimandum, decies & ampliùs perlegi dignissimum, immò in sinu perpetuò gestari.*

De morborum Ætiologiis (ingenuè fateor) non nisi paucissima in medio protuli: origines & causæ proximæ morborum plerumque longè abstrusiores sunt, quàm ut nostræ mentis acies eò usque penetrare possit; & reverà, si dissimulare nolimus, agnoscendum est, quòd hæ ut plurimùm usque adeo nos lateant, ut in iisdem pervidendis hactenus Talpæ simus: In alto navigamus LONGITUDINIS IGNARI.

Meipsum quod attinet, ne sim planè ἀσύμβολος, de proprio penu ex adversariis meis depromptum, ubique ferè, nunc demum in hac tertia Edi-

Editione, nonnihil interspersi, quæ usui publico libenter mancipavi, & utinam ne illa sint sola omnium manca & jejuna.

Qualescunque tamen sunt hæ lucubrationes, satis novi non esse aliquid, quod hoc loco proferre possum, quod limatiores vel utiliores illas reddat; neque ornatiores in futurum polliceor, ut sint hujusce opusculi aliquid præsidii.

Unicum tantùm præfandum restare censui, nempe; ut te certiorem faciam me hæc collectanea in lucem edidisse non ex suasu amicorum, vel quæstus, aut gloriolæ captandæ gratia; sed inductu consilii, ut mihi visum est, recti honestique, & publicum, tam ægrotantium quàm medentium (maximè juniorum) emolumentum respicientis.

Valeas itaque, Candide Lector, & hasce versuras *sine fastidio accipias, atque hoc levidense* φιλανθρωπίας *nostræ pignus, animique erga te benevoli documentum, fac æqui bonique consulas.*

Medicus est Minister, Natura Medicatrix: Deus interim hisce clementer benedicat.

NOI

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

COncedemo Licenza a *Lorenzo Baseggio* Stampatore di Venezia di poter ristampare il Libro intitolato: *Synopsis Universæ Medicinæ Practicæ, sivè Doctissimorum Virorum de Morbis &c.* Auctore *J. Allen M. D. Pars I. & II.* in 8. in due Tometti, già stampato in Venezia per *Lorenzo Baseggio* nell'anno 1737. con Licenza de'Superiori.

Data li 12. Decembre 1741.

(

(Z. Alvise Mocenigo 2°. Rif.

(Zuanne Querini Proc. Rif.

Registrato in Libro a carte 21.

Agostino Bianchi Segr.

Registrato nel Magistrato Illustriss. ed Eccellentiss. della Bestemmia.

Alvise Legrenzi Segr.

SYNO-

SYNOPSIS
UNIVERSÆ
MEDICINÆ PRACTICÆ, &c.

CAPUT PRIMUM,

Sive Fasciculus Morborum primus.

FEBRES IN GENERE.

Ex observatione & inter legendum.

Art. 1. EBRES (ut rectè annotavit clarissimus Sydenhamus) cum Appendicibus suis duas ferè tertias partes omnium, quæ sunt morborum, complent; ideoque his exponendis, utpote quæ etiam totis corporibus inhærescunt, meritò exordiri statuimus. **Procemium.**

Art. 2. Febris autem (inquit idem) nihil aliud est, quam *naturæ conamen materiæ morbificæ, cor-* **Febris quid.**

A *pori*

pori valde inimicæ, exterminationem in ægri salutem omni ope molientis.

Febrium divisio. *Art.* 3. Febrium divisio maximè generalis & genuina est in *Essentialem & Symptomaticam*.

Essentialis. *Art.* 4. Febris essentialis est cujus causa primaria in ipso sanguine delitescit, a nullo alio morbo solidarum partium originem ducens, aut quocunque modo pendens, atque hæc est *Febris absoluta & propriè dicta*.

Symptomatica. *Art.* 5. Febris symptomatica est febris secundaria, quæ non propriam subsistentiam habet, sed a graviori alicujus partis affectu originem trahit, & frequentissimè ab insigni aliqua inflammatione pendet, unde *Febres variæ inflammatoriæ dictæ*.

Essentialis divisio. *Art.* 6. Febris essentialis dividitur in Ephemeram, Intermittentem, Continentem & Continuam.

Ephemera. *Art.* 7. Febris omnium mitissima est Febris ephemera, sive diaria, i. e. Febris unius diei; ab insolatu, exercitio nimio, vel aliquo alio accidente externo oritur, & spatio 24. horarum ultrò terminari solet. Sola quiete, & in lecto decubitu curatur.

Intermittens. *Art.* 8. Huic proximæ sunt Febres intermittentes, scilicet, quotidianæ, tertianæ, quartanæ simplices, tertianæ, quartanæ duplices &c. Hæ more Febris diariæ spatio 24. horarum plus minus pro isthac vice finiuntur; verum pro peculiari illarum genio, singulis, vel alternis diebus, vel quarto quoque die, recrudescere solent.

Continens. *Art.* 9. His congener est Febris συνεχὴς, seu continens, quæ quidem est Febris continua, sed non uno tenore pergens; ad plures dies sine ἀπυρεξία protenditur, habet tamen sua *remissionis & exacerbationis* tempora, statis, vel incertis periodis se invicem excipientia; *intermissionem* verò nullam habet.

Continua. *Art.* 10. Febrium gradus proximus & ultimus est

est *συνοχος*, sive Febris continua propriè dicta; quæ ab initio ad finem ubique est æquabilis, *sine symptomatum exacerbatione & remissione periodica*: hujus generis sunt Febres malignæ, Febres pestilentiales; ipsa pestis, &c.

Sydenhami sententia.

Art. 11. Ille dubio tramite errat, atque incerto ducitur filo, qui in Febrium curatione non continenter ob oculos habet *anni constitutionem*, quatenus huic aut alteri morbo epidemicè producendo favet; cæterisque morbis omnibus una concurrentibus in ejus similitudinem ac formam detorquendis; hæ autem variæ constitutiones aut habitudines ab occulta & inexplicabili quadam aeris alteratione pendent, quæ proprias ac sibi peculiares Febres producunt, quæ *stationariæ* nobis audiunt. Ratio habenda est anni constitutionis.

Art. 12. In novis Febribus cunctandum est paulisper; & ad magna remedia non nisi pede tardo procedendum; interim morbi genium ac morem diligenter pensitando indicationes præsertim a *lædentibus* & *juvantibus* sumendæ sunt; neque pudet fateri me non semel in curandis Febribus, ubi nondum constaret, quid mihi agendum esset, nihil prorsus agendo & mihi & ægro consuluisse optimè; dum enim morbo invigilarem; quo eum opportunius confodere valeam, Febris vel sponte sua sensim evanuit, vel in eum se typum redegit, ut jam mihi innotesceret, quibus armis esset debellanda. " Non enim levis est consolatio viro „ probo in rebus dubiis, facilèque errori obno„ xiis se saltem inculpatum tueri, si se minus uti„ lem præbere nequeat. " Et in novæ Febris ingressu paulisper cunctandum est.

Art. 13 " Calidum solum non est Febris cau„ sa, (*inquit Hippocrates de vet. medic.*) sed ea „ est calidum & amarum simul, calidum & aci- Febris causæ.

 „ dum,

„ dum, calidum & salsum, aliaque innumera." Ex frequenti etiam observatione compertum est Febrem in *corporibus sanis* evenire posse, in quibus nullus apparatus morbificus, vel quoad plethoram, vel cacochymiam, &c. occisionem subministraret; nihilominus hujusmodi homines præcedentes insigni aliqua aeris, victus, &c. rerum non naturalium, mutatione, Febre corripiuntur, propterea quod eorum sanguis novum statum & conditionem adipisci gestit, qualem ejusmodi aer aut victus postulaverit.

Evenire potest in corporibus sanis.

Art. 14. Indicatio generalis in curatione Febrium est, ut sanguinis commotio intra modum naturæ proposito congruentem contineatur, ea nimirum ratione, ut nec hinc plus æquo gliscat, undè periculosa symptomata, nec illinc nimiùm torpeat, ne naturæ conamen frustretur; atque hinc exurgit norma sanguinem mittendi plus minus, vel prorsus omittendi.

Indicatio generalis.

Art. 15. Si adsit vomendi proclivitas, vomitorium propinare necessum esse omnino videtur; aliàs etenim accidere solet diarrhœa in Febris progressu, ægro interdum admodum periculosa. In initio Febris emeticum propinari debet, sed, si omissum fuerit, quovis morbis tempore adhiberi potest, modò vires ægri ferre valeant; post hoc autem paregoricum hora somni propinandum est; diebus insequentibus, si repetitio venæsectionis minus indicetur, & non aderit diarrhœa, enemata alternis diebus in usum venire possunt, usque ad decimum vel duodecimum diem, quo tempore negotio ad secretionem vergente medicamentis calidioribus liberaliùs indulgendum censeo ad concoctionem accelerandam. Si fermentatio rectè progrediatur, nullis omninò remediis opus est; despumatio etenim est opus naturæ.

Vomitorium.

Art. 16. Usitato circa diem decimumquintum, si adsit in urina laudabilis separatio, & symptomatum

Catharticum exhibendum sub finem.

matum remissio, catharticum adhiberi debet; ne sedimentum a fermentatione hic illic depositum in sanguinem remigrans recidivam conciliet; quandoque tamen ad diem decimum septimum differendum est.

Art. 17. Pro comperto affirmo, nihil ita certò atque ita potenter ægrum refrigerare, atque *catharsim post venæsectionem celebratam*: testatur enim experientia catharsin post venæsectionem quibuslibet aliis remediis fœliciùs certiùsque Febrem perdomare; tum quatenus intestinis illuviem dimovet; tum quatenus anodyno viam sternit. (Schedul. Monit.) Catharsis post V. S.

Art. 18. Ad genuinam sanguinis depurationem *duplex secretio* requiritur; una per *faces* fit, altera per *flores*, hæc sensim & paulò pleniori διαπνοῇ, potius quam sudore manifesto ut plurimum peragitur; separatione hac per flores jam facta, minus periculosa est diarrhœa. Duplex secretio.

Boerhaavii sententia.

Art. 19. Febris est frequentissimus morbus, *inflammationi* individuus comes, qui ingenti symptomatum numero plerumque stipatur. Febris quid

Art. 20. In omni Febre, a causis internis orta, horripilatio, pulsus velox, & calor, vario tempore, & vario gradu, adsunt; hæc autem ubi velociter decurrunt, Febris acuta, ubi tardè, lenta audit. Febris ferè semper cum sensu frigoris incipit, & progrediente morbo maximè a velocitate pulsus primario cognoscitur; adeoque velocior cordis contractio cum aucta resistentia ad capillaria Febris omnis acutæ ideam absolvit, quæ a causis infinitis produci potest. Sanitas ægroti videtur esse *cynosura* primaria, in quam natura in Febribus collimat; frequenter verò Febris in mortem desinit, quandoque in alium transit morbum. Symptomata quæ in omni Febre adsunt.

Curatio generalis. *Art.* 21. Curatio Febrium generalis summatim comprehenditur in vitæ ejusque viribus consulendo, acre irritans corrigendo & deturbando, lentorem dissolvendo, expellendoque, & symptomata mitigando. Si in Febre exorbitare natura deprehendatur, moderamen fit abstinentia, victu tenui, potu aquæ, venæsectione, clysmate refrigerante, &c. Si segnior appareat, excitabitur ope cardiacorum, aromaticorum, volatilium, &c. Sublata Febris causa symptomata reliqua cessabunt, quatenus ab ea primariò pendent,

De symptomatis. adeòque, si ferri queunt sine vitæ periculo, singularem curationem vix requirunt; nec temerè turbari debent: Si vero intempestiva & nimis sæva fuerint, singula sunt lenienda suis remediis propriis, habita semper ratione causæ & status morbi ipsius.

Ettmulleri sententia.

Quid vult natura per Febre. *Art.* 22. Febris est *motus naturæ*, seu quædam lucta, quæ spirituum plus minus alteratorum ope id, quod est hostile œconomiæ animali, eliminare satagit.

De diæta. *Art.* 23. Quò magis acuta est Febris, eò tenuior convenit diæta; licet ægri ad plures dies jejuni jaceant, perinde erit, *nec unquam vidi febricitantem fame pereuntem*, sed potiùs, si quid ingeritur, Febris exasperatur, &c. nam in alimentis appetitus præscribit rationem, *quantum* & *quale*, & *tempus*.

Vomitoria & sudorifera. *Art.* 24. Vomitoria in Febribus ferè omnibus in principio sunt proficua. Sudoriferorum usum ipsa natura nobis monstrat, signis coctionis apparentibus sunt optima; & etiam in toto morbi decursu sunt utilia; immo horum usu promiscuo Febres non raro curantur. Spiritus salis armoniaci, vel sal volatile ejusdem, est febrifugum universale, & usu repetito rarò fallax. Saccharata

quæ

quæcunque in Febribus insigniter nocent. *Hippocrates* in omni Febre vinum porrigit. Semper observavi quamdiu urinæ sunt crudæ, tamdiu res ægri in statu existunt ambiguo; quando verò adsunt signa coctionis fausta possumus ominari: opus hoc coctionis est solius naturæ. Inter signa lethalia nullum est certius, quam frequens manuum ad nares admotio sine ulla materiæ effluxione.

Baglivii sententia.

Art. 25. In morbis acutis, atque inflammatoriis paucis opus est remediis, satis enim fuerit vias observare diligenter, qua natura exitum tentat, euramque eò perducere, naturæ obsecundando, alioqui ægrotus pessum dabitur. Naturæ ductus sequendi sunt.

Art. 26. In Febribus universalibus, id est, quæ ipso de sanguine suscitantur, non admodum laborandum est circa partem affectam, ut inde curativæ deducantur indicationes; Febrium siquidem primordia, partesque affectæ in iisdem, nos plerumque latent, & si unquam paterent, oportet *indicationem dirigere ad constitutionem massæ sanguineæ febricitantis*, potiùs quam ad sophisticam speculationem causarum proximarum, aut quæ in Febribus primoprimæ sunt, quæ nostræ aciei minime subjiciuntur. Inanes speculationes massæ faciendæ.

Art. 27. Ideo si primæ viæ sint obductæ, eæque egerendæ atque expurgandæ fuerint, danda opera, ut Febrium fomes tollatur; Si verò sanguis febricitans sit exaltatus, & vehemens, ejus reprimendus est impetus; si nimis crassis humoribus irretitus, atque coagulatus, exaltetur, ac dissolvatur. In hisce enim *tribus præceptis* omnium propè illarum Febrium cura versatur, quæ ortum non ducunt ab organi læsione, verum ab humorum congerie, aut in ipso sanguine, aut in primis viis. Tria præcepta da curandis Febribus.

mis viis. Et cum ad crisin natura vergit, aut eas jam exiverit, tum a remediorum copia tanquam a peste cavendum.

Odor cadaverosus mortis præsagium. *Art.* 28. Ex odore, quem ægri spirant, soleo sæpe; utrum morbus facilis vel difficilis, brevis vel diuturnus, vel alterius generis futurus sit, judicare. In ægris qui morituri sunt, nonnullis ante mortem diebus solet, dum pulsum tangimus, ab eorum exhalare corpore fœdus quidam ac veluti *cadavericus odor*, qualem spirant in templis cadavera, ut sæpe observavi; & velim, ut seriò animadvertant medici. *Animadv. in pract. nov.*

Farrago sententiatum.

Regula de diæta. *Art.* 29. *Hippocratis* Aphorismus de diæta in morbis acutis sic se habet: ubi peracutus est morbus, statim extremos habet labores, & extremè tenuissimo victu uti necesse est; ubi verò non, sed pleniùs cibare licet, tantùm a tenui recedendum, quantum morbus remissior extremis fuerit. *Sect.* 1. *Aph.* 7.

Incommodum nimiæ remediorũ copiæ. *Art.* 30. Graviter errant illi, qui acutos & inflammatorios morbos remediorum copia tamdiu afficiunt, donec natura, quo se vertat nescia, & hinc inde, tum a morbi vehementia, tum a remediorum pondere, variè distracta, tandem cogatur succumbere: perturbato enim, distractoq; motu illo ordinato naturæ a repetitis toties, vel absque methodo exhibitis medicamentis, nec Febris minuitur, nec crisis stato tempore succedit, sed patiens dubio Marte colluctatus; vel in perniciem, vel in chronicos morbos delabitur. *Baglivius.*

Incommodum V S nimis crebræ. *Art.* 31. Observatione constat, quod *crebra sanguinis missio* homines Febri aptiores reddat præ cæteris: quare vulgo dicitur, quibus sanguis semel detrahitur, eos, nisi quotannis idem faciant, in Febrem proclives esse, & pinguescere. *Vuillis.*

Art. 32.

Art. 32. In Febribus continuis, si pulsus sit fortis uno tenore pergens, ut ut deliria, tremores, tendinum subsultus, cæteraque dira in genere nervoso symptomata subitam ruinam minari videantur, semper benè præsagit: é contra verò pulsus celer; debilis ac vacillans mortem præ foribus adstantem indubitanter prædicit; ut ut reliqua symptomata adblandiantur. *Morton.* Prognosticon generale.

Art. 33. In curatione Febrium summum ac acerrimum medici ingenium requiritur. Judicio præpollenti, *facultati innatæ & incommunicabili*, plurimum debetur. Morbi genius, anni constitutio, ægroti temperamentum, & vivendi modus, symptomata singula & universa; & innumera alia incidentia, & accidentia, omnia conjunctim & divisim *animo præsenti & sereno* diligenter perpendenda sunt; e quibus inter se ritè collatis sagaci medico, *lente festinanti*, exurgit *clara ac distincta medendi methodus*; & plerumque insequitur felix morbi exitus. Veritatem hujusce mei effati longa jam annorum serie non sine gratissimo animi delectamento feliciter expertus sum. Acumen ingenii opus est.

FEBRES INTERMITTENTES.

Mortoni sententia.

Art. 34. Febris intermittens est calor præternaturalis in sanguine accensus ab insolita spirituum expansione statis periodis redeunte; in hac autem Febre algor, rigor, calor, & sudores se invicem excipiunt; adsunt etiam in paroxysmo ægritudo universalis, nausea & vomitus, dolor capitis, lumbago, &c. Paroxismus quidem acutus est, morbus verò ipse ut plurimum plus minus chronicus. Febris intermittens simplex facillimè cognoscitur; ultrò enim sese in conspectum dat: quorcunque Definitio Febris intermittentis.

autem

autem sint earum varietates (sint quotidianæ, tertianæ, quartanæ, &c.) *fermentum morbificum* omnium idem est, & viribus *corticis Peruviani* certò ac citò cedit.

Species Feb. intermitt. *Art.* 35. " Species Febrium intermittentium ,, communes sunt *quotidiana, tertiana, & quartana simplex; quotidiana, tertiana, & quartana duplex; semitertiana*, &c. Sunt etiam Febres intermittentes quinto sexto vel septimo die ,, recurrentes. Contigit mihi in praxi videre fœminam per integram septimanam Febre laborantem, deinde proxima septimana omninò liberam; atque ita alternis septimanis febricitantem, & alternis apyrexiam habentem, idque ,, per longum tempus. Cortice Peruviano curata ,, fuit. "

Historia rara.

Curatio. *Art.* 36. Neque venæsectio, neque vomitoria, cathartica, aut diaphoretica, neque aliud quodcunque remedium in paroxysmo exhibitum aliquid ad curationem hujus morbi promovendam conducere observantur; a justa dosi vini benedicti trihorio ante tertium paroxysmum expectatum exhibita sæpiùs Febrem tertianam curatam novi. *Antimonium diaphoreticum* paulò ante adventum paroxysmi datum interdum morbum tollit; *Sal absynthii* febrifugum audit, & sequentem haustum usu comprobavi, ℞. *Aq. card. ben. theriacal. stillat. ana* ℥ij. *sal. absynth.* ʒß. *syrup. limon.* ℥iß. *misce*; sumat æger dimidiam partem trihorio ante paroxysmum, & reliquam in primo insultu. " In ,, Febribus intermittentibus (inquit Dolæus) pro ,, singulari secreto mihi est *lapis Lazuli* a ʒß. ad ,, ʒj. cum spiritu vini ante paroxysmum traditus. " Efficacia plurimorum amarorum (antequam vires *corticis Peruv.* satis exploratæ fuissent) experta fuit, uti *absynthii, cardui benedicti, rad. gentian. flor. chamæm.* (ferè specifici) & privatim *decocti amari febrifug. seq.* ℞. *Fol. matricar. card. ben.*

ab-

absynth. summit. centaur. min. flor. cham. ana mj. *sem. card. ben. citr. ana* ʒj. *sal. absynth.* ʒiss. *coq. in aq. font. q. s. ad* ℔iss. *dosis* ℥iij. vel iv. quarta quaque hora extra paroxysmum. Item pulvis febrifugus sequens; ℞. *flor. cham. subtilissimè pulverisat.* ℈j. *antimon. diaphoret. sal. absynth. ana* ℈ß. m. f. pulvis pro una dosi quarta quaque hora extra paroxysmum utilissimus est quidem iis, quibus vires corticis defecerunt, vel quando ob ἰδιοσυγκρασίαν non possumus exhibere. In confesso est his & hujusmodi remediis Febres intermittentes æstivo tempore quandoque curantur: *Cortex* vero *Peruvianus* consensu medicorum (hodie omnium) est *catholicum febrifugum*, quod omnes Febres intermittentes, in quavis anni tempestate, in omni ætate, & temperamento, penitùs, citò, tutò, & feliciter sanat: neque opus est, ut medici ingenia sua ampliùs torqueant in aliis febrifugis explorandis. " Cortex Peruvianus sudorem omnino nullum excitat; tantum omnigenas concoctiones è vestigio emendat sine ulla sensibili evacuatione nisi aliquibus alvum aliquoties, idque leniter admodum movet. Modus exhibendi nunc dierum omnibus innotescit. *Hactenus* de Febribus intermittentibus simplicibus. Cortex Peruvianus remedium polychrestú.

Art. 37. Symptomata vero Febrium intermittentium *spuriarum* nonnunquam sunt perquam vehementia, & typus Febris ipsius in variis suis stadiis sub larva vomitionis, diarrhœæ, doloris alicujus gravissimi, &c. absconditur. A periodica symptomatum vehementium exacerbatione & remissione, nec non ab urina lateritii coloris verus morbus potissimùm dignoscitur: alios etenim morbos frequentissimè simulat, undè arrepta occasione creantur nunc hæc nunc illa gravissima symptomata, vomitiones, diarrhœæ tormentosæ, cholera morbus, colica, dolores lateris punctorii, tanquam pleuritici, ophthalmia, apoplexia, hemicra- Febris intermittens spuria.

hemicrania, spasmi universales, vel particulares, dolores nephritici, *&c.*" Item *dolores parturientium æmuli*; in fœmina quadam hujusmodi „ dolores, alternis diebus recurrentes, duobus vel „ tribus a partu septimanis accedentes semel ipse „ observavi, idemque ab alio observatum fuisse „ audivi. Et (quod rarius adhuc videatur) *dolorem unius cruris* periodicè revertentem in homine quadragenario semel in praxi adnotavi: „ dolor fuit vehementissimus per 24. interdum „ per 30. horas durans, unde ingens intumescentia totius membri superveniebat; tumor cruris erat quasi partim *flatulentus* & partim *œdematosus*, qui non nisi longo post tempore fasciatione ad pristinam dimensionem redactus „ erat. Ambo hi ægroti cortice Peruviano sanati „ fuerunt."

Curatio. *Art.* 38. Versatilis quidem est horum affectuum Proteiformium genius, sed ab uno eodemque fermento pendent omnes, & unica antidoto, nempe *cortice Peruviano*, cum prudentia adhibito, facilè profligantur.

Prognosi. *Art.* 39. Nemo unquam à Febre intermittente interimitur, nisi in primo paroxysmi stadio, durante, scilicet, algore ex spirituum oppressione orto. Febres intermittentes, ubi valde chronicæ evadunt, viam sternunt ad alios morbos maximè funestos.

Historia. *Art.* 40. " Sequens historia inter casus oppidò „ raros meritò recenseri potest. Paucis abhinc „ annis Vvincauntioniæ in agro Somersetensi mortuus est senex, Theologus, nomine *Bulgin*; „ hic annum agens trigesimum quartum in Febrem intermittentem quotidianam incidit, quæ „ per totum vitæ cursum (dictu mirabile, verissimum tamen) per sexaginta scilicet annos, „ usque ad vitæ in extrema senectute terminum, „ duravit. Febris cum frigore præeunte, calore

„ & sua-

„ & sudore succedentibus per diuturnum istud spa-
„ tium, uteunque non semper cum eodem sævis-
„ simo impetu, constanter tamen, quotidie illum
„ invasit. Postremò *senio* potiùs quàm morbo
„ confectus nonagesimum quintum agens annum
„ obiit. Hæc narratio a filio & filia prædicti se-
„ nis adhuc viventibus, fidei indubitatæ ambo-
„ bus, renunciata est.

Farrago sententiarum,

Art. 41. Post accuratum examen totius historiæ Febrium intermittentium causa proxima constituitur *viscositas* liquidi arteriosi, superveniente dein causa quacunque velocioris & fortioris contractionis cordis, atque resolutionis ejus, quod stagnaverat. *Boerhaave*. **Causa proxima Feb. intermittentium.**

Art. 42. Galenus hac methodo curavit quartanas; primò propinavit vomitorium, die sequenti dedit *succum absynthii* bibendum, & denique bihorio ante paroxysmum dedit *theriacam*. " Sed **Galeni methodus in quartanis.**
„ his adminiculis tutò inniti nequimus. Febris ter-
„ tiana veteribus, quibus vires antidoti Peruvia-
„ næ ignotæ fuerunt, curatu erat valde difficilis,
„ & quartana opprobrium medicorum audiebat;
„ at hodie secus esse nemo non novit: quo enim
„ longiùs recedunt intermittentium paroxysmi a
„ natura Febrium continuarum, aut quo majus
„ fuerit intervallum inter accessiones, eò minus
„ periculi ab illis impendet, quoniam amplior est
„ locus commodiorque curationi.

Art. 43. Epithemata & epicarpia quandoque prosunt Febribus intermittentibus abigendis; ejusmodi est *Emplast. febrile pro carpis D. Michaelis* ♃. *Fulig. furni splendent.* ℥iß. *terebinth.* ʒvj. *tel. aranear.* ʒß. *camphor.* ℈ij. *ol. scorpion.* q. s. m. f. emplast. pro carpis. Mortonus duo sequentia ex propria experientia commendat, ♃. *Pulv. oliban, tere-* **Epithemata.**

terebinth. venet. ana p. æ. s. pericarpia. ♃. *Fol. chelidon. maj. rutæ ana* m. j. *fuliginis e lignis combustis*, *sapon. venet. salis marin. ana p. æ.* cum aceto acerrimo f. massa, &c. " *Empl. rubrum febri-*
" *fugum* sequens scrobiculo cordis applicatum in te-
" nellis infantibus frequenter prodesse deprehendi.
" ♃. *Thur. subtilissimè pulv.* ℥v. *minii* ℥j. *ol. oli-*
" *var. q. s. f. empl.*

Enema febrifugum. *Art.* 44. Qui *corticem Peruvianum* ore assumere pertinaciter respuunt, curari possunt cum enematibus ex ejusdem decocto; istiusmodi est *enema febrifug. Fulleri*, sed pueris certiùs solet opem ferre quàm adultis.

Ad algorem. *Art.* 45. Dum febrilis horror, aut frigus universam cutim convellit, tum *oleum destillatum caryophyllorum* epigastricæ regioni illitum remissionem horroris undiquaque procurat. *Baglivius*.

Vires succi limonū. *Art.* 46. Ansam mihi suppeditari autumabam aliquid ad artis nostræ incrementum ediscendi, idque aliquoties tentans, non infeliciter processit, in Febribus scilicet intermittentibus, circa initium paroxysmi, *haustu calido succi limonum* cum saccharo & aq. fontan. tantil. semel atque iterum exhibito; exacerbationes vel in totum cessasse, vel saltem in dies præter expectationem simul cum siti deferbuisse, & intra paucos dies planè siluisse, deprehendi, subsequente utique manifesto effectu, urinæ scilicet, & imprimis sudorum larga promotione. *Piso* p. 315.

Specifica alia. *Art.* 47. Sunt & alia nonnulla remedia a quibusdam plurimùm decantata, tanquam Feb. intermit. specificè curantia. Nempe *pulvis corticis interioris fraxini* a ʒß. ad ʒj. cum pauco *sale absynthii* in vehiculo idoneo exhibitus, more *corticis Peruv.* vires ejusdem adæquare, immo superare; dicitur; fœlici cum successu sæpè exhibuit doctissimus & insignis medicus D. *Hen. Vaghan.* Idem perhibetur *de cortice ulmi prope radicem*. *Flores*

salis

falis armoniaci optimum febrifugum cenſentur, præcipuè in Febribus intermittentibus. De quo remedio audiatur clariſſimus Boerhaave, non novi (inquit ille) melius febrifugum quàm gr. xx. *ſalis armoniaci* in calido hauſtu, una vel duabus horis ante paroxyſmum. *Succus rad. gentian. inſpiſſatus*, & in vehiculo appropriato cum myrrha aſſumptus propter ejus vim febrifugam non immeritò uſurpari poteſt ad inſtar cort. Peruvian. cujus ſuccedaneum ferè eſt (inquit Ettmullerus.) Sed forſan *cortex radicis prunæ ſylveſtris*, i. e. *ſpinæ nigræ* vulgò appellatæ, eſt adhuc præſtantius medicamentum, quod olim honorandus D. Sloan in literis mihi datis communicavit. *Camphora* eſt remedium diaphoreticum nobiliſſimum, & omnium adhuc notorum certiſſimum. Inſignis eſt ejuſdem uſus in curandis Febribus intermittentibus, & viribus corticis Peruviani magnopere opitulatur.

Art. 48. Unicum hìc, quod multa experientia didici, in bonum commune evulgari volo de *Recidivatione* præcavenda; nimirum, Febre cortice Peruviano priùs fugata, cui penſo iſtius remedii uncia vel ad ſummum ſeſquiuncia ſemper ſufficit, intra triduum vel quatriduum propinare ſoleo *medicamentum aliquod chalybeatum*, & huic operi leviſſimas præparationes eligo, & in hunc ferè modum præſcribo. ♃. *Vin. chalybeat. pharm. Londinenſ.* ℔ij. *tinctur. ſtomach. amar. Quincii* ℥iij. vel iv. miſce doſis coch. iv. vel v. bis in die; vel loco hujus infuſum chalybeatum amarum ſequens. ♃. *Limatur. ferri* ℥iv. *ſucc. limon.* N°. iv. *aurant. acid.* N°. vj. *infund. per hor.* 24. *deinde add. rad. gentian.* ℥ß. *ariſtoloch. rotund.* ℨj. *cort. vvinteran. rad. calam. arom. ana* ℨij. *ſummit. abſynth. centaur. min. ana p.* j. *vin. alb.* ℔iv. *aq. gent. comp.* ℔ij. *infund. frigidè per ſeptimanam*, & *decantetur pro uſu*. Vel ♃. *Flor. ſal. ammoniac. martiae.* ℨij. *myrrh. elect.* ℨj. *rubig. ferri* ℈ij. *extract. rad.*

Recidivationis præcautio.

Infuſum chalybeat. amar.

rad. gent. q. s. m. f. pil. med. dos. iv. bis in die, superbibendo infus. stomach. amar. sequent. ℞. *Rad. zedoar. cassummuniar. ana* ʒ ß. *cort. flav. aurant. Hispalens.* ℥ j. *sem. cardamom. min.* ʒß. *summit. absynth Rom. p.* ß. *infund. in aq. bullient.* ℔j. *coletur frigidè*. Atque ita ventriculo optimè consultum est, & res in vado sit; Febris nullatenus recrudescit, nisi ex gravi aliquo sex rerum non naturalium errore. Interdum in casu ancipiti & in corporibus valde debilitatis *chalybs & cortex Peruvianus* junctim maritati melius cedunt, quam alteruter eorum seorsim exhibitus; in hunc finem decoctum nigrum sequens est remedium appropriatum; ℞. *Cort. Peruv. pulverisat.* ℥ij *chalyb. cum tart. præp.* ℥ j. *coq. in aq. font.* ℔iij. *lento igne ad* ℔ ij ß. *addendo sub finem coctionis cinnam. acutissim.* ℥ j. *colatur. add. aq absynth. magis comp.* ℔ß. *m.* vel in magis delicatulis vinum chalybeatum prædict. & tinctura sequens usus tempore commista; dosis a coch. iij. ℞. *Cort peruv. pulverisat.* ʒx. *calam. arom. cinnam. ana* ʒj. *cort. aurant.* ℥ j. *cochinel.* ʒs. *macera per biduum in vin. alb. Ulissiponens.* ℔ijss. filtretur, &c. hanc ob venustum colorem *tincturam Burgundicam* vocant.

Infusum stomach. amar.

Decoctum nigrum.

Tinctura burgundica.

FEBRES REMITTENTES.

Mortoni sententia.

Art. 49. Febris Συνεχὴς, continens sive remittens ex manifesta *exarcebatione* & *remissione*, singulis ut plurimum, vel alternis, diebus, stata & certa hora, periodicè recurrentibus, facillimè dignosci potest; atque equidem ab intermittente inde duntaxat discriminatur, quòd calor febrilis in intervallis hujus Febris nunquam penitùs extinguatur, & singuli exacerbationis paroxysmi cum algore & horrore minùs incipiant. Sub finem cujuscun-

Typus Febris remittentis simplicis.

jusçunque paroxysmi æger sudoribus plerumque perfunditur; & urina, quæ durante paroxysmo rubedine multa perpetuò tingitur, in remissionibus hypostasin laudabilem ut plurimum deponit. Atque sic se habet typus Febris remittentis simplicis.

Spuriæ;

Art. 50. In Febre verò remittente *spuria* gravia symptomata in genere nervoso suboriuntur, nempe, dolores in musculis, tendinibus, & membranis, rheumatismum, pleuritidem, colicam, ceterosque id genus morbos inflammatorios, & spasmodicos simulantia, & a partibus glandulosis enormes subsequentur humorum excretiones; vomitio scilicet immodica, cholera morbus, diarrhœa, dysenteria, &c. unde typus Συνεχέος *spuriæ* multum obscuratur; paroxysmi periodici inde incerto, & nonnunquam sæpiùs eodem die recurrere solent: scilicet evacuatione, vel dolore aucto, calor & pulsus minuuntur; his autem diminutis illi augentur.

Prognosis;

Art. 51. Febris remittens simplex, qua talis, & quàm diu talis, rarò admodum, si unquam, est funesta; priusquam exitialis evadat, typum ac genium suum mutat, & transit in Σύνοχον *malignam*. Spuria verò sive mixta, ut ut in se non sit funesta, ratione symptomatum adjunctorum ægrotantes haud rarò e vivis tollit. Quò exacerbationes & remissiones diei hora magis certa redeunt, & quò remissiones magis sunt protensæ, eò melius, & vice versa. Evacuationes in Συνεχῶν a natura institutæ ferè semper sunt *infidæ*, atque ut plurimum *symptomaticæ*: Evacuatio critica & salutifera fit solummodo *per sudores*, vel *salivationem*; prior est magis cita; altera verò æquè certa, licet tarda & molesta. Durante morbi augmento pessimum signum est, si urina sensim in tenuem & pallidam mutetur, & pulsus magis celer debilis ac vacillans evadat, &c. e contra pulsus fortis

& conſtans, urina rubedine multùm tincta, & contentis ſaturata, multò magis quæ hypoſtaſin laudabilem deponit, ubi morbus ad ſtatum pervenerit, optimum præſagium exhibet, ut ut reliqua ſymptomata contrarium prognoſticon denunciare videantur.

Curatio. *Art.* 52. Febris remittens ſimplex viribus *corticis Peruviani* æquè certè cedit, ac ipſa intermittens; quippe fermentum febrile in utraque ferè idem eſt. Efficacia ejuſdem Antidoti in Συνεχοῦ ſpuria debellanda eſt propemodùm æquè certa, ac in ſimplici [modò ritè miniſtretur, reſpectu ad ſymptomata vehementia habito] non autem adeo cita eſt, quoniam morbus eſt intenſior, ideoque majorem remedii quantitatem poſtulat: in juſta autem ac regulari hujuſce antidoti exhibitione, atque repetitione, harum Febrium cura radicalis conſiſtit.

Curatio debet eſſe alia ſi Febris typum mutaverit. *Art.* 53. " Curationem ſymptomatum maximè ,, urgentium quod attinet, vel potiùs mitigatio- ,, nem, in his ſicut in aliis febribus, alibi (*Art.* ,, 102. 103. &c.) dicendum erit. Interim ſat erit ,, impræſentiarum adnotare, quod ſi quando Fe- ,, bris remittens, vel ex peculiari morbi genio & ,, indole, vel ex errore aliquo typum mutaverit, ,, & in continuam vel malignam migraverit, cu- ,, rationem tunc prorſus aliam expoſcit, ut infra ,, videbitur. "

FEBRES CONTINUÆ.

Febris continua quid. *Art.* 54. " Febris Σύνοχος, continua, ſive Febris ,, putrida dicta, eſt, quæ per plures dies ſine *exa-* ,, *cerbationibus & remiſſionibus* uſque ad ultimam ,, & integram ſui ceſſationem perdurat, aut ſal- ,, tem ità perhibetur. *Fermenta febrilia, ſeu fomes* ,, *morboſus in febribus omnibus ante dictis, & in hac* ,, *quoque gradu tantummodo differre videntur.*

Fomes Febrium harum omnium ferè idem.

Art. 55.

Art. 55. " Febres continuæ putridæ plerumque ,, venæsectionem requirunt; intermittentes & malignæ rarissimè aut nunquam eandem admittunt. In Febrium progressu ad statum appropinquantium sanguinem detrahere nefas est juxta antiquorum præcepta; *Cœlius Aurelianus*, *Celsus*, & reliqui sanguinem mitti solummodo *prima diatrito* requirunt, ultrà verò nunquam. Venæsectio.

Art. 56. " De venæsectione in genere dicendum est; in sanguine est *radix vitæ*, & sanguis est ipse *vitæ thesaurus*; unde si aliis modis ægro vel sine periculo, vel æquè commode succurrere poterimus, sanguini parcatur. Rariores sunt sanguinis emittendi occasiones, quàm vulgò creditur. *Itali*, *Galli*, & *Hispani* sanguinem mittunt, non unciatim, sed libratim. In *Germania* non ultra quinque vel sex uncias emittunt. Inter hos nos *Angli* mediam viam amplectimur. Non sine necessitate.

Art. 57. " In brachio subter venam basilicam jacet arteria, subter medianam nervus, subter utramque tendo; juxta cephalicam nulla est arteria, neque nervus, neque tendo; Atque hanc ob causam hæc ultima minimo cum periculo aperiri potest. In qua vena.

Vuillisii sententia.

Art. 58. In Febribus putridis continuis quatuor numerantur stadia, viz. initium, augmentum, status, & declinatio; *in initio* plerumque adsunt symptomata sequentia, rigor aut horror, lassitudo & perturbatio cum siti & vigiliis, dolor in capite aut lumbis, nausea aut vomitus. *In incremento* sequentia, sitis intolerabilis, dolor capitis & vigiliæ pertinaces, deliria, phrenitis, motus convulsivi, oris amaror, sapor ingratus, linguæ scabrities, pulsus vehemens & citatus urina summe Quatuor stadia Febrium putridarum.

rubicunda, plerumque turbida, contentis saturata, sine hypostasi aut sedimento laudabili. *Status* morbi *crisin* continet, quæ in Febre continua ferè idem est ac paroxysmus intermittentium, qui non nisi stato tempore, & post totidem horas, evenire solet, sic etiam motus critici in Febribus continuis a die quarto in quartum aut forsan a septimo ad septimum contingunt: Hæ *Crises* sunt plerumque per sudorem, vel hæmorrhagiam; sunt etiam aliquando *crises imperfectæ*, quæ morbum non solvunt, quales sunt per urinas, vomitum, secessum, exanthemata, bubones, &c. *Criseos* tempore sunt valde incerta. Si Febris in principio sit vehemens, plerumque intra dies quatuor expectanda est *crisis*; quòd si tardior sit Febris in initio, circa diem septimum ad ἀκμὴν perveniet; si verò adhuc remissiùs incipiat, ad diem undecimum, aut decimumquartum, vel ultrà protrahi solet.

Crisis.

Nota bene. *Art.* 59. Interea notandum est, quod sicut paroxysmi intermittentium statis redeunt temporibus, ita *motus critici in continuis*; [diem autem quartum ut plurimum observant,] nam licèt crisis perfecta ad 14um 17um aut 20um diem prorogetur, tamen intermedio tempore motus leviores contingunt, quibus materia Febrilis velut per partes amputatur, donec pleniorem ejus discussionem natura aggredi valeat; *natura etenim ut plurimum, nisi aliàs perturbata, quarto quovis die partem oneris sui excutere tentat*; quare ut plurimum 4to, 7mo, 11o, 14o, motus critici, non planetarum directione, sed ob naturæ necessitatem eveniunt.

Declinatio. *Art.* 60. Per declinationis stadium intelligo conditionem ægri & morbi, quæ statum sequitur, sive in salutem sive in mortem tendat, vel alterationem quam sanguis subit post crisin bonam vel malam, cùm res adhuc in dubio versetur, quandoque etenim, crisi imperfecta existente, ægri diuturna imbecil-

becillitate labefactantur, & non nisi longo tempore, si omnino convalescunt.

Art. 61. Aliquando in declinatione Febrium *incrustatio* in partibus oris successit (quasi species *aphtharum*) & etiam adest *salivatio* copiosa, velut ab assumpto Mercurio, cum fœtore anhelitus, item linguæ & gingivarum intumescentia. Ptyalismus.

„ Ut instituatur harum Febrium therapia rationalis utilissima est earum divisio in *Febres ardentes & lentas*, utpote quoad medendi methodum toto [quod aiunt] cœlo a se invicem discrepantes." Divisio in Febr. ardent. & lentam.

FEBRES ARDENTES.

Art. 62. Causus seu Febris ardens ea est, quæ cum majori æstu, siti ferè intolerabili, aliisque symptomatibus insigniorem sanguinis *phlogosin* arguentibus, cursum suum peragit; symptomatis magis horrendis stipatur; crisin habet difficilem & eventum periculosum. (Calor ad tactum ferè urens est hujus Febris *signum pathognomonicum*; & ut plurimum, habet conjunctam insignem alicujus visceris *inflammationem*.) Causus quid.

Art. 63. " Huic Febrium classi aliquo modo referri potest 1°. Febris *lipyria* dicta (*Art.* 104.) in qua interiora uruntur, exteriora verò frigent. 2°. *Assodes*, in qua ægri decubitum eundem non ferentes jacendi situm perpetuo variant in lecto indesinenter jactitantes. 3°. *Elodes*, in qua ægri profusissimè sudant, sudore nihil proficiente, &c. Sed reverà hæc sunt potius Febrium symptomata, quàm novæ species. Ejusdem quoque commatis est Febris *Calentura* dicta, quæ nihil aliud est quam peculiaris *delirii* species." Lipyria. Assodes. Elodes. &c.

Art. 64. " Calentura est Febris nauticis peculiaris. Hoc morbo correpti singulari delirii spe- Calentura.

 " cie

„ cie afficiuntur; nimirum ajunt se in vireto, „ quod semper in conspectu habent, & præsto esse arbitrantur, ambulare velle; &, nisi vi detineantur, in mare prosiliunt; atque hoc symptoma est *signum hujus morbi pathognomonicum*. „ In mari mediterraneo frequenter occurrit; juvenes robustiores & temperamento sanguineo præditi huic Febri sunt magis obnoxii. Larga sanguinis missione ut plurimum sublevantur. "

Boerhaavii sententia.

Symptomata frequentiora.

Art. 65. In Causo adest calor ardentissimus, siccitas in cute tota, naribus, ore, lingua; respiratio densa, anhelosa; cita; lingua sicca, flava, nigra, exusta, aspera; sitis inexplebilis; nausea, vomitus; anxietas, inquietudo, lassitudo summa: tussicula, vox clangosa; delirium, phrenitis, pervigilium, coma, convulsio; diebus imparibus exacerbationes.

Prognosis

Art. 66. Tertio & quarto die sæpe lethalis evadit, septimum rarò transit, si perfecta; solvitur sæpe hæmorrhagia (quæ, si tertio vel quarto die parca, lethalis;) hæc prænunciatur cervicis dolore, temporum graviter, tenebricosa caligine, præcordiorum contentione sine doloris sensu, invitis lacrymis sine lethali signo alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; solvitur & die decretorio vomitu, alvo, sudore, urina, sputo crasso; accessio die pari pessima, si id ante diem sextum, urina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale sanguinis sputum; lethalis sanguinis mictus; deglutitio læsa mala; extremorum refrigeratio pessima; facies rubra & sudans mala; parotis non suppurans exitialis, alvus nimis fluxa lethalis; cum tremore abit in delirium, inde in mortem; transit in peripneumoniam sæpe cum delirio. " In Febre ardente [inquit Hippocrates]

„ si tin-

„ si tinnitus aurium cum visus hebetudine fiant, „ & ad nares accedat gravitatis sensus, delirium „ portenditur.“

Art. 67. In hoc casu integumenta debent esse minimè aggravantia corpus; situs corporis paulò erectior; potus copiosus, blandus, demulcens, subacidus, aqueus, calidus; cibi leves, farinacei, hordeati, avenacei, ex fructibus subacidis confecti; requiritur venæsectio, si morbi initium, plethoræ indicia, inflammationis singularis signa, calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulsio necessaria, symptomata urgentia, neque alio remedio facilè superanda, hanc exigant. Indicantur etiam quandoque *clysmata* blandè *laxantia* & *refrigerantia*, prout vis ardoris, siccitas alvi, imperant; medicamenta *diluentia*, *nitrosa*, alvum lenissimè *laxantia*, &c. Interim in animo probè tenenda est Vvaldschmidii admonitio; Febris maligna „ [inquit ille] in principio sæpe speciem Causi „ præfert; cautus itaque sit medicus, ne in errorem incidat; animadvertendum ergo est, an „ Febricitans de cordis anxietate, virium jactura, „ aliisque gravioribus accidentibus conqueratur, „ & qualis sit urina, &c. nam longè diversa est „ harum Febrium curatio.“ Intentiones curativæ.

„ Remedia particularia his intentionibus satisfacientia a sectione de Febrium symptomatis „ [*Art.* 102. 103. &c.] petenda sunt.

FEBRES LENTÆ.

Ettmulleri sententia.

Art. 68. Febris *lentæ*, etiam si sint minus acutæ, sunt tamen continuæ, in quantum continuò affligunt ægros, sed tardiore motu sua absolvunt tempora; hinc diuturniores sunt, & symptomata habent minùs urgentia. De febribus his apud Febres lentæ.

practicos pauca prostant. A vitiis lymphæ (vel pituitæ) potissimùm oriuntur; & a Sylvio Febres lymphaticæ appellantur, forsan rectiùs pituitosæ.)

Febres catarrhales. *Art.* 69. Inter has eminent Febres *catarrhales* dictæ, quæ in principio & incremento conjunctum habent *catarrhum*, *coryzam*, *tussim*, *raucedinem*, &c. Hæ Febres sunt plerumque lentæ, interdiu mites, vesperi verò aliquantò exacerbari solent: adest lassitudo artuum, durant symptomata sub coryza & tussi gravioribus usque ad statum morbi, donec materia catarrhalis (ut vocant) coacta fuerit, & spissior mucus emungitur, & deinde cessat Febris. Sedes morbi est in glandulis conglobatis.

Curatio. *Art.* 70. In Febre catarrhali conducit *decoctum ligni sassafr.* [cum *rad. liquiritiæ* & *passulis* ad humorum acrimoniam] item *succus raparum expressus* cum pauco saccharo; item *volatilia* & *sudorifera*; solutio *gum. ammoniac.* &c. vid. catarrhum, tussim, raucedinem, &c. alibi.

Febres pituitosæ. *Art.* 71. Præter dictas observantur quoque Febres *lymphaticæ* [potiùs *pituitosæ*] vitio lymphæ (pituitæ) glandularum conglomeratarum, quæ in certam cavitatem suum effundunt succum; inter quas eminent parotides & pancreas, quæ in os & intestina, & consequenter in massam sanguineam secretos liquores evomunt. Peccant hi humores, quando sunt nimis viscidi falsi & acres, unde excitantur hæ Febres, (quæ quoque non impropriè interdum Febres *scorbuticæ* audiunt.) Acutæ continuæ, nonnunquam etiam intermittentes, in hujusmodi *lentas* degenerant, & quandoque in *hecticas* transeunt. Origo harum Febrium est plerumque in stomacho ex indigestione & cruditatibus.

Curatio. *Art.* 72. Ideoque tam in principio quam in incremento mitius *vomitorium* ad curam optimè viam sternit, & postea viscidītas vel acrimonia pro

re na-

re nata corrigenda est, & symptomata mitiganda; & ventriculus roborandus, &c. Pro his scopis consequendis aliquo modo valent remedia sequentia, *Tartarus vitriolatus, pulveres testatei, antimonium diaphoreticum, antihecticum Poterii, tinctura corallii, salia volatilia, &c.*

Art. 73. " Febres *colliquativæ* sunt; in quibus „ corpus brevi tempore insigniter consumitur, „ & emaciatur; partes solidiores & ipsa pingue- „ do colliquescit, nunc per diarrhœam, nunc per „ sudorem, nunc per urinam, nunc solo ardo- „ re febrili sine ulla sensibili excretione; Febris „ aliquando *colliquativa* ex cancro mammarum „ cum diarrhœa observata est. Hactenus de Fe- „ bribus benignis.

Febres colliquativæ.

FEBRES MALIGNÆ.

Ettmulleri sententia.

Art. 74. Febris malignæ primum signum est subitanea virum prostratio citra causam manifestam cum pulsu debili; calor externus non adeo intensus ac in quibusdam aliis Febribus; potiùs interiora uruntur; adsunt vigiliæ pertinaces mox a principio morbi, inquietudo anxiosa; conqueruntur ægri, & monstrant regionem stomachi seu præcordiorum; urina est sanorum similis; facies interdum solet esse tetra, & a statu naturali multùm mutata, livida interdum, aut plumbea. In his Febribus, quòd æstus & Febrilis ebullitio ut plurimum remissior sit, malignitati, quæ sanguinem occupat, prorsus debetur, & spirituum magis *affectorum & quasi sideratorum*, quàm turbatorum humorum indicium est: aut saltem in humoribus, præsertim sanguine, à fermentativis malignis miasmatis confusionem, & in textura & motu intestino eorum inordinationem indicat, & ita incalescentia quidem, sed internè tantum gliscens, non verò ad exteriora pergens, accidit, unde

Febris malignæ Diagnosis.

natura quasi oppressa non potens est symptomata illa magis regularia exercere, quæ morbo competunt.

Magna varietas. *Art.* 75. Ratione symptomatum adjunctorum magna est varietas Febrium *malignarum*; dum quædam cum certis & insignibus cutis *efflorescentiis*, quædam sine iis, vel paucis admodum, quædam aliis symptomatis stipatæ sunt.

Vermiculi. *Art.* 76. Nonnulli asserunt (ex observationibus microscopicis) in omnibus Febribus malignis & ulceribus gangrænosis talem adesse putridinem sanguinis, ut exinde copiosissimi generentur *vermiculi*, qui, ubique scaturientes, & corpus lancinantes, tam varia inducant symptomata, necesse est: Sed hi vermes non nisi putredine præcedente generari possunt. In Febribus malignis sanguis est nimis fluidus, vix aut planè non omnino congrumescit (152.) sed hoc quoque est morbi *productum*. Malignitas aliquando est tanta, ut partes nunc internas nunc externas *sphacelo* ac *gangræna* correptas observare liceat.

Prognosis. *Art.* 77. Audita Febre *maligna* homines contremiscunt; siquidem omnes Febres malignæ sunt admodum periculosæ, & quoad exitum valde incertæ, unde *Galenus* malignas Febres statuta ad judicandum non habere tempora asserit. Surditas in principio periculosissima, in statu verò morbi salutem portendit. Narium stillicidium, ut & alvi fluxus, quocunque morbi tempore, sunt pessima signa. Muscarum venatio, aut floccorum collectio est ferè semper lethalis. Interdum bubones circa genitalia apparent, quibus die undecimo erumpentibus morbus evanescit. " Medicus (rectè „ admonente Vvaldschmidio) nunquam ab ægro „ recedat, nisi prius inspexerit *oculos*, quorum „ insolita mutatio infaustum predicit eventum; „ & dum pulsum explorat, semper attendere de„ bet an manus ægrotantis sit tremula.

Art. 78.

Art. 78. Venæsectio in Febribus malignis locum non habet: quò malignior est Febris, eò magis nocet; & quò tardius instituitur, eò deteriùs. —— *Vomitoria* in primo principio morbi præ cæteris omnibus maximè conducunt, antequam natura moliatur aliquam excretionem per cutim; elapso verò primo principio elapsa est occasio; Et postea cura aggredienda est medicamentis sudorem moventibus; sudores etenim (ipsa natura monstrante viam) causam & morbi fomitem frequenter expellunt, hæc medicamenta *bezoardica* aut *alexipharmaca* appellantur; quò autem major est malignitas eò copiosiùs provocandus est sudor, respectu semper habito ad morbi genium, diversitatem, ægroti vires, *&c. ter ad minimùm in* 24. *horis sudorifera sunt propinanda*; interponenda sunt *analeptica & blandè acida*, inter quæ eminet *spiritus nitri dulcis*, (item *tinctura croci cum spiritu nitri dulci extracta*) *succus citri*, *cydoniorum*, *&c. Camphora* est nobile alexipharmacum, sed omnes ejus usum ferre non possunt, præsertim mulieres & literati, quorum spiritus animales sunt mobiles & dissipabiles; est mirabile concretum, &, si cum cautela usurpetur, vix datur par remedium. *Rob. sambuci* est egregium sudoriferum pro pauperibus. *Cantharidum* & *vesicantium* usus in statu morbi insigniter prodest. *Sal volatile C. C. & sal viperarum* sunt sudorifera, & malignitati resistunt; & hìc locum habet *mistura simplex* Paracelsi, viz. ♃. *sp. theriacal. camphorat.* ℥x. *sp. vitriol.* ℥ij. *sp. tart. rectificat.* ℥vj. digere in phiala hermeticè obsignata ad tres septimanas, ut uniantur exactissimè; dos. ℥j. plus minus in vehiculo appropriato, ciet sudorem. "*Item decoctum sacrum Fulleri, & haust. diaphoret. ejusdem, bezoard. mineral. tinctura bezoardica, oleum Heinsij* (Art. 192.) &c. Curatio

FE-

FEBRIS PETECHIALIS.

Ettmulleri sententia.

Febris petechialis symptomata. *Art.* 79. Febris *petechialis* est Febris *maligna*, in qua, præter symptomata reliquis Febribus malignis communia, adest insignis lassitudo totius corporis, dolor universalis contundens & lancinans; maculæ rarò die quarto, sæpiùs circa septimum erumpunt, præsertim circa pectus & scapulas, hinc abdomen, crura, brachia (collum) ordinariò facies solet esse libera: interdum non maculæ solùm sed vibices apparent, in declinatione aliquando quasi *ptyalismus* exoritur cum euphoria ægri.

Prognosis. *Art.* 80. Maculæ hæ in morbo salubri efflorentia intensè rubent instar pulicum morsuum, (petechiæ differunt à puncturis pulicum, quòd in puncturis in medio punctum appareat, quod semper manet etiamsi reliquum ruborem comprehensione vel frictione pellas.) hinc pedetentim pallescunt flavescunt, sicque evanescunt, & quo magis rubicundæ sunt, eò melioris notæ; e contra, quæ ex rubore livescunt, vel nigrescunt, pessimæ sunt; si retrocedant, ingens periculum imminet.

Contagiosæ. *Contagiosæ* sunt hæ Febres, & interdum *epidemicè* grassantur, admodum periculosæ sunt; plures moriuntur quàm evadunt.

Curatio. *Art.* 81. Quoad curam Febrium *petechialium*, eædem indicationes, atque suprà circa Febres malignas in genere, hic obtinent; si præmaturè & nimis citò maculæ retrocesserint, applicanda sunt *vesicatoria*, quæ etiamsi rarò aut nunquam denuò apparere solent, earum tamen absentia vesicatoriis quodammodo suppletur, & symptomata nervosi generis ex earum retrocessione interdum fælicissimè præcaventur. Apparentibus *petechiis* nihil amplius

pliùs in primis viis moveri debet; ipsa enemata sunt suspecta.

Donckersii sententia.

Art. 82. Febris *petechialis*, sive *continua maligna epidemica in* civitate agroque *Coloniensi* circa annum 1673. ad hunc modum se habuit; ex improviso plurimos occupavit anxietas præcordiorum, gravitas circa regionem ventriculi, appetitus dejectio, spontanea artuum lassitudo, nec non vertiginosus capitis dolor, præsertim circa originem nervorum opticorum; quibus omnibus postmodum cum virium subita prostratione accessit Febris putridæ plurimum referens ideam *synochi* utpote quæ præmisso brevi horrore vel rigore, universum corpus magno, & quem dicunt, præternaturali perfundebat calore, sequentiaque secum adducebat symptomata. Symptomata. Invadendi modus.

Art. 83. Pulsus in omnibus erat celer, & plerumque parvus ac debilis; sitis invalescente morbo, cum linguæ siccitate inextinguibilis; urina in morbi principio ordinariò quidem apparebat sana, aliquando tamen rubra & obscura, in fine vero augmenti, vel initio status turbata, in declinatione semper cum sedimento, saltem aliquali; alvus in aliis adstricta, in aliis laxa erat; infestabat ut plurimum ægros hypochondriorum præcipuè sinistri dolor (quod notandum) per lumbos secundum spinam dorsi ascendens lancinans ad scapulas extendebatur, & cui non rarò se præbebat comitem *pleuritis* vel *angina*; multos in principio augmenti defatigabat alvi fluxus, cum quo non rarò lumbrici excernebantur; multi quoque alii in medio augmenti in aurium tinnitum, gravedinem auditus, & aliquando oculorum suffusionem, quin nonnunquam in omnimodam eorundem sensuum ablationem incidebant; omnes Symptomata.

deni-

denique affligebantur perpetuis vigiliis & delirio; quod in aliis levius, in aliis gravius fuit, concomitantibus semper rubris vel lividis aut subnigris maculis.

Solutio. *Art.* 84. Horum similiumque symptomatum *syndromen* in omnibus, quorum cura mihi commissa fuit, vel (quatenus ex aliorum relatione potui colligere) quorum natura inversâ curandi methodo non fuit planè consternata, septimum circa diem subsecuta fuit *crisis*, vel manifesta vel obscura.

Contagium. *Art.* 85. Hic morbus in primo sui ortu aliquandiu apud paucos veluti latebat; pedetentim verò symptomatum malignitate funerumque frequentia longè latque sæviebat, & ad tertium usque annum plus minus invaluit, & nonnullis in locis tertiam incolarum partem e medio sustulit.

Prognosis. *Art.* 86. Si delirium circa diem criticum vel primum accidebat, vel majus evadebat, concomitantibus diarrhœa, obscura voce, & difficillima (citra faucium tumorem) deglutitione, necnon digitorum manuum labiorumque tremoribus convulsivis, indubia instantis mortis erant indicia; in hac Febre quando alius aliquis morbus se illi conjunxerit, multò periculosior fuit: lethalis fuit frequentiùs in cacochymicis, plethoricis, & valdè obesis; pulsus parvus celer in morbis principio malè ominatur; Maculæ parvæ & nigræ aut lividæ malè portendebant: quibus verò floridæ tempestivè prodierunt, nempe die quarto seu indicatorio, sub *legitima medicatione*, ut plurimum servatos vidi, alii autem, in quibus tales maculæ seriùs vel instante die critica sub cuticula obscure prorepererent, septimoque die vel immediatè post magis debilitarentur, ac pejus haberent & non evasere; exitialis quoque ægro ut plurimum fuit, si præter pulsum a principio insigniter parvum, debilem & celerem, urina quoque

Signa ut plurimum lethalia.

sem-

semper maneat sani coloris & consistentiæ; si ægrotus mente consternatus se non ægrotare ast benè habere & continuò esurire putet; si cum magna faucium linguæque ariditate parum bibat; continuaque adsit oculorum lacrymosa distillatio: hæc enim & similia symptomata, si non certum interitum, saltem extremum vitæ discrimen denotant. Certus denique pronunciatur interitus, si circa criticum seu septimum diem, urina in eadem perseverante bonitate & claritate, delirium majus fiat; si sitis acuta sit cum tanta linguæ fauciumque ariditate, ut æger non nisi inarticulatè loqui, neque nisi cum difficultate deglutire queat; si adsint convulsiones; insuper si, exiguis & fuscis sub cuticula obscurè emergentibus maculis, alvi fluxus superveniat; mors in propinquo est.

E contrà verò si pulsus non sit nimis debilis, & si sit mediocriter magnus, & non præter modum celer; si delirium leve & insomnio quam delirio similius; si lingua non admodum sicca, sitisque tollerabilis sit; si maculæ sint *rubræ*, *majusculæ*, *rotundæ*, *claræ*, *&* *distinctæ*, si post tertium diem erumpant; & urina circa idem tempus rubra & obscura, vel cum nubecula spectetur, bonum hinc lætumque præsagire oportet eventum, qui sine dubio septimo die insequitur, quando scilicet erupto sudore quietoque oborto somno symptomata quæque graviora remittunt, & æger perfectè judicabitur. Signa salutaria.

Art. 87. Cura ab *alvi purgatione* semper inchoanda est, si nempe nullum aliquid urgens symptoma aliter suadeat; sin verò morbus fuerit valdè inflammatorius, pleuriticus, vel sanguinosus, &c. ante omnia præmisso clystere *venæsectio* instituenda est, & remedia *antipleuritica* propinanda, & aliquando phlebotomia est iteranda (sed parcè & non nisi cum cautela aperienda est vena in Febribus Curatio.

mali-

maligois.) Cathartica calida sunt vitanda, lenitiva, & quæ sanguinem minùs exagitant, sunt eligenda. Factis his juxta indicationes particulares evacuationibus, sanguinis naturalis effervescentia confortanda est convenientibus *Alexipharmacis*, *sed non violentis*, ac si hostis una vice expellendus esset. Ex innumeris remediis, quæ in hunc scopum apud authores inveniuntur, elegimus vulgatissima, atque ab omni ævo probatissima, & idcirco tutissima; *mithridatium* nempe, *theriacam*, *diascordium*, &c. Cavendum est imprimis ne sudorem expellere conemur sola vi medicamenti, antequam ipsa natura eum sponte excitare molitur. Potus debet esse neque nimis calefaciens, neque valdè refrigerans; inchoante crisi cum sudore nihil convenientius expertus sum, quàm ut ægri *aquam hordei calidissimam* copiosè bibant cum vino mixtam, & quandoque cum *flor. papav. errat.* & *rasur. C. C.* incoct. cibus debet esse tenuissimus vel potiùs nullus.

Potus: & Cibus.

Art. 88. *Purgationis* in morbis principio necessitatem & bonos effectus non tantùm inculcat ratio manifesta (de qua, si quis velit, videatur author) *sed & experientia mihi confirmavit, adeo frequens, adeo certa, adeo clara, ut si hæc falsa sit, aut esse possit, nulla certa aut sit, aut fuerit, aut futura sit unquam.*

Cathartica.

Art. 89. Remedia cathartica mihi usitata fuerunt vel hujusmodi *apozema* vel *electuarium* subsequens: ♃. *Fol. sen. mundat.* ʒiij. *sem. fœnic.* ʒiß. *crem. tartari* ʒj. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℥vj. *in colatura* dissol. *pulp. tamarind.* ʒij. *syr. rof. solutiv. m.* ℥j. sumatur partitis vicibus. *Electuarium* sic se habet; ♃. *Pulv. tamarind.* ʒiß. *confect. alkerm. pulv. jalap. ana* ʒß. *resin. ejusdem gran.* vj. *diagrid. gr.* v. *cum q. s. syr. de cichor. cum rheo f. electuarium.* Misturam alexiteriam ferè semper hujusmodi cochleatim bibendam propinare solebam; ♃. *Theriac. andromich. diascord. fracastor. ana* ʒj. *sal. absynth.*

Alexipharmaca.

absinth. ℨß. *ocul. cancrorum.* ℈ij. *aq. card. ben. meliss. ana* ℥ij. *theriacal. syr. papav. errat. ana* ℥i *sp. sulph. q. s. ad gratum acorem*, *f. mixtura*. Ex magno ægrotorum numero, quos sub mea habui cura, licèt aliquando quinque, sex, vel septem simul in eadem domo Febre ista laboraverint, nullus, quòd meminerim, sit desideratus præter unum virum & unam fœminam. " Fides „ sit penes authorem. — Successus admirandus.

Art. 90. " In calce libelli historias LII. hac „ Febre decumbentium in medium profert, quorum duo tantùm mortui sunt. Illius methodus „ est planè singularis; &, si dictis fides adhibenda sit, proculdubio curationes hasce *laudano* potissimùm acceptas referre (ut mihi visum est) „ debemus: in omnibus enim ferè præscriptis *laudanum* larga manu propinavit: exemplo sit bolus sequens, ♃. *Diascord.* ℨiß. *laudan. opiat. gr.* ij. *m. f. bolus* pro una vice, concesso eodem „ tempore in potu ordinario *syrupo papaveris errat. p.* 467. His expendendis haud mihi suppetit tantum otii, sed ad propositum revertendum est. " — Sed in dubium vocandus;

DE FEBRIBUS IN GENERE.

Farrago sententiarum.

Art. 91. Hippocratis aphorism. 36. §. 4. Sudores febricitantibus boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, septimo, nono, undecimo, decimo quarto, decimo septimo, vigesimo primo, vicesimo septimo, tricesimo primo, tricesimo quarto; ii enim sudores morbos judicant: qui secus evenerint, laborem, & morbi longitudinem, & recidivas significant. Aphorism. 24. §. 2. Index septimi quartus; sequentis septimanæ octavus initium; spectandus quoque est undecimus, siquidem — De diebus criticis; & Indicibus

is secundæ septimanæ quartus est; rursumque decimus septimus spectandus: is enim a quarto decimo quartus est, & ab undecimo septimus. Dierum (inquit *Lister*) indicum & contemplabilium ad *crises explicandas* tota doctrina valdè obscura est. Est quidem trium concoctionum quedam mensura, ut ex anatomia & statica medicina planè constat: ita Febrium intermittentium periodi statæ sunt; in aliis verò morbis acutis, quales sunt Febres symptomaticæ, ut pleuritis, angina, variolæ, & Febres continuæ, *crises*, earumque indicia fortè non ita promptè animadvertimus, quod parum naturæ, sed nobismet ipsis (quod tamen veteres non fecerunt) totam ferè sanationem vindicamus.

Doctrina eorum valde obscura.

Art. 92. Nullum remedium (inquit D. D. *Freind*) sub initiis Febrium est æquè salutare ac *vomitorium*, sæpenumero & necessarium est, si quando, quod plerumque fit, vel nausea, vel ventriculi gravitas, vel etiam capitis dolor invaserit: hoc medicinæ genus apud vetustissimos *Græcos* haud infrequens fuit, & *Celsi* temporibus *Romæ* perquam familiare. Medicamenti, quo vomitus cietur, interior est quædam actio; quæ nusquam aliàs se manifestiùs prodit, quàm in celebri illa radice *Ipecacoanha*. Hujus sanè vis in attenuandis humoribus eximia est; cui & fidem facit summa herbæ amaritudo, & vividus ille, qui apparatu Chymico elicitur, *sal*. Equidem hanc radicem non parca manu adhibitam esse comperi, cum nulla ferè vel per os, vel per alvum sequeretur purgatio: Elapsa autem una aut altera hora incalescere cæpit ægrotus, ita ut, pulsu excitato, tandem in *uberrimum sudorem* colliquesceret.

Utilitas vomitorii in Febrium principio.

Virtus singularis rad. Ipecacoanhæ.

Art. 93. Hoc unum spondeo (idem laudatus author) quemquam experiundo comprobaturum, quod scilicet ex Febribus *multæ evacuantibus solis, etiamsi haud alio fuerit remedio usus, cedere*

Febres vix sine evacuatione curantur.

con-

consuescant; vix ullæ autem, quæ paulo vehementius invaluerint, medicina qualicunque si ab hoc evacuandi instituto decesseris, restingui possunt.

Art. 94. " Hæc est accuratissima *Danielis Ludovici* methodus curandi Febres continuas, nempè, in principio præmisso vel omisso *vomitu*, mox volatile aliquod v. gr. *tincturam bezoardicam*, *mixturam simplicem*, *spirit.* C. C. & pro circumstantiarum ratione cum *opiatis* exhibendo; in statu *fixiora*, *terrea*, *alcalina*, in declinatione *cancrina*, *corallina*, &c. hac nempè methodo nec crisin negligit medicus, nec otiosè eam expectat. — Methodus Ludovici in curandis Febr.

Art. 95. " Quò mitiora pathemata sunt circa primas vias & regionem stomachalem, eò mitior & salubrior est Febris.

Art. 96. " Facies turgida & subtumida morbi longitudinem pronunciat. — Signa prognostica.

Art. 97. " Quò magis sudant febricitantes, eò minor est sedimenti copia in urinis; Glutinosus sudor est pessimus.

Art. 98. " Quantò urina rubicundior est in initio, tantò citiùs terminatur Febris, cum signis bonis ad bonum, cum malis ad malum: Urina alba aut pallida & admodum cruda in Febribus ardentibus periculosa est, & plerumque mortem portendit, præsertim si adsit delirium; convulsiones enim sunt in propinquo.

Art. 99. " Surditas in Febribus, urina existente cruda, delirium grave portendit; sed si cum signis coctionis conjungatur, benè ominatur.

Art. 100. " In Febribus, si ægri non possunt discernere colores, imminent *convulsiones*.

Art. 101. " In omni Febre pulsu existente languido, inæquali, aut formicante, cane pejus & angue *opiata* vitentur. — Cautela de usu opii.

DE FEBRIUM SYMPTOMATIS gravioribus.

Inter legendum & ex observatione.

Frigus. *Art.* 102. Frigus in Febrium initiis oritur ex imminuta cordis contractione liquidis ad extrema ferè stagnantibus; unde oriuntur, si diu maneat, *polyposæ* in vasis majoribus *concretiones*, & interdum mors subitanea insequitur; ideoque quo majus in initio frigus eò periculosior est Febris; in peste incipiente frigus est summum. —— Optimè curatur potu aquæ calidæ *nitrosæ* cum pauco vino, *decoct. cocin. frictione blanda*, &c. (45.)

Calor. *Art.* 103. Calor intensissimus in Febribus & velut incendium cum magno & forti pulsu ferè semper *venæsectionem* postulat; quandoque etiam *clysma leniens* calorem mitigat. Nimius sanguinis fervor & ebullitio *julapiis*, *emulsionibus* & *decoctis appropriatis* attemperandus est; sed apprimè cavendum est, ne ex nimia attemperatione spiritus elasticitate sua plus justo orbentur, & inde Febris ardens inopinatò in *malignam* mutetur. (*Art.* 67.)

Lipyria. *Art.* 104. Febris *lipyria* dicitur, quando interiora uruntur, exteriora verò frigent; oritur ex *inflammatione visceris interioris valdè sensilis*; algor autem non est tactu medici judicandus, sed ægri judicio, qui se algere dicit, & tegi jubet; tepent enim membra; hæc Febris brevi terminum absolvit, plerumque intra triduum vel quatriduum, & vix unus evadit, nisi statim ab initio occurritur.

Sitis. *Art.* 105. Ad sitim in Febribus extinguendam meliùs est frequentius & parciùs bibere, quam una vice multum ingurgitare; sequens est potus gratissimus febricitantibus; ♃. *Aq. font. cum pane tost.*

ne tost. incoct. ℔ij. *vin. rhenan.* ℔ß. *gelatin. C.C.* ℥ij. *syr. cydon.* vel *è succ. citr.* parum misce. Convenit etiam *decoct. ad sitim Fuller.* vel *decoct. coccin. ejusdem.* Gargarismata quoque usui esse possunt, ut *gargarisma commune Fulleri*, *decoctum rosarum* pro gargarismate, &c. Frequens ablutio oris cum simplici aqua multum confert ad sitim fallendam. Sitis (ut rectè monet *Helmontius*) non oritur a calore sed a defectu salivæ, hinc guttæ aliquot *spir. sulphur.* plus levant sitim, quàm integra mensura aquæ frigidæ; in eundem finem etiam conducunt *succi è vegetabilibus & fructibus, ut acetosæ, aurantiorum, limonum, citronum, ribium, berberum, cydoniorum*, &c. Præ cæteris commendabiles sunt hi succi per spontaneam residentiam post *sulphurationem* secundùm *Helmontium* depurati, & in loco frigido asservati; *tamarindi* quoque optimè conveniunt sitim leniendo, & alvum blandè laxando: hæc verò *acida* & *refrigerantia* non sunt omnibus Febricitantibus indiscriminatim porrigenda, sed opus est maturo consilio: si enim præter sitim importunam adsit etiam summa debilitas, tùm vinosa & spirituosa tutius propinanda sunt.

Art. 106. *Ptisana* ex hordeo omnibus aliis sorbitionibus præfertur ab Hippocrate in lib. de victus ratione in acutis; & crebrior est ejusdem mentio apud veteres medicos; sed recentiores hordeo vitio vertunt ejusdem cruditatem ac flatulentiam, & *jusculum avenaceum* substituunt. *Jusculum avenaceum.*

Art. 107. Siccitas & asperitas linguæ corriguntur *humectantibus* & *lenientibus*. Febris cum *prunella* dicitur, quando lingua, crusta nunc albicante nunc nigricante obducta, colore nigricante puniceo apparet tincta; ipsa saliva infecta videtur esse maxima causa. In prunella præter *mucilag. cydon.* &c. conducit sequens gargarisma, ℞. *Liquor. è rapis coct. express.* ℔ß. *succ. sedi ma-* *Siccitas linguæ & prunellæ.*

 jor.

jor. depurat. ℥iij. *mellis dispumat.* ℥j. *sp. sal armoniac.* q. s. m. Sequens quoque mixtura commodissima est, ♃. *Alb. ovi unius*, *fortiter* agitetur cum *aq. spermat. ranar.* ℥iv. *mel. ros.* ℥j. m. Ad linguæ etiam ardorem & siccitatem quandoque in usu sunt sequentia, viz. Mucilago sequens ♃. *Mucilag. cydon.* ℥ij. *pulp. tamarind. amygd. dulc. excort. ana* ℥j. *ol. sulph. per campan. gut.* xx. *syr. de rub. Idæ q. s. misce. decoct. ulmi bat gargarisma commun. Fuller. lohoc rub. vel lohoch. vitellin. ejusdem.*

Nausea & vomitus. *Art.* 108. Nausea & vomitus in Febribus, cum a crapula ortum ducant, leni *vomitorio* (*v. g. liquore posset*, *cum foliis cardui benedicti incoct.* copiosè ingesto, addendo inter vomendum bis terve *sal. vitriol.* ʒß. vel *coch. oxymel. scillit.*) tutissimè curantur; ubi verò fermentum febrile ventriculum petit, & enormes vomitiones biliosas excitat, ut ægri vix quicquam vel medicamenti vel alimenti retinere valeant, imprimis convenit jusculum tenuissimum pulli affatim ingerere, & postea remediis appropriatis tonum ventriculi laxatum firmare; sequens Julapium est valdè efficax, ♃. *Sal. absynth.* ℈iv. *succ. limon. recens express.* ℥ij. misceantur & finita ebullitione add. *aq. cinnamom. hord.* ℥iij. *menth. Stephan. anna* ℥j. *sp. croc.* ℥ß. *ol. gariopb.* g. iv. *syr. Cydon.* ℥i. m. Interdum ad *laudanum* confugiendum est. Plura de vomitione sistenda videantur alibi (594.)

Diarrhœa. *Art.* 109. In Febribus aliquando accidit *Diarrhœa colliquativa* magno ægrotantium damno, quæ evacuatio non naturæ vi, sed morbi potius impetu & acrimonia turgentis humoris naturam stimulante fit, adeoque *symptomatica* est, & sisti debet; convenit *decoctum album* pro potu ordinario; rectè exhibentur *pulveres testacei absorbentes diaphoreticis admisti*, & postremò ad *diascordium*, *theriacam*, &c. deveniendum est, enema sequens quan-

doque

doque ſingularem præſtat opem, ♃ *Fol. roſ. rub, m.* ij. *coq. in lact. chalyb.* ℔ß. in colatura diſſolv. *diaſcord.* ʒ ij. m. f. enema diutiſſimè retinendum. Hic etiam plurimum facit, mihique in frequenti uſu fuit, *enema de malicorio Fulleri*. In genere obſervamus in Febrium initiis alvum laxiorem quam adſtrictiorem meliorem eſſe, in progreſſu verò morbi pejorem. Unicum hic notatu dignum obſervare liceat; nempe in diarrhœis colliquativis in declinatione Febrium accidentibus, & diu, non obſtantibus remediis quibuſcunque adhibitis, perſeverantibus, ſolam ſorbitionem *juſculi pullini* prohibitis omni alio victu & potu quocunque diarrhœam brevi penitus tollere & ægrum reſtituere, ut experientia me docuit.

Art. 110. Interdum Dyſuria eſt ſymptoma moleſtiſſimum: *Emulſiones communes* efferveſcentiam humorum in Febribus ardentibus plurimum compeſcunt, & hoc vexatiſſimum ſymptoma plerumque ſublevare ſolent, ut etiam *ol. amygd. dulc. cum ſyr. de alth.* Dyſuria ex applicatione veſicatorium in Febribus *gum. arab.* commodè medetur, *ſolutum ſcilicet ad* ℥ij. *in decoct. hord.* ℔ij. pro potu communi. Emplaſt. epiſpaſtic. Fulleri eſt omnium longe optimum & certiſſimum. Operæ pretium eſſet fortaſſe experiri vires *Camphoræ* intermiſcendo ipſam in compoſitione epiſpaſticorum, num ſtranguriam vel ardorem urinæ inſecutorum præcavere potis eſſet. Dyſuria.

Art. 111. Sudor in Febribus, qui vel morbi initio vel quovis alio tempore ante diem criticum, nec adhuc viſis coctionis ſignis profluit, eſt *ſymptomaticus*, & frequenter *colliquativus*, qui ægrotum gravat, & morbum exaſperat, ideoque ſi modum excedat, arte, ſi fieri poſſit, cohibendus eſt: prohibetur ſurgendo ex lecto; corpus a nimiis integumentis liberando; aerem frigidiuſculum admittendo; a calefacientibus abſtinendo; *le-* Sudor.

niter astringentia & blanda acida capiendo, &c. egregiam vim in sudoribus sistendis habet *saccharum Saturni*.

Dolor capitis, &c. *Art.* 112. Immanis capitis lumborum vel artuum dolor in Febribus maximè in initio ut plurimum *Venasectionem* postulat; manente nihilominus cum vehementia dolore injiciendum est *enema laxans*; fortassis levamen aliquale dolenti capiti conferre potest sequens epithema ℞. *Sem. papav. alb. parum contus.* ℥ß. *placent. rosac.* ℥j. *vitel. ovi unius, acet. sambucin.* q. s. misceantur super ignem, & f. epithema fronti admovendum, & sæpius renovandum.

Vigiliæ. *Art.* 113. Vigiliæ pertinaces in Febribus succurrendæ sunt, ne dissipatis spiritibus vires frangantur. Investiganda est causa vigiliarum; si a fervore & siccitate proveniant, conveniunt refrigerantia & humectantia; si a dolore, propriis remediis leniendus est dolor; non nisi necessitate coacti ad *opiata* confugimus. Obiter monendus est medicus, *ne criticis vigiliis seu ab inquietudine critica suscitatis auxilium hypnoticis præbere satagat*.

Coma. *Art.* 114. Prædicto malo contrarius est *sopor nimius* in Febribus, seu *coma*, *sive assidua somnolentia*; quando sopor morbosus evadit, excutiendus est omni arte, ne calor nativus opprimatur; injiciendi sunt *clysteres acres*; *epispastica* variis partibus admovenda sunt, & *cataplasma de halecibus* sive *de raphan. Fulleri* plantis pedum applicandum; interne conveniunt *salia volatilia, cephalica, &c.* (Art. 298.)

Delirium. *Art.* 115. Pervigilium frequentissimè est causa delirii, non ideo delirium *hypnoticis* curari tentandum est; nam id esset temerarium, sed indaganda est causa, & remediis appropriatis auxilium ferre conandum est. Camphora (inquit *Quincy*) in delirio Febrium somnum conciliat opio neutiquam

tiquam proficiente. Delirii in Febribus imminentis signum est, urinarum, quæ anteà valdè tinctæ erant & flammeæ, in tenues & aquosas mutatio.

Art. 116. Convulsiones quoque interdum superveniunt, tremores item & affectiones spasmodicæ; in tali rerum statu diligenter expiscanda est causa horum symptomatum, unde medicus intelligat, quibus remediis internis opem ferre valeat, interim plantis pedum applicari possunt *duo columbi* pullive recens mactati & per medios secti, vel toti pedes involvi possunt *calidis pulmonibus agninis, vitulinis*, vel *vervecinis*; renovari debent hæ applicationes saltem ter in die. Spasmi.

DE FEBRIBUS ERUPTIVIS in genere.

Inter legendum.

Art. 117. Febres *Eruptivæ*, quarum *crises* per eruptiones cutaneas expectandæ sunt, (quales sunt variolæ, morbilli, Febris scarlatina, Febris cum rubeolis, cryftallis, Febris miliaris, &c.) præter symptomata aliis Febribus communia hoc habent peculiare & sibi proprium, nempè, *ingentem pectoris oppressionem*, quæ harum Febrium est signum ferè *pathognomonicum*; nimirum est quidam validus naturæ conatus materiam morbificam a centro ad circumferentiam propellendi; unde certamina gravissima; anxietas præcordiorum, pectoris angustia & oppressiones maximæ: facta autem eruptione, statim hæc dira symptomata evanescunt. Ejusmodi *pectoris oppressio* in aliis quoque Febribus est *crisium præcursor* (unde dictum illud, nox ante crisin est molestissima) in his tamen seriùs accidit, scilicet sub morbi finem; in eruptivis verò non procul ab initio, imò frequenter propemodum Febrium eruptivarum symptoma peculiare.

dum in primo insultu; quoniam *efflorescentia* in propinquo est.

Symptomata quædam insigniora & fere propria. *Art.* 118. " Præter symptomata aliis Febribus
" communia (inquit Mortonus) in Febribus eru-
" ptivis adsunt signa quædam quasi *pathognomoni-*
" *ca*, talia sunt pulsus debilis, & celer, respira-
" tio cita & anhelosa, hypocondriorum oppressio
" & angustia, urina pallida, ac tenuis, coma,
" seu vigiliæ pertinaces, subsultus tendinum, non-
" nunquam spasmi manifesti, & deliria prorsus ef-
" ferata, gravativa palpebrarum debilitas, oculo-
" rum rubedo, punctura dolorifica, & lacrymæ in-
" voluntariæ, in gutture dolor ulcerosus, raucedo
" clangosa, tussis perpetuò molesta. De Febre mi-
" liari & petechiali alibi.

Art. 119. In erysipelate, variolis, morbillis, Febre scarlatina, &c. (inquit D. *Freind.* Hist. Med. p. 75.) si symptomata vehementiora fuerint, si caput aut pulmones vehementiùs urgeant, aliæve partes ingenti dolore supra modum afficiantur; ratio postulat, ut vena incidatur, ac tutò fieri licet. Et teste experientia [nihil enim frequentiùs expertus sum] audacter affirmo me nunquam observare potuisse eruptiones istiusmodi ex venæsectione retroire.

FEBRIS SCARLATINA.

Sydenhami sententia.

Febris scarlatina. *Art.* 120. Febris *scarlatina* quovis anni tempore, sed ut plurimùm sub autumnum, se prodit, infantes præ cæteris infestans; rigent horrentque in initio, ut in aliis Febribus, neque vehementer ægrotant; posteà cutis universa maculis parvis rubris interstinguitur, latioribus magisque rubentibus, at non perinde uniformibus, ac sunt in morbillis: ad duos tresve dies perdurat rubedo, & deindè evanescit, cutem relinquens aliquantò asperam & furfuraceam.

Art. 121.

Art. 121. Quoad curam naturæ prorſus reliquenda eſt, vel, ſi medicatione opus ſit, cum morbillis ſatis convenit. — Curatio.

Art. 122. " Febris ſcarlatina [inquit Mortonus] à morbillis minimè diſtat, niſi *efflorescentiæ* modo; *morbilli confluentes* dici poteſt. Idem poſtulat regimen, eandemque medendi methodum. *Efflorescentia* in morbillorum interſtitiis figuram diverſam viz. oblongam, quadratam, vel multangulam obtinet, undè cutis variegata eſt: in Febre autem *ſcarlatina* una continuata inflammatione & rubedine cuticula perfunditur. — Efflorescentiæ modus.

M O R B I L L I.

Sydenhami ſententia.

Art. 123. In morbillorum apparatu primo die calor & frigus ſe mutuò expellunt, die ſecundo Febris ſenſibilis adoritur vehementi ægritudine, ſiti, inappetentia, lingua alba (non verò ſicca) tuſſicula, capitis atque oculorum gravedine, & ſomnolentia perpetua ſtipata, plerumque etiam a naribus & oculis ſtillat humor (*ſignum certiſſimum* morbillorum ingruentium) inſuper maculæ latæ & rubræ in facie & pectore conſpiciuntur; ſternutat æger, intumeſcunt palpebræ [viz. paulò ante eruptionem] vomit, ſæpiùs tamen laborat diarrhœa cum dejectionibus ſubviridis coloris. Ingraveſcunt ſymptomata ad quartum uſque diem, vel aliquando ad quintum, quo tempore maculæ pulicum morſibus ſimiles prodeunt, quæ tam numero quàm magnitudine auctæ racematim coaleſcunt, & faciem maculis rubris variæ figuræ interſtinguunt, quæ quidem maculæ a parvulis quibuſdam papulis rubris haud longè ab invicem diſſitis ſuper cutis ſuperficiem paululum elevatis conſtan- — Historia morbillorum accurata.

conflantur, digitorum levi tactu deprehenduntur, oculis remotis fugiunt: a facie fenfim ad pectus, ventrem, crura, &c. fe diffundunt. Die fexto aut circiter afperefcit facies emorientibus puftulis; octavo in facies penitus evanefcunt, nono vix ullibi inveniuntur; tunc temporis augetur Febris, & fpirandi difficultas, urget tuffis, &c. *Morbilli omni vacant periculo, fi modò peritè tractentur.*

Curatio. *Art.* 124. " Morbilli ab Avicenna *variolæ cholericæ* appellati cum ipfis variolis coævi funt, „ [*Art.* 130.] & quoad curam his cum illis fatis „ convenit: " *Diacodium* quotidie vefperi exhibendum eft; *linctus* quoque & *apozemata pectoralia* propinari poffunt ad tuffim leniendam. Sin verò ex calidiore regimine, vel aliter, Febris, dyfpnœa, aliave accidentia poft morbillorum deceffum fuperfint, *venæfectione* fola curantur, quæ fine metu in tenellis audacter celebranda eft. In regimine intensè calido exanthemata aliquando livefcunt, & nigrefcunt, in adultis phlebotomia & temperatione regimine fublevantur aut pereunt; in peripneumoniam incidunt.

Art. 125. " Morbilli nonnunquam [inquit Sylvius & omnes hoc fcimus] per aliquot dies di„ ftingui non poffunt a variolis, *ne quidem a medicis peritiffimis, atque diu in praxi verfatis:* „ longè proinde fatius eft in re dubia medicum „ vel fufpendere fuum judicium, vel dubiè dun„ taxat refpondere.

Mortoni fententia.

Curatio in fingulis ftadiis. *Art.* 126. Quoad curam morbillorum, in primo ftadio, fcilicet, ante efflorefcentiam paucisfima remedia funt adhibenda, nifi graviffima fymptomata fuperveniunt, uti fpafmi, enormes hu- Spafmi. morum colliquationes, &c. Si fpiritus nimis iriten-

ritentur, & in spasmos rapiantur, remediis appropriatis compescendi sunt, nempè *julapiis ex aquis cephalicis cum tinctura castor. pulvere ad Guttetam*, &c. Et si nisus spirituum indè non minuatur, guttæ aliquot *laudani liquidi* propinari debent. Ad *diarrhœam* quod attinet, satius est palliativa curatione ejusdem molestiam, quoties insolito more sævit, minuere, quàm contra naturæ legem eam penitùs tollere, atque ita ægrotantem occidere; abstineat æger a cerevisia, bibatque decoctum album, & exhibeantur pulveres testacei; non nisi extrema necessitate ad *laudanum* perveniendum est. Ad tussim ferinam ab acri lympha ortam quadantenus cohibendam conveniunt *mucilaginosa, pectoralia, oleum amygdalarum dulcium, &c.* [privatim *syrupus e coral. & tinctura ejusdem.*] " In tussi morbillorum pathognomonica, „ sæpè permolesta, & convulsiva, & nonnunquam „ lethali nullum remedium præstantius novi [inquit *Harris*] quam *gummi tragacanthum* copiosiùs sumptum in linctu vel decocto pectorali „ solutum, & pulveribus testaceis mixtum. Id „ enim gummi catarrhum maximè lenire solet, „ tussimque inde prognatam, symptoma morbillorum primarium, sistere aut levare aptum natum est longe melius tutiusque narcoticis, quantumcunque hoc laudantur a clarissimo Sydenhamo, &c."

Alvi fluxus.

Tussis.

Art. 127. Efflorescentia jam incepta, imò eruptione plena existente quandoque suboritur *peripneumonia* cum respiratione anhelosa, strangulatione suffocativa, deglutitione læsa, &c. quo in casu, multo usu fretus omnibus author sum, ut sanguis copiosiùs educatur, æque ac si æger morbilioso affectu correptus non fuisset. Idem in *ophthalmia* molesta ac periculosa faciendum moneo. Ad *alvi fluxum* in hoc stadio compescendum non minùs tutus quàm necessarius est opiatorum usus.

Peripneumonia.

Ophthalmica.

Diarrhœa.

Efflo-

Ultimum stadium. Efflorescentia peracta, si Febris venenatis symptomatis adjuncta remaneat, actum est de ægro. Contrà, si crisis fuit perfecta, cathartica hydragoga adhibeantur ad lymphæ colliquatæ affectus exitiales impediendos: non tamen præproperè massa sanguinis agitetur, antequam venenum fuerit omninò subactum. Quoties æger post morbillos Tussis ferina superest. *tussi ferina*, *&* *perpetua*, vexetur; primo in loco *venæsectio* celebretur, &, si opus fuerit, post unum vel alterum diem iteretur, & unà cum *linctibus & medicamentis lenientibus* [quemadmodum in catarrho exhibere solemus] *cortex Peruvianus* copiosè exhibeatur, & *opiatum* hora decubitus pro re nata:

V. S. *Art.* 128. " Ad præcavenda dira symptomata in „ hoc affectu evenientia, ab authore nostro enu„ merata, *phlebotomia* maturè, in morbi initio, „ celebrata, & vomitorium exhibitum feliciter „ plerumque succedunt. [*vid. Art.* 119.]

Art. 129. " Qui Variolis laborarunt, non sunt „ adeò morbillis posteà obnoxii, quare ætate gran„ diores non ita promptè inficiuntur.

V A R I O L Æ.

Art. 130. " Nihil de Variolis ante *medicos A„ rabes* scriptum invenitur. Hic verò morbus an„ tiquior est, quàm vulgò creditur. Authores „ isti existentiam ejus usque ab initio septimi se„ culi temporibus *Muhammedis* investigarunt.(Vid. „ *Freind.* hist. med. p. 188. vol. 2.) Variolæ ita ap„ pellantur, quasi parvi vari, quod cutem va„ rient. Homini omni, soli & semel convenit „ Variolis & morbillis affici: in hoc autem cen„ su non supputandæ sunt pustulæ variolosis si„ miles, quas vulgò vocant *the Chicken Pox*; Chicken-Pox. „ pueris familiares sunt; Variolis veris quidem „ similes sunt, quoad magnitudinem & figuram,

„ sed

„ sed in eo ab iis distinguuntur, quod Variolæ „ cum rubore & inflammatione insigniori appa- „ reant, hæ verò albidiores sunt, & veluti vesi- „ culæ seroso humore repletæ, quæ intra triduum „ disrumpuntur, & exsiccantur, nullumque af- „ ferre solent periculum, & plerumque sine Fe- „ bre erumpunt. *Morbus est adeo benignus, ut* „ *nunquam sub curam medicam cadat*. Variolæ „ [inquit Dolæus] quoad ortum suum semina- „ rium habent nobiscum connatum, quod ali- „ quamdiu sepultum jacet, donec nacta emergen- „ ti occasione ex latibulo erumpat, & massæ san- „ guineæ commixtum symptomata terribilia, & „ sæpe mortem producat: inter multas hominum „ myriadas vix unus & alter per totam vitam „ ab his immunis manet. Ex cadaverum sectio- „ nibus patet viscera universa in corporis cavita- „ tibus contenta pustulis variolosis confertim affi- „ ci, æque ac cutis externa. “

Sydenhami sententia.

Art. 131. Variolæ sunt *distinctæ* vel *confluentes*: Distinctæ seu discretæ cum rigore ac horrore invadunt; sequitur calor intensus, capitis & dorsi dolor vehemens, vomituritio, dolor circa scrobiculum cordis, somnolentia, in infantibus præsertim; quandoque etiam paroxysmi epileptici, qui Variolas mox proruptúras, easque futuras esse mites ac benigniores plerumque præsagiunt; quarto ut plurimum die ab invasione erumpunt, & symptomata febrilia evanescunt, nisi quòd adulti in sudores sint propensi. In facie primò conspiciuntur pustulæ subrubræ, deinde collo, pectore, & universo corpore, quæ magis magisque inflammantur, & in dies elevantur, & subalbidæ fiunt, cute in interstitiis satis floridum colo-

Variolarum discretarum historia.

rem

rem exhibente; die undecimo faciei tumor ac inflammatio recedunt, & pustulæ exarescere incipiunt; in hac Variolarum specie (si quando) die 14°. vel 15°. pereunt.

Confluentium historia. *Art.* 132. Confluentes cum discretis symptomata communia habent, nisi quòd hìc atrociora sint omnia; tertio die erumpit hæc species, aliquando citiùs, raro seriùs; interdum verò, licèt oppidò raro, ob gravius aliquod symptoma, lumbaginem doloremve lateris, &c. seriùs erumpunt, neque periculo vacant. Febris etiamnum durat, crescente morbo pustulæ non in spectabilem molem attolluntur, uti in discretis, sed sibi invicem implicitæ vultum omnem contegunt, & illum in tumorem elevant, dein ad instar pelliculæ albæ in cutis superficie conspiciuntur. Præterlapso die octavo pellicula alba quotidie exasperatur, & ad colorem fuscum vergit, eoque magis Variolæ confluxerunt. *Magnitudo morbi a facie maximè æstimanda est, potiùs quàm reliquo corpore.* In hoc genere adest in adultis salivatio, in infantibus diarrhœa; salivatio nonnunquam sub primum eruptionis tempus se prodit interdum post diem unum vel alterum; die ferè undecimo saliva viscidior facta difficulter excreatur, ægro suffocationem intentans, & circa id temporis ut plurimùm cessat, & tumor faciei paulatim subsidet, & tunc ejus loco manus intumescere solent, aut debent; diarrhœa non ita maturè infantes invadit; sub vesperam exacerbatur morbus. Variolis discretis laborantes octavo, confluentibus verò undecimo die maxime intereunt. Interdum accidit pleuritis, interdum coma; interdum maculæ purpuræ (*totidem quasi sphaceli*) pustulis intersperſæ (mortis ferè semper prænuntiæ;) quandoque mictus sanguineus, & aliæ Hæmorrhagiæ, quæ idem ominantur, nonnunquam urinæ suppressio.

Art. 133.

Art. 133. In confluentium genere æger [ut dixi] maximè periclitatur (a primo insultu computatione facta) die undecimo viz. in maximè vulgari confluentium genere, in crudiori adhuc 14, in crudissimo 17°, rarissimè 21°. Ego Variolosum ab usu lectuli interdiu semper arceo usque ad sextum diem a prima morbi invasione, quartum ab eruptione, quo tempore omne pustularum agmen in conspectu est: posthac eundem lectulo committo usque ad morbi finem.

Regula ferè semper observanda.

Curatio.

Art. 134. " In confluentibus (ut rectè inquit „ *Dolæus*) periculosæ plena res est aleæ, & me„ dicus occasionem habet suas tentandi vires, & „ ostendendi, quid in arte medica calleat. " Indicationes curativæ duæ sunt, nempè, 1° ut æquabilis tenor ebullitionis conservetur; 2° ut pustulæ debito modo sustineantur, regimen calidius vitandum est; *gradus caloris earum expulsioni accommodatissimus naturalis omninò est*; non opus est, ut æger ante diem quartum [133.] lecto addicatur; neque ut ad propellendas Variolas ullum remedium sumat; quarto verò die, si eruptio ex votis haud succedat, exhiberi licet cardiacum aliquod blandius. Discretum genus ex sua natura plerumque omni vacat periculo. In confluentibus æger, a sudore, quantum fieri potest, prohibendus est, & ptyalismus in vigore conservandus; promovetur autem affatim bibendo cerevisiam tenuem vel liquorem alium non nimis calefacientem. Adultis propinare soleo *paregoricum cum laudan. liquid. gut.* xiv. *vel syr. de mecon.* ℥j. hora sexta vel septima vespertina singulis noctibus post plenam eruptionem ad morbi usque finem; temporiùs autem *hypnoticum* quàm pro recepto more præscribo, quoniam exacerbatio caloris quotidie sub vesperam ferè reperitur, ex quo non modò incommodi nihil, sed magnum emolumentum, quod frequentiùs experientia

Nota bene. didici. *In hoc genere diarrhœa in infantibus est salutaris, & non temere sistenda, contra in discretis.* De venæsectione die octavo, & de auræ liberaliori exponendo, si quis velit, authorem consulat. *p.* 153. &c. Cùm saliva admodum viscida evadat, uti soleo *gargarismate* sequente; ♃. *Cort. ulmi* ℥vj. *rad. glycyrrhiz.* ℥ß. *passular. enucleat.* N. xx. *rof. rub. p.* ij. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℔ß. *colatura dissolv. oxymel. simpl. mel. rof. ana* ℥ij. *m. f. gargarisma*. Interdum *emeticum* propinandum est. In *urinæ suppressione* æger è lecto debet eximi. Pustularum depressio & diarrhœa in Variolis discretis medicamenta *cardiaca* postulant. Febris illa, quæ die undecimo, &c. adoritur, diversa est ab ista, quæ eruptionem præcedit, nihil enim est aliud, quam *Febris putrida propriè dicta hæc Febris secundaria*; ad hanc autem fugandam nihil efficaciùs præstat, quàm copiosa sanguinis eductio: non enim nunc cum Variolis res est sed *Febre putrida*; mittendus est itaque sanguis ad ℥x. vel xij. & *anodynum* bis in die propinandum; ob immensam alvi constipationem præscribere soleo *elect. lenitiv.* ℥iß. in aqua lactis solut. Nihilominus *anodynum* stato tempore continuandum est; si prima vice votis non respondeat, iteretur die proximo: atque hac ratione tam *venæsectio* quàm *catharsis* per intervalla repeti possunt, prout Febris mos atque ægri inquietudo postulare videantur, donec tandem res in vado sit. Sched. mon. p. 81. &c. In Variolis confluentibus magna est virtus *spiritus vitrioli* a 5to vel 6to morbi die usque ad finem copiosè in cerevisia ten. exhibiti; commoda & incommoda hujus remedii. p. 256. &c. ubertim recensentur.

Variolæ anomalæ discretæ. *Art.* 135. Variolæ anomalæ: *Discretæ* hæ a legitimis discriminabantur, quòd erumpant die 3°, illæ 4°, pustulæ minores fuerant; sæviebant tamen

men magis, & ante maturationem frequentiùs nigrefcebant, ptyalifmus [ut in confluentibus] aderat immediatè poft eruptionem: *Confluentes* hæ ab aliis difcrepabant, quod nunc die fecundo, nunc tertio fe primum monftrabant tumore fubrubro atque uniformi, quibufdam in locis; in femoribus præcipuè; veficulæ, ambuftorum ad inftar fero limpido diftentæ eminebant, quod difrupta pellicula copiosè affluebat; fubjecta carne nigredine & *fphacelo* quafi affecta; periculo non vacant ante diem feptimum, in aliis confluentibus dies undecimus (ut plurimum) eft criticus. Poftremò hæ calidioris naturæ funt & magis inflammatoriæ; ideoque temperato regimini indulgendum eft: *Hydrogala* ex tertia parte aquæ & lactis unà fimul coctis ægri palato & votis ut plurimùm refpondet, & ptyalifmum feliciter promovet.

Confluentes.

Mortoni fententia.

Art. 136. Variolarum quatuor funt ftadia, viz. apparatus, eruptio, maturatio, & declinatio, in quibus varia occurrrunt fymptomata, quæ diverfam medendi methodum poftulant.

Quatuor ftadia Variolarum.

Art. 137. Primum ftadium eft a morbi ipfius infultu ufque ad eruptionem generalem. In hoc ftadio urina tenuis & pallida, præfertim fi adfit frequens micturitio, malè ominatur; urina rubicunda & contentis faturata contrarium indicat (infolitus aliqualis dolor vehemens, præfertim colicum æmulans, eft peffimum fignum.) Diarrhœa in hoc ftadio non permittenda eft, quin *decocto albo* & repetitis *laudani* dofibus eft cohibenda, vel aftringentibus fiftenda. Vomitio in hoc ftadio non ftatim fupprimenda eft, fed potiùs (nifi valdè enormis fuerit) cum repetitis hauftibulis liquoris poffetici carduati, vel cum pauco

Primum ftadium.

Diarrhœa.

Vomitio.

sale Vitrioli leniter promovenda est: Evacuatione autem hac levi peracta, vel si vomitio ex morbi ipsius genio modum excedat, illico tumultum spirituum compescere oportet, eorumque vires conservare alexipharmaco aliquo remedio cum opiato commixto, & post justa intervalla repetito; sequens est formula mihi familiaris, ℞. *Aq. card. lact. alexiter. cinnam. hord. menth. stephan. ana* ℥ij. *sal. absynth.* gr. xii. *pulv. rad. serpent. virgin. e chel. cancr. comp. lapid. Contrayerv. ana* ʒß. *syr. caryoph. vel menth.* ʒiß. m. f. julap. de quo capiat ægrotus coch. ij. iij. vel iv. quarta quaque hora, addendo singulis dosibus laudan. aliquid guttas aliquot pro re nata. " Sanguis [inquit *Lister*] in „ Variolis non propriè mittitur, sed ex acciden„ te tantùm ut symptomati alicui vehementiori „ succurratur. "

Dolores spasmodica. In dolore capitis, artuum vel lumborum, item in dolore pleuritico, seu peripneumonico, ut etiam quandoque in colico, necessaria est *venæsectio*, ut symptomata ista averruncentur; *vesicatoria* etiam & *opiata* hìc locum habent; præcipuè autem in affectibus comatosis.

Vigiliæ. Ubi vigiliæ in hoc stadio pertinaces fuerint, non rarò in proximo stadio exanthemata confluunt, quorum eruptioni deliria, spasmi, cæteraque funesta symptomata superveniunt, quo nomine hoc symptomata venæsectione & opiatis, ut ut spirituum vires indè minuantur, opportunè cohibere par est, adhibitis interea vesicatoriis & alexipharmacis. " Insolitus aliqualis dolor vehemens an„ te eruptionem Variolarum, privatim *dolor co*„ *licam passionem æmulans*; est pessimum si„ gnum, & ferè semper lethale, ut plus semel „ observavi, præsertim si adfuerit etiam *mictu*„ *ritio*. "

Stadium secundum. *Art.* 138. In stadio secundo exanthemata parva instar acupuncturarum primò in facie, collo, pectore, &c. erumpunt tumore renitente, & rotundo;

tundo ; die secundo bases suas ampliant , & tertio (ultra quem hoc stadium non excurrit) in summitatibus acuminantur ; quò longius est hoc stadium, eò periculosior est eventus ; in hoc stadio in benigniori saltem genere, ubi nullum adest funestum symptoma , haud par est ullo remedio naturam lacessere , utpote quæ propriis viribus instructa sine artis suppetiis satis validè suo officio fungi potis est.

Art. 139. Triduo eruptionis elapso Variolæ , sicut alia quævis tubercula inflammata, concoqui incipiunt ; & lympha venenata per glandulas cutaneas naturæ lege colata acrimonia sua cuticulam a vera cute separat ; unde apices exanthematum , paucarum horarum spatio , primùm albescentes quadantenus intumescunt ; dein lympha eadem pro morbi indole & naturæ viribus citiùs vel seriùs in pus mutata flavescunt , aut saltem colorem cineritium vel subfuscum obtineant, ubi definit hoc stadium . Durante maturatione Variolarum benignarum nulla exsurgit indicatio, nisi forsan adhiberi possunt *laudani liquidi* guttæ aliquot ad dolorem leniendum , & somnum conciliandum . Inter maturandas Variolas , si tardè procedant , ♃. *Lentium crassè contus.* ℥j. *ficuum ping. par.* vj. *ras. C. C.* ʒß. *coq. in liquore posset.* ℔ij. bibatur copiose ad libitum , & si adsit ptyalismus commodè usurpatur gargarisma sequens , ♃. *Lentium crassè contus.* ℥j. *rad. alth.* ʒß *ficuum ping. par.* vj. *vel* vij. *hord. mundat. p.* j. *glycyrrhiz. ras.* ℥ij. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℔iß. *colatur. add. mel. ros.* ℥iß. *m.* vel gargarism. Variolos. *Fuller.* Vitentur acida in gargarismatis , nisi in maxima deglutiendi difficultate ; deficiente salivatione, promoveatur urinæ profluvium exhibendo dosin unam vel alteram pulveris Æthiopici.

Stadium tertium.

Art. 140. Stadium ultimum Variolarum est ea-

Stadium ultimum.

rum declinatio, in quo exanthemata pure maturo & laudabili referta primùm incrustari & scabie subflava obduci incipiunt; dein post unum vel alterum diem pure concrescente exsiccantur, & in arida tubercula ubique mutantur, quæ sensim emollita sponte evanescunt. Rarò quispiam hoc morbo interimitur, nisi in declinationis stadio, scilicet in Variolis benignis; de his etenim ut plurimùm hactenus locuti sumus. Declinatio cum ἀπυρεξία, & appetitu restituto optimè significat. Petechiæ seu vesiculæ miliares in hoc stadio erumpentes funestum eventum denuntiant; deliria, vigiliæ, subsultus tendinum, &c. in hoc stadio pejus ominantur, quàm in præcedentibus; paucissimi enim vel nulli hoc modo affecti convalescunt; scabies diu pure scatens, atque inde sæpe decidens, & renascens, meliorem sortitur eventum, quàm ea, quæ de repentè exarescit; Variolæ, quæ scabie sessili & adhærenti obducuntur, malè præsagiunt.

Variolæ benignæ. *Art.* 141. Ubi Variolæ fuerint figuræ exactissime rotundæ, discretæ, & margine admodum rubro circumcinctæ, neque petechiis, eruptionibus miliaribus, vel quavis alia nota exitiali, interpunctæ, & primo maturationis die in summitate albæ, tumore turgidæ, & die secundo circa basin auctæ, & in summitate acuminatæ, minùs pellucidæ; & tertio materia in pus convertatur, eventus felix duodecimo saltem morbi die insecuturus expectandus est.

Variolarum malignarum quatuor gradus. *Art.* 142. Quatuor sunt Variolarum malignarum gradus, viz. confluentes universaliter, confluentes particulariter, discretæ verùm admodum parvæ & cohærentes, maximè confertim ubique erumpentes, & denique discretæ cum petechiis & eruptione miliari conjunctis. Primi gradus sunt, Gradus primus. quando cutis universa erysipelatoso tumore [maculis nigris hic illic interspersis] cum æquali super-

perficie quadantenus crassescit; post triduum cutis albescit, & pergamenæ speciem inducit; atque hæ sunt Variolæ maximè exitiales; ægrum ultra secundum maturationis diem nunquam superstitem novi. Variolæ secundi gradus magis vulgares sunt, quando cutis faciei sola erysipelatosa est, & primo maturationis die pergamenæ speciem refert, dum in artubus & trunco corporis exanthemata fuerint ferè discreta non tamen regularia; vix enim oculo distinguuntur ab efflorescentia morbillosa, vix apices tollunt, sed sæpe livescunt, undè mortem instare certò præsagire licet. Variolæ malignæ tertii gradus, ubi quasi discretæ verùm admodum parvæ & cohærentes, quæ non acuminantur, sed cute solummodò conspiciuntur, ac si ab urticæ plaga exasperatæ, donec sub initium maturationis albescentes confluant, & speciem pergamenæ exhibeant. Rariùs quenquam hac specie affectum, nisi ope Ptyalismi diutius protracti, ingentis urinæ profluvii, vel intumescentiæ artuum diuturnæ, ad decimum quartum vel decimum quintum morbi diem superstitem novi.

Secundus.

Tertius.

Art. 143. Gradus ultimus est, quando Variolæ erumpunt quidem discretæ figura & magnitudine regulares, verùm vesiculis aqueis, vulgò *the VVhith-hives*, petechiis, vel maculis lividis in interstitiis, præsertim in collo, pectore, & artubus distinctæ; atque hæ non minùs sunt exitiales quàm confluentes.

Gradus ultimus.

Art. 144. In Variolis malignis Febris continua mali moris post eruptionem remaneat cum lingua arida, pulsu debili, &c. Neque prorsus exulat, ut in benignis solet: materia enim morbosa, vel propter malignitatem, vel morbi magnitudinem, per glandulas cutaneas satis protrudi nequit, unde dira symptomata evenire solent nimirum hæmorrhagiæ admodum periculosæ, quæ (ut pluri-

Curatio symptomatum.

Hæmorrhagia.

mùm) (maculis purpureis & nigris eodem tempore in conspectum venientibus) funestissimæ sunt, & vix aut ne vix arte cohibendæ, nisi forsan Vitrioli fræno præpotenti (aq. styptic. reg.) obsignari possint; *nihil tamen proficimus, si non unà possimus vesicatoriis & alexiteriis generosissimis vires spirituum penè extinctorum denuò resuscitare*; venæsectio mortem accelerat. Micturitio licet non adeo formidabilis, pessimè tamen ominatur; in hoc symptomate sublevando *cineres bufonum* egregias obtinent vires [ut mihi usu compertum est] dos. ℈i. cum aliis alexiteriis quarta vel sexta quaque hora. Dolor gutturis & deglutitio impedita est symptoma quandoque maximè affligens & molestum; fauces itaque externæ ab aeris injuriis pannis laneis mollibus duplicatis muniri debent, quæ plus valeat, quàm croceata, vel alia quæcunque amuleta; & usurpentur gargarismata appropriata, &c. Salivatio copiosa, & diu protensa cum insigni capitis & faciei intumescentia benè significat; ptyalismus vero brevis & de repentè suppressus, nisi profluvio urinæ, aut intumescentia extremorum excipiatur, malum omen exhibet; salivatio diarrhœa excepta pessimè significat.

Micturitio. | Dolor Gutturis. | Salivatio.

Post Variolarum declinationem inappetentia & calor hecticus.

Art. 145. Morbosi quidam affectus quandoque post Variolas suboriri solent, inter quos inappetentia primum locum vendicat, quæ frequenter cum calore hectico conjuncta est, quo in casu ego multo usu doctus *alexipharmaca* [quod cæteros professores serio moneo] ubi calor fuerit continuus jugiter ministranda duco; *corticem* autem *Peruvianum*, ubi calor statis periodis recurrit, cum felici successu exhibendum impero; & deindè posteà ad alvum subducendam tutò progredior. Parotides nonnunquam sub finem Variolarum suboriuntur, quæ diu tanquam strumæ sine calore vel rubore permanent; *discutientibus* non

Parotides, &c.

sunt

sunt tentandæ, sed potiùs *fortibus maturationem promoventibus* tractandæ sunt. Eadem via procedendum est in furunculis, scabie saniosa, ulceribus mali moris, impetigine furfuracea, &c. viz. *alexipharmacis & febrifugis* ab evacuationibus religiosè abstinendo. Gangræna & caries ossium post Variolas nullo medicamento cedunt. Tumores œdematosi *frictionibus*, *fotibus lixivialibus* & more hydropicorum curandi sunt. De dolore capitis post Variolas (*Vide Art.* 279.)

Furunculi, &c.

Gangræna & caries.

Tumores œdematosi.

Freindii sententia.

Art. 146. Sunt nonnullæ Febres, quæ *purgantia* commodè recipiunt, sunt etiam, quæ omninò desiderant (sed de hac re nondum satis accuratæ ab auctoribus traduntur regulæ) ex quibus nullam aliam æquè *purgationi* opportunam reperio, ac eam, quæ Variolas confluentes, maturitate pustularum aut vigente aut jam inclinata, semper excipit; ea quippe Febris utì omnium maximè putrida est, & periculi plena, ita præ cæteris curationem hanc aptiùs recipit. Atque hanc præ aliis medendi rationem in putridis hisce Febribus, quæ Variolis superveniunt, suadet Sydenhamus. Mihi quidem sæpius usu venit, ut in Variolarum statu, ubi pustulis exarescentibus Febris nihilo seciùs invaluerit, ad *purgantia* confugerem, quæ ita periculo vacare, ita commodè adhiberi posse expertus sum, ut multorum vitas ab hac maximè medendi via conservatas esse haud absurdè dixerim. " Doctrina de usu *phlebotomiæ* & *catharsis* in Variolis confluentibus ,, post imperfectam crisin in literis a peritissimo ,, D. *Cade* ad eundem datis succinctè admodum ,, continetur; en ejusdem summarium!

Purgationis usus in Febre secúdaria.

Art. 147. In Variolis confluentibus, quamdiu faciei tumor & inflammatio manet, & saliva re-

Quando neque venæsectio.

Neque catharsis conveniunt.

ctè fluit, a *venæsectione* & *catharsi* (pari ratione ac furunculo maturante) prorsus abstinendum esse duco. Scilicet, ne istæ evacuationes, materiæ morbidæ a massa sanguinea separationem, & per pustulas, tanquam per tot phlegmonas, (cui unico hoc tempore natura incumbit) ejectionem obturbarent. Insuper, procedente morbo, si eo tempore, quo facies detumere, & ptyalismus decrescere incipit (quod die nono vel decimo ab eruptione accidit) si his, inquam, diebus manus debito modo tumeant, & nulla malæ notæ appareant symptomata, haud omnino (me judice) vel *phlebotomia vel catharsis*, adhuc indicatur; sed totum negotium rectè committitur naturæ. Interim tamen in hoc morbi statu *enema* quotidie injiciendum præscribo, quo alvum fæcibus exonerare, & Febris furorem coercere curo.

Quando utraque evacuationes sunt necessariæ

Art. 148. Attamen, facie diebus prædictis criticis detumente, quoties (quod nimis frequenter evenit) pustulæ corporis non turgent maturo pure, nec manus intumescunt; undè (nempè a materia morbida in sanguinis massa remanente eamque inquinante) ardens Febris nascitur; respiratio brevis & frequens oritur, corporis jactatio, & obstinatæ (narcoticis incassum exhibitis) vigiliæ urgent; quoties equidem diris his symptomatibus vexatur æger, medico incumbit per *venæsectionem* & *medicamenta leniter purgantia*, sæpiusque debitis intervallis repetita, humorem peccantem detrahere, & eo, quo possit, modo, laboranti, subvenire. In Variolis denique confluentibus, licèt facies & manus & pustulæ corporis debito modo, ac tempore, intumuerint, & saliva satis copiosè statuto tempore fluxerit; si tamen, Ptyalismo desinente & dictis partibus jam subsidentibus, Febris utcunque (quod in hac morbi specie ut plurimùm accidit) gravior assiduè inhæreat, & symptomata, ex hac nata (utpote anhe-

losa

losa respiratio, vigiliæ, anxietates, cum pallida & diluta urina) indesinenter urgeant ægrotantem, rebus sic stantibus, necesse habet medicus sanguinis quantitatem *venæsectione* minuere, (nimirum ut exinde pars reliqua magis placidè per vasa fluat) & materiam morbidam (quæ per pustulas, jam induratas & crusta obductas ampliùs transire nequit) *Catharsi* sæpius repetita evacuare; his enim evacuationibus omissis, semper evenit, ut vel memorata symptomata in dies augeantur, & inter diem duodecimum & vicesimum quartum lethalia evadant; vel humor putridus in pulmonibus extravasetur, eorumque vesiculas corrumpat; undè ægrotus miseram vitam paulisper trahit, & brevi moritur tabidus.

Art. 149. Anhelosæ respirationi, crisi superveniente *phlebotomia* feliciter ac unicè occurrit, quæ nisi confestim peragitur, actum erit de ægroto, neque hoc in casu pulsus humilis & angustus me terret; quippe sæpius observavi vacuato sanguine arteriam fortius vibrasse; unde constat pulsus obscuritatem non infirmitati virium, sed humoris lædentis oneri, deberi. Venæsectio tamen mictum cruentum non modò non cohibet, sed auget, & mortem in procinctu stantem accersit: hoc tamen funestum fati impendentis prænuntium (Camphora bis in die exhibita & acidis larga manu propinatis) amovi, ægroque brevi morituro ad tempus succurri: sed ut vera fatear, ne unum quidem Variolis affectum, cui urina cruenta fluxerit, diem 16tum ab eruptione supervixisse notavi. De rationibus, quibus innititur hæc praxis, videatur auctor. " Atque ita *purgationis* methodum in " Febre secundaria tanquam unicam salutarem venditat D. *Freind* & alii apud illum " nonnulli magni nominis medici: Ego verò, " qui sum tardioris ingenii, rurique dego, de " hac re aliquantò dubius adhuc hæreo. Hi viri, " in-

In anhelosa respiratione phlebotomia est unicum remedium

In mictu cruento est nociva

Nota bene. didici. *In hoc genere diarrhœa in infantibus est salutaris, & non temere sistenda, contra in discretis*. De venæsectione die octavo, & de auræ liberaliori exponendo, si quis velit, authorem consulat. *p.* 153. &c. Cùm saliva admodum viscida evadat, uti soleo *gargarismate* sequente; ♃. *Cort. ulmi* ℥vj. *rad. glycyrrhiz.* ℥ß. *passular. enucleat.* N. xx. *rof. rub. p.* ij. *coq. in q. f. aq. font. ad* ℔ß. *colatura dissolv. oxymel. simpl. mel. rof. ana* ℥ij. *m. f. gargarisma*. Interdum *emeticum* propinandum est. In *urinæ suppressione* æger è lecto debet eximi. Pustularum depressio & diarrhœa in Variolis discretis medicamenta *cardiaca* postulant. Febris illa, quæ die undecimo, &c. adoritur, diversa est ab ista, quæ eruptionem præcedit, nihil enim est aliud, quam *Febris putrida propriè dicta hæc Febris secundaria*; ad hanc autem fugandam nihil efficaciùs præstat, quàm copiosa sanguinis eductio: non enim nunc cum Variolis res est sed *Febre putrida*; mittendus est itaque sanguis ad ℥x. vel xij. & *anodynum* bis in die propinandum; ob immensam alvi constipationem præscribere soleo *elect. lenitiv.* ℥iß. in aqua lactis solut. Nihilominus *anodynum* stato tempore continuandum est; si prima vice votis non respondeat, iteretur die proximo: atque hac ratione tam *venæsectio* quàm *catharsis* per intervalla repeti possunt, prout Febris mos atque ægri inquietudo postulare videantur, donec tandem res in vado sit. Sched. mon. p. 81. &c. In Variolis confluentibus magna est virtus *spiritus vitrioli* a 5to vel 6to morbi die usque ad finem copiosè in cerevisia ten. exhibiti; commoda & incommoda hujus remedii. p. 256. &c. ubertim recensentur.

Variolæ anomalæ discretæ. *Art.* 135. Variolæ anomalæ: *Discretæ* hæ a legitimis discriminabantur, quòd erumpant die 3°, illæ 4°, pustulæ minores fuerant; sæviebant tamen

men magis, & ante maturationem frequentiùs nigrescebant, ptyalismus [ut in confluentibus] aderat immediatè post eruptionem: *Confluentes* hæ ab aliis discrepabant, quod nunc die secundo, nunc tertio se primum monstrabant tumore subrubro atque uniformi, quibusdam in locis; in femoribus præcipuè; vesiculæ, ambustorum ad instar sero limpido distentæ eminebant, quod disrupta pellicula copiosè affluebat; subjecta carne nigredine & *sphacelo* quasi affecta; periculo non vacant ante diem septimum, in aliis confluentibus dies undecimus (ut plurimum) est criticus. Postremò hæ calidioris naturæ sunt & magis inflammatoriæ; ideoque temperato regimini indulgendum est: *Hydrogala* ex tertia parte aquæ & lactis unà simul coctis ægri palato & votis ut plurimùm respondet, & ptyalismum feliciter promovet. Confluentes.

Mortoni sententia.

Art. 136. Variolarum quatuor sunt stadia, viz. apparatus, eruptio, maturatio, & declinatio, in quibus varia occurrrunt symptomata, quæ diversam medendi methodum postulant. Quatuor stadia Variolarum.

Art. 137. Primum stadium est a morbi ipsius insultu usque ad eruptionem generalem. In hoc stadio urina tenuis & pallida, præsertim si adsit frequens micturitio, malè ominatur; urina rubicunda & contentis saturata contrarium indicat (insolitus aliqualis dolor vehemens, præsertim colicum æmulans, est pessimum signum.) Diarrhœa in hoc stadio non permittenda est, quin *decocto albo* & repetitis *laudani* dosibus est cohibenda, vel astringentibus sistenda. Vomitio in hoc stadio non statim supprimenda est, sed potiùs (nisi valdè enormis fuerit) cum repetitis haustibulis liquoris posset ici carduati, vel cum pauco Primum stadium. Diarrhœa. Vomitio.

ſale Vitrioli leniter promovenda eſt : Evacuatione autem hac levi peracta, vel ſi vomitio ex morbi ipſius genio modum excedat , illico tumultum ſpirituum compeſcere oportet , eorumque vires conſervare alexipharmaco aliquo remedio cum opiato commixto , & poſt juſta intervalla repetito ; ſequens eſt formula mihi familiaris , ℞. *Aq. card. lact. alexiter. cinnam. hord. menth. ſtephan. ana* ℥ij. *ſal. abſynth.* gr. xii. *pulv. rad. ſerpent. virgin. e chel. cancr. comp. lapid. Contrayerv. ana* ʒß. *ſyr. caryoph. vel menth.* ʒiß. m. f. julap. de quo capiat ægrotus coch. ij. iij. vel iv. quarta quaque hora , addendo ſingulis doſibus laudan. aliquid guttas aliquot pro re nata . " Sanguis [inquit *Liſter*] in „ Variolis non propriè mittitur , ſed ex acciden„ te tantùm ut ſymptomati alicui vehementiori

Dolores ſpaſmodica. „ ſuccurratur . " In dolore capitis , artuum vel lumborum , item in dolore pleuritico, ſeu peripneumonico, ut etiam quandoque in colico , neceſſaria eſt *venæſectio* , ut ſymptomata iſta averruncentur ; *veſicatoria* etiam & *opiata* hìc locum habent ; præcipuè autem in affectibus comatoſis .

Vigiliæ. Ubi vigiliæ in hoc ſtadio pertinaces fuerint, non raró in proximo ſtadio exanthemata confluunt , quorum eruptioni deliria , ſpaſmi, cæteraque funeſta ſymptomata ſuperveniunt, quo nomine hoc ſymptomata venæſectione & opiatis, ut ut ſpirituum vires indè minuantur , opportunè cohibere par eſt, adhibitis interea veſicatoriis & alexipharmacis . " Inſolitus aliqualis dolor vehemens an„ te eruptionem Variolarum , privatim *dolor co„ licam paſſionem æmulans* ; eſt peſſimum ſi„ gnum , & ferè ſemper lethale , ut plus ſemel „ obſervavi , præſertim ſi adfuerit etiam *mictu„ ritio* . "

Stadium ſecundum. *Art.* 138. In ſtadio ſecundo exanthemata parva inſtar acupuncturarum primò in facie , collo , pectore , &c. erumpunt tumore renitente , & rotundo ;

tundo; die secundo bases suas ampliant, & tertio (ultra quem hoc stadium non excurrit) in summitatibus acuminantur; quò longius est hoc stadium, eò periculosior est eventus; in hoc stadio in benigniori saltem genere, ubi nullum adest funestum symptoma, haud par est ullo remedio naturam lacessere, utpote quæ propriis viribus instructa sine artis suppetiis satis validè suo officio fungi potis est.

Art. 139. Triduo eruptionis elapso Variolæ, sicut alia quævis tubercula inflammata, concoqui incipiunt; & lympha venenata per glandulas cutaneas naturæ lege colata acrimonia sua cuticulam a vera cute separat; unde apices exanthematum, paucarum horarum spatio, primùm albescentes quadantenus intumescunt; dein lympha eadem pro morbi indole & naturæ viribus citiùs vel seriùs in pus mutata flavescunt, aut saltem colorem cineritium vel subfuscum obtineant, ubi desinit hoc stadium. Durante maturatione Variolarum benignarum nulla exsurgit indicatio, nisi forsan adhiberi possunt *laudani liquidi* guttæ aliquot ad dolorem leniendum, & somnum conciliandum. Inter maturandas Variolas, si tardè procedant, ℞. *Lentium crassè contus.* ℥j. *ficuum ping. par.* vj. *ras. C. C.* ʒß. *coq. in liquore posset.* ℔ij. bibatur copiose ad libitum, & si adsit ptyalismus commodè usurpatur gargarisma sequens, ℞. *Lentium crassè contus.* ℥j. *rad. alth.* ʒß *ficuum ping. par.* vj. *vel* vij. *hord. mundat. p.* j. *glycyrrhiz. ras.* ℥ij. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℔iß. *colatur. add. mel. ros.* ℥iß. *m.* vel gargarism. Variolos. *Fuller.* Vitentur acida in gargarismatis, nisi in maxima deglutiendi difficultate; deficiente salivatione, promoveatur urinæ profluvium exhibendo dosin unam vel alteram pulveris Æthiopici.

Stadium tertium.

Art. 140. Stadium ultimum Variolarum est earum

Stadium ultimum.

rum declinatio, in quo exanthemata pure maturo & laudabili referta primùm incrustari & scabie subflava obduci incipiunt; dein post unum vel alterum diem pure concrescente exsiccantur, & in arida tubercula ubique mutantur, quæ sensim emollita sponte evanescunt. Raro quispiam hoc morbo interimitur, nisi in declinationis stadio, scilicet in Variolis benignis; de his etenim ut plurimùm hactenus locuti sumus. Declinatio cum ἀπυρεξία, & appetitu restituto optimè significat. Petechiæ seu vesiculæ miliares in hoc stadio erumpentes funestum eventum denuntiant; deliria, vigiliæ, subsultus tendinum, &c. in hoc stadio pejus ominantur, quàm in præcedentibus; paucissimi enim vel nulli hoc modo affecti convalescunt; scabies diu pure scatens, atque inde sæpe decidens, & renascens, meliorem sortitur eventum, quàm ea, quæ de repentè exarescit; Variolæ, quæ scabie sessili & adhærenti obducuntur, malè præsagiunt.

Variolæ benignæ. *Art.* 141. Ubi Variolæ fuerint figuræ exactissime rotundæ, discretæ, & margine admodum rubro circumcinctæ, neque petechiis, eruptionibus miliaribus, vel quavis alia nota exitiali, interpunctæ, & primo maturationis die in summitate albæ, tumore turgidæ, & die secundo circa basin auctæ, & in summitate acuminatæ, minùs pellucidæ; & tertio materia in pus convertatur, eventus felix duodecimo saltem morbi die insecuturus expectandus est.

Variolarum malignarum quatuor gradus. *Art.* 142. Quatuor sunt Variolarum malignarum gradus, viz. confluentes universaliter, confluentes particulariter, discretæ verùm admodum parvæ & cohærentes, maximè confertim ubique erumpentes, & denique discretæ cum petechiis & eruptione miliari conjunctis. Primi gradus sunt,

Gradus primus. quando cutis universa erysipelatoso tumore [maculis nigris hic illic intersperfis] cum æquali su-

per-

perficie quadantenus craſſeſcit; poſt triduum cutis albeſcit, & pergamenæ ſpeciem inducit; atque hæ ſunt Variolæ maximè exitiales; ægrum ultra ſecundum maturationis diem nunquam ſuperſtitem novi. Variolæ ſecundi gradus magis vulgares ſunt, quando cutis faciei ſola eryſipelatoſa eſt, & primo maturationis die pergamenæ ſpeciem refert, dum in artubus & trunco corporis exanthemata fuerint ferè diſcreta non tamen regularia; vix enim oculo diſtinguuntur ab efflorecentia morbilloſa, vix apices tollunt, ſed ſæpe liveſcunt, undè mortem inſtare certò præſagire licet. Variolæ malignæ tertii gradus, ubi quaſi diſcretæ verùm admodum parvæ & cohærentes, quæ non acuminantur, ſed cute ſolummodò conſpiciuntur, ac ſi ab urticæ plaga exaſperatæ, donec ſub initium maturationis albeſcentes confluant, & ſpeciem pergamenæ exhibeant. Rariùs quenquam hac ſpecie affectum, niſi ope Ptyaliſmi diutius protracti, ingentis urinæ profluvii, vel intumeſcentiæ artuum diuturnæ, ad decimum quartum vel decimum quintum morbi diem ſuperſtitem novi.

Secundus.

Tertius.

Art. 143. Gradus ultimus eſt, quando Variolæ erumpunt quidem diſcretæ figura & magnitudine regulares, verùm veſiculis aqueis, vulgò *the VVhith-hives*, petechiis, vel maculis lividis in interſtitiis, præſertim in collo, pectore, & artubus diſtinctæ; atque hæ non minùs ſunt exitiales quàm confluentes.

Gradus ultimus.

Art. 144. In Variolis malignis Febris continua mali moris poſt eruptionem remaneat cum lingua arida, pulſu debili, &c. Neque prorſus exulat, ut in benignis ſolet: materia enim morboſa, vel propter malignitatem, vel morbi magnitudinem, per glandulas cutaneas ſatis protrudi nequit, unde dira ſymptomata evenire ſolent nimirum hæmorrhagiæ admodum periculoſæ, quæ (ut pluri-

Curatio ſymptomatum.

Hæmorrhagiæ.

mùm) (maculis purpureis & nigris eodem tempore in conspectum venientibus) funestissimæ sunt, & vix aut ne vix arte cohibendæ, nisi forsan Vitrioli fræno præpotenti (aq. styptic. reg.) obsignari possint; *nihil tamen proficimus, si non unà possimus vesicatoriis & alexiteriis generosissimis vires spirituum penè extinctorum denuò resuscitare*; venæsectio mortem accelerat. Micturitio licet non adeo formidabilis, pessimè tamen ominatur; in hoc symptomate sublevando *cineres busonum* egregias obtinent vires [ut mihi usu compertum est] dos. ℈i. cum aliis alexiteriis quarta vel sexta quaque hora. Dolor gutturis & deglutitio impedita est symptoma quandoque maximè affligens & molestum; fauces itaque externæ ab aeris injuriis pannis laneis mollibus duplicatis muniri debent, quæ plus valeat, quàm croceata, vel alia quæcunque amuleta; & usurpentur gargarismata appropriata, &c. Salivatio copiosa, & diu protensa cum insigni capitis & faciei intumescentia benè significat; ptyalismus vero brevis & de repentè suppressus, nisi profluvio urinæ, aut intumescentia extremorum excipiatur, malum omen exhibet; salivatio diarrhœa excepta pessimè significat.

Micturitio.

Dolor. Gutturis.

Salivatio.

Art. 145. Morbosi quidam affectus quandoque post Variolas suboriri solent, inter quos inappetentia primum locum vendicat, quæ frequenter cum calore hectico conjuncta est, quo in casu ego multo usu doctus *alexipharmaca* [quod cæteros professores serio moneo] ubi calor fuerit continuus jugiter ministranda duco; *corticem* autem *Peruvianum*, ubi calor statis periodis recurrit, cum felici successu exhibendum impero; & deindè posteà ad alvum subducendam tutò progredior. Parotides nonnunquam sub finem Variolarum suboriuntur, quæ diu tanquam strumæ sine calore vel rubore permanent; *discutientibus* non sunt

Post Variolarum declinationem inappetētia & calor hecticus.

Parotides, &c.

sunt tentandæ, sed potiùs *fortibus maturationem promoventibus* tractandæ sunt. Eadem via procedendum est in furunculis, scabie saniosa, ulceribus mali moris, impetigine furfuracea, &c. viz. *alexipharmacis & febrifugis* ab evacuationibus religiosè abstinendo. Gangræna & caries ossium post Variolas nullo medicamento cedunt. Tumores œdematosi *frictionibus*, *fotibus lixivialibus* & more hydropicorum curandi sunt. De dolore capitis post Variolas (*Vide Art.* 279.)

Furunculi, &c.

Gangræna & caries.

Tumores œdematosi.

Freindii sententia.

Art. 146. Sunt nonnullæ Febres, quæ *purgantia* commodè recipiunt, sunt etiam, quæ omninò desiderant (sed de hac re nondum satis accuratæ ab auctoribus traduntur regulæ) ex quibus nullam aliam æquè *purgationi* opportunam reperio, ac eam, quæ Variolas confluentes, maturitate pustularum aut vigente aut jam inclinata, semper excipit; ea quippe Febris uti omnium maximè putrida est, & periculi plena, ita præ cæteris curationem hanc aptiùs recipit. Atque hanc præ aliis medendi rationem in putridis hisce Febribus, quæ Variolis superveniunt, suadet Sydenhamus. Mihi quidem sæpius usu venit, ut in Variolarum statu, ubi pustulis exarescentibus Febris nihilo seciùs invaluerit, ad *purgantia* confugerem, quæ ita periculo vacare, ita commodè adhiberi posse expertus sum, ut multorum vitas ab hac maximè medendi via conservatas esse haud absurdè dixerim. " Doctrina de usu *phlebotomiæ* & *catharsis* in Variolis confluentibus " post imperfectam crisin in literis a peritissimo " D. *Cade* ad eundem datis succinctè admodum " continetur; en ejusdem summarium!

Purgationis usus in Febre secūdaria.

Art. 147. In Variolis confluentibus, quamdiu faciei tumor & inflammatio manet, & saliva re-

Quando neque venæsectio.

ctè

Neque catharsis conveniunt.

ctè fluit, a *venæsectione* & *catharsi* (pari ratione ac furunculo maturante) prorsus abstinendum esse duco. Scilicet, ne istæ evacuationes, materiæ morbidæ a massa sanguinea separationem, & per pustulas, tanquam per tot phlegmonas, (cui unico hoc tempore natura incumbit) ejectionem obturbarent. Insuper, procedente morbo, si eo tempore, quo facies detumere, & ptyalismus decrescere incipit (quod die nono vel decimo ab eruptione accidit) si his, inquam, diebus manus debito modo tumeant, & nulla malæ notæ appareant symptomata, haud omnino (me judice) vel *phlebotomia vel catharsis*, adhuc indicatur; sed totum negotium rectè committitur naturæ. Interim tamen in hoc morbi statu *enema* quotidie injiciendum præscribo, quo alvum fæcibus exonerare, & Febris furorem coercere curo.

Quando utræque evacuationes sunt necessariæ

Art. 148. Attamen, facie diebus prædictis criticis detumente, quoties (quod nimis frequenter evenit) pustulæ corporis non turgent maturo pure, nec manus intumescunt; undè (nempè a materia morbida in sanguinis massa remanente eamque inquinante) ardens Febris nascitur; respiratio brevis & frequens oritur, corporis jactatio, & obstinatæ (narcoticis incassum exhibitis) vigiliæ urgent; quoties equidem diris his symptomatibus vexatur æger, medico incumbit per *venæsectionem* & *medicamenta leniter purgantia*, sæpiusque debitis intervallis repetita, humorem peccantem detrahere, & eo, quo possit, modo, laboranti, subvenire. In Variolis denique confluentibus, licèt facies & manus & pustulæ corporis debito modo, ac tempore, intumuerint, & saliva satis copiosè statuto tempore fluxerit; si tamen, Ptyalismo desinente & dictis partibus jam subsidentibus, Febris utcunque (quod in hac morbi specie ut plurimùm accidit) gravior assiduè inhæreat, & symptomata, ex hac nata (utpote anhelosa

losa respiratio, vigiliæ, anxietates, cum pallida & diluta urina) indesinenter urgeant ægrotantem, rebus sic stantibus, necesse habet medicus sanguinis quantitatem *venæsectione* minuere, (nimirum ut exinde pars reliqua magis placidè per vasa fluat) & materiam morbidam (quæ per pustulas, jam induratas & crusta obductas ampliùs transire nequit) *Catharsi* sæpius repetita evacuare; his enim evacuationibus omissis, semper evenit, ut vel memorata symptomata in dies augeantur, & inter diem duodecimum & vicesimum quartum lethalia evadant; vel humor putridus in pulmonibus extravasetur, eorumque vesiculas corrumpat; undè ægrotus miseram vitam paulisper trahit, & brevi moritur tabidus.

Art. 149. Anhelosæ respirationi, crisi superveniente *phlebotomia* feliciter ac unicè occurrit, quæ nisi confestim peragitur, actum erit de ægroto, neque hoc in casu pulsus humilis & angustus me terret; quipe sæpius observavi vacuato sanguine arteriam fortius vibrasse; unde constat pulsus obscuritatem non infirmitati virium, sed humoris lædentis oneri, deberi. Venæsectio tamen mictum cruentum non modò non cohibet, sed auget, & mortem in procinctu stantem accersit: hoc tamen funestum fati impendentis prænuntium (Camphora bis in die exhibita & acidis larga manu propinatis) amovi, ægroque brevi morituro ad tempus succurri: sed ut vera fatear, ne unum quidem Variolis affectum, cui urina cruenta fluxerit, diem 16tum ab eruptione supervixisse notavi. De rationibus, quibus innititur hæc praxis, videatur auctor. " Atque ita *purgationis* methodum in „ Febre secundaria tanquam unicam salutarem venditat D. *Freind* & alii apud illum „ nonnulli magni nominis medici: Ego verò, „ qui sum tardioris ingenii, rurique dego, de „ hac re aliquantò dubius adhuc hæreo. Hi viri, „ in-

In anhelosa respiratione phlebotomia est unicum remedium

In mictu cruento est nociva

„ ingentia certè artis nostræ lumina, seculique „ ornamenta, satis ingeniosè ratiocinantur, omnesque ferè summa eloquentia victos in illorum sententiam facillimè descendentes inveniunt: sed sola experientia duce caute admodum progredi decet. In praxi mea per viginti circiter annos *clysmatum* injectionis utilitatem deprehendi; sed *cathartica non nisi rarissimè propinare ausus sum*. Optandum erat, quòd viri præfati meritissimi numerosiorem historiarum seriem tam morientium quàm viventium protulissent, ut in re adeo ancipiti æquius judicium ferre potuerimus.

Farrago sententiarum.

Variolæ morbus novus. *Art.* 150. Variolas esse morbum novum satis demonstratur, quòd in multis mundi partibus nunquam visæ fuerunt, ut apud *Indos occidentales* ubi nunquam apparuerunt; nisi postquam Hispani eo pervenere; siquidem per contagionem Æthiopis cujusdam, illuc delati, magnam Indorum partem sustulerunt, ut testatur R. a *Fonseca*; Helbigius indubitanter affirmat incolas *Indiæ orientalis* Variolas nunquam tentasse ante commercium *Hollandicum*.

Regimen frigidum. *Art.* 151. In Variolis *Alsaharavius* omnes infrigidantes medicos nostri seculi multis parasangis anteivit; maximè in primo Variolarum tempore, nempe, in sanguinis missione ad syncopen, & frigidæ immensa quantitate, & confertim exhibita, potione; eaque sæpiùs repetita, paucis horis; at quantum video, sine successu; his enim non obstantibus, venenum intra habitum corporis restitabat.

Sanguinis textura in Variolis malignis. *Art.* 152. Illud tantùm (inquit *Lister*) curiosiùs animadverti (in Variolato cum maculis purpureis hæmorrhagia narium & mictu sanguineo) sanguinem refrigeratum tenerrimum fuisse, & ejus crassamen-

ſamentum rubrum vel molliori pennæ pluma perculſum facilè dividi potuerit. In aliis autem multis, quibus urina cruenta, ſanguinem e brachio miſſum adeo aquatum, putridumque eſſe vidi, ut fluctuaret craſſamentum in vaſe, non aliter quàm ipſum ſerum; neque ullum ſervatum memini in tanta peſtilentia, (76.) " Variolæ præ-„ cedente crapula accidentes, ut etiam luxuriæ „ & intemperantiæ deditis, plerumque gravio-„ res ſunt, & peſſimi moris, & ferè ſemper „ lethales. "

Art. 153. In Variolis confluentibus (inquit idem author) hunc in modum præſcripſi; ℞. *Croc.* ℈j. *cochinel.* ʒß. *ſacchar. tantillam; m. pro chart.* viij. *capiebat ægra unam quarta quaque hora cum coch.* i. *vel* ij. *aq. theriacal. per triduum & poſteà ſexta quaque hora; item diacod.* ℥j. *manè & veſperi, & convaluit;* & pro alia fœmina ad eundem ferè modum, ℞. *Croc.* ʒß. *cochinel.* ℥ß. *ſacchar. caud.* ʒj. *m. pro chart.* vj. *cepit. unam tertia quaque hora.* Vires cochinel. in Variolis confluentibus.

Art. 154. Ego (inquit idem) neminem bis infectum memini, præter unam fœminam, quæ in hac urbe (*Eboracenſi*) me teſte, intra annum Variolis bis decubuit, & convaluit. Rariſſimo aliquis bis inficitur.

Art. 155. Nihil obſervatione dignius eſt (inquit *Ettmullerus*) quàm anhelitus & vox in Variolis; ubi enim promptè recteque agitur reſpiratio, vox facilè ſequitur, neque rauceſcit, admodum ſalutare ſignum eſt, *Stercus equinum* in Variolis eſt ſordidum quidem, ſed egregium remedium, promovet ſudorem, præſervat guttur, &c. a quibuſdam etiam deprædicatur *Stercus ovinum*. " Nec locum infimum obtinet oleum ſem-„ lini, vel amygdalarum dulcium, ut practicis „ quibuſdam peritis ſatis notum eſt. Quodnam „ ſit iſtud remedium, cui vires ſupereminentes „ *Vvaldſchmidius* & *Dolæus* attribuunt, planè ne-„ ſcimus: optandum ſanè eſſet, quòd tale me-

Signum ſalutare. Remedia nonnulla ſingularia.

„ dica-

„ dicamentum, de quo loquuntur in morbo tam „ exitiali, in rerum natura revera daretur. De „ hoc remedio hæc habet *Vualdschmidius*; uti- „ mur *alio quodam remedio in forma liquida*; „ quod a primis statim diebus usque ad finem in „ adultis ad cochleare unum dari potest, quo ipso „ puto reconvalescentiam, divina adjuvante gra- „ tia, certè promitti posse, ut ut gravissima ad- „ sint symptomata; præcipuè autem hoc reme- „ dium est dicatum *inflammationi*, quo & exter- „ nè uti possumus. Et alibi; omnibus commendo „ *liquorem contra Variolas* a D. D. *Dolæo* & me „ millies expertum, quem & nos unà invenimus. „ Multò uberior est *Dolæus* in hujusce specifici „ laudibus, ut & videre licet, p. 574.

Art. 156. " Variolæ acu perforatæ tardiùs cu- „ rantur, & crustas diutiùs retinent, undè cica- „ trices fœdiores relinquuntur; ideòque naturæ „ satiùs sunt relinquendæ. " Maculas a Vario- lis relictas [observante Barbette] præprimis delet *oleum myrrhæ per deliquium ex albuminibus ovorum paratum*, ut & *oleum vitellorum ovorum.* " Si quis linimentum velit, sequens in usu apud „ medicos *Londinenses* est elegans præscriptum; Ulcera corrosiva. „ ♃. *Ol. amygd. dulc.* ℥iß. *cer. alb. sperm. cet.* „ *ana* ℥i. *balsam. Gileadens.* ʒß. *f. s. a liniment.* " Ulcera corrosiva [inquit *Bonetus*] in facie & alibi optimè sanantur cum *spiritu vitrioli mille rosaceo ad sufficientem aciditatem permisto*; sem- per respondent voto medentis, etsi dimidiam ge- nam ulcus absumpserit.

Art. 157. Remedia in hoc morbo insigniora, præter jam memorata, sunt, quæ sequuntur: *Kermes*, *gum. lacca*, *viperina*, *cinnabaris anti- monii*, *tinctura bezaordica*, *tinctura corallii*, *de- coctum rubicundum*, *decoctum variolosum*, *garga- risma variolosum*, *lohoch rubrum*, *unguentum de bismuth*, *ad foveas Bat. &c.*

Ino-

Inoculatio Variolarum.

Art. 158. Medicorum eſt morbos curare non inferre; dices tamen medicum peritum ac probum humanarum infirmitatum providum morborum futurorum occaſiones præſcindere, vel ſaltem leviores reddere, æque ac præſentes ſanare, omni arte decere: Si hoc non concedatur, quamobrem venæſectionem imperamus, emetica, & cathartica adhuc ſanis & vegetis prophylaxeos gratia propinamus? Proœmium.

Art. 159. Inoculatio Variolarum eſt nova praxis a *Conſtantinopoli* ad nos nuperis annis translata; & mirum eſt, quanta expectatione recepta fuit, quanta induſtria exculta; ſtatim incredibiliter inclaruit: in ipſa domo regia, in multorum procerum & optimatum familiis magna oſtentatione celebrata fuit; quo eventu & quali ſucceſſu eandem exercentes ediderunt. Nihilominus ſub tantis auſpiciis & tam magnis exemplis inter *gentem popularem* minùs increbuit; noſtrorum hominum genio & cogitandi modo vix ritè quadrare videtur. Quoad fas, & an cum bona conſcientia fieri poſſe multùm varieque ligatur; de certitudine & incertitudine Variolas genuinas producendi, itemque an alios etiamnum morbos, & humorum contaminationes, unà cum Variolis, implantari poſſe vehementer ac ſtrenuè diſputatur. Mihi quidem neque otium neque facultates ſuppetunt tantas componere lites. Nova praxis.

Art. 160. Interim inoculationis operatio ad hunc modum facillimo negotio peragitur. Imprimis in promptu comparandum eſt exiguum pus (guttæ v. vel vj. puta) ab adoleſcente Variolis diſcretis decumbente, inter maturandum depromptum, quod parva phiala vel pyxide incluſum loco operationi aſſignato deportandum eſt, ubi omnibus Operatio

præ-

præparatis inoculando vulnufcula duo infligenda funt, unum in brachio, alterum in crure lateris oppofiti; & pus prædictum penicillis applicandum, & ligaturis firmandum; non opus eft, ut incifiones fiant profundiores quam per cutem, neque grano hordei longiores, penicilli ad finem 24. horarum removendi funt, & ulcera emplaft. Diachl. vel foliis braffica operanda, & in futurum femel vel bis in die pro ratione quantitatis puris ibidem fcatentis detegenda & medicanda. Hoc facto morbus fenfim producetur, & fymptomata fequentia plerumque exoriri folent.

Symptomata fupervenientia. *Art.* 161. Circa diem octavum poft operationem erumpere folent puftulæ, iis, quæ in difcretarum genere ordinariò contingere folent, haud diffimiles, præeunte febricula, & reliquis ufitatis fymptomatis, fed mitioribus. Quoad loca incifa, 4to die rubefcunt, & inflammantur, die 6to ad fuppurationem vergunt, & pus ichorofum emittunt. Sub eruptione quidem puftularum invadente Febre ulcufcula paulò minùs fluunt; poft verò eruptionem, ufque ad declinationem Variolarum pus in dies augetur, ex quo tempore iterum fenfim diminuitur; ita ut fpatio quinque hebdomadarum ulcera plerumque penitùs claudantur. Quanto major eft evacuatio puris per ulcera hæc artificialia durante morbo, tantò mitior erit morbus. In genere obfervatum fuit Variolas per inoculationem inductas difcretas effe, periculo ut plurimum vacantes, puftulas perpaucas, cuti foveas raro relinquentes. Subfequuntur fæpiffime in variis corporis partibus tubercula & abfceffus, nonnulla quidem levioris momenti, interdum verò mali moris, & difficillimæ curationis.

Præparatio & regimen. *Art.* 162. Ad corpus inoculationi præparandum multi multa loquuntur de Venæfectione, de ufu emeticorum, & catharticorum, &c. Sed profectò, fi inoculandus fit ætatis juvenilis, boni habitus,

tus, & absolutè sanus, nihil horum necessarium videtur. Sufficit temperati regiminis ad tempus ante operationem observatio. Operatione peracta inoculato solitum vivendi morem persequi concessum est, nisi quòd fortassis carnium nimis liberalem indulgentiam prohibere prudentis erit. Morbo incepto idem regimen ac in Variolis discretis, modo ordinario contractis, observandum est, & si medicatione aliquali opus sit, Variolæ inoculatione inductæ eandem postulant medendi methodum.

FEBRIS PESTILENTIALIS & Pestis.

Diemerbroeckii sententia.

Art. 163. Pestis est morbus peracutissimus, perniciosissimus, & maximè contagiosus, ex maligno & occulto spiritibus calorique nativo tota substantia infestissimo inquinamento ortus, a quo omnium viscerum, & imprimis cordis, functiones læduntur. Pestis definitio.

Art. 164. Pestis est diversum quid a Febre, & Febris est tantùm ejus symptoma, ut multoties observavimus, ac proinde nonnulli Pestem malè per Febrem definiunt, cùm Febris non sit de ipsius essentia, ut infrà probabitur. Diversum quid a Febre.

Art. 165. Inter signa Pestem præcedentia & præsagientia sequens *Noviomagi* observatum fuit, nimirum, maxima & incredibilis insectorum copia, qualis vix unquam visa fuit, ut culicum, papilionum, scarabæorum, erabronum, cicadarum, omniumque maximè muscarum, quarum utroque anno stupenda ubique copia reperiebatur, ut ædium interiorum parietes undique muscis consiti viderentur, & foris ipse aer multis in locis quasi muscarum nubibus obfuscaretur. Signum Pestem præsagiens.

Art. 166. De caufis Peftis maximè ardua inter medicos quæftio movetur. In eo conveniunt omnes, illam excitari a cæca quadam pernicie, & inexplicabili aeris labe; fed unde labes illa emerferit, quomodo aer tantum vitium contraxerit, quid hoc elementum inquinaverit, de eo dubitant, & in eo inveniendo laborant omnes. Prima & primaria caufa eft *juftiffima fummi Dei ira propter hominum peccata*; ab hac caufa promanat illud τὸ θεῖον, quod pefti ineffe animadvertitur, cujus etiam Hippocrates fæpe mentionem facit: & hoc omni ævo creditum fuit tam apud Gentiles, quàm apud Judæos, & Chriftianos; idem quoque facræ literæ paffim plus fatis confirmant. Nos arbitramur Hippocratem per τὸ θεῖον intellexiffe caufam quandam morbificam, præter naturæ ordinem ac potentiam, a diis e fublimi immiffam, vel in & ex aere de novo ab ipfis fufcitatam, cujus effentia nec in certa elementorum miftione, nec in manifeftarum qualitatum intemperie, nec in magna aliqua putredine, confiftit, fed in novo quodam veneno, præternaturaliter a diis in hoc fublunari mundo fufcitato.

Quomodo incipere folet. *Art.* 167. Cum aer a venenofo inquinamento incipit alterari, pollui, ac ad venenofitatem difponi, incipit fimul etiam rebus fublunaribus valdè infenfus & noxius effe, interdum armentorum magnas ftrages edere, interdum fegetes & terræ fructus corrumpere, inter genus humanum Febres malignas & Peftilentiales generare, & mox ipfam Peftem.

Contagii communicatio. *Art.* 168. Contagium eft communicatio inquinamenti ab uno corpore in aliud, five illa actio communicationis fiat per immediatum contactum, five per medium; requiritur autem apta difpofitio ad hujufmodi feminarium recipiendum, aliàs non communicabitur. Peftilens venenum cum

vefti.

vestibus, aliisve rebus ad alias civitates & regiones deferri videmus. *Inexplicabilis quidem est hominum dispositio, quoad contagium recipiendum, vel non;* in aliis talis est, ut a Pestilenti veneno statim afficiantur, in aliis talis, ut difficulter ab eo lædantur; in aliis talis, ut eidem sine ulla noxa resistere possint.

Art. 169. Febris Pestilens, Pestis comes, non oritur a veneno Pestilenti, sed mediante putredine, id est, non generatur propterea, quòd humores à veneno Pestilenti inquinantur; sed quòd cor Pestilenti veneno irretitum, obrutum, plurimumque debilitatum, inquinatos humores debito modo neque coquere, ac dilatare, neque regere, & satis dispellere possit; qui hac de causâ putrescunt; caloremque præter naturam concipiunt, sicque Febrem excitant; quæ ob dictam causam ordine posteriorem necessariò est diversa ac separabilis a Peste, ejusque symptoma. Hoc ipsum confirmant dogmata & auctoritas tam veterum quàm neotericorum, nec minùs quotidiana praxis, & obvia exempla. Febris pestilens unde.

Art. 170. Multa symptomata horrenda & gravia Pestem comitantur, quorum nonnulla sunt ei magis propria, ut bubo, anthrax, & exanthemata; alia autem aliis morbis communia, quorum primaria hæc sunt, capitis dolor, phrenitis, sopor, vigiliæ, anxietas, debilitas seu magna virium prostratio, visus turbulentus, cordis palpitatio, linguæ siccitas, vomitus, singultus, lumbrici, fluxus alvi, hæmorrhagia narium, menstruorum profluvium, sanguinis mictus, sputum cruentum, dolores lateris, hepatis, renum, aliarumve partium. Pestis symptomata.

Art. 171. Bubones & carbunculi fiunt, a veneno Pestilenti, quod cor ex sese per arterias ad alias partes expellit. Bubo est tumor dolorosus earum glandularum, quæ sitæ sunt retro aures, Bubo.

Carbunculus. & in collo, sub axillis, & in inguinibus. Carbunculus a pustula plerumque ortum ducit, & est partis alicujus gangræna, dum est in fieri, & sphacelus, dum est in facto; nulla vi naturæ aut artis edomari, & in pus converti potest, sed integer a vicinis partibus separatur. Carbunculi non habent certa determinata loca, in quibus exoriantur, sicut bubones, sed in quacunque corporis parte excitari possunt: modò enim conspiciuntur in thorace, vel collo; modò in abdomine, vel dorso; modò in brachiis, vel cruribus; modò in manuum pedumve digitis; modò unus aut alter, modò plures simul, vel in una vel in diversis partibus: imò sæpe etiam in partibus internis oboriuntur, ut in pulmonibus, ventriculo, renibus, &c.

Exanthemata. *Art.* 172. Exanthemata Pestilentialia sunt maculæ purpureæ vel rubræ, vel nigræ, vel violaceæ, ut plurimùm rotundæ, aliquando latæ, oblongæ aliusve formæ, in summa cute efflorescentes.

Signa prognost. *Art.* 173. Acutorum morborum (inquit *Hippocrates*) incertæ admodum ac fallaces sunt prædictiones. In Peste *Noviomagensi* observavimus sextæ diei crises semper certò lethales fuisse. Quicunque circa novilunium aut plenilunium Peste corripiebantur, ii maximè de vita periclitabantur. Prostratio virium in morbi principio, animi deliquia, & cordis palpitationes plerumque lethalia signa erant; pulsus intermittens semper lethalis; sopores, sternutationes, motus tremuli, delirium, dolor in gutture, & raucedo, anhelitus fœtens, malè ominantur; Pleuritides semper lethales; suppressio alvi bonum signum, spem salutis exhibens; alvi fluxus contrarium, cum hoc vix centesimus æger evadebat; sanguinis per sedes vel urinas signum lethale, ut & menstruorum fluxus. Quo citiùs bubones prodibant, tanto meliores, si sine Febre, vel ante Febrem, prodirent, salutis magnam

gnam spem dabant, & contra; si in emunctoriis loco bubonum emergerent carbunculi, gravissimum periculum indicabatur. Si carbunculi tardiùs prodirent, malum, & si valde multi, pessimum; in locis carnosis, meliores, in nervosis, periculosiores; maculæ purpureæ, nigræ, virescentes, violaceæ, quocunque tempore apparentes, semper lethales; cum rubris nonnulli evadebant, etsi paucissimi.

Art. 174. Præstantissimum & certissimum prophylacticum a Peste est *fuga cum timore Domini copulata*; recessus circumstantiæ in sequenti versiculo continentur; Prophylactica.

Hæc tria tabificam tollunt adverbia Pestem,
Mox, longè, tardè, cede, recede, redi.

Nullum melius Pestilentis aeris correctorium in rerum natura datur quàm ignis, ut multiplex experientia comprobavit. Hippocrates famosam illam Pestem, quæ ex Æthiopia Græcos invaserat, olim per ignes edomuit, & extinxit: jusserat enim per totam civitatem accendi ignes luculentos nocturnis præcipuè temporibus, ut aeris inquinamenta purgarentur. Ignis ligno juniperino vel fraxineo nutritus ad venenatas aeris corruptiones emendandas multum valere creditur. Accensio *sulphuris & pulveris pyrii* aerem purificat, & ejus corruptionem abigit; idem facit crematio *succini, thuris, picis navalis*, &c. Item suffumigium *aceti* cum ferro candente vel ignitis lateribus excitatum. Quoad diætam consultum est Pestilenti constitutione temperantiam colere, quæ magnopere ad sanitatis conservationem prodest; omnis verò repentina mutatio periculosa est; quapropter a consueta victus ratione subitò discedere maximè periculosum esset. Malum est vigente Peste jejuno stomacho in publicum exire. Carnes porcinæ maximè damnosæ censentur. Omnia dulcia vitanda sunt. Diæta.

Vinum temperatè usurpatum prodest; sed ejusdem abusus est valdè periculosus: Mercurialis testatur Patavii & Venetiis se vidisse bibaces plurimos extinctos esse, qui existimabant vinis generosis se propulsaturos esse Pestem. Vestes laneæ & crassiores inquinamentum contrahunt, & conservant; præferendæ sunt itaque vestes ex serico tenuiore vel satino, aliove simili. *Phlebotomiam*, quamvis a multis veteribus & neotericis medicis summè laudatam, nos tanquam valde periculosam, & damnosissimam, planè rejecimus; experientia enim constabat Pestis invasionem brevi post venæsectionem iis, qui præservationis gratia adhibuerunt, insecutam esse, quapropter omnibus prohibuimus. Cauteria seu potiùs fonticulos plurimi insignes medici summopere commendant, & eorundem insignem utilitatem nos quoque multoties vidimus. Prophylaxeos gratia in corporibus sanis & firmis sat erat, ut alvus servaretur libera, non fluida; in cacochymicis verò paulatim ac clementer alvum subducere necessarium duximus, & præ reliquis, cum Pil. Ruffi, utpote quæ tot sæculorum experientiis ad Pestilentem malignitatem comprobatæ sunt. " Usu sulphuris communis „ *Hippocrates* Pestem istam famosam Græcia abegit: suffitus ejus pro aeris emendatione & pro potus medicatione perquam laudatur, uti quasi vis corruptiones & alterationes, ita sanguinis putredinalem alterationem præcavet. In graviori malignitate indusium & vestimenta impraegnari possunt cum *fumo sulphuris*. " Ettmuller.

Venæsectio.

Fonticuli.

Antidoti.

Art. 175. Quoad antidotos; inter simplicia imprimis duo commendavimus; primum erat *tabacum*, nempe illius fumus per tubulum seu fistulam ore attractus, & post paucam retentionem indè rursus dimissus, quemadmodum ordinariè a fumi suctoribus sumi solet, illius usum in hac peste

peste tam in meipso, quàm in plurimis aliis, insigniter profuisse observavimus. Alterum erat *radix Helenii*, vel sicca masticata, vel in pulvere sumpta, vel saccharo condita; de antidotis aliis compositis consulatur auctor Cap. x. Pauperibus consuluimus, ut quotidie manè duo vel tria cochlearia *aceti vini optimi* biberent, atque illud in hac Peste animadvertimus fuisse unum ex optimis præservativis; quamplurimis etiam spongiam cum *aceto theriacali* ebriam naribus frequenter admovendam dedimus.

Art. 176. Quod ad meipsum attinet, mirabantur quidem multi, quòd ego, qui quaslibet ædes infectas indiscriminatim invisebam a tanta contagii violentia non læderer; imprimis, nec terrori, nec iræ, nec mœrori, locum concedebam; si fortè meipsum aliquo modo contristatum perciperem, tum tribus quatuorve vini haustibus assumptis cor exhilarabam, atque ita tristitiam fugabam. In victu utebar cibis euchymis; potus mihi erat cerevisia communis, ut & vinum album tenue vel mediocre, quo interdum usque ad hilaritatem, nunquam ad ebrietatem, utebar. Mane inter horam quartam & quintam ægros invisurus nihil omninò cibi aut potûs aut medicamenti assumere potui, sed *oblatis Deo precibus* solummodo *aliquot grana Cardamomi minoris* masticando jejunus primos ægros invisebam usque ad horam sextam: Tum *vel theriacæ* vel *diascordii* pauxillum, vel *corticem aurant. conditum*, vel ut plurimum *radicum helenii* conditarum tria quatuorve frustula comedebam; circa horam septimam vel octavam frustum panis cum butyro & caseo ovillo viridi jentabam, superbibendo haustum cerevisiæ; quandoque haustum *vini absynthitis* bibebam; circa decimam, si per otium liceret, fistulam unam *tabaci* exsugebam, & post prandium duas tresve, nec pauciores post cœnam; sæpe et- **Authoris vivendi modus.**

iam intermediis horis post meridiem duas tresve fistulas sumebam: Si autem ab ægrotorum fœtore me vel tantillum alteratum sentirem, statim postpositis omnibus negotiis, qualicunque diei hora foret ad *tabaci* usum fugiebam: nam, ut verum fatear, *tabacum* pro primario præservativo semper habui, & reverà tale esse, non sola ratione doctus sed experientia edoctus comperi; neque aliud melius pro ordinario usu hactenus inventum fuisse existimo; sed observatu dignum est, *quod non nisi insuetis auxiliabitur fumisuctio*; quapropter ego solo *tabaco* contentus nullis aliis suffumigiis utebar, & posteà ejus usum rursus dereliqui.

Curatio. *Art.* 177. Circa Pestis curationem semper plurimum hallucinati fuerunt omnes medici, dubii caussarum, dubii remediorum. Causa enim morbi adhuc latet, neque ullum hactenus remedium proprium inventum est par tanto malo. In Peste actu laborantibus a *venæsectione* religiosè abstinendum est; *purgantia* quoque & *vomitoria* maximè fugienda sunt; alvi constipatio non est metuenda, etiamsi in longum protrahatur, utpote quam nullis nocuisse animadvertimus. In ipso morbi principio statim ad *antidota* & *sudorifera* confugiendum est: hæc autem remedia *alexipharmaca* dicta multa sunt ac varia, quæ variis modis miscentur & componuntur pro morbi ipsius genio & reliquis circumstantiis, quarum decisio ex medici judicio dependet, neque certis regulis determinari potest. Simplicia primaria sunt quæ sequuntur, *radix petasitidis, aristolochia, helenii, bistort. zedoar. gentian. angel. ering. scorzoner. serpent. virg. fol. scordii, ruta, card. ben. absynt. rorismarin. flores croc. calendul. sambuci, fructus berber. poma cydonia, citrea, aurant. limon. eorumque cortices, acetum simplex, sambucinum & calendulatum; aromata, myrrha, camphora, succinum, vipera*, &c. Compositiones sunt ferè infinitæ, quam-

Simplicia.

quamplurimarum formulæ apud authorem videri possunt. Author suspectum habet *crocum*, quoniam cerebrum petere solet; *camphora* a quamplurimis valde laudatur, item *flores sulphuris*, & *sal absynthii*; commendatur etiam *oleum vitrioli* & *oleum sulphur. per campan.*

Art. 178. Curationem frequenti methodo instituimus; imprimis cubicula nitida servari, & ter quaterve de die aerem suffumigiis alterari jussimus, & statim ægris [morbi primo, secundo, vel die tertio] *potiunculam sudoriferam* exhibuimus, iisque benè stragulis contectis, sudores copiosos per duas tres puresve horas [habita semper virium ratione] promovimus; qui, si difficiliùs prodirent, arenam calefactam siccam lineis saccis infusam pedibus, axillis & inguinibus apposuimus. Si a primo sudore non levarentur ægri, post paucas horas sudoriferum de novo repetendum est; si post secundum sudorem Febris cum aliis symptomatibus adhuc incresceret, nec quidquam levarentur ægri, pessimum erat indicium: post decem vel duodecim horas & sequentibus diebus adhuc quater vel quinquies (prout necessitas exigere videbatur) *sudorifera* reiteravimus. Intermediis autem horis varia *antidota* ad veneni violentiam extinguendam, ut & *condita corroborantia*, ac *putredini resistentia*, vel *apozemata convenientia*, aliaque quæ malignitatem a centro ad peripheriam pellebant, nec non cibos quosdam liquidos facilis digestionis, & antidotali condimentorum qualitate alteratos, exhibuimus. Symptomatum quoque morbo conjunctorum diligentem rationem habuimus, de quibus proximo loco dicemus. **Methodus medendi.**

Art. 179. Inter symptomata, quæ Pestem comitantur communissimum est Febris maligna pestilens, quæ ut plurimùm gravis & periculosa existit. Hanc nos, durante hac constitutione, eodem **Curatio symptomatum. Febris.**

ferè

ferè modo, ficut ipfam Peftem, tractavimus, & *fudorifera* atque *antidota* ad illius curationem maximè profuiffe obfervavimus, dummodo abftineremus a calidioribus, vel, fi iifdem uti placeret, *alia frigida*, ut *acetum*, *fuccum citri*, &c. admifceremus. Vigilias in Pefte non magnopere metuendas effe docuit experientia; fed fopor in principio maximè damnofus & mali ominis erat; fi ad fomnum nimis proclives effent [quod admodum familiare erat] illos primo die a fomno ftudiofiffimè prohibuimus; ufque dum alexipharmaco affumpto priùs bene fudaffent. Ad anxietatem, virium debilitatem, & vomitum, miraculosè profuerunt remedia pauca fequentia: primum erat hæc mixtura; ♃. *Conferv. rofar. rub.* ℥ifs. *diafcord.* ℥iij. *vel* iv. *aq. noftr. theriacal.* (Art. 192.) ℥iv. *fucc. limon. recent. ac cinnam. ana* ℥ifs. *m.* ftent per horam unam aut alteram; deinde per linteum colentur, colaturæ add. *confect. de hyacinth. fine mofco* ʒj. *m.* Secundum erat hoc linimentum; ♃. *Ol. unc. mofcat. expreff. ol. fcorpion. vel laurin. theriac. androm. ana* ʒj. *ol. junip.* ℈fs. *fuccin.* ℈j. *garyoph. vel cinnam. gut.* iij. *m. f.* linimentum pro fcorbic. cordis, & ventriculi regione inungendis, bis terve de die fuperponendo hanc paftam ad ignem calefactam; ♃. *Rad. calam. arom. unc. mofcat. ana* ʒj. *garyoph. benzion. ana* ʒfs. *fol. menth.* ʒij. *pulverizatis add. mic. panis fecalin.* ℥iij. *vel* iv. *acet. rofac. q. f. f. pafta*. Ad linguæ ariditatem poft varias alias collutiones tentatas folam *aquam fimplicem* plus profuiffe animadvertimus. Nihil perniciofius quàm hæmorrhagia narium, & menftruorum, & fputa cruenta; quàm citiffimè omni arte fiftendæ funt, aut actum erit de ægris. Illud fæpiffime obfervavimus, fi alvi fluxus in principio non fifteretur, posteà plenè incurabilem in omnibus fuiffe.

Vigiliæ. Sopor. Anxietas, virium debilitas & vomitus. Siccitas Linguæ. Hæmorrhagiæ.

Bubonum curatio.

Art. 180. Bubonum curationem per fuppurationem

nem omninò tentavimus; quamprimum igitur ægri, sive in ipso morbi principio, sive in progressu duritiem aliquam cum dolore sentirent pone aures, in collo, sub axillis, vel in inguinibus, huic plerumque ad citiorem tumoris provocationem, & maligni ichoris extractionem, *vesicatorium* in inferiore ejusdem parte applicavimus, ita ut *vesicatorium* ipsam duritiem attingeret, ut hoc modo ulcere facto locus apertus teneatur, & damnosi ichores meliùs effluant (*cucurbitulas* minùs approbamus;) secunda die ut noxia materia ad bubones attrahi ibique digeri, ac suppurari posset, toti tumori *cataplasmata attrahentia & emollientia*, ac *suppurantia* imposuimus, quibus præter alia etiam *cepæ*, *stercus columbinum*, *fermentum panis acidum* & similia admista erant; nonnullis etiam *solas cæpas sub cineribus aliquantum assatas*, & deinde contusas, pauco *theriacæ* & *butyri insulsi* admixto cataplasmatis forma biduò vel triduo imposuimus; cum autem tumorem jam satis magnum esse, atque ad maturationem tendere videremus, tunc attrahentia ampliùs non addidimus, sed *solis maturantibus* usi sumus, ut tumores citiùs ad suppurationem perduci possent. Sæpè ab ipso principio usque ad perfectam suppurationem hoc solum emplastrum imposuimus quod omnibus intentionibus satisfaciebat, eoque solo tumores ad integram sanationem non raró perveniebant; ℞. *Gum. galban. acet. dissolut. empl. oxy. croc. diachyl. cum gummis ana* ℥j. *misceantur*. Notandum tamen nos quibuslibet tumoribus non imposuisse *fortiora attrahentia*, sed tantummodo iis, qui sub axillis, & in inguinibus oriebantur; tumoribus autem, qui propè aures vel in collo prodibant, talia non conveniebant; nam talium usu eosdem, cum maximo suffocationis periculo, imò cum multorum exitio, sæpè paucis horis enormiter accrevisse observavimus; quapropter *sola*

emol-

emollientia, vel leviter tantùm attrahentia his imponebantur; aliquando necesse fuit, cum tardiùs procedebant, tumores scalpello incidere, sed hoc antequam ferè ad perfectam maturationem pervenissent, non est faciendum; sequenti digestivo usi sumus, ♃. *Scord. subtilissimè pulv.* ℥ij. *vitel. unius ovi terebinth. Venet. mel. unguent. Apostolorum ana* ℥ſs. *m.* Caveri debet ne ulcera nimis cito occluderentur. Videatur in annotationibus methodus experientissimi Pauli Barbette de curandis bubonibus per *emplastrum magneticum arsenicale.*

Carbunculorum Curatio. *Art.* 181. In carbunculis tractandis sæpe prima & secunda die imposuimus *folia brassicæ rubræ oleo raparum muncta*, quod apud vulgares in frequentissimo usu erat. Posteà statim, imò ut plurimùm ab ipso principio, frequentem pulticulam applicuimus, qua nihil invenimus, cum quo carbunculorum separatio & curatio citiùs ac meliùs perageretur; ♃. *rad. consolid. maj. sicc. herb. scord. ana* ℥ij. *rad. alth. ferin. sem. lini tritic. ana* ℥ſs. *coqu. in q. s. aq. font. ad pulticulam, deinde add. mel. terebinth. unguent. apostolor. ana* ℥iij. *pic. liquid. ung. Basil. ana* ℥ij. *vitel. unius ovi croc.* ℈j. *m.* interdum etiam addebantur *theriac.* ℥ij. Apud vulgus in usu erat *pix navalis cum æquali parte picis liquidæ*, cum qua sola sæpius vidimus anthraces citissimè separatos, & dolores optimè sedatos. Quò mitiùs tractarentur, eò melius & citiùs curatos fuisse millies observavimus.

Exanthemata. Exanthemata mortis instantis præsagia erant, neque curationi tempus dabant; quam si admisissent, *per sudorifera & alexipharmaca* curari debuissent.

Syden-

Sydenhami sententia.

Art. 182. *Acuti morbi ut plurimum Deum habent authorem, sicut chronici nos ipsos*. Pestis vix Britanniam frequentiùs quàm post annorum circiter quadraginta revolutionem devastat; " jam ve-,, rò ex peculiari Dei clementia plusquam quin-,, quaginta annos immunes viximus. Procemium.

Art. 183 Pestis primo insultu rigorem ac horrorem, quemadmodum & Febrium intermittentium accessiones, ferè perpetuum habet comitem; mox vomitus enormes, dolor circa cordis regionem, [ac si torculari premerentur] Febris ardens ægros indesinenter divexant, donec aut mors aut benigna bubonis vel parotidis eruptio, quæ materiam morbificam foras ablegat, eos ab luctuosissimo discrimine liberet. Rariùs quidem accidit, ut citra ullam Febris præsentionem ingruat, ac homines de improviso è medio tollat, maculis purpureis præsentanei interitus nuntiis, etiam dum in foro versantur erumpentibus, quod tamen nisi in Pestis admodum funestæ exordio vix contingit; fit etiam nonnunquam, ut tumores prorumpant, nec Febre nec graviore aliquo symptomate prægresso. Pestis descriptio.

Art. 184. Aeris dispositio quantumvis λοιμώδης Pesti excitandæ per se impar videtur; nec Pestis epidemica erit, nisi accedente idoneo aeris diathesi. Aeris diathesis.

Art. 185. Vel per *sanguinis missionem* vel per *sudores* Pestis expugnanda videtur; posterior methodus sæpè funesta fuit: *venæsectio* verò larga manu & repetitis vicibus celebrata, nullo tumore protuberante; nemini adhuc, (quod scimus) unquam funesta; tumore verò conspicuo instituta, semper damnosa, ratio in propatulo est, nempè quoniam motui naturæ adversatur. Plures & Curandi methodus.

gra-

graviſſimi ſcriptores *venæſectionem* probant, præcipuè Botallus, ſed tam largam *venæſectionem* pauciſſimi admittunt. Alia eſt itaque methodus therapeutica, nempè, mutatur ſanguis in lecto, & ſtatim æger ſtrangulis quamplurimis obruendus eſt, & caput obtegendum ad ſudores ciendos ex tegumentorum pondere, & cùm ſudor promanare incipiet alvi profluvium & vomitiones ultrò ſedabuntur, & tunc ſumat æger bolum ſequentem cum Julap. cardiac. ſexta quaque hora, ſudorique indulgeat; ℞. *theriac. androm.* ℨſs. *elect. de ovo* ℈j. *pulv. gaſcon. gr.* xij. *cochinel. gr.* viij. *croc. gr.* iv. *ſucc. kerm. q. ſ. m. f.* bolus: omnique arte continuandus eſt ſudor ad viginti quatuor horas, nec prius induſium mutandum eſt utcunque madidum; quòd ſi ſudatio citiùs abrumpatur, illicò ſymptomatum ſævitia recrudeſcit, & omnia in pejus ruunt. In ſequenti luce commune *catharticum* exhibere ſoleo; atque hac medendi ratione, anno a peſte proximo quamplurimis Febre peſtilentiali correptis ſanitatem reſtitui, adeò ut nè unus quidem ex eo morbo mihi deſideratus eſt, poſtquam eandem exercere inceperam. Vinum liberalius ingurgitatum, aliaque fortiora præſervativa ſtatis horis dietim aſſumpta, complures, qui aliàs ſalvi intactique veriſimiliter permanſiſſent, in hunc affectum conjecerunt. " Temperantem ſobriumque „ Socratem graviſſima Peſtis Athenienſium non „ attigit; neque ulla ferè ævo *eidem ſimiles* at„ tingit.

Vvilliſii ſententia.

Peſtis cauſa primaria. *Art.* 186. Pro caſtigandis hominum ſceleribus Peſtem primitùs a Deo immiſſam ipſi agnoverunt ethnici; ideòque pro extirpatione ejus, precibus & piamentis, æque ac medicamentis inſiſtebatur.

Art. 187.

Art. 187. Ad prophylaxin recordandum est Hippocratis præceptum; *labor*, *cibus*, *potus*, *somnus venus*, *omnia sint mediocriter*. Plures novi, qui [*Helmontii* verbis] vino & confidentia fortificando Archeum; nec aliis antidotis usi inter infectos sine contagii noxa versabantur. Prophylaxis.

Art. 188. D. *Hen. Sayer* in praxi medicus felix; plerisque aliis hanc spartam renuentibus, peste laborantes audaciter invisebat (*Londini* anno 1640.) ut seipsum a contagio muniret, antequam domos infectas adibat; solummodo vini generosi haustum pleniorem ingerere; deinde perambulatione sua peracta, idem antidoton repetere solebat, tandem ad castrum *Vvallingfordiæ* occubuit cum duce quodam in eodem lecto discumbens. Illius medendi methodus sic se habuit; si, priusquam exanthemata aut bubones exterius apparerent, vocaretur, ut plurimum *vomitoria* exhibuit *ex infusione croci metallorum cum vitriolo interdum Romano*; vomitione finita, *diaphoreticis* statim exhibitis in sudorem conjiciendos præcepit; & deinceps intervallis quibusdam pro refectione virium concessis, usque ad morbi declinationem *diaphoresin* continuandam: sin post stigmata apparentia accerseretur, vomitione posthabita tantùm *sudorificis* insistebat. Methodus D. Sayeri

Farrago sententiarum.

Art. 189. Si quis, (inquit *Bonetus*) qui cum ægris conversatur, qualicunque morbo affectis, nunquam, quamdiu intra sphæram vicinitatis talium moratur, salivam deglutiat, sed semper eandem expuat, ab omni infectione, Deo & natura juvantibus, erit immunis. " Observatum fuit scabiosos & lue venerea laborantes peste minùs tentari. Frustulum myrrhæ in ore detentum in locis contagiosis versantibus optimum præservativum Præservativa varia.

„ tivum

„ tivum censetur. Quidam medicus, sæviente pe-
„ ste, sibi ipsi & quibusdam aliis setaceum in u-
„ troque inguine comparavit; unde morbo inta-
„ cti tutò evaserunt. " Observarunt *Forestus*,
„ *Diemerbroek*, *Galli*, *Angli*, *Germani* " omnes
„ Smegmatopolas, Lotrices & omnes qui ex of-
„ ficio sapone utebantur, immo qui saltem indu-
„ sia sapone elota gerebant in peste illico mori.
„ *Boerhaave*.

Vires Limonum. *Art.* 190. Peritissimi [inquit *Piso*] nonnulli Indiæ medicastri plus præsidii *in limonibus* ponunt, quàm *in lapide Bezoar*, aut *theriaca* contra malignos morbos, & pestilentes Febres, atque ipsa venena. Ego autem sine jactantia affirmo me ex nullo alio aliquo remedio simplice tot felices affectus in tota praxi mea observasse, quàm *ex limonibus*.

Communis Turcarum praxis [inquit D. *Harris* in tractatu de morbis infantum *p*. 88.] in curanda Peste fit *per succum limonum* in omne jusculum liberaliùs instillatum, *per frusta limonum saccharata* ore frequenter masticata, & per potum apud nos vulgatissimum dictum Sherbett, hoc est, per ipsum regimen frigidissimum: utpote quibus *alexipharmaca nostra calidissima* bonis auspiciis sunt planè incognita, aut in nullo numero saltem habentur.

Vires Camphoræ. *Art.* 191. Ex regno vegetabili supereminet *camphora*, quæ ab omnibus practicis extollitur (inquit *Ettmullerus*) undè nobile expertissimum oleum pestilentiale *Heinsii*, medici Veronensis, qui cum hoc mira præstitit, adeo ut ipsi post mortem Veronæ statua fuerit erecta: Compositum est *ex ol. camphoræ succini & cort. citr. ana* p. æ. quæ oleo invicem benè juncta constituunt hoc mirabile remedium; pro præservatione dos. gut. 5. vel 6. pro curatione a gut. vj. ad xv. in vehiculo idoneo expectando sudorem, *Sal viperarum & Rob. Sambuc.* laudantur.

Art. 192.

Art. 192. In usu etiam sunt quamplurima alia remedia composita ad præcavendum & curandum gravissimum hunc morbum, ut,

Aqua prophylactica.

℞. *Rad. angel. zedoar. ana* ℥j. *petasitid.* ℥ij. *fol. rut. m.* iv. *meliss. scabios. flor. calend. ana m.* ij. *nuc. jugland. immatur. concis.* ℔ij. *succ. pom. citr. (vel aurant. acid.)* ℔j. *acet. vin. opt.* ℔xij. *digere per noctem & distilla lento igne ad siccitatem.* Optimum alexiterium habetur.

Acetum Pestilentiale, Bat.

℞. *Rad. angel. zedoar. ana* ℥j. *bacc. junip.* ℥ij. *rut. m.* iij. *acet. opt.* ℔iij. *macera, ac cola.* Pro suffitu, & oris collutione grassante Peste.

Aqua theriacalis. Diemer.

℞. *Rad. ostrutii, petasitid. angel. carlin. valerian. ana* ℥ijß. *enul. campan. cort. aurant. sicc. ana* ℥iij. *herb. scord. absynth. ana* ℥ij. *card. ben.* ℥iij. *flor. ros. rub.* ℥ß. *stæchad.* ʒiij. *bacc. junip.* ℥ijß. *cardamom. min.* ʒv. *cinamm.* ʒj. *vin. Rhenan. vel Gallic. ten.* ℔xxij. *aq. ros.* ℔ij. *vase bene obturato stent. in infusione dies* x. *deinde add. fol. rut. m.* vj. *tanacet. m.* iv. *rorismarin. pimpenel. ana m.* iß. *maneant simul in infusione adhuc per octo vel decem dies, quotidie baculo commovendo, posteà affunde succ. citr.* ℔ij. *stent. adhuc per* 3. 4. *dies, postea super ignem levite ebulliant, & colentur, ac in torculari fortissim exprimantur, collatura distilletur in b. m. & servetur ad usum.*

Cataplasma Pestilentiale. Bat.

℞. *Stercor. columb.* ℥iv. *croc.* ℥ß. *Mithridat. theriac. Lond. sem. sinap. ana* ℥j. *tereb. q. s. m.* Pro bubonibus rumpendis.

Item *Spiritus theriacalis camphoratus, tinctura bezoardica Batean.* Et alia innumera apud scriptores medicos.

SUDOR ANGLICUS.

Vuillisii sententia.

Morbi historia. *Art.* 193. Sudor anglicus cœpit anno 1585. circa initium mensis Augusti, duravitque usque ad finem Octobris; & quamvis Sennertus dicat, hoc malum deinceps 40. annos regioni huic familiare & perpetuum fuisse, tamen nostrates, & medici, & historici, qui tunc aut prope ea tempora vixerunt, eum perfecta & magna intervalla habuisse observabant; cumque 66. annorum spatio solummodo quater redierit, viz. anno 1506. 1517. 1528. 1551. vix unquam supra sex menses desæviisse, & nonnunquam spatio trimestri terminatum fuisse, eumque tempestatem valdè humidam semper præcedaneam habuisse. At verò singulis quibus increbuit annis, maximas ubique edidit mortalium strages; ut ab unoquoque ejus regno quibusdam in locis tertia pars hominum brevi desideraretur. Tanta fuit ejus malignitas, ut quamprimum urbem aliquam invaderet, singulis diebus quingentos aut sexcentos occuparet, & ex ægris primo vix centesimus evaderet.

Morbi typus. *Art.* 194. Morbi typum a Sennerto compendiosè & methodicè descriptum, etiam nostris authoribus consonum, hic inserere visum est. Morbo hoc correpti statim sine bubone, carbunculo, exanthematibus, languore dissolvebantur, & animo deficiebant cum summo virium languore, inquietudine καρδιαγμῷ, capitis dolore, pulsu crebro, celeri, inæquali, cordisque palpitatione maxima; sudore verò diffluebant perpetuo & copioso, qui non finiebatur, antequam morbus solveretur, quod intra 24. horas contingebat; nam qui *sudorem* non proliciebant, neque *cardiacis* utebantur, & qui impatientiùs calorem ferebant, auramque frigidam captabant, ii omnes subitò intra 24. horas moriebantur.

tur. Posteà ubi morbi hujus ratio innotuit, ut ægri *sudores* elicerent, ac *cardiacis* se munirent; pauciores moriebantur.

Art. 195. Circa curationem paulò accuratiùs scribit *Polydorus Vergilius*: post ægrotantium plurima experimenta & observationes, a juvantibus & lædentibus factas, ita usu venit; ut remedium unicuique promptissimum inventum sit, quod hujusmodi est. Si quis interdiu sudore corripiatur, cum vestitu protinus cubatum eat; si nocte, tum quiescat, nec se a loco moveat usque ad 24. horas exactas; interim ita se stragulis oneret, quo non provocetur Sudor, sed sua sponte molliter stillet, cibi nihil capiat, si tam diu famen tolerare possit; neque plus potionis consuetæ, ac calefactæ hauriat; quàm modicè satis sit ad sitim extinguendam; inter hanc curationem imprimis caveat, ne manum quidem aut pedem suum refrigerandi, recreandique causa extra stragula proferat, quod facere lethale est. Addunt alii toto isto nycthemeri spatio a somno prorsus abstinendum fuisse. A sudatione hac Pestilenti recuperati postquam aliquamdiu sani perstitissent, quandoque in eam rursus, imò interdum vice tertia, incidebant. Curatio describitur.

Cajus apud D. Freind. *Hist. Med. p.* 333. Vol. II.

Art. 196. Sudor Anglicus fuit morbus temporarius, *magnæ Britanniæ* indigena. Cœpit primò anno 1483° in exercitu regis *Henrici* septimi quum ad portum *Milfordiensem* appulisset, *Londini* sæviebat a 21° Septemb. ad finem Octobris. Et exinde quinque aliis vicibus in insula nostra comparuit, idque semper æstivo tempore primò in 1485° deinde in 1506° & tunc tertia vice in 1517° ubi tanto impetu æstuabat, ut in instanti quasi, tribus nempe horis, mortem inferebat; inter optimates multi, & populares plurimi moriebantur; in quibusdam oppidis incolarum dimidiam partem abstulit. Tum Sudor Anglicus.

F 2 demum

demum in 1528°. quartò redibat, quando ægroti intra sex horas perierunt; vita ipsius regis *Henrici* octavi valdè periclitabatur; plurimi inter *Aulicos* interibant. Anno sequenti, viz. 1529. semel tantùm *Belgiam* & *Germaniam* infestabat, apud quos multi occubuerunt. Postremò anno 1551° *Angliam* ultimo invasit; *Vvestmonasterii* centum ac viginti in dies moriebantur. *Salopiæ* speciatim, ubi *Caius* author noster commoratus est, ingenti hominum clade invaluit, & tanquam *Pestis Athenis* tremenda est ejusdem descriptio, hoc oppido per septem menses deflagravit, quo tempore mille hominum trucidavit. Maxima proprietate ab illo vocatur *Febris Pestilentialis contagiosa unius diei*.

Symptomata.

Art. 197. Modus invasionis sic se habuit. Imprimis singularem aliquam partem affecit; symptomata concomitantia fuerunt calor internus & ardor, sitis inexplebilis, anxietas, ægritudo ventriculi ac præcordiorum (rarò tamen vomitus) cephalalgia, delirium, deinde languor & somnolentia gravis, pulsus celer & vehemens, respiratio cita & laboriosa. Infantes, pauperes, & senes cæteris huic morbo minus obnoxii reperti sunt: reliquorum autem pauci a contagione liberi, & inter correptos paucissimi convaluerunt. Exules patriæ in *Galliam*, aut *Flandriam* prophylaxeos caussa fuga minus sospitali freti pariter eodem fato cum conterraneis suis obierunt. Et insuper, quod dictu adhuc mirabilius est, peregrini tunc temporis in *Anglia* hospitantes contagio immunes extiterunt, cum *Angli* peregrè existentes morbo correpti sunt.

Methodus medendi.

Art. 198. Medici hujus novi morbi adeo exitialis aspectu terrifico perculsi primò obstupuerunt, nec quid faciendum sit bene norunt: Experientia verò a juvantibus & lædentibus petita paulo maturius docti eundem debito regimini & medicamentis obtemperare didicerunt. Indicatio curativa primaria,

ria, ac præcipua fuit *sudorem liberum promovere & diutius sustentare* : Sudor enim quoquomodo imminutus, abruptus, vel suppressus mortem accelerabat, quocirca ægroti omni opera a frigore muniendi fuerunt, & si sudores sponte sua haud satis copiosi fluxerunt; medicamentis diaphoreticis & stragularum plurium impositione provocandi fuerunt, & vires cum cardiacis & vino sustentandæ. Morbus hic acutissimus quindecim horis ad *acmen* exsurgebat, sed non ante hor. 24. res in vado fuit. In quibusdam necesse fuit sudationem repetere; immo in robustioribus quandoque ad duodecimam vicem. Nonnulli, qui sudoribus haud sufficienter indulserunt, *in Febres mali moris* inciderunt. Primis quinque horis potus omnino prohibendus erat; hora 7ma morbus increvit, qua delirium superveniebat; somnus per totum morbi decursum sedulò excutiendus erat, & carnes non concedendæ.

CAPUT II.

Sive Fasciculus Morborum secundus.

INFLAMMATIO.

Art. 199. INflammatio in genere est tumor renitens ad tactum cum rubore, ardore, dolore urente, tensivo, pulsatili, punctorio, & gravativo, quibus semper accidit Febris plus minus acuta. Tumor vel resolvitur, vel suppuratur, vel in scirrhum abit, vel gangrænescit, & mortem infert. **Inflammatio in genere.**

A N G I N A.

Cœlii Aureliani sententia.

Anginæ descriptio.

Art. 200. Inflammatio faucium, *synanche* dicta, est difficultas transvorandi (cum suffocationis periculo) ob vehementiam tumoris faucium; in morbo nascenti adest querela sine ratione, atque difficilis motus colli & gutturis, item saliva plurima, & subdolens faucium sensus cum asperitate sensibili, difficultas deglutitionis salivæ, tum spirationis, velut impedimentum tanquam obstantis crassioris humoris; crescente malo partes affectæ rubent & tument, uti tonsillæ, & summitas gutturis ferè ad suffocationem; dehin intumescit collum atque vultus; humores evadunt crassiores, oculi prominentes, sanguinolenti; demum lingua ultra dentes ad exteriora prolabitur, siccescunt fauces, gelidus torpor articulos invadit; pulsus est celer & densus, locutio cum summo dolore, neque articulata, postremò amputata, livor vultus, recursus poti liquoris (per nares) gutturis atque pectoris stridor, & quibusdam quasi *sonitus caninus*, pulsus defectio, quibusdam oris spumatio, mors.

Curatio.

Art. 201. Lanis mundis ac mollibus, & non infectis, dulci atque calido oleo infusis protegendum est collum cum thorace; adhibenda est phlebotomia intra diatriton. Aqua calida pro potu ordinario præbenda est.

Boerhaavii sententia.

Angina sine tumore ferè semper lethalis.

Art. 202. Angina duplex est: Species prima sine ullo tumoris externi internive signo, altera cum tumore aliquo; prior in fine morborum diuturnorum, maximè post ingentes & repetitas evacuationes,

nes, contingit; pallorem faucium & ſiccitatem, & tenuitatem, comites habet; quare *nervos & muſculos reſolutos* plerumque habet; ferè ſemper eſt ſignum imminentis mortis. " Anginæ graviſ„ ſimæ ſunt [*inquit* Hippocrates *prognoſt.*] & ce„ lerrimè interimunt, quæ neque faucibus, ne„ que in cervice quicquam conſpicuum faciunt, „ plurimum verò doloris & *orthopnœæ* inducunt. „ Remedia vaſa vacua bono ſucco vitali replentia, calefacientia & corroborantia indicantur; ſed raro curatur. Quandoque etiam oritur ſubitò ſine ſignis manifeſtis prægreſſis ullius morbi; vix capit medelam; & ferè ſemper poſt mortem ſuppuratum pulmonem demonſtrant.

Art. 203. Angina cum *tumore* accidens varias occupat partes, uti linguam, ejuſque muſculos, palatum, tonſillas, uvulam, pharyngem, laryngemque earumque muſculos, oſſis hyoidis muſculos, fiſtulam pulmonalem, œſophagum ejuſque muſculum, &c. quò plures harum partium inflammantur, eò ſævior eſt morbus & periculoſior, decurrit enim conſuetum *inflammationis generalis* iter, eoſdemque facit ac patitur mutationes in *reſolutionem*, *pus*, *gangrænam*, *ſcirrhum*. Angina cum tumore.

Art. 204. In ſpecie hac inflammatoria omni arte tentanda eſt reſolutio; 1. *Venæſectione larga*, &, ſi opus fuerit, aliquoties repetita. 2°. *Purgantibus* ore hauſtis, vel *clyſmatibus*. 3°. *Victu potuque tenuiſſimo*. 4°. *Nitroſis ſubacidiſque medicamentis*. 5°. *Vapore tepido* aſſiduè hauſto. ℞. *Acet. ſambuc. roſar. calendul. ana* ℥j. *aq. ſtillat. ſambuc.* ℥vj. *miſce.* Vapor calidus hauriatur infundibuli ope in fauces. Fomentis, epithematis, epiſpaſticis, &c. His ſucceſſu carentibus, denuntiata priùs acerba prognoſi, celebranda erit *bronchotomia*, de qua operatione conſulatur auctor, ut etiam de *Angina œdematoſa*, *catarrhoſa*, *ſcirrhoſa*, *ſuppuratoria*, *gangrænoſa*, ſingulatim. Indicationes curativæ.

Laryngotomia. *Art.* 205." In illa Anginæ specie, quæ *Cynanche* appellatur, ægro suffocanti *Laryngotomia* restitui potest. Morbus ipse periculosior est, quàm hæc operatio, quæ hoc tempore magis ad praxin esset revocanda. Circumspectione nihilominùs hic summa opus est, nè, si aliæ quoque partes pulmo scilicet, pleura, gula, &c. inflammatæ, aut jam pure repletæ, irritus sit labor, & calumniandi ansam præbeat. Omnibus igitur bene consideratis operatio hoc modo est aggredienda: reclinetur aliquantum caput, quo in conspectu magis prodeat trachea, annulique ejus cartilaginei a se invicem magis recedant. Incidatur deinde cutis secundum longitudinem laryngis usque ad foveam. Hæc utrinque ministri digitis deducatur, quo oculis chirurgi occurrant musculi duo longi sternohyoidei, cultro ligneo vel osseo a se invicem parum removendi, mox, larynge sese exhibente, sectio in ea fiat ope phlebotomi, loco inter annulum cartilagineum tertium & quartum medio, sedulo cavendo ne cartilagines ipsæ lædantur. Flatu prodeunte cultellum aufer, vulnerique fistulam argenteam infigito, benè prospiciendo, ne, longior justo, posticam tracheæ partem attingat, unde tussis continua. Suffocationis periculo cessante, quod die tertio aut quarto plerumque contingit, vel saltem contingere oportet, fistula ablata vulnus ordinario modo secundum artem curetur, nam ab aliis non differt. Chirur. Barbet. p. 498.

Ettmulleri sententia.

Anginæ divisio. *Art.* 206. Angina est faucium & colli inflammatio; dividitur in *synanchen*, quando interni faucium seu pharyngis musculi inflammantur;

para-

parasynanchen, quando dicti externi afficiuntur; *insynanchen*, quando internæ laryngis partes sunt inflammatæ; *parasynanchen*, quando dictæ externæ patiuntur. In *synanche* pulmones quoque sæpiùs afficiuntur, unde insignis respirandi difficultas, tanquam in *peripneumonia*, adeo ut ægri canum more ore hiante respirent. Tonsillarum inflammatio ex lymphæ vitio Febrem habet conjunctam, sed magis lentam, & omnia symptomata sunt remissiora, quàm in *Angina*; fauces rubent, & tonsillæ tumidæ insigniter prominent. Periculosus est Anginæ in *Pleuritidem* transitus. Anginosis spuma circa os apparens est lethale signum. Tonsillarum inflammatio

Art. 207. In cura omnia ea conveniunt, quæ pleuritide in usu esse solent, speciatim animalium stercora, ut equinum, caninum, &c. morbum in prima herba detruncant; externè conducit cataplasma ex *nido hirund.* ℞. *nid. hirund.* N°. j. *cep. sub cineribus assat.* N°. iij. *flor. sambuc. p.* ij. *coq. in lact. & trajice per cribr. deinde add. alb. græc.* ℥ß. *ol. stillat.* ℥ß. *lilior. alb. q. s. m. Venæsectio* aliquoties repeti debet pro ratione circumstantiarum; omittenda est tamen in *angina maligna* in qua *sudorifera* & *specifica* sunt usurpanda, & ipse medicus caveat sibi ab halitu ægrotantium: Convenit *vomitorium* in principio anginæ malignæ, modò maturè administretur. *Purgantia* locum non habent in angina, sed *enemata & vesicatoria*: Inter gargarismata *urina propria* valdè commendatur, item *succus sedi majoris cum spiritu vini & sal. armoniac. & stercore canino*. Præ reliquis convenit gargarisma *ex decocto raparum cum pauco sal. armoniac.* Ad rumpendum abscessum convenit gargarisma *ex sem. sinap. in hydromel. coct.* Curatio.

Art. 208. In angina notha, aliàs alba dicta, non opus est *venæsectione* nisi in plethoricis; conducunt Anginæ nothæ curatio.

ducunt potius in principio *sudorifera*, & post hæc *purgantia leniora cum externis resolventibus*, gargarisma *ex decoct. origani rad. pyrethri, sem. sinap. cum aceto*, &c. & postea *succ. semper vivi cum syr. è moris*.

Farrago sententiarum.

Sydenhami methodus. *Art.* 209. Angina temperamento sanguineo præditos, & *rufos*, præ reliquis, invadit; *venæsectio* copiosa in brachio celebranda est, mox in ranula; deinde tangantur partes inflammatæ *melle rosaceo spiritu sulphur.* ad summum acorem permisto, & *vesicatorium* nuchæ admoveatur. Si morbus sit diuturnior, *venæsectio* repeti debet & *enemata* injici, item *catharticum* propinari, &c. *Sydenham.*

Remedia ad salivam movendam. *Art.* 210. ℞. *ol. amygd. dulc. flor. sulphur. ana* ℥j. *chrystall. tartar. facchar. cand. ana* ʒij. *ol. n. m.* gut. iv. *syr. de alth.* ℥iij. *m. f.* linctus. Atque hunc præ aliis omnibus laudat Dr. *Harris* in observ. morb. grav. Ad salivam copiosissimè educendam nihil pulv. sequent. (inquit author) præstantius efficaciusve novi. ℞. *chrystal. mineral. sacchar. chrystal. ana p. æ. misce*; teneatur in ore ℈j. donec saliva abundaverit, tunc expuatur; horæ post quadrantem vel dimidium repetatur; mirum quantum hinc salivæ, &c. *Musgrave*. *Succus corticis viridis nucum* cum melle depuratus commendatur a *Galeno*.

Remedia varia. *Art.* 211. " Venæsectionem in *ranula* omnes „ ferè extollunt, quidam in *vena jugulari*; phlebotomia verò in *pede* alterutris præferri debet „ ob majorem revulsionem. Angina nulla tuta „ est, quanto minus tumoris, tanto magis periculi; securissima est, si rubor maximè foras „ vertatur. Internè *antipleuritica* ferè omnia prosunt, privatim *oleum lini* nunquam satis laudandum.

,, dum. Externè *gargarisma anginosum*, *gargaris-*
,, *ma ad pituitam*, *cataplasma anginosum*, *vapor ad anginam*, &c. Fulleri. Item gargarisma sequens in angina notha, ♃. *auric. judaic.* ℥ifs. *rad. pyrethr.* ℥ij. *herb. hyssop. p.* ij. *ficuum ping. scis.* N. iv. *coq. in aq. font. q. s. ad* ℔j. *sub finem addendo mellis* ℥iv. *colatur. add. pulv. subtilissi. alb. græc.* ℈ij. *sp. vin. rectificat.* ℥ij. *sp. cochlear.* ℥ss. *misce*.

PLEURITIS & PERIPNEUMONIA vera & notha.

Sydenhami sententia.

Art. 212. Temperamento sanguineo præditos præ reliquis Pleuritis aggreditur cum rigore, horrore, deinde calore, siti, &c. Elapsis paucis horis (licèt aliquando multò seriùs) æger vehementi dolore punctorio in latere circa costas corripitur, qui nunc versùs omoplatas, nunc versùs spinam, nunc ex adverso versùs anteriora pectoris se propagat; tussi etiam crebra affligitur: in initio materia pauca & tenuis ejicitur sanguineis intermista particulis, postea copiosior & magis concocta sanguine etiam permista; aliquando ad expectorationem copiosiorem non provenit; febris pari passu incedit cum tussi, sputo sanguinis, dolore; & pro ratione liberioris expectorationis sensim imminuitur; alvus nunc nimis astricta, nunc soluta. Pleuritidis descriptio.

Art. 213. Est ubi *venæsectione* omissa æger ne tussire quidem valeat, sed immani dyspnœa laborans suffocatur; interdum ad apostema res redit, quod *empyema* dicitur; per accidens (viz. ex usu medicamentorum calidorum) aliis febribus Pleuritis interdum supervenit ex precipitatione materiæ febrilis in Pleuram. *Venæsectio* repetenda est ad 3^iam^ 4^tam^ve vicem, si sit indicatio; in adultis Medendi methodus.

vix

vix sanatur minori quam 40. circiter unciarum sanguinis impensa. Æger è lecto quotidie eximatur ad horas aliquot, prout vires suaserint, quod multum confert ad curationem.

Peripneumoniæ nothæ descriptio. *Art.* 214. Peripneumoniæ nothæ insultu primo nunc incalescit nunc friget æger, ex motu quolibet vertiginosus est, rubent & inflammantur genæ oculique, tussit, & inter tussiendum admodum dolet caput, ad vomitum proclivis est, urina turbida est, & intensè rubet, sanguis pleuriticorum similis; adest anhelatio, & dolor totius thoracis, & pulmonum coarctatio. Ab *asthmate sicco* planè distinguitur, quod in isto nusquam comparent febris indicia, in hac manifestò se produnt, licèt minora longè & magis obscura, quàm *in Peripneumonia vera*.

Cura. *Art.* 215. Curatio *venæsectione*, *remediis pectoralibus & diæta refrigerante* perficitur. " *Mistura expectorans Fulleri*, *vel syr. e Peto Bateani* " hic quandoque locum habere potest.

Cœlii Aureliani sententia.

Peripneumoniæ veræ descriptio. *Art.* 216. Peripneumoniam (uti plerosque alios morbos) optimè descripsit *Cœlius Aurelianus*. Adest, inquit, febris acuta, gravedo thoracis, & sensus laborantium quadam difficultate laterum atque mediarum mammarum, decubitus supinus atque paulò erectior, supra latus jacendi difficultas, vultus rubor tanquam florens, oculorum splendor; sequitur anhelitus celeritas, tussicula sanguinolenta ac biliosa vel fumosa jactans sputa, pleuriticorum fulviora vel spumosiora, spiratio difficilis, desiderium frigidi atque plurimi aeris haustu rapiendi, frigidi potus appetitio, os siccum, lingua aspera; ac primùm subalbida, dehinc rubra, pulsus vehemens & celer, anxietas,

jacta-

jactatio, vigiliæ juges, ingemens atque turbulentus summus; aucto morbo spiritus difficillimè trahitur cum sibilatu; sequitur colli ac vultus inflatio, oculorum immobilitas, visus nubilosus, mentis alienatio, articulorum frigidus torpor cum livore, lingua crassior, sudor superiorum partium, pulsus latens aut formicans; postremo pectoris resonans stridor. (En accurata morbi descriptio, *erubescant* moderni.) " In Peripneumonia hæc adsunt ,, (*inquit* Hippocrates *de humoribus*) febris vehemens, crebra & calida respiratio, anxietudo, virium prostratio & corporis jactatio dolo-,, resque ad omoplatam, claviculam & mammas, ,, pondusque in pectore, atque delirium. — Hippocratis descriptio Peripneumoniæ.

Art. 217. Adhibenda est *phlebotomia*; potui ordinario danda est *aqua calida*, item cibus sorbilis & tenuis; conducunt eclegmata ex *lini semine*, *fænugr. nucelis & melle decoct. & ovorum vitellis* confect. — Curatio.

Boerhaavii sententia.

Art. 218. Pleuritis aggreditur nullam non partem integumentorum interni thoracis, pleuræ, scilicet vel mediastini; ideoque dolor punctorius in quamlibet partem thoracis incidere potest, sed frequentiùs latera obsidere solet, atque hoc febre conjuncta *veram* efficit *pleuritim*; si verò altiùs intercostales musculi & his superiora laborant, *spuria* appellatur. — Differentia inter veram & spuriam Pleuritim.

Art. 219. In Pleuritide vera sanguis mitti debet copiosè quàm maturè per magnum vulnus, repetique debet pro ratione symptomatum urgentium; crusta alba absens *sanguinem mittendi finem* definit. Externè conveniunt *fotus*, *linimenta*, &c. Internè *diluentia*, *resolventia*, *refrigerantia*, dolorem *lenientia*; omnia calidè & magna copia sorbenda sunt. Interdum locus inflammatus ad *suppurationem* vergit, quod scitur ex pertinacia doloris, — Pleuritidis veræ Curatio.

loris, febris, &c. ultra quartum diem; *abscessum* jam fieri cognoscitur ex horrore sæpè recurrente, remissione doloris, anhelatione, decubitu in unum tantum (i. e. in affectum) latus tolerabili. Rupto abscessu pus stillat in cava pectoris, & incrementum capit ex ulcere depluente, unde *Empyema*, de quo posteà. Interdum vero locus affectus evadit *scirrhosus* cum pulmonis & pleuræ adhæsione, undè *asthma* & *tussicula sicca*, malum immedicabile, nisi quod forsan aliquid levaminis a labore, & equitatione multa possit recipere. Interdum loca inflammata *gangrænèscunt*; unde mors cita subsequitur; *gangrænam* inceptam esse scitur ex delirio, livido thoracis colore, sputo subbilioso, doloris sine ratione remissione, &c.

Peripneumoniæ typus & cura. *Art.* 220. Peripneumonia est inflammatio pulmonis totius vel unius lobi; prior immedicabilis meritò censetur ob magnitudinem morbi, altera medelam quandoque admittit; eodem modo ac iisdem remediis tractanda est ac *Pleuritis*, eundemque ut plurimùm habet eventum. Si non resolvatur, *abscessum vomicamve* format intra quatuordecim dies, quod fieri ostenditur ex horripilationibus, doloris remissione, pulsus debilitate, manentibus adhuc dyspnœa, siti, febricula vespertina, &c. Exinde sequitur interdum suffocatio ex subita eruptione puris in asperam arteriam; interdum evacuatur ingenti sputo purulento; vel in thoracis cavitatem delabitur, undè *empyema*, *phthisis*, &c. postremò materies purulenta interdum intra pulmonales venulas resorbetur, & cruori miscetur, & in loca quædam alia deponitur, in hepar, lienem, cerebrum, &c. hinc fiunt *abscessus peripneumonici* ad aures, crura, vel hypochondria, ubi si citò evanescant, redeunte peripneumonia, casus est lethalis.

Peripneu. *Art.* 221. Peripneumonia notha oriri solet ex pitui-

pituita lenta in toto sanguine nata, & sensim pulmones inficiente, donec in hunc morbum eat; senes, pituitosi, frigidi, catarrhosi, & gravedine laborantes huic morbo sunt obnoxiores: primò fallaci lenitate opprimit inopinantes, quippe levi fatigatione, debilitate, prostrato ferè omni animi motu, anhelitu, oppressione pectoris incipiens, adeo leves motus excitat, ut vix caloris, febrisve indicia moneant periculi: mox vagæ horripilationes, leviusculi febris insultus adsunt; unde subitò crescente anhelitu, & debilitate, mors; cujus in urina & pulsu vix ullum adfuit præsagium. Peripneumoniæ nothæ typus.

Art. 222. Curatur *sanguinis missione*, *clysmatibus*, *victu tenui*, *diluentibus*, *abstergentibus*, & *lenissimè aperientibus* assiduò propinatis. " Breviter & raptim hæc pauca decerpsi, sed de his „ affectibus præ omnibus quoteunque scriptoribus „ consulendus est auctor praclarissimus, & ad illius mentem consequendam unicè incumbendum „ est, & summa impendenda est opera. Curatio.

Ettmulleri sententia.

Art. 223. Observatum semper fuit in *Pleuritide* correptis, quòd non solùm Pleura, sed pulmonis medietas simul in isto latere inflammata fuerit. Interdum quoque cum pulmone inflammatur mediastinum, duplicatura nempe Pleuræ sub sterno, quæ nomine caret. Pleuritis &

Art. 224. Pleuritis notha est dolor lateris punctorius, sed sine febre aut tussi; ægri ut plurimùm in latus oppositum potiùs quàm morbosum decumbere, queunt; contrarium observatur in *Pleuritide vera*. Pleuritis notha.

Art. 225. Si statim intrà triduum sputum cruentum appareat brevem morbum indicat, sin verò seriùs longum. (ex *Hippocrate*) *Pleuritici* in- Prognosis.

tra

ra 14. dies supernè non repurgati *Empyeici* fiunt (*inquit* Hippocrates) & tales, si in 40. diebus repurgentur a die ruptionis, liberantur, alioquin in *tabem* incidunt; in his affectibus sputorum potiùs habenda est ratio quàm urinæ; Pleuritis in principio leviter apparens & usque ad 5tum diem sic procedens, 6to verò die exacerbata plerumque est lethalis.

Curatio. *Art.* 226. In Pleuritide *benigna venæsectio* si non juvet, non noceat, in *maligna* tamen vix locum habet, sed semper erit nociva. Ex omnibus auxiliis *sudorifera* primarium obtinent locum, & præ reliquis *antimonium diaphoret*. " Antimonium diaphoreticum summè commen-„ datur in Pleuritide tum vera tum spuria; „ egregiè discutit humores congestos, acorem „ absorbet, dolores demulcet, expectorationem „ promovet, indicationibus ferè omnibus satis-„ facit. *Vvedelius*. Antimonium diaphoreticum „ aeri aliquamdiu expositum vim emeticam ac-„ quirere nemo non novit, ideoque usus tem-„ pore lavari jubeo. " Nobilissimum pectorale habemus *in liquiritia & passulis*; saccharata non conveniunt; *papaver Rhœas ejusque flores*, seu optimum specificum, in toto morbi decursu locum habent; omnia calidè sunt bibenda; *succus taraxaci seu dentis leonis vel decoctum ejus*, ut & *eryngii*, laudantur, item *chræsol*. Succus *raphani* recens express. expectorationem mirabiliter promovet. Ad dolorem lateris externè commendatur *stercus gallin. cum ol. cham.* " ut & sequens ca-„ taplasma, ♃. *alb. porri in sartagine cum q. s. ol.* „ *cham. frixi* ℥ij. *sursur. frument. m.* j. *fæcum vin.* „ *alb.* ℥iij. vel *q. s. m.* convenit etiam infus. seq. „ intus sumptum; ♃. *Stercor. equi non castrat.* ℥vj. „ *vin. alb.* ℔iss. *aq. flor. spin. alb.* ℔ss. *infund. clause* „ *& calidè per hor. dimid. deinde coletur cum expres-* „ *sione forti, colatura cum alb. ovor. s. a. clarifice-* „ *tur*,

„ tur, & add. aq. theriacal. stillat. ℥iv. syr. balsam. ℥iij. m.

Baglivii sententia.

Art. 227. Durities pulsus est signum ferè infallibile omnium Pleuritidum, quamvis reliqua signa non adsint; durus enim pulsus omnium inflammationum partes nerveas vel membraneas obsidentium est comes indivulsus. " Pleuritis vera „ (inquit Chesneau) cognoscenda est imprimis a „ pulsu duro. Nonnulli affirmant pulsum esse serratilem, sed ingenuè fateor me nunquam serratilitatem illam deprehendere potuisse; ideoque „ parvipendo tanquam rem fictitiam & imaginariam, contentus duritie pulsus, quæ sufficit ad „ Pleuritidem dignoscendam. " Pleuritides frequenter sunt *occultæ*, quia indolentes, unde quandoque errores in praxi; fac itaque ægrum in dextrum vel sinistrum latus decumbere, decumbenti impera, ut fortiter respiret & tussiat, & tunc pete ab illo, an dolorem aut gravedinem persentiat, quod si affirmet, res manifesta est; hoc modo plures *Pleuritides* deteximus magno ægrotantium commodo. *Signum pathognomonicum Pleuritidis* *Pleuritides occultæ.*

Art. 228. Omnis prognosis a bona vel mala respiratione maximè petenda est. Perperam agitur cum *Pleuriticis*, qui nihil expuunt, nisi copiosè effluant urinæ. Omnes Pleuriticos sanatos vidimus, quibus in interiora auris dolor & exinde suppuratio supervenerunt. Crusta alba non apparens in superficie missi sanguinis est pessimum signum. *Pleuritides recidivantes* omnes ferè sunt lethales (*ex Hippocrate.*) *Prognosis.*

Art. 229. Quando in Pleuritide viget indicatio dissolvendi, *camphora* præ reliquis opus absolvit, (præsertim in *Pleuritide epidemica & maligna.*) Si sputum antea suppressum superveniat, & fit *Regula de venæ sectione, &c.*

flavorubescens nunquam imperato *venæsectionem*; nam post *venæsectionem* sputum denuò supprimetur & æger morietur. Quocunque die, secundo scilicet, aut 4to 5to 7mo &c. ante vel post missionem sanguinis spirandi difficultas, & difficultas pariter excreandi sputi pleuritico superveniant: statim duo *vesicantia* tibiis admovenda sunt, juxta illud *Hippocratis*; *in pulmonicis quicunque tumores fiunt ad crura optimi sunt*, *&c.* Post apposita vesicantia observavi expectorationem statim promoveri, spirandi difficultatem imminui, & alvi fluxum, si adesset, feliciter sisti, & ægrum sanari.

Vvillisii sententia.

Horum affectuum complicatio. *Art.* 230. Opinari ducor *Peripneumoniam*, & *Pleuritidem* affectus esse modò singulares & separatos, modò connatos & primitus coexistentes, & modò invicem successivos aut succedaneos esse. *Peripneumoniam* non tantùm *Pleuritidi*, sed frequenter etiam *angina*, & aliis interdum affectibus succedit.

Pleuritidis eventus. *Art.* 231. De Pleuritico expectatur, vel ut morbus statim solvatur, partim crebra & libera *venæsectione*, & partim *sudore critico* die 4to, vel 8^co exorto, vel ut, his non rite succedentibus, diutius protrahatur; & tunc sæpissime huic morbo *Peripneumonia* aut *Empyema* vel *utrique affectus* superveniunt, periculi pleni, qui ægrum e medio ut plurimùm tollunt, aut in *phthisin* ægrè sanabilem aut exitialem præcipitant.

Cucurbitæ. *Art.* 232. *Riverius* & *Zacutus Lusitanus* exempla notabilia adducunt curationis Pleuritidis per *cucurbitas* cum scarificatione loco dolenti adhibitas. Pro usu externo in linimentis utiliter addatur *album græcum*.

Farra-

Farrago sententiarum.

Art. 233. Densa & exercitationi assueta corpora (inquit *Hippocrates in coac.*) citiùs ex *Pleuritide & Peripneumonia* intereunt, quàm quæ sine exercitatione degunt. *Pleuritides siccæ* (inquit idem) & in quibus nihil spuitur, gravissimæ; metuendæ quoque in quibus dolores ad superiora tendunt. A Pleuritide *Peripneumonia* malum; a Peripneumonia *Phrenitis* malum. *Hippocr. aphor.* sanguis missus est remedium magni & recentis doloris; at sive levior, sive vetustior casus est, vel supervacuum vel serum id auxilium est, confugiendumque est ad *cucurbitulas* cum scarificatione. *Celsus*. Ad prognosin pertinentia.

Art. 234. Pleuritides, ultrà acutam febrem, sunt *polyposæ concretiones* in pulmonibus, ut ex cadaveribus, & extracto sanguine patet. *Malpighius*. Polypi.

Art. 235. Adverti debet *Pleuram* Pleuriticorum & *Pulmonem* Peripneumonicorum post mortem sectorum semper exhibuisse spectandam magnam copiam *polyporum*: Polypus autem est sanguis diutius stagnans dilapsa parte rubra, & rarò pleura sola absque pulmone inflammatur. Polypi.

Art. 236. Dolorem externè optimè leniunt linimenta *ex ol. amygd. dulc. sp. sal. armoniac. & camphora. Pitcarn. in MSS.* " Item linimentum ,, seq. anodyn. ♃. *balsam. Locatel.* ℥ij. *ol. amigd.* ,, *dulc.* ℥j. *ol. mac. per express. ung. e flor. durant. ana* ℥ij. *m. f. liniment.* Linimentum.

Art. 237. Quibus plurimus ex sputo strepitus in pectore sonat, & vultus demissus est, oculusque aurigine suffusus, & caligine obductus, in his mors expectanda est, ex *Hippocrate*, & authoris experientia. Vix datur præstantius remedium in fine morbi, quàm syrupus vel decoctum *nicotianæ*. *Barbette*. Prognosticon singulare. Syrupus de Peto.

Cineres pro usu externo. *Art.* 238. *Lucius* monitu *Æsculapii* a Pleuritide curatus fuit applicatione epithematis ex *cineribus* ab ara desumptis & vino commistis. *Le Clerc.*

Remedia varia. *Art.* 239. Vires & usus remediorum sequentium artis Apollinæ gnaris satis innotescunt. *Aq. omnium florum*, *balsam. sulph. anisatum*, *ens veneris*, *decoctum coccineum*, *decoctum pleuriticum*, *emplastr. pleuriticum*, *fotus lateralis*, *haustus pleuriticus*, *lohoch. pleuritic. lohoch. viride*, *oximel asthmaticum*, *pulvis pleuriticus*, *sacculus lateralis*, *unguentum pleurit.*

EMPYEMA.

Boerhaavii sententia.

Empyema quid. *Art.* 240. Empyema est collectio puris in thoracis cavo, ut plurimùm ex rupto Pleuritico vel peripneumonico *abscessu*; cognoscitur a tempore inceptæ inflammationis xx. dierum sine purgatione, a tussi sicca, gravitate ad diaphragma, decubitu in unum latus, strepitu puris ad motus, Febre lenta, genis rubentibus, oculis cavis, digitis in extremitate calidis, unguibus recurvis, & abdominis tumore.

Curat. *Art.* 241. Ad curationem quod attinet, cognita vomicæ pulmonis, pleuræ, diaphragmatis, mediastini, vel pericardii disruptione, omni ope nitendum, ut *pus* evacuetur per os, vel per urinas, si natura has monstraverit vias, vel denique per thoracis aperturam ope instrumenti idonei in latere affecto, inter costam 4 & 5, vel 5 & 6 ab inferioribus numero ducto, pus lentè & per vices educendo; ex indole puris educti, & reliquis ægrotantis circumstantiis, prognosis de vita vel morte pronuntianda erit; si *Empyema* fuerit vetus, vires collapsæ, capilli cadentes, alvi fluxus colliquativus, corpus tabidum &c. *paracentesis* facta mortem accelerare solet.

Vuillisii sententia.

Art. 242. Empyema est collectio puris intra cavitatem thoracis qua respirationis organa opprimuntur; illuc verò pus istud confluere solet, vel ex *pleuritide*, vel *peripneumonia* (& quandoque forsan ex *angina*) suppuratis & disruptis; post morbos prædictos *Empyematis* secuturi major erit suspicio, si post unam vel alteram septimanam sine sputo copioso, rigores, & febris, & spirituum languores, superveniant, & dein post 14, vel 20. dies *Empyematis* planè facti signa erunt respiratio difficilis, pectoris gravitas, materiæ fluctuatio, & molestiæ sensus e corporis situ mutato, sitis & febricula ferè constans, genarum rubor, totius inquietudo & vigiliæ. De *paracentesi* vide locum, & de eventu ejusdem *p.* 201. Vide etiam *Mayerne*, p. 178. Signa Empyematis

Ettmulleri sententia.

Art. 243. Cognoscitur, quando factum sit *Empyema*, quòd remittat febris, quin etiam fluctuatio quædam puris hinc inde percipitur; rumpitur autem *vomica* circa diem 20. 30. aut 40. dum verò rumpitur, rigor fit, & febris intensior supervenit, adest tussis continua, quasi ex profundo, quia diaphragma gravatur ex incumbente pure, parum excernitur, febris mitior evadit, & magis lenta, respiratio est difficilis, & sentitur pectoris gravitas si corpus inclinant penè suffocantur, sentiunt frequentissimè *evaporationes* ex pectoris cavo ad os ascendentes instar *aquæ calidæ*; ulteriori progressu percipiunt in ore *saporem tetrum* & quasi *putridum*, & pulsus intermittit. Diagnosis.

Art. 244. Apertio thoracis fit inter 5^{tam} & 6^{tam} costam (a supremis numerando;) maturè fiat Curatio per aper-

 Vide

pleurem thoracis & aliter. Vide *Scultetum*. Quod ad remedia attinet, exhibenda sunt grumosum sanguinem *dissolventia* & *absorbentia*, & tunc præstat a *diureticis* incipere, in fine autem aliquod *sudoriferum* subnectere. Si moliatur aliquid natura, semper medicus sit ejus minister; V. G. quando urina purulenta redditur, dentur *diuretica*; in diarrhœa purulenta, *laxantia*; si ad sputum vergat; *expectorantia*, immò *vomitoria*, *nicotiana* est egregia; *fonticuli* etiam a quibusdam inter costas inuruntur, internè *balsamica*, *vulneraria*, decocta e *lignis*, *gelatina* C. C. *hedera terrestris* valde commendatur, Vide *vomicam pulmonis*. (541. &c.)

PHRENITIS & PARAPHRENITIS.

Vuillisii sententia.

Phrenitis quid? *Art.* 245. Phrenitis est desipientia continua, scilicet principum cerebri facultatum depravatio ab inflammatione meningum orta cum febre synocha. Huic morbo affinis Paraphrenitis dictus est diaphragmatis inflammatio.

Phrenitidis causa. *Art.* 246. Phrenesin potiùs febri succedere, & quia sanguis effervescens recrementa sua adusta capiti transfert, produci, *Hippocrates* olim, & nunc quisquam vel e plebe observat; in quantum, scilicet, febricitantis urina a turbida & crassa, in tenuem & aquosam mutata Phrenesin imminentem indicat; cujus idcirco affectus causa exinde colligitur esse *materiæ febrilis* in cerebrum metastasis.

Quales morbi revera sunt Phrenitis & Paraphrenitis. *Art.* 247. Ex dissectionibus patet Phrenesin non a meningum inflammatione oriri, neque Paraphrenesin diaphragmatis; sed Phrenitis definiri potest; *totius animæ sensitivæ sive spirituum animalium, quoad totam eorum hypostasin, phlogosis sive inflammatio*; & prout incendium vel a cerebro tantùm,

tùm, vel ab hoc simul & cerebello, incipit, vulgò in *Phrenitida* & *Paraphrenitida* distinguitur, quod tantundem est ac functiones animales spontaneas ferè tantùm & potissimùm, aut unà cum his vitales lædi.

" Phrenitis (inquit *Lommius*) his signis innotescit; febris urget acuta, atque continua, continuusque mentis error, modò his, modò aliis animæ vitalis actionibus; expeditus in omnem audaciam homo est, & vicissim tum vigiliis, tum somno difficili, turbulentoque impeditur, sic ut interrupta quiete protinus cum impetu e cubili prosiliat, vociferetur, ferociat, ac modò ploret, modò cantet, verbaque sine sensu, sine ordine proferat, interrogatus ab alio omnia aliena respondeat; oculi sunt mobiles; flammei, cruenti, squalidi, quos æger crebrò perfricat, modò siccos, modò lachrymis perfusos; lingua aspera & nigra, dentes strident; sæpèque cruor e naribus aliquis fertur, & interdum posteriora capitis dolent; idem manibus tremit, digitisque floccos vellit, & festucas e stragulis legit; urina est tenuis flammea; interdum etiam (quod pessimum) tenuis albaque est. **Signa diagnostica.**

Art. 248. Phrenitis, aut brevi tempore in salutem, aut mortem, cum febre terminatur; aut diu protracta & post febrem superstes, demum vel sanatur, vel in alios morbos, nempe, *lethargum*, aut *maniam*, aut *melancholiam* transit, vel demum in *desipientiam perpetuam*, fracto, scilicet, (quod ajunt) cerebro. **Prognost.**

Art. 249. Si Phrenitis in principio febris accidat, *venasectio* locum habet, & *enemata* sunt præcipui usus, cataplasmata pedibus admoveri debent ex *fol. rut. cham. verben. rad. brion. flor. papav. errat. cum sapone*; vel eorum loco *columbæ* vel *pulli* dum calent desciffi; pro siti restinguenda bi- **Curatio.**

bat *Palmarii* potum divinum, scilicet *aquam fontan.* cum *succo limon.* & *sacchar.* vel emulsiones; *hypnotica* sunt cautè usurpanda; in hoc affectu *placenta rosacea* vel *flores papaveris cum aceto & nuc. moschat.* capiti & temporibus cum fructu applicari potest.

Boerhaavii sententia.

Vera vel symptomatica. *Art.* 250. Phrenitis est vel *vera*, ubi cerebrum vel potius illius meninges utræque primariò inflammatione afficiuntur cum delirio & febre acuta conjuncta; vel *symptomatica* ex metastasi materiæ febrilis in cerebrum.

Eventus. *Art.* 251. Phrenitis *vera* 3°, 4°, vel 7° die necat, vel abit in *maniam*, *lethargum*, *coma*, *catochen*; A *peripneumonia & ileo* lethalis; a *variolis* admodum mala.

Indicationes curativæ. *Art.* 252. Hæmorrhagiæ quandoque morbum solvunt. In Phrenitide vera prodest *venæsectio* larga. " Immò in hoc affectu (inquit *Dolæus*) arteriotomiam in temporibus institutam commendamus. " Indicantur *diluentia* ex decoctis, *antiphlogisticis & nitrosis* affatim exhibitis, *laxantia* & *clysmata*, *capitis rasura*, *epispastica*, *cucurbitæ* in partibus inferioribus.

Sectio venæ jugularis. *Art.* 253. "Certè in Phrenitide (*inquit D.* Freind) quæ febribus supervenit, sectionem *venæ jugularis* quàm maximè efficacem esse expertus sum, cùm alia remedia minùs commodè responderint: neque efficacem tantummodo, sed & adeò tutam, ut valdè mirer aliquid de efficiendi difficultate, nedum periculo apud scriptores inveniri; nam hæc vena, uti nullo ferè labore secatur, ita & secta facillimè omnium sanescit. (Frequentissimè etiam in aliis capitis morbis gravioribus in praxi mea *jugularem* secui.)

Art. 254.

Art. 254. Paraphrenitis est morbus *Pleuritidi* similis, ubi diaphragma vel saltem ejusdem margo verè inflammatur, & longè frequentior est, quàm vulgò creditur; cognoscitur ex febre continua; dolore inflammatorio in inspiratione maximè urgente; hinc respiratio sublimis, celeris, suffocativa, delirium perpetuum, convulsio, furor, gangræna, (symptomata omnia attrociora quàm in *Pleuritide*); & licèt totum malum cognitum sit, insuperabile tamen. Paraphren. nitis quid.

Ettmulleri sententia.

Art. 255. Phrenitis moderno usu vocabuli, est delirium intensissimum ex membranarum cerebri inflammatione ortum cum febre peracuta, veteribus *Sphacelismus* seu *Sphacelus cerebri*; est malum ut plurimùm lethale, 3°, 4°, vel 7°, die intereunt; Lethalem phrenitidem denuntiant dyspnœa, facies cadaverosa, sudor syncopticus, lingua & manus tremulæ; stridor dentium, stillicidium narium, &c. si in principio morbi acuti de dolore in bulbis oculorum conqueruntur ægri, funestissimum est signum, mox enim *delirium* & *convulsiones* aderunt, quod sæpius observavi; convulsiones superveniunt, quando inflammatio cerebri incipit abire in gangrænam. Phrenitis affectus. Plerumq; lethalis.

Art. 256. Cura nil habet peculiare præ cura in febre acuta cum delirio; Tinctura *papav. rhead.* effervescentiam sanguinis compescit; item *camphora* & *nitrum*; quando ab alio morbo pendeat, curato morbo primario delirium cessat; ideoque *sudorifera* & *alexipharmaca*, sunt propinanda, ut *tinctura bezoardica*, &c. In febre ardente decoctum *tamarind. epithemata* etiam plantis pedum conducunt. Cura.

Art. 257. " *Blandiora acida & cinnabarina* „ *cum emulsionibus* inter interna remedia omne Acida, &c.

" ferunt

„ fuerunt punctum in phrenitide ex præcepto *Vual-*
„ *dschmidii*. "

INFLAMMATIO VENTRICULI.

Ettmulleri sententia.

Inflammatio Ventriculi. *Art.* 258. Inflammatio stomachi est affectus periculosus, &, si quis alius, peracutus; adest febris ardens, & aliqualis tumor in præcordiis, circa Ventriculi regionem dolor insignis sub costis nothis, cum gravi æstu ibidem, siti inexplebili, corporis jactatione & vigiliis; superveniunt deliria, vomitus, & non rarò convulsiones lethales, rarò evadunt; 3°, vel 4° die finiri solet; interdum, sed rarò, ad suppurationem tendit, & *abscessus* rumpitur, vel in Ventriculi vel abdominis cavo, malum ferè semper incurabile.

Differentia inter Ventriculi & Hepatis inflammationem. *Art.* 259. Distinguendum est inter *Ventriculi* inflammationem & *Hepatis*; in priore ardor & dolor magis in profundo sunt, in hepatite inflammatio magis circumscripta est, & mitiora urgent symptomata. (268.)

Curatio. *Art.* 260. Curatio eadem est ac in aliis inflammationibus, viz. per *venæsectionem*, &c. *Sudorifera* primatum obtinent. Externè convenit cataplasma ex *stercore columbino*, *fermento*, &c. ad suppurationem promovendam ad imitationem *Sennerti*. Vid. *Boerh.*

INFLAMMATIO INTESTINORUM.

Ettmulleri sententia.

Inflammatio intestinorũ. *Art.* 261. Accidit in herniis, ileo, & ab aliis causis. In loco inflammato tumor rotundus tactui [quandoque] percipi solet; adest vehemens dolor pulsatorius, fixus, distendens, &c. alvus occlusa, febris,

febris, vomitus, languor, &c. frequentiùs in *ileum lethalem* terminatur. Commendatur *omentum vervecinum*. Vide *Ileum* [*666.*]

Art. 262. Consulatur *Boerhaave* instar omnium scriptorum *de Intestinorum inflammatione*. Boerhaave.

INFLAMMATIO MESENTERII.

Ettmulleri sententia.

Art. 263. Inflammationes & tumores Mesenterii sepiùs sunt fons & origo chronicorum & admodum latentium morborum, & fomes mirabilium turbarum ægros & medicos vexantium. Dolores adsunt nunc circa dorsum & lumbos, nunc in abdomine & circa umbilicum, tormina inferentes, lenti tamen omnes & diuturni, subinde cum febricula erratica; dolores subinde per intervalla recurrunt. Inflammatio Mesenterii.

Art. 264. Quando apostema suppuratum rumpatur, horror insignis, interdum rigor quatit ægrum, cum superveniente æstu non rarò insigni, quem puris præsertim per alvum excretio successivè comitatur. Abscessus.

Art. 265. Corpus sensim emaciatur; respiratio evadit difficilior; & subinde aliquid molesti, quod ipsi ægri satis explicare nequeunt, in profundo abdominis circa & infra umbilicum persentire affirmant, flatulentiæ ægros vexare solent. Sæpe multis annis affligunt hujusmodi tumores, in *scirrhosos* & *strumosos* abeuntes. Diagnosis.

Art. 266. Curantur hæc pathemata Mesenterii, cùm diuturniores fiunt, ut alii chronici affectus, *cachectici* & *hypochondriaci*; tractandi sunt tamen cautè & sine violentia. Convenit externè *empl. de cicuta cum ammoniaco*, *de ranis cum mercurio*, &c.釉Internè *deobstruentia*, *millepedes*, *remedia ad strumas*, &c. Apertio venarum hæmorrhoidalium Curatio.

per

per *hirudines*; *purgantia* sunt nociva, *enemata* utilissima.

INFLAMMATIO PANCREATIS.

Ettmulleri sententia.

Inflammatio Pancreatis. *Art.* 267. Inflammatio Pancreatis est affectus perquam occultus; vigilias, lipothymias, aliaque gravia symptomata inferens, in *abscessu* plerumque terminans. Interdum superveniente salutari *fluxu cruento* curantur hi morbi.

INFLAMMATIO HEPATIS.

Ettmulleri sententia.

Hepatitis. *Art.* 268. Inflammatio Hepatis & ejusdem abscessus vocatur aliàs Hepatitis. In genere percipitur in omni Hepatis inflammatione dolor obscurus & tensivus ac gravativus in dextro hypochondrio & ejus profundo, qui sub suppuratione punctorius plus minus evadere solet; adest febris lenta plus minus verò acuta pro ratione gradus inflammationis; ægri ferè supini jacent, præsertim si diaphragma afficiatur, & tussis arida affligit. In genere in *pleuritide vera* omnia symptomata sunt acerbiora, in *hepatitide remissiora*. Periculosum est malum, & quod sæpiùs ad mortem deducit ægros; aut discutitur, aut successivè suppuratur, aut in *scirrhum* degenerat; *abscessus* nunc per alvum, nunc per urinam, interdum per tussim expurgatur; *singultus* est pessimum signum. (259.)

Curatio. *Art.* 269. Convenit *venæsectio* in pede, prosunt *sudorifera*, & *antipleuritica*, *antihecticum Poterii*, *sperma ceti*, *nitrata*, *saturnina*, *camphorata* & circa finem *diuretica*: externè *epithemata pe-*

ne-

netrantia & discutientia, postremò *suppurantia*; rupto abscessu *vulneraria* & *balsamica* internè.

Art. 270. Omnibus inflammationibus internis suppuratis & malè curatis supervenire solet *phthisis*. De *hepatitide* præ omnibus consulatur *Boerhaave*. Phthisis sequi solet

INFLAMMATIO LIENIS.

Ettmulleri sententia.

Art. 271. In inflammatione *Lienis* eadem ferè sunt symptomata in sinistro hypochondrio, ac in inflammatione *hepatis* in dextro; ideoque diagnosis, prognosis & cura ferè eadem sunt. Inflammatio Lienis.

CAPUT III.

Sive Fasciculus Morborum tertius.

DE AFFECTIBUS CAPITIS & Nervorum in genere.

Art. 272. Clarissimus noster Sydenhamus a quodam interrogatus, quamobrem non de morbis Capitis, æque ac de aliis, scripserat? summa modestia ac candore respondere dicitur, *quoniam illos nondum intellexi*. Et equidem agnoscendum est scientiam nostram in hac regione valdè mancam ac imperfectam esse; utcunque tamen in hunc oceanum propemodum ignotum descendendum est, & a juvantium & lædentium contemplatione, quoquomodo possumus, cursus natura & experientia ducibus dirigendus est. Proœmium.

Cheynei de natura fibræ epitome.

Origo morborum chronicorum. *Art.* 273. Diuturnorum morborum origines in genere sunt tres. 1°. *Humorum lentor sive tenacitas.* 2°. *Eorundem acor & acrimonia.* 3°. *Deperdita aut saltem imminuta fibrarum tensio sive elasticitas.* Omnes Nervorum morbi ab infimo oscitatione nempe & pandiculatione ad usque summum, nempe apoplecticam dispositionem, varii tantum videntur gradus unius ejusdemque morbi, *debilitatis scilicet, aut relaxationis defectusque elasticæ facultatis partium solidarum*, quorum causæ sunt, eaque comitantur *lentor & acrimonia humorum.*

Natura morborum Nervinorum. *Art.* 274. Morborum Nervinorum tria sunt genera. Primum est eorum, quorum symptoma præcipuum est *facultatis sentiendi debilitas temporaria aut perpetua, vel totalis ejusdem cessatio*, quam sequitur motus voluntarii suspensio; hujusmodi morbi ab humorum lentorum & viscosorum copia nimia tanquam causa principali oriri videntur. Multi sunt hujus generis morbi ab usque gravi apoplexia, qua omnium simul nervorum origo comprimitur, omniumque vibratio, ne ad animæ sentientis sedem propagetur, intercipitur, ad sensuum ingeniique hebetudinem & stuporem. Huc etiam aliquatenus referenda sunt *hypochondriacorum & hystericarum deliquia & paroxysmi*. Secundum est eorum, quorum præcipuum symptoma est *motus voluntarius aut impeditus aut abolitus*; tales sunt morbi generis paralytici, a paralysi universali usque ad segnitiem, & inexpeditum inhabilemque artuum motum, membrorumque frigiditatem; atque hi fibrarum & nervorum & præcipuè muscularium debilitati, imbecillitati, aut tono amisso deberi videntur. Tertium denique eorum est, quorum præcipua symptomata sunt

sunt *spasmi, contractiones, & convulsiones musculorum:* tales sunt morbi convulsivi dicti ab epilepsia, & convulsione, hypocondriacis & hystericis paroxysmis, usque ad oscitatum, & pandiculationem: & hi in universum acriori stimulo debentur, quorum origo est salsa quædam & erodens acrimonia fluidorum, acida præterea & stimulans aura, vapor, aut obstructa perspiratio. Hæc Nervinorum morborum per genera sua distributio maximè naturalis, & latissimè patens videtur. Fibrarum infirmitati indivulsus comes adhæret, & pro ejus gradu minor majorve est omnium functionum animalium *languor & debilitas.*

Art. 275. Ex prædictis patet tres indicationes sive intentiones curativas oriri; scilicet, prima est *diluere, attenuare, eorumque lentorem tollere, & canales obstructos aperire & meabiles efficere.* Secunda est *humorum acrimoniam tollere, molecularum nexus dissolvere & spicula frangere.* Ultima denique & præcipua intentio est *solidis partibus tonum suum & vim elasticam reddere.* Huic enim ultimæ intentioni assequendæ minimè allaborandum est, antequam duabus prioribus felicem operam tamdiu dederimus quamdiu id postulare videtur morbi indoles. Quamdiu enim humorum lentor aut acrimonia manet; frustrà, aut si succedat, magno ægri damno fibræ corrugantur, & intenduntur, & profectò hoc monitum est maximi momenti. Præmissis universalibus, primæ intentioni satisfaciunt quæcunque particularum pondere, agilitate, aut quavis proprietate, succis crassis, viscidis, lentis, incidendis, attenuandis & fluidis reddendis idonea inveniuntur: Talia sunt *calomelas, æthiops mineralis, cinab. antimonii & nativ. antimonium diaphoreticum bezoardicum minerale & Joviale, sal Jovis, succi antiscorbutici, vina & cerevisiæ medicat. decoct. e lign. &c.* Inter ea primum locum tribuo *cinnab. antimonii,* quæ scilicet ex omnibus una ventriculo minimè

Indicationes Curativæ.

nimè molesta est, nec ita facilè torminibus intestina excruciat, aut catharsin ciet, præcipuè recens & artificiosè elaborata. Ipse ego maximas ejus vires sæpè miratus sum, cùm, nullo alio medicamento simul adhibito, laudum ejus vel minima pars communis esse posset.

Ad finem secunda intentione propositum assequendum mirabiles profectò sunt vires medicamentorum *sulphureorum*; eidem etiam proposito conducunt medicamenta *absorbentia & Alcalina dicta, gummosa & volatilia:* diligenter interim cavendum est, ne *volatilia* intempestivè nimiave copia ingerantur: tunc enim humoribus haud satis dilutis, eos nimia vi agitabunt & ardorem febrilem excitabunt. In *gummosis* insignis est incidendi & attenuandi vis, *saponi* æmula; medicamentorum autem smegmaticorum vires in obstructionibus reserandis, & ictero speciatim domando satis notæ sunt. Sed cùm eximia calefaciendi vi polleant, nunquam adhibenda sunt antequam humores satis diluti fuerint. Ultimæ denique intentioni, quæ est fibras laxatas constringere, remissas intendere & corrugare, sequentia accommodata sunt, *cortex Peruv. cortex Eleutherii, viscus arboreus, cinnam. calam. arom. cort. aurant. amara quæcunque, catecheu, rhabarbarum torrefactum, styptica, e ferro darata, aquæ chalybeatæ*; reliquis vero omnibus præstat *cortex Peruvianus*, ut à multiplici experientia per multos annos didici in omnibus laxæ fibræ morbis. *Tincturam Burgundicam* præscribere soleo.

CEPHALALGIA.

Celsi sententia.

Descriptio morbi. *Art.* 276. In Capite interdum acutus & pestifer morbus est, quem κεφαλαίαν, *Græci* vocant, cujus

cujus notæ sunt horror validus, Nervorum resolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, vomitus, sic ut vox supprimatur; vel sanguinis ex naribus cursus, sic ut corpus frigescat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis, maximè circa tempora, vel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, sed neque gravis, neque periculosa, per hominis ætatem est.

Art. 277. In dolore, qui acutus est, & qui supra consuetudinem intenditur, convenit *venæsectio*, sed nisi intolerabilis sit, supervacuum erit venam secare; satiusque est abstinere *a cibo*, si fieri potest, etiam a *potione*; si non potest, *aquam* bibere; si postero die dolor remanet, *alvum ducere*, *sternutamenta* evocare, nihil assumere, nisi *aquam*; sæpè enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione discutit. Curatio.

Vvillisii sententia.

Art. 278. Si dolor capitis inveteratus & ferè continuus fuerit, ut jure suspicemur eum a tumore *phlegmonode*, *erysipelate*, *scirrho*, *abscessu*, aut *vermibus* oriri, curationis spes exigua aut nulla superest. Si dolor capitis sit immanis, atque vertiginem, vomitionem, aliosque affectus aut convulsivos aut soporosos adjunctos habuerit, frequenter in *apoplexiam* lethalem, aut *epilepsiam*, *paralysin*, *cæcitatem*, *surditatem*, &c." Quum caput „ parte aliqua (*inquit* Lommius) aut circumcir„ ca dolet, si pus, vel aqua vel sanguis naribus, „ ore, aut auribus exit, scire licet malum solvi. Prognosis.

Art. 279. Ad curationem hujus morbi detractio sanguinis e venis sedalibus *hirudinum* suctu locum habet, item *aquæ minerales cathartica*, *cremor tartari* in sero lactis solutus, *vesicatoria*, *opiata*, *infusum Coffee*, *fol. salviæ*, *rorismarini*, &c. instar *Theæ* epotum. *Millepedes* quoque cu- Curatio.

randis Cephalalgiis pertinacibus opem sæpe egregiam præstant. Dolor capitis post *morbillos* aut *variolas* totidem horis a pastu accedens, præmissis universalibus, *antiscorbuticis* & *chalybeatis* curatura.

Post morbillos, aut variolas.

Ettmulleri sententia.

Cephalalgia calida.

Art. 280. Cephalalgia est vel calida, prout sanguis magis fervet, tunc sensus caloris præsertim circa frontem percipitur; vel frigida, cum nihil tale occurrit, sed potiùs frigus sentitur, aut saltem adest gravedo capitis. Ex omni Cephalalgia per consensum frequentissima est ista, quæ fit ex *stomacho*. Cephalalgia *habitualis* inveterata est difficilis curatu, terminare solet in *vertigine*, *apoplexia*, *epilepsia*, *paralysi*, *cæcitate*, *surditate*, &c. Ex omnibus dolor capitis *scorbuticus* est contumacissimus.

Frigida.

Per consensum.

Habitualis.

Scorbutica.

Biliosa & Pituitosa.

Art. 281. " Cephalalgia (*juxta* Dolæum) rectè dividitur in *biliosam* & *pituitosam*; in priori casu dolor est valdè acutus cum insigni ardore; particulæ biliosæ acres vel salino-sulphureæ in sanguine abundant; ideoque adhibenda est *venæsectio*, leniter *purgantia*, aliaque ad temperiem sanguinis alterandam, temperandamque facientia. In cephalalgia *pituitosa* materia peccans est crassa ac tenax, indeque dolor gravativus, adest stupor mentis, segnities; hæc species *cathartica* fortiora postulat; proficua sunt decocta *lignorum*, *salia volatilia*, *cinnabarina*, *cephalica*, potus herbæ *Theæ*; si malum a stomacho debilitato trahat suum ortum, tunc conveniunt *corroborantia*, *stomachica*, *acidulæ spadenses*, &c. Ad Curam Cephalalgiæ in genere apprime conducit dosis *pil. cathartic. cum mercur. dulc.* ℈ß. & *laudan.* gr. j. hor. somn. & aliquoties repetita, item decoctum *e lignis cum rorema-*

Curatio.

„ *rosmarin. salia volatilia , cinnabarina nativ. succinata , camphorata* , potio *Theæ* [*Coffee.*] In contumaci capitis dolore empl. de *ranis cum mercurio* capiti raso apponi potest.

Art. 282. Hemicrania (cum dolet dimidium caput) est gravissima species Cephalalgiæ; præmissis universalibus experimentum est singulare cataplasma factum ex *rad. cucumeris asinini* vel *brion. cum verben. & absynth.* &c. Hemicraniis deploratissimis (inquit *Turner*) laborantes *Arteriotomia*, [vid. Art. 323.] aliis omnibus incassum tentatis, feliciter liberavit; idemque ab aliis præstitum novi; pag. 365. vol. 1. Si dolor capitis sit in modum hemicraniæ (inquit *Chesneau*) & parvum locum occupet, etiamsi adsit febris continua, nihil applicatione *ranunculi* præstantius inveni; universalibus præmissis, dolorem ad miraculum tollit; ad hunc modum utor; derasis capillis, si sit locus pilosus, parti dolenti imponatur quodvis emplastr. adhæsivum cum foramine in medio ad amplitudinem denarii; ut in applicatione *Pyrotici* solet fieri; deinde supra foramen applicentur *folia ranunculi contusa, multo succo madentia*; in tenero loco & depilato duarum horarum spatio cutem aperit, in capite verò, ubi pili nascuntur, non facilè aperit, sed parte in tumorem elevata dolorem sedat. Hoc unum advertendum, ut circa oculos ponatur parva quantitate propter palpebrarum & partium circumjacentium inflationes, quas gignit, stupendas, nullius tamen periculi. Hemicrania.

Baglivii sententia.

Art. 283. Sunt qui ob nimium sensum, sive fibrarum ariditatem, capitis dolore laborant; in quo casu, quoniam dolor solidi vitio potiùs quam fluidi oritur, ad *narcotica* libenter veniendum; nam tutò applicari possunt, quoniam non aliud de- Dolor capitis ob nimium fibrarum sensum.

bent efficere, quàm obtundere nimium fibrarum ſenſum: ter aut quater obſervavi dolores capitis pertinaciſſimos, & ferè ad maniam accedentes, irritis aliis, ſolo *pulv. de Guttet.* ad ℨj. dato, feliciter ceſſiſſe.

Farrago ſententiarum.

Euporiſt. *Art.* 284. " Acerrimi dolores capitis *euporiſte*
,, ſanari poſſunt nempe *ſtrophiolo aqua frigida madido* collum circumdante, & cum a nativo calore incaleſcit linteum pro novo permutandum, unde dolor quaſi excantatus deſinit, & rediens eodem ſtratagemate eluſus fugatur; [*ſed temerarium eſt experimentum.*]

Arteriotomia. *Art.* 285. In hoc malo *Pariſiis* nihil frequentius, quàm *ſectio arteriæ temporalis*; aliquando chirurgus tranſverſim ſecat; idque feliciùs quàm ubi punctum incidit, ſic enim magis coeunt diviſæ arteriæ partes. *Trophimus. Serrier.* M. *Homberg* memorat exemplum *Cephalalgiæ pertinacis* ac inveteratæ per combuſtionem accidentalem curatæ.

Remedia. *Art.* 268. Camphora in ſpiritu quolibet cephalico, & naribus attracta Cephalalgiam ſedat, *Greenfield.*

Varia; *Art.* 287. Succus *hederæ terreſtris* naribus attractus, cephalalgiam penitus aufert, *Raii* hiſt. plant. videatur locus, *p.* 567.

In Cephalalgia habituali *Art.* 288. In cephalalgia habituali & pertinaci pulvis *mari ſyriaci* eſt ferè ſpecificum; doſ. ℨß. ut ab amico medico accepi.

VI-

VIGILIÆ NIMIÆ, seu Pervigilium.

Inter legendum & ex Observatione.

Art. 289. Interdum est morbus solitarius sine alia evidente ægritudine; ita tamen ut nonnulli istud sine molestia singulari ferant: alii vero mox languorem & appetitum prostratum inde percipiunt; ab alio morbo fere semper pendet. Vigiliæ nimiæ.

Art. 290. Quod caret alterna requie durabile non est. Prognosis.

Art. 291. Melancholici maniaci & similes præ aliis, molestissima patiuntur pervigilia; ita ut quidam melancholicus per quatuordecim menses fuerit vigil & insomnis; & tales, utut per longum tempus in continuis sint vigiliis, hoc malum tamen sine insigni virium debilitate perferunt. Quibus potissimum accidunt.

Art. 292. In senum Vigiliis non *anodyna* sed *confortantia* & *aromatica*, *analeptica* ex *vino dulci*, &c. sunt optima. Senum vigiliæ.

Art. 293. Somnus naturalis est status corporis; in quo imminutus est spirituum influxus in organa externa; nempe respectu motus eorum in vigiliis, non tamen penitus abolitus est. In somno omnes secretiones, excepto sudore vel insensibili perspiratione, minuuntur. Somnus moderatus ad sanitatem plurimum confert, coctiones perficiendo, & vires redintegrando. Somnus quid & ejus commoda.

MORBI SOPOROSI.

Inter legendum & ex Observatione.

Art. 294. Coma seu cataphora, lethargus & carus sunt affectus soporosi secundum magis & minus potius quam essentialiter a se invicem discre- Morbi soporosi

pantes; in hoc conveniunt, quòd *sudorem morbificum* inducant; fiunt ut plurimùm ab una eademque causa, nimirum pituita in cerebro collecta.

Coma. *Art.* 295. Coma est somnus profundus, a quo tamen æger excitatur, & oculos aperit, & respondet, iterumque mox profundè obdormit.

Lethargus *Art.* 296. Lethargus comati similis est, sed cum febre & delirio conjunctus; lethargici (inquit *Aurelianus*) leviter sunt excitandi suis nominibus exclamati; etenim jugiter titillatu, vel impressione forti ac punctionibus hoc facere, nihil aliud erit, quàm stricturam asperare ob inquietudinem vexationis; blando articulorum fricamento utendum est; linguæ asperitatem vel ariditatem *spongia infusa aqua calida* humectemus, *&c.*

Carus. *Art.* 297. Carus est somnus adhuc profundior sine febre, ex quo æger excitatus oculos vix aperit, & non respondet; attamen vellicatus sentit integra manente respiratione; est proximus ad *apoplexiam* gradus.

Curatio horum affectuum. *Art.* 298. Ex his affectibus, eorum cura, qui a febre pendent, & sunt ejusdem symptomata, in capite de febribus recensetur; & reliqui, qui febre carent, tanquam leves *apoplexiæ* gradus spectari possunt. Ubi morbi soporosi aliis morbis, febribus, &c. superveniunt, non temerè secanda est *vena*, sed *purgatio* instituenda, & quidem in his casibus medicus magni nominis D. *Radcliff. resin. Jalap.* ℈j. ausus est exhibere successu mirabili. In caro, lethargo, aliisque soporosis morbis *acetum naribus insufflatum* plus excitat quàm spiritus quilibet volatilissimus Alkalinus.

Coma vigil. *Art.* 299. Coma vigil est, quando adest quoad externa sensuum organa somnolentia summa, quoad interna perpetuæ vigiliæ; æger clausis oculis permanet, & somnum capere videtur, attamen dormire nequit, variis imaginibus & deliramentis impeditur; raro est morbus *solitarius*, sed potiùs *symptoma*

ptoma febricitantium; signum esse solet imminentis *Phrenitidis*.

VERTIGO.

Vuillisii sententia.

Art. 300. Vertigo est affectio, in qua objecta visibilia, circumrotari videntur, sentiuntque affecti perturbationem seu confusionem spirituum animalium in cerebro, ut nervos non ritè influant; quare facultates visivæ & locomotivæ sæpè aliquatenus vacillant, ut laborantes corruant, & non rarò a tenebris obfuscentur. Vertigo.

Art. 301. Quoad morbi hujus sedem notabile discrimen occurrit; frequenter enim *anteriùs* consita est, & vix omnino *caduca* est, & therapiam admittit; quandoque autem *posteriùs* orta longè periculosior existit, & non rarò in *apoplexiam* vel *paralysin*, aut in morbum *convulsivum* transit. Prognosis.

Art. 302. Pro Vertiginoso post alia incassum tentata hunc in modum præscripsi; ♃. *pulv. rad. paeon. mar.* ℥ij. *flor. ejusd.* ℥j. *sterc. pavonis albiss.* ℔ß. *sacchar. albisc.* ℥ij. dos. circiter coch. j. bis in die superbibendo haust. decoct. *salviæ* aut *rorismarini*, *Coffee tinctura* imprægnati; vix credibile est quantum ab hoc remedio juvamen recepit, post mensem sanus evasit. Curatio singularis.

Ettmulleri sententia.

Art. 303. Vertigo a vertendo; omnia enim in hoc affectu circumrotari videntur; attamen non semper adest talis circumgyratio; sufficit enim motus *tremulus & undulatorius*. Tres sunt gradus, 1o. *vertigo simplex*, quando fit saltim circumgyratio subitò evanescens. 2o. *Vertigo tenebricosa* seu *scotomia*, quando oculi caligine obscurentur, aut ap- Tres gradus hujus morbi.

pareant coram oculis varii colores. 30. *Vertigo caduca*, quando æger protinus concidat, atque hæc ad *epilepsiam* quam proximè accedit. (375.)

Eventus. *Art.* 304. Dum res externæ gyrari videntur, hoc fit in oculo non in cerebro, non enim in cerebro videmus. [de *Ætiologia* hujus morbi ex tunicæ retinæ dimotione videatur *Bellini*] Vertigo gravior & diuturnior ut plurimùm in senibus *apoplexiam*, in junioribus *epilepsiam* prænuntiat; modo *anteriorem*, modò *posteriorem* capitis partem affligit; illa est curabilior, hæc periculosior.

Curatio. *Art.* 305. Vertigo frequenter fit per *consensum* a vitio stomachi, vel primarum viarum; in hoc casu convenit *vomitorium*; remedia *stomachica specifica*, *antepileptica*, &c. Pro cathartico *extractum hellebori nigri* & *mercurius dulcis*; convenit *venæsectio* in plethoricis; *sternutatoria* sunt præcipuè vitanda. Præmissis ergo præmittendis, ad *stomachica & specifica* deveniendum est, *semen sinap.* omni manè comestum est egregium, item *aromatica*, *confectio alkerm. cinnab. antimon. radix paeon. flores lilior. conval. salvia*, *rosmarinus*, *stercus pavonis* est specificum nobile; *cinnab. nativ. spiritus & salia volat. succinat.* &c. laudantur.

Mayernii sententia.

Methodus medendi. *Art.* 306. Methodus medendi in vertigine hoc modo se habet; si adsit plethora, sanguis mittendus est; post *venæsectionem*, (si necessaria sit) præsentibus nausea vel appetitu prostrato, vel aliis affectis ventriculi indiciis *emeticum* propinandum est; deinde *purgatio* per sedem instituenda, & posteà *specifica* exhibenda. *Calamus aromaticus* quocunque modo sumptus ad vertiginem valet, imò pro secreto habetur. Medicus quidam *Germanus* multos curavit pil. sequent. per plures dies exhibit. [si rectè conjecturam faciam *vide locum* p. 43.] ♃. *sacchar. Saturn*

q. v.

q. v. tereb. Cypr. q. s. s. pil. dosis una gr. iv. vel v. pendens. *D. Glisson* Cantabrigiensis medicinæ professor, gravi vertigine per tres septimanas conflictatus, irritis aliis remediis, vertici raso apposuit empl. ex *flor. sulph. & alb. ovorum*, a quo sanatus est, ut ipse retulit D. *Bate. Pyroticum* vel *setaceum* applicetur posteriori collo; *cauterium* bregmati post omnia. *Electuarium epileptie. Batean. elect. Peruv. epileptic. Eulleri.*

APOPLEXIA.

Art. 307. " Apoplexia est repentina suspensio ,, omnis sensationis, & privatio motus totius cor- ,, poris, excepto cordis & pectoris, quæ frequen- ,, tiùs motu solito fortiori ac violentiori agun- ,, tur. " Definitio.

Cœlii Aureliani sententia.

Art. 308. Apoplexia ita dicitur, quòd tanquam ex lethali percussu repentinum faciat casum. Signa præsagientia aliquando nulla; interdum verò gravedo, vel dolor capitis, aut vertigo, aut aurium tinnitus, in solitos usus difficilis motus, vultus mœstitudo, saltus membrorum, præcipuè labrorum, tremula locutio, oblivio mox dictorum, vultus plenitudo; sed hæc symptomata sunt etiam communia in *epilepsiam* vel *maniam* venturis. " Torpores & stupores (inquit *Hippocrates coac.*) præter consuetudinem advenientes, futuram *apoplexiam* vel *paralysim* denuntiant. " Apoplexiæ signa præsagientia.

Art. 309. In paroxysmo ægri voce privantur, mente capti repente cadunt, immoti, respiratione & pulsu tantùm superstitibus, color plumbeus, atque involuntaria illacrymatio; crescente morbo, vultus adductio, ita ut longior nota videatur ima- Paroxysmus.

go,

go, præcordiorum prominentia, & totius corporis frigidus torpor, pectoris stridor, & superiorum partium sudores frigidi.

Boerhaavii sententia.

Causæ frequentiores. *Art.* 310. Causæ Apoplexiæ frequentiores sunt, 1º. Polyposæ sanguinis concretiones. 2º. Spissitudo inflammatoria cruoris. 3º. Crassa, glutinosa, pituitosa, iners totius sanguinis natura. 4º. Simplex plethora vasorum a quacunque causa. 5º. Tumores intra cranium nati (quibus addi possunt sanguinis vel seri *extravasationes ex contusionibus* vel *concussionibus* vi externa impressis, & innumeræ aliæ *causæ latentes*.)

Divisio Apoplexiæ. *Art.* 311. Divisio apoplexiæ in *sanguineam* & *pituitosam* est utilis, sed non perfecta divisio, quum & *serosa*, & *atrabilaria*, & *polyposa* sit, & *alia*.

Prognosis. *Art.* 312. Lenis Apoplexia solvitur superveniente sudore multo calido, æquabili, urina multa, crassa; hæmorrhoidum, mensium vel alvi fluxu, vel febre magna. Paulò gravior solet mutari in *paralysin* alicujus partis musculosæ; totius lateris unius, unde *hemiplegia*; vel omnium partium infra caput; unde *paraplegia*, quæ rarò curatur, semperque memoriæ, judicii, motuumque læsiones relinquit. Exquisita apoplexia in mortem citò finitur, rarò septimum diem excurrens.

Curatio varia. *Art.* 313. Curatio varianda est pro ratione causarum; si a causa frigida, pituitosa oriatur, conandum est statim, ut pressio lentoris glutinosi a capite avertatur per derivationes in alia & opposita loca, & per *evacuationes universales*; in usum veniunt *vesicantia*, *caustica*, *frictiones*, *ligaturæ*, *apophlegmatismi*, *sternutatoria*, acerrimi usurpandi *stimuli* quicunque, *vomitoria*, *purgantia valida*, *clysmata acria*; ut sequens, ℞. *Pul. colocynth.*

synth. ℨß. *fol. tabac.* ℨiß. *coq. in aq. font. q. s. ad* ℥x. *admisce sal. gem.* ℨij. *f. enema*. In usu tamen horum omnium augetur sæpe malum materie magis mota & impacta, viribus tamen mox projiciundis per evacuantia: hinc in conciliandą dissolutione semper *evacuationi* & *avulsioni* studendum, quantum res pati queat; inde regula (*Hippocratis*) *venæsectio*, ni juvet, occidit (& *Celsi* occidit vel liberat.) Si verò a causa calida oriatur, & morbus inflammatorius videatur, tum illicò mittatur sanguis magna copia ex *venis jugularibus*, & repetatur pro re nata, undè, si morbus sit sanabilis, levamen accipiet; diarrhœa omni arte obtineatur; *diluentia*, *attenuantia*, & *diuretica* ingerantur; detineatur æger, quantum fieri potest, e lecto, saltem a decubitu declivi. De reliquis lector ipse consulat auctorem.

Ettmulleri sententia.

Art. 314. Signa Apoplexiæ aliquando probabiliter futuræ sunt dolor capitis, vertigo, tumor carotidum, memoriæ debilitas, spontaneæ oculorum illacrymationes, scotomiæ, incubus, vocis tarditas & hæsitantia, oris distortiones, dentium stridores in somno, stupor frequens brachii aut pedis, aut etiam refrigeratio extrematum partium. Hujus affectus prodromi.

Art. 315. In hoc affectu omnes functiones animales subitò cessant, homo quasi fulmine percussus & attonitus in terram jacet, sine motu (hinc dicitur morbus *attonitus & sideratus*) respiratione ipsa plus minùs imminuta cum vel sine stertore, pulsu adhuc nonnihil vegeto, & perquam duro, nisi in casu admodum periculoso, ubi deficit; color faciei & oculorum ut plurimùm rubet, facies tumida; æger profunde dormit, & nequit suscitari; interdum resolvitur vesicæ & ani sphincter; supervenit tandem spuma circa os. Paroxismus.

Art. 316.

Hemiplegia. *Art.* 316. Hemiplegia seu hemiplexia est quando solummodo dimidium capitis & reliqui corporis afficitur (*more Apoplexiæ.*)

Apoplexiæ causæ. *Art.* 317. Apoplexiæ causæ proximæ sunt vel impeditus spirituum animalium motus in cerebro, vel impeditus sanguinis circulus per cerebrum; venus nimia potissimùm in senibus ad Apoplexiam multùm disponit, ut & animi affectus graviores, ira, &c. Contusiones & concussiones capitis, scabies retropulsa, vapores mercuriales, gas seu halitus carbonum.

Et morbus hæreditarius. *Art.* 318. Apoplexia est morbus admodum hæreditarius; omnes, qui Apoplexia moriuntur, suffocati intereunt, unde quo *liberior est respiratio*, eo major est spes salutis, & contrà; spuma circa os est ferè semper signum lethale.

Curatio. *Art.* 319. *Barbette* in curanda Apoplexia *inunctionem mercurialem* commendat; metus est de *vomitu* exhibendo, ne suffocatio acceleretur, quod non paucos medicos deterret. In Apoplexia *sanguinea* venæsectio est necessaria, in *pituitosa* omittenda, quoniam nociva est, sed potiùs exhibendum est *vomitorium antimoniale*; æger non debet in lecto decumbere, sed erectus sedere; *enemata acriora* sunt injicienda parata ex *lavend. rut. majoran. nicotian. rad. pyreth. irid. nostr. vin. benedict. sal. gem. pulp. colocynth. in petia ligat.* &c. In ipso paroxysmo non neglectis universalibus conducunt *salia volatilia*, *sudorifera*, speciatim *aurum diaphoret. Poterii*, *cinnabarina*, *species diambr. confect. alkerm. sudorifera ex lignis* declinante paroxysmo aliquandiu continuata sunt maximè proficua.

Prophylaxis. *Art.* 320. Pro præservatione, præmissis ritè universalibus præ reliquis multùm laudatur frequens *salviæ* usus quocunque modo; in *cubebis*, *cardamomo*, *sem. sinap.* & *erucæ* singulares latent vires maximè in senibus in forma pulv. vel aliter in ve-

vehiculo appropriato assumptis. " Item *fonti-*
„ *culi inter scapulares* hodierno usu compro-
„ bantur. "

Colei sententia.

Art. 321. Auctor putat acerbum frigus & gelu diutinum anno 1683. numerum *apoplecticorum* annis succedentibus adauxisse. Causa Apoplexiæ singularis.

Art. 322. Potio infusionis *rorismarini*, *salviæ*, *beton. lilior. conval.* &c. instar *theæ*, item *Coffee*, & fumisuctio *nicotianæ* ad præcavendam Apoplexiam laudantur; *balsama odorifera*, Apoplectica dicta, & usus *ptarmicorum* inordinatus damnantur. Sanguinem detrahit manu maximè liberali ad uncias scilicet, 30. 40. 50. imò 60. hancque praxin non modò ex propria experientia stabilire satagit, sed etiam auctoritate celeberrimi D. *Gibbons*, neque in junioribus tantùm, verùm etiam in ætate provectioribus injungit; & instantiam profert cujusdam annum 77um agentis, a quo sanguinis inter 20. & 30. uncias detraxit, & tantundem alia vice intra ejusdem septimanæ spatium ob *vertiginem* aliqualem superstitem. De larga sanguinis missione.

Catheruvoodii sententia.

Art. 323. Auctor pro virili conatur, & nullum non movet lapidem *arteriotomiam* introducere tanquam *phlebotomia* longè præstantiorem in hoc morbo curando; locum designat in arteria temporali, operationemque neque difficilem esse, neque periculosam asserit; accuratè digitis detinenda est arteria, nè subvolutet, & vulnus infligendum est non punctura, sed per incisionem cum dextra mucronis lanceolæ elevatione; detracta sufficiente sanguinis quantitate, premendum Arteriotomia.

est vulneris orificium in os temporale cum digito maximo, quo *thrombus*, si accidat, citò dissipabitur, & ferè momento temporis fluxus sistetur.

Cui commodo adhibeatur ista praxis, dubitatur.

Art. 324. " Verum enimverò mihi videtur author noster meras umbras consectari, ut *Hercules* stramineus appareat, novam crepat methodum; sed quomodo stabilitur hæc praxis? Inter paucas, quas adducit hoc affectu laborantium, historias, unicam tantùm per *arteriotomiam* curati affert, sed de his non libet morari. Utcumque verò res se habeat, minimè futurum videtur (ut rectè admonet D. *Freind*) ut nostri unquam homines huic medicinæ generi assuescant.

Farrago sententiarum.

Inter legendum & ex observatione.

Varias mortis causas detexit anatomia defunctorum.

Art. 325. In paroxismo Apoplectico intumescunt venæ jugulares necnon pulmonum, quæ non rarò rumpuntur in Apoplexia demortuis. In defunctorum cadaveribus sæpissime repertum est *serum viscidum* in cerebri ventriculis; aliquando *sanguinis* ingens copia in finibus, aliquando *tumores* ad pugni magnitudinem juxta conarium inter cerebrum & cerebellum; talis (observante *Drelincurtio*) semestri spatio primò *cæcitatem*, dein *surditatem*, subinde sensuum omnium *abolitionem*, & postremò *necem* intulit. In cerebro Apoplexia mortui (*inquit Chefelden*) observavi universa vasa sanguifera plurimum distenta, ventriculos ipsamque cerebri substantiam lympha supra modum abundantes, & duram meningem magnoperè incrassatam, &c. *Vomitoria* (inquit *Dolæus*) experientia teste, quicquid reclamet *Sylvius*, divinam afferunt opem. " Nullum est potentius remedium *vino emetico* in omni soporoso affectu, dos. ℥ ß. vel ℥ij. per os,

" ℥ij.

„ ℥iij. vel iv. in enemate. Si injecta enemata præ„ter rationem moram faciunt, sollicitanda est de„jectio acribus suppositoriis, speciatim incidatur „frustulum *saponis Venet.* in formam Glandis." *Venæsectionem* in omni *Apoplexia*, & in omni ætate, & in summa quidem senectute admittimus; timidis, loco hujus, *hirudines* vel *cucurbitulas* concedimus.

Art. 326. *Rhodius* observavit, quòd in omnibus affectibus *comatosis*, præcipuè *lethargo*, & *Apoplexia*, pulsus dum ex parvo fiebat magnus, & sensim in magnitudinem crescebat, ægrotantes brevi moriebantur; pulsus etenim in hoc affectu est ut plurimùm fortis & plenus, quod multos decipit. Pulsus fortis sæpe decipit inexpertos.

Art. 327. Apoplexia demortui ante triduum non sunt sepeliendi; quia omnes humores intra illud spatium moventur, & nonnulli ante illud tempus revixisse observati sunt. *Barbette*. Linimentum sequens ut specificum in *lethargo & Apoplexia* habetur; ℞. *ol. succin. spic. castor. anna* ℈ij. *flor. hiperic. succ. rut. express. ana* ℥iij. *m.* illinatur cervix, &c. Item summum & ferè unicum remedium in Apoplexia sunt *cucurbitæ* capiti impositæ. *Riverius*, *Zacutus Lusitanus*, &c. Cùm morbi vis maxima est, admoveatur *cauterium actuale* inter primam & secundam nuchæ vertebram. Nota benè.

Art. 328. Remedia sequentia interdum pro re nata in usum adduci possunt; *antimonium diaphoret. antihecticum Poterii*, *aurum fulminans*, *aurum Mosaicum*, *cataplasma suppedale*, *cataplasma de halecibus*, *elaterium*, *elect. antiapoplecticum*, *emplastr. cephalicum*, *elixir. pæon. Mynsicht. enema acre*, *enema apoplecticum*, *ens veneris*. *flores salis armoniac. martiati*, *gargarisma ad pituitam*, *infusum cephalicum*, *pil. volat. sternutatoria omnia* (*flores Bezoin.* aliis ptarmicis adjecti illa multò efficaciora reddunt) *pulv. ad guttetam*, *tinctura epileptica*, *vinum benedictum*, &c. Remedia varia.

HEMI-

HEMIPLEGIA, PARAPLEGIA, SEU Paraplexia.

Ettmulleri sententia.

Ratio nominum. *Art.* 329. Paraplegia seu paraplexia & apoplexia particularis, in altero tantùm latere hemiplegia nominantur. Interdum afficitur totum corpus, excepto capite, ex obstructione spinalis medullæ; frequentiùs est morbus *secundarius*, interdum verò *primarius*: sensus vel motus vel alteruterque vel totaliter, abolentur, vel multùm imminuuntur.

Paraplegia ab apoplexia differt. *Art.* 330. Paraplegiæ, quæ *apoplexiam*, *epilepsiam*, aliosque morbos immediatè sequuntur, vulgò *paralysis* vocantur, sed *paralysis* est longè alius affectus, ut infra manifestum erit. (332.)

Curatio. *Art.* 331. *Vomitus* in omni paraplexia convenit & *purgatio* ad primarum viarum emundationem, *venæsectio* convenit in plethoricis; proximo loco *sudorifera* valde conducunt, cum specificis interspersis, decoctum *sassafr.* cum *roremarino* & *bacc. juniperi*; aliquando datur *aurum fulminans* ad gr. iij. vel iv. de reliquis internis medicamentis vide *apoplexiam & paralysin*; balnea ex *formicis* revera singulare quid obtinent in *paraplegiis* curandis.

PARALYSIS & PARESIS.

Ettmulleri sententia.

Paralysis & Paresis. *Art.* 332. Paralysis est gravior, & paresis levior affectus; paralysis propriè est resolutio & relaxatio ligamentorum & membranarum motui inservientium, non ab obstructis nervis proveniens, sed a mera membranacearum & nervearum partium

tium resolutione, & sic a *paraplegia* distinguitur, quæ ab obstructione nervorum exoritur; hæc sequitur *apoplexiam*, *epilepsiam*, *convulsiones*, *vertigines*, &c. qui affectus in se mutuò sunt permutabiles, & plerumque desinunt in *paraplegiam*; Illa verò sequitur alios morbos longè diversos; viz. *scorbutum*, *malum hypochondriacum*, *colicam*, & frequentior est in regionibus ubi vino & spiritibus indulgent; aut oritur etiam subinde a causis externis, ex fumis metallicis, &c.

Art. 333. Paralysis cæteris paribus faciliùs curatur quàm *paraplegia*, quæ plerumque omnem medici operam eludit; motus saltem amissus, superstite sensu restituitur; *tremor* superveniens est bonum signum recuperandi motum. "Atrophia „ verò aut frigiditas pessimè ominatur." — Curatu difficilis.

Art. 334. *Purgatio* lenis tantum instituí debet cum *mercurio dulci & extracto hellebori*, *specie diaturb. cum rhabarbaro*, *pit. fœtid.* &c. & postea *sudorifera*, remedia *apoplectica*, & *epileptica*, *viperina*, *succinata*, *lumbricalia*, ex *milleped.* & *formicis* parata, *antimonialia*, *martialia*, *bezoardica*, *aurum diaphoreticum*, *antiscorbutica*, & *specifica* in sero lactis cocta quando a *dolore colico* ortum ducit; & externe pro abdomine illinendo *galbanetum Paracelsi*. Galbanetum Sennerti est præstantius medicamentum. Vid. *Pharm. Batean.* In genere *urticatio* membri resoluti est maximi usus, expertus loquor. *Thermæ naturales*, balnea ex *formicis* parata, *unguentum martiatum*, *nervinum*, *paralyticum*, &c. — Curatio.

Vvillisii sententia.

Art. 335. Paralysis est partium nervosarum a debita distentione resolutio, sive relaxatio; cujus ratione motus & sensus, nempe aut alter tan- — Definitio paralyseos

tùm, aut simul uterque, in toto corpore, vel in quibusdam partibus, debito more exerceri nequit.

Unde provenit. *Art.* 336. Mentis hebetudo, oblivio & stupiditas, frequenter in paralysin mutantur. Paralysis aliis affectibus frequentiùs supervenit, quales præcipui sunt *carus*, *apoplexia*, *scorbutus*, *convulsio*, *colica*, *arthritis*, &c.

Difficilè curatur. *Art.* 337. Paralysis ab apoplexia, caro, convulsione, colica, aliisque cerebri, aut systematis nervosi affectibus superveniens, si non brevi tempore in melius alteretur, aut medicamentis cedat, plerumque insanabilis perstat; hominibus provectæ ætatis, cacochymicis, valde scorbuticis, aut intemperatis accidens, etsi affectus haud immanis fuerit, difficilè tamen curatur.

Curatio. *Art.* 338. *Phlebotomia* passim non omnibus convenit; & si hanc vetamus, non tamen ob eandem cum veteribus rationem, supponendo paralysin esse morbum frigidum; præmissis universalibus, viz. *vomitorio* & *catharsi*, cerevisia medicata parari potest ex *salvia baton. stæchad. lign. sassafr. cortic. Vvinter.* &c. Quidam paralytici sunt frigidi, alii calidiores ex constitutione, ideòque remedia debent esse diversi generis, ut in ipso *scorbuto* evenire solet. Remedia in hoc affectu insigniora sunt *viperina*, *pulv. rad. serpent. virgin. gum. guaiac. tinct. succin. sp. C. C. succinat. pulv. ari comp. chalybeata*, *antiscorbutica* omnia, præcipuè *succi antiscorbutici cum aqua raphan. aurantii*, &c. Externè *fotus*, *linimenta*, *cucurbitulæ*, *vesicatoria*, *urticationes*, item immissio membri resoluti in *grana hordei* post cerevisiam subductam, vel intra *ventrem* vel *thoracem bestiæ recens mactatæ*, aut denique *balneum artificiale vel naturale*. His non succurrentibus provenendum erit ad remedia magna, viz. *diaphoretica*, *salivantia*, *vomitoria fortiora*, &c. *sudorifica* usitatiora sunt decoctum *guaiac. spiritus*

& oleum

& oleum ejusdem, *mistura simplex*, *flores & spiritus salis armoniac. aurum diaphoreticum*, *sal. viper. bezoar. min. tinct. antimon.* &c. Nullum datur præstantius remedium quam *thermæ nostræ Bathonienses*; quosdam tamen deteriùs reddunt. " Pro pauperibus & nimis procul à *Báthonia* de„ gentibus *Thermæ artificiales* ad imitationem na„ turalium ad hunc modum fieri possunt: ♃. „ *calc. viv.* ℔iiij. *coq. paulisper. in aq. commun.* „ *cong.* xx. *vel* xxx. *pro semicupio*.

Inter legendum & ex observatione.

Art. 339. A spirituum inopia fit paralysis; ut in senectute valetudinaria; post immodica sanguinis; liquoris genitalis; &c. dispendia, è sanguine enim effœto pauci spiritus in cerebro procreantur. **Causa paralyseos.**

Art. 340. Credibile est papillas cutaneas esse tactus organum, ideòque hic ratio reddi potest, cur superstite motu sensus potest aboleri, viz. quia motus per nervos fit; sensus per papillas hasce. **Papillæ cutaneæ tactus organum.**

Art. 341. Ad membra paralytica plurimùm valent fomentationes quotidianæ ex *formicis* & earum *cubilibus* in aq. font. coct. interdum præsentaneam opem & firmum constansque robur partibus affectis afferunt; eodem tempore usurpetur oleum sequens, ♃. *sem. sinap. parum contus. q.v. sp. lavend. q.s.ut* madefiat; infunde frigidè per horas 24. deinde oleum prelo exprimatur; cum quo inunge cervicis vertebras & spinam dorsi & etiam partes affectas. Nihil potentius est in affectibus paralyticis (inquit *Chesneau* experientia teste) ad discutiendum humorem aliquem in vertebris lumborum vel in musculis concretum, quàm *oleum philosophorum*, *& oleum terebinthinæ*, quod secundò exit post spiritum aureique est coloris. Si mem- **Remedium ex formicis & ex sem sinap.**

brum paralyticum extenuetur, vix aut ne vix quidem restituitur.

Vires terebinthinæ e Chio. *Art.* 342. D. *Harris* in observationibus de morbis gravioribus asserit *terebinthinam e Chio* in hoc affectu vires planè admirandas obtinere; atque hunc in modum præscribit. ℞. *tereb. e Chio* ʒiij. solve in vitel. ov. immiscendo *syr. de stæchad.* ℥j. *aq. lact. alex.* ℥iv. m. f. haust. singulis auroris capiend. ad quartam vicem. Addit prætereà se dedisse *tereb. venet.* ʒvj. vel ℥i. in haust. similiter dissolut. non modò in *paralysi*, verùm & in *arthritide*, & in *rheumatism.* cum optimo successu.

Paralysis Laryngis. *Art.* 343. Larynx, spharynx, & gula quandoque Paralysin patiuntur. Paralysis *laryngis* prohibet deglutitionem liquidorum, non verò solidorum, quoniam epiglottis non perfectè claudet rimulam laryngis. Paralysis *pharingis* prohibet deglutitionem solidorum, non verò liquidorum. Paralysis *gulæ* omnimodam deglutitionem tollit. Interdum deglutitio læditur ex contractura spasmodica gulæ, quod hypochondriacis & scorbuticis est familiare.

Pharingis & gulæ.

Curatio. *Art.* 344. Epispastica sunt applicanda; antispasmodica & antiparalytica internè & externè usurpanda sunt; gargarismata & linctus in loquela amissa convenientia hìc locum habent; speciatim *succus salviæ cum nuc. moscat.* castoreo frequenter & diu in ore detentus. " Cataplasmate sequent.
" in praxi nostra quandoque usus sum; ℞. *pulp.*
" *raparum coct.* ℥iv. *herb. rut. contus. m.* ij. *sem.*
" *sinap.* ℥j. *pulp. alb. græc. euphorb.* ʒij. *sulph.*
" *viv.* ʒiij. *ol. succin.* gr. 100. *ung. nervin. q. s.*
" *m. f.* cataplasma gulæ applicandum.

Paralysis linguæ. *Art.* 345. In paralysi linguæ solus succus *salviæ* obmutescentiam solvit; sequente gargarismate felici cum successu in praxi aliquando usus sum; ℞. *Fol. salviæ rorismarin. ana m.* j. *hyssop. puleg. ana m.* ß. *sem. staphid. agr. sinap. ana* ℥ß.

coq.

coq. in q. s. aq. font. ab ℔j. Colaturæ add. *succi salviæ depurat.* ʒij. *oxymel. scillit. aq. regin. Hungar. ana* ℥j. *syr. stæchad.* ℥iij. m. teneat coch. ij. in ore aliquandiu & deinde expuat, idque fiat frequenter in die.

Farrago sententiarum.

Art. 346. Solent, qui per omnia membra resoluti sunt, celeriter rapi; at si correpti non sunt, diutius quidem vivunt, sed rarò tamen ad sanitatem perveniunt, & plerumque miserum spiritum trahunt, memoria quoque amissa. *Celsus.* Celsi observantia.

Art. 347. Cura hujus mali a curatione *luis venereæ* non abludit multùm, adeòque *mercurialia*, *sudorifera*, *decoct. e lign.* &c. prosunt. Externè *inunctiones*, *spirituosa* & *penetrantia* non in parte affecta, sed spina dorsi; ut *unguentum nervinum*, *martiatum*, *ol. tereb. sal. volat.* &c. Item maximo cum emolumento sequens emplastrum spinæ dorsi admovetur; ♃. *Empl. de ranis cum quadruplo mercurio* ℥j. *camphor.* ʒß. malaxetur cum *ol. succin.* & fiat emplast. *Waldschmid.* Curanda est, ut luës venerea.

Art. 348. Tinctura antiepileptica *Pitcarnii*, in cap. de *epilepsia* (385.) tradita purgantibus orbâ ab authore laudatur. Tinctura Pitcarnii.

Art. 349. Virtutes & usus remediorum sequentium lector ipse expendat: *Cataplasma de rapis*, *cinnabaris antimonii*, *emplastrum de pyrethro*, *enema apoplectic. enema terebinth. fotus spirituosus*, *galbanetum Sennerti*, *guttæ Goddardianæ*; *infusum cephalicum*, *linimentum paralyticum*, *oleum lumbricorum* (per distillationem mira præstat) *pulvis ad guttetam*, *spiritus sanguinis*, *succi scorbutici*, *tinctura cantharidum*, *tinctura epileptica*, *unguentum ad atrophiam*; *unguentum salino-volatile.* Remedia alia varia.

CATALEPSIS.

Catalepsis. *Art.* 350. Catalepsis seu catoche, Latinis & Arabibus congelatio dicta, est affectus in quo ægri manent rigidi in eodem statu, quo prensi fuerunt: interdum tamen nonnihil audiunt, vident, recordantur, & post narrant; si quid ori ingeratur deglutiunt, impulsi incedunt. Milites in obsidione Metensi hastam in manibus tenuerunt, equites turmam sequebantur, non minùs quàm non congelati. Est morbus raro occurrens at satis acutus, intra 3. aut 4. ad summum dies jugulans; quandoque fit metastasis in *epilepsiam*, *apoplexiam*, vel *melancholiam*: in genere paucissimi restituuntur; nemo liberatur, cui secundò catochus supervenit.

Raro occurrit & rarissimè curatur.

Ettmulleri sententia.

Morbi descriptio. *Art.* 351. Catalepsis seu catoche, est affectus rarissimus, & summè mirabilis; in quo cessat omnis sensus internus, & externus, & motus, ita ut ægrorum membra rigida sint, & instar statuarum in sua positura; impulsa tamen moventur, sed tamen denuò in ista per motum acquisita figura fixa permanent. Vulgò pro *ecstaticis* habentur. " In hoc affectu (inquit *Dolæus*) alvi ac „ urinæ fit suppressio; respiratio tamen integra & „ illæsa manet, & sanguinis circulatio: ægri ve- „ rò immoti manent, instar *Marpessiæ cautis*.

Curatio. *Art.* 352. " Quoad curam, in genere ab omni- „ bus practicis tam veteribus quàm neotericis „ hunc morbum ejusdem farinæ medicamentis, „ quibus *apoplexiam* curari lectori patebit; unde „ jure merito *apoplexia inversa* nuncupatur. Re- „ media omnia prosunt, quæ viscidum quodcun- „ que incidere vel attenuare, & pro ratione oc-

„ casio-

„ casionis evacuare valent; excellunt *salia volati-* „ *lia;* conveniunt *vomitoria antimonialia*, *epispa-* „ *stica*, *antispasmodica*, *antiparalytica*, &c.

Boerhaavii sententia.

Art. 353. Hujus morbi causa proxima est immobilitas sensorii communis, prout primo momento insultus se habebat. Ergo sanguinis cerebrosi, glandularum cerebri, emissariorum ejus absoluta est quies, ut in initio. Omnes quidem in eo morbo functiones cerebri læduntur, & illæ, quæ inde pendent; soli musculi sic manent tensi, ut in initio erant; cæterum respiratio & pulsus supersunt, at plerumque leves. Dissecta cadavera demonstraverunt arterias venasque cerebri valde turgentes fortiter impacto denso cruore; in morte plerumque finitur. Causa proxima.

Art. 354. Solvitur interdum *larga narium hæmorrhagia*; ideoque curatio tentatur hæmorrhagiæ ex naribus prolectu hæmorrhoidalis, menstruive fluxus prolectu; sternutatoriis, vomitivis; vesicatoriis; fonticulis (interscapularibus); setaceis; victu humectante. Curatio.

STUPOR SEU TORPOR, & obdormitio membrorum.

Art. 355. " Stupor vel torpor in genere est sensus tactus vel motus, vel utriusque imbecil- „ litas, quæ quidem plerumque est aliqualis pa- „ ralysis scorbutica inchoata; saltem istius morbi „ plerumque est prodromus. Si plura simul oc- „ cupet membra *hemiplegiam* aut *apoplexiam* mi- „ natur. Stupor in facie *torturam oris* porten- „ dit. Stupor seu Torpor.

Art. 356. " Huc quoque pertinet affectus a qui- „ busdam *obdormitio* membri unius, vel plurium Obdormitio.

 „ voca-

„ vocatus. Hæc obdormitio videtur eſſe affectus „ ex torpore & dolore aliquali ſimul mixtus, „ qualis [illegible] cauſa externa plerumque excitatur, „ compreſſione ſcilicet membri vel nervorum in „ eo, unde influxus ſpirituum animalium inhibe„ tur, qui poſtea laxatis nervis copioſè & ſubito „ in illud recurrunt, & ſubitam alterationem fa„ ciunt, quam dolor ille vel moleſtia ſequitur.

Hiſtoria ſingularis.

Art. 357. " Novi quendam ferè ſexagenarium, „ qui *colicâ nervoſa diuturna* laboraſſet, nimirum „ triginta plus minus annos per menſes aliquot „ illum quotannis affligente, in hunc affectum „ tandem incidentem ſilente ferè colica aut ſal„ tem leviter ac impotenter dolente, nempe *in* „ *ſtuporem, & torporem & obdormitionem bra*„ *chiorum & crurum, præcipuèque manuum &* „ *tarſorum, & muſculorum ocularium*. Huic im„ peravi *rhabarb.* ℈j. *vel* ʒſs. alternis vel tertiis „ diebus hora aliqua antemeridiana maſticare; „ opobalſami puriſſim. gr. xx. *vel* xxx. *in ſacchar.* „ *cryſtall. inſtillat.* ſemel vel bis in die deglutire, „ cereviſiam & ſpiritus ardentes omnimodis pror„ ſus interdixi. Porrò bis tantum in die victum „ capere conſului; jentaculum ſcilicet & cœnam „ idque ad intervallum *novem ad minimum hora*„ *rum* omiſſo prandio; Aquam Spadenſem inter „ cœnandum ad ſitim potare loco cereviſiæ tenuis, „ vel aq. commun. atque ex hac methodo, dum „ hæc ſcribo, melius ſe habere videtur. Vires „ *Piſſelai Indici* nondum expertus eſt.

TRE-

T R E M O R.

Ettmulleri sententia.

Art. 358. Tremor est malum morbis *convulsivis* affine, in quo cum motu naturali & voluntario simul aliquid *convulsivi* concurrit; est affectus seipsum oculis prodens. Tremor supervenit animi passionibus gravioribus, speciatim, iracundiæ, & crapulæ, sed hic est *accidentalis* & *transitorius*; metalli fossores & metalli fabri subinde tremunt; nimia Venus ad tremorem disponit; senio confecti ferè semper tremore plus minùs afficiuntur. Tremor.

Art. 359. Tremor interdum periculosus est quoniam facilè degenerat in alios graviores affectus nervinos, in *paralysin*, *apoplexiam*, *lethargum*, *spasmum*, &c. in senibus est incurabilis. Tremor qui supervenit mulieribus post partum ex retentis quibuscunque in utero est periculosus affectus; subinde enim *epilepsias* lethales infert. Prognosis.

Art. 360. Tremori succurrunt omnia ea, quæ in *paralyticis*, *apopleticis* & *convulsivis* morbis conveniunt, & quæ *nervina* dicuntur privatim cerevisia *salviata*, proximo loco *stæchas Arabica*, & *rosmarin. melissa*, *majorana*, *radix*, & *semen pæon. bacc. juniperi*. *rob. ejusdem*, decoctum *e lignis*, *aromata*, *castoreum*, *stercus pavonis*, *cinnabarini*, &c. Quoad externa eadem sunt ac in *convülsione tonica*, quibus addi potest usus *thermarum* (*psychrolusia*.)

C O N V U L S I O.

Art. 361. Convulsio sive contractura est nervorum musculorumque versus suam originem, involuntaria & perpetua retractio, & ita distinguitur Convulsio ejusque divisio.

tur a *motibus convulsivis*, qui suas habent interpolationes: Estques vel *universalis*, *tetanus* dictus, qui dividitur in *emprosthotonum* & *opisthotonum*; vel *particularis*, quæ membrum quoddam vel articulum privatim respicit, hujus speciei est *spasmus cynicus*.

Schmitzii sententia.

Spasmus cynicus. *Art.* 362. Spasmus cynicus, qui est distortio utrumque latus oris obsidens [sin verò alterutrum tantum latus convellatur, *tortura oris* dicitur. Tortura oris. *Ettmuller.*] a rictus canum ira percitorum & ad mordendum sese comparantium similitudinem appellatur. Ex se turpe est malum & difficile curatu, exitialium morborum, ut *apoplexiæ*, aut *epilepsiæ*, non rarò est prodromus. *Ligatura*, qua, tanquam capistro, facies ad figuram naturalem reducatur. Medicamenta *antiparalytica* & *antispasmodica* sunt usurpanda. Curatio. " Pro homine quodam „ octogenario sequens linimentum præscripsi, non „ neglectis interim appropriatis internis, quorum „ nunc oblitus sum ; & præter spem omnem cu„ ratus est. ♃. *sapon. Venet.* ℥ij. *camphor.* ℈ij. *ol.* „ *mac. per express. aq. regin. Hungar. ana* ℥ſs. *sp.* „ *sal. armoniac.* gt. xxx. *ol. junip.* gt. xl. *ol. castor.* „ ℥ſs. *misce.* "

Cœlii Aureliani sententia.

Aureliani descriptio. *Art.* 363. Interdum buccas adducit in posteriorem partem tanquam ridentibus; nunc palpebras & nares collum etiam atque humores rapit, & ita patientes facit commoveri tanquam onus humeris bajulantes transferendi ponderis causa (sed hæc species videtur esse *emprosthotonus*.)

Aliun-

Aliundè.

Art. 364. " In hujusmodi spasmis particularibus Curatio.
" post *evacuationes* (si indicentur) factas, exhi-
" benda sunt remedia *antiscorbutica* , & *antispas-*
" *modica*: Inter hæc eminent expressiones *mille-*
" *pedum* , *castoreum* , *elixir pæoniæ* & decoctum
" *guaiaci*, & ultimò ad *topica* deveniendum est;
" pars affecta, in artuum *contracturis*, si fieri pos-
" sit, in *intima bovis* aut *vervecis* recens cæsi im-
" mittatur , & ibi tamdiu detineatur , quamdiu
" animal calet ; commendantur balnea præcipuè
" *sulphurea* , & *balsamum galbani terebinthinat.*
" *a Sennerto.*

Ettmulleri sententia.

Art. 365. Convulsio *tonica* est convulsio propriè Convulsio tonica.
dicta , viz. quando pars convulsa rigida manet ,
ac metus est nè omninò contracta permaneat . In
India orientali epidemicum malum est varii ge-
neris convulsio, de quo eleganter scribit *Bontius*.

Art. 366. Inter universalia *clysmata* sunt valde Curatio.
proficua ; remedia interna sunt *carminativa* , *ce-*
phalica , *antiepilectica* , in pertinaciori malo de-
coctum *e lignis* ; Externè *linimenta spirituosa &*
penetrantia , speciatim *lumbrici vivi* applicati ,
ol. & sp. lumbricorum camphorat. ol. succin. cum
petrol. galbanetum Paracelsi cum ol. euphorb. ol. te-
rebinth.

Aliundè.

Art. 367. Spasmi sive motus convulsivi sunt Spasmi sive motus convulsivi.
contractiones musculorum non constantes , sed
cum interjecta aliqua quiete alternatim cessan-
tes & celeriter redeuntes ab involuntario & irre-
gula-

gulari spirituum animalium influxu. Tales cernuntur in *epilepsia*, in *passionibus hystericis & hypochondriacis*, aliquando in *scorbuto*, in *febribus malignis* malè judicatis, in *capitis vulneribus* & *contusionibus gravioribus*, &c. sed hi affectus seorsim tractantur. Motus convulsivi sive spasmi ab ataxia spirituum in summitatibus vel originibus nervorum inordinatè descendentium oriuntur. *Tensio convulsiva* solidarum partium est una ex primariis causis, quæ *æquilibrium* destruunt inter solidas & fluidas. Jour. des Scav.

Unde lethales. *Art.* 368. Lethalis evadit convulsio ex eo solum, quod suffocationem inducat convulsis musculis respirationi dicatis.

SINGULTUS.

Ettmulleri sententia.

Singultus. *Art.* 369. Singultus est motus diaphragmatis convulsivus. *Sternutatio* singultui superveniens illum solvit, quoniam est motus spasmodicus ei contrarius. Interdum est malum diuturnum per plures dies, menses, annos, affligens; aliquando penitus incurabilis, in quo casu occultum quoddam conformationis vitium, os ventriculi aut diaphragma, aut nervos afficiens, ferè subesse solet.

Cura. *Art.* 370. Quoad curam (est morbus *primarius* vel *secundarius*, si *posterior* habenda est ratio morbi a quo pendet, in genere *antispasmodica* & *stomachica* sunt adhibenda) *Laudanum* cum *cardiacis*, *zinzib. condit. stomachica*, *carminativa*, præmisso *vomitorio*, vel *purgatione cum calomel.* &c. Externè cataplasma ad singultum Mynsicht, quod componitur *ex fermento acri cum pulv. ment. & aliis aromat. cum ol. castor.* &c. malaxat. Quidam cum spongia aut pane calido applicant ventriculo fotum humidum factum *ex aceto cum castoreo*, *pipe-*

pipere & sinapi cocto. Internè pelliculæ internæ *ventriculi gallinæ* exsiccatæ & pulverisatæ. Ubi pertinacior perdurat [in morbo *primario*] ad septimanas aliquot in corpore robusto semper provocandus est *vomitus*.

Art. 371. Virgo hoc morbo laborans per longum tempus post permulta remedia incassum tentata, solo *spiritu æruginis* ab empirico exhibito curata fuit. *Bonetus*. Spiritus æruginis.

Art. 372. Eruditus medicus usum remediorum sequentium probè calleat, *aurum Mosaicum*, *cataplasm. stomach. fotus spirituosus*, *fotus stomachicus*. Et præ reliquis *julap. moscatum*, quo nondum hactenus novi præstantius remedium [inquit *Fuller.*] aliquando enim divinitùs succurrit, & singultum superat. Hanc veritatem testatur praxis nostra. *Diascordium* larga dosi ad ℨij. in febribus, *Sydenham.* [imò ad ℨiij. dari potest.] Remedia varia.

STERNUTATIO.

Art. 373. Sternutatio est motus convulsivus musculorum expirationi inservientium & diaphragmatis; nobis invitis accidit plerumque ex acrimonia humoris e glandulis narium sponte erumpere; vel ptarmicis excitatur; immò aliquando ab aere frigido vel radiis solaribus. Sternutatio.

Art. 374. Sternutatio nimia est morbus de genere *convulsivorum*; ideoque in genere eandem curam postulat; *lenientia* & *mucilaginosa* naribus attrahenda sunt; eadem ferè curam admittit, ac singultus. [370.] Cura.

EPI-

E P I L E P S I A.

Ettmulleri sententia.

Epilepsia; *Art.* 375. Paroxysmi epileptici sunt motus convulsivi, in quibus universum corpus, aut plura membra diversimodè contrahuntur; vibrantur, aut agitantur. Tres sunt gradus hujus affectus; primus parum differt a tertio gradu *vertiginis* (303.) In secundo gradu adsunt agitationes & gesticulationes variæ, sensibus externis ac internis perstantibus, aut in delirium abreptis, saltant, canunt, rident, flent, ridicula narrant, vociferant, pectora percutiunt, post paroxysmum interdum omnium recordantur, interdum nihil sciunt. In tertio gradu omnis tam sensus, quàm rationis usus perit, ad humum prosternuntur, dentibus strident, corpus insigniter attollunt, spuma per os ejicitur, labia & linguam mordent, &c. quibus remittentibus ægri tanquam sopore oppressi jacent, ad se redeuntes nihil horum sciunt, tantùm de torpore, & gravedine quadam capitis, & artuum lassitudine conqueruntur; qui secundo gradu laborant, vulgò *pro obsessis a dæmone* habentur.

Tres sunt gradus.

Prognosis. *Art.* 376. Imprimis *lunæ motibus* auscultat epilepsia; maximè ea quæ est *per essentiam*. Epilepsia *habitualis* interdum sine periculo vitæ ad plures annos durat, utut sæpius recurrens ægros plus minus paralyticos, delirantes, aut stupidos reddat. In junioribus aliquando circa pubertatem terminatur; post 25um annum superveniens ferè usque ad mortem durat, *teste Hippocrate*, sed hoc non est omninò verum. In junioribus spes est circa pubertatis tempus.

Curatio. *Art.* 377. Cura inchoanda est cum *vomitorio*, maximè si morbus sit *per consensum*, *mercurius dulcis* permiscendus est cum *purgantibus*, quæ

etiam

etiam debent esse mitiora; laudantur *absorbentia, martialia, acidulæ, decoct. e lignis, fonticuli*; si *venæsectio* celebretur, fit in talo. Inter specifica *antiepileptica* numerantur sequentia, *Radix pæon. mar. flor. lilior. conval. tiliæ, sem. rutæ, viscus quercinum, vel potiùs corylinum, lignum buxi, sp. ceras. nigr. aq. epileptic. Langii sp. sang. human. secundin. human. cranium humanum, dens hippopotami, castoreum, stercus pavonis, camphora, sal. & ol. succini.*

Art. 378. Ad excitandum ægrum e paroxysmo inflетur *fumus nicotianæ* (vel *avium pennarum*) in faucibus; suffitus *succini* etiam multum confert; conveniunt *ligaturæ* communicationem spasmodicam inhibentes, si, scilicet, *ab extremitatibus convulsiones inchoentur.* Quid agendum a paroxysmo.

Vuillisii sententia.

Art. 379. Insultus epilepticus universalis ac immanior tantum *convulsio* esse videtur, cujus accessio ut plurimum ex improviso aggreditur, ægrosque nihil tale cogitantes opprimit, atque ictu oculi citiùs, sensu & intellectu orbos, in terram præcipitat; quippe non tam cadunt, quam cum impetu quodam prosternuntur; prostratis supervenit stridor dentium cum spuma oris, sæpè etiam capitis concussio; brachia & crura, necnon cervix & dorsum, aut statim rigida fiunt, aut variis flexionibus distorquentur; plerisque præcordia & hypochondria & venter intumescunt, post aliquod tempus ad se redeunt, superstite dolore capitis & hebetudine. Paroxismi descriptio.

Art. 380. Est morbus curationis difficillimæ, aliquando tamen medicamentorum ope profligatur, aliquando sua sponte terminatur, viz. circa pubertatis tempus, aliter in mortem desinit, vel in alium morbum commutatur, scilicet, *paralysin,* Curatio.

lysin, *stupidatem*, aut *melancholiam* [incurabilia.] *Alphonsus Ferrius* plurimos epilepticos simplici *guaiac.* decocto bis in die ad ℥vj. vel viij. praescripto ejusque decocto secundario vice potus ordinarii (prout in *lue venerea* assolet) assumpto se curasse affirmat: si tali decocto *radix paeon. aliaque specifica* addita fuerint, forsan efficacius esset remedium.

Chesneavii sententia.

Nota bene. *Art.* 381. Quod palpitatio est cordi, talis omnino est Epilepsia cerebro; nam cum in eosdem usus habeat utrumque principium suam *systolem & diastolem*, harum ratione, ambo ab iisdem causis, simili symptomata affici par est. Ideo Epilepsia, sive tanquam morbus sive tanquam symptoma spectetur, dicenda est cerebri, aut alterius cujusque partis alteratio, quae apta nata sit gignendae materiae, ichoris, aut vaporis simili, qualitatibus cerebro proprietate specifica infensis, cujus occursu totum concutitur motu *palpitationis* simili cum laesione functionum, nervosa in consensum trahens, quae suo modo etiam *palpitant* (quemadmodum *arteriae palpitante corde*) quosque cerebrum noxia excusserit.

Coercitio membrorum. *Art.* 382. Non possum probare, quod omnes ferè consulunt, *membra scilicet coercenda esse tempore paroxysmi*, existimantes ex illa convulsivi motus cohibitione levari musculos; sed tantum abest: cum enim cohibitio haec sit violenta, impediatque musculi contractionem ad terminum suum pervenire: quò longius est ab illo eò major fit fibrarum musculi contentio.

Bar-

Barbettii sententia.

Art. 383. Si Epilepsia oriatur ex cerebri *idiopathia*, semper adest gravitas, & atrox dolor capitis, item sensuum debilitas, stupor, faciei pallor, & insomnia turbulenta; si ex *sympathia* ventriculi, ii in præcordiis & circa orificium ventriculi dolorem, corrosionem vel distentionem sentiunt, præsertim jejuni, & difficillimè inediam tolerant; paroxysmum semper antecedunt nausea, dolor, & palpitatio cordis animique deliquium; solvitur autem paroxysmus cum vomitu biliosorum aut pituitosorum acidorumve humorum: Si ex *utero*, circa lumbos & pubem dolores, & simul capitis acerbi cruciatus percipiuntur. Ratio habenda est causæ unde oriatur.

Art. 341. In hoc morbo curando omnibus ferè antecellunt *flores salis armoniaci* & *ejusdem spiritus*, qui est valde volatilis & penetrantissimus, item prodest *cinnab. nativ.* præmissis universalibus; haustus sequens bis in die exhibitus puellam ab hoc malo liberavit; ♃. *Sapon. Hispan. albiss.* ʒß. *coque ex lact. vaccin.* ℥iij. bibatur tepidè. Curatio.

Pitcarnii sententia.

Art. 385. In Epilepsia vel paralysi post *vomitum* repetitum & *vesicantia*, detur tinctura antiepileptica sequens (junioribus verò exhiberi debet *mercurius* & jusculum cum *lumbricis terrestribus*) ♃. *Rad. valerian. sylv. dictamn. alb. ana* ℥vj. *castor. sterc. columb. ana* ℥ß. *visc. quercin.* ℥vj. *cinnam. sumit. rorismarin. ana* ℥ß. *fol. sen.* ℥ij. *jalap. turpeth. ana* ℥ß. Infunde frigidè per dies x. in vin. alb. Gallic. ℔viij. colaturæ add. *pulv. cran. humani ungul. alcis ana* ʒij. *facchar.* ℥iv. *cui immisce ritè ol. succin.* ℈iv. & *spir. castor.* ʒij. *dos.* ℥iv. Expedit hanc tincturam *pur-* Pitcarnii tinctura.

gantibus orbam exhibere in *paralyticis* declinante morbo; expedit etiam ægros, post membra affecta ad ignem liberaliter & strenuè perfricta; *aquis frigidis* immergere.

Harrisii sententia.

Pulvis specificus. *Art.* 386. ♃. *Lumbric. terrest. præparat.* ℥j. *cran. human. præparat.* ʒij. *cardamom. min.* ℈ij. m. f. pulv. in chart. xij. distribuend. sumebat Epileptica unam bis in die in coch. julap. cephalic. sequent. superbibebatque ejusdem coch. iij. ♃. *Aq. ceras. nigror. flor. tiliæ ana* ℔ß. *pæon. comp.* ℥ij. *tinctur. castor.* ʒij. *syr. pæon. comp.* ℥ij. m. f. julap. sed quia tantum pulveris nauseabundi quantitatem ventriculus fastidiebat, paulò post sing. doses *elix. propriet. dulc. gutt.* xxx. sacchar. tantillo instillat. insuper mox deglutiebat: atque hac methodo curata est puella Epileptica postquam plurima alia incassum tentata.

Farrago sententiarum.

Art. 387. Epilepticus, remediis aliis minus proficientibus, *super mare naviget ad nauseam & vomitum excitandum*, idque aliquoties repetat: & deinde deambulet, horis tribus quatuorve, quotidie, per integram septimanam, vel diutius, in *sulco immediatè post aratrum humum versans, in agello annis aliquot feriato*. Dicet aliquis authorem pro certo insomniis ludificari; quanquam hoc credat, experiri licet, nec fortasse facti pœniteat.

Art. 388. Ultra omnia ad morbum caducum curandum, & penitus eradicandum valet *diæta lactea* ab aliis quibuscunque obsoniis & potulentis omnino abstinentibus; ut ex insigni historia *Medici, Noviomagi* non multò pridem degentis, isto modo

modo curati docemur. Vid. *Cheynei* Tractat: de Arthritide, p. 103. &c.

Art. 389. Causa proxima omnis Epilepsiæ exquisitæ semper est nimia cerebri in nervos motorios, nulla in sentientes actio. *Boerhaave*: *Melancholici* fiunt aliquando Epileptici & contrà. Epilepsia (inquit *Hippocrates*) *pituitosis* quidem contingit, minimè vero *biliosis*. *Crato cinnabarim nativam* tanquam Epilepsiæ *magnetem* commendat, hoc modo exhibitam; ♃. *Cinnab. nativ. opt. subtilissimè trit.* ℥ß. *coral. rub. præparat. margar. præpar. ana* ℈ij. *croc. opt.* ℈j. *fol. auri* N. xv. f. pulv. subtilissimus, dos. ℈j. cum julap. cephalic. *Succus rutæ* multùm laudatur ad epilepsiam: ideoque ejusdem *extractum* iisdem pollet viribus, & commodiùs sumi potest. Electuarium Peruvianum Epilepticum *Fulleri* est præstantissimum & certissimum Anti-epilepticum, uti experientia me docuit (inquit *Fuller.*) Post debitas *evacuationes* adultis dosis sit ʒj. manè & vesperis per 3. vel 4. menses & posteà per triduum vel quatriduum ante *novilunium & plenilunium*. *Morbos Epilepticos, hystericos, & choream sancti Viti penitùs eradicat*. In morbis hujusmodi convulsivis ægrotis *prædictum electuarium* frequenter exhibui & [libenter agnosco] rarò frustrata fuit spes mea. Eximiæ vires *radicis valerianæ sylvestris* a Fabio Columna prædicatæ, & a Riverio memoratæ, experientia M. Marchant denuò confirmatæ sunt: Memoir. de l'Acad. Vol. x. p. 430. Cortex *Peruvianus* (inquit *Colebath.* in Differtatione de Visco) non certiùs febri intermittenti, quàm *viscus arboreus* Epilepsiæ, choreæ Sancti Viti, & morbis universis convulsivis, etiam asthmati convulsivo [& si hnic, tussi convulsivæ] medetur. Dosis in substantia adultis ad ʒß. vel ultrà forma boli sexta quaque hora superbibendo hauft. infus. furtis ejusdem plantæ. Si singulis unciis pulveris

Remedia varia.

Alia medicamenta.

Viscus Arboreus.

visci addatur drachma *asæ fœtidæ*, medicamentum efficacius evadet. " Operæ pretium esset pro-
„ cul dubio, vires *humoris mucilaginosi baccarum*
„ in his affectibus tentare: Valde enim probabi-
„ le est vim eandem, si non superiorem eo inesse;
„ se; & forsan esset medicamentum minus nau-
„ seabundum. " Præter jam dicta medicamenta sequentia etiam quandoque præscribentis intentioni quadrare possunt, viz. *aurum fulminans*, *aurum Mosaic. pulvis ad guttetam*, *sp. C. C. succinat. elect. cephalic. elect. epileptic. tinctur. epileptic. & infusum cephalic. Fulleri. Elect. epileptic. & emulsio pæon. Batean.* &c.

CHOREA SANCTI VITI.

Chorea S. Viti. *Art.* 390. Chorea sancti Viti a sacello sancti Viti nomen accipit, quo loco verno tempore juvenes utriusque sexus saltandi gratia convenire solebant & saltare more enthusiastico; atque ibidem interdum hoc morbo correpti erant.

Sydenhami sententia.

Ejusdem descriptio. *Art.* 391. Chorea sancti Viti est *convulsionis* quædam species; pueros puellasve a decimo ætatis anno ad pubertatem invadit, prodit se claudicatione, vel instabilitate alterutrius cruris, quod æger post se trahit fatuorum more; manum ejusdem lateris, vel pectori vel alii alicui parti applicatam nequit continere in eodem situ horæ momento, sed in alium situm & locum convulsione distorquebitur, quicquid æger contra nitatur. Antequam poculum ad os possit adducere, mille gesticulationes, circulatorum instar, exhibebit: non enim recta linea ori admovet, sed deducta a spasmo manu, huc illuc aliquamdiu versat, donec tandem fortè fortuna labris propiùs apponens liquorem

quorem do repente in os injicit, & avidè haurit, dedita tanquam opera, ut spectantibus risum moveret.

Art. 392. Ad curam ritè instituendam *vena est secanda*, & postridie exhibe *potionem purgativam communem*, & vesperi *haust. paregoric.* postea sanguis iterum extrahatur, & ad *catharsin*, uti prius, æger revertatur, & ad tertiam, quartamve vicem si vires ferant: diebus purgatione vacuis sequentia exhibeantur; ♃. *Conserv. absynth. Rom. flaved. aurant. ana* ℥j. *anthos* ʒß. *theriac. Androm. vet. nuc. moscat. condit. ana* ʒiij. *zinzib. condit.* ʒj. *syr. e succo citr. q. s.* f. elect. de quo capiat quant. NM. manè & hora 5. pomerid. superbibendo vin. sequent. coch. v. ♃. *rad. pæon. enul. campan. imperator. angelic. ana* ʒj. *fol. rut. salv. beton. chamædr. marrhub. alb. summit. centaur. min. ana m.* j. *bacc. junip.* ℥vj. *cort. aurant.* ij. infunde frigidè in vin. canarin. ℔vj. coletur usus tempore. ♃. *Aq. rut.* ℥iv. *epileptic. Langii*, *brion. comp. ana* ℥j. *syr. pæon.* ʒvj. m. f. julap. cap. coch. iv. sing. nocte hora decubitus instillando *spiritus C. C.* gr. viij. applicetur plantis pedum emplast. e *caranna*. Cura.

Art. 393. Ob recidivæ metum pertundenda est vena, & purgandus æger aliquoties ea ipsa anni sequentis tempestate (vel paulò ante) qua morbus invasit. Ad recidivam præcavendam.

Art. 394. " Ipse vidi puellas duas hoc morbo affectas diutius saltitantes, tanquam lyra agitatas, cum mentis quadam alienatione pro tempore; has curavi cum *expressione millepedum & cortice Peruviano*, præmissis *venæsectione & leni cathartico*. Exemplum hujus affectus singulare habet *Solenander*, *consil. med. p.* 310. *Electuarium Peru. epileptic. Fuller.* vim habet egregiam ad hunc morbum domandum. Pater prædictarum puellarum, qui *clericus* erat, filias Curatio singularis.

„ suas *incantamentis*, *vel veneficarum malis artibus* revera affici persuasum habuit, nec ab ista
„ opinione abduci potuit. Rem verò longè aliter
„ se habere ex eventu luculenter patuit; antedicta enim remedia *obsessionem* istam protinùs comminuerunt, quæ *precibus & lacrymis* respuerat
„ obtemperare.

FASCINATIO.

Fascinatio. *Art.* 395. " De Fascinatione in praxi mea nihil
„ experientia didici, quodcunque & quotcunque
„ de ea vulgò perhibentur, neque credo ullos
„ morbos a veneficiis suscitari: ideoque de medi-
Curatio. „ camentis & curatione eorum sollicitum esse
„ non est necessarium. In prodigiosis verò quibusdam morbis, symptomatum inusitatorum
„ caterva stipatis, medicamenta *vermifuga*, item,
„ illa quæ *epilepsiæ vel suffocationi uteri* medentur, vel *flatus discutientia*, utpote etiam quæ
„ naturaliter repugnant dispositionibus illis in corpore, quibus diabolus ad præstigias suas abuti
„ possit, (uti credunt Theologi) semper locum
„ habent.

HYPOCHONDRIACA & HYSTERICA affectio.

Sydenhami sententia.

Hypochondriaca & hysterica affectio. *Art.* 396. Hypochondriaca & hysterica affectio est morbus frequentissimus; paucissimæ quidem fœminæ vel viri sedentarii ab illo penitùs immunes sunt; symptomata, aliorum pænè omnium morborum æmulatur; quamcunque enim corporis partem insederit, symptomata qualia ei parti competunt, statim producit. In capite *apoplexiam* facit, quæ similiter hemiplegia solvitur. Spasmos

Spasmos horrendos gignit *epilepsia* similes, paroxysmum hystericum propriè dictum faciens, vulgò *uteri strangulatum*. *Cephalalgiam* intolerabilem excitat, *clavus hystericus* nominatur, dolorem transverso pollice possis contegere. *Palpitationem cordis* præcipuè *chlorosi* laborantibus concitat. Aliquando [sed rariùs] pulmones obsidet, & *tussim* excitat ferè continuam sine expectoratione. *Dolores colicos & iliacam passionem* nonnunquam æmulatur, & interdum *ictero* paroxysmus solvitur; hoc genus in fœminis laxiori corporis habitu præditis locum habet; de salute plerumque desperant. Paroxysmum *nephriticum* aliquando mentitur. In ventriculo *vomitum*, in intestinis *diarrhœam* efficit, sine dolore tamen. Partes externas non raro occupat dolore; præcipuè in dorso, & aliquando tumore maximè cruribus & tibiis: tumores ab *Hydropicis* discriminantur, in quod majores sint tempore matutino, & vestigium digiti impressi non retineant. *Dentes* etiam interdum afficit. Dolorem in dorso certo certiùs persentiscunt, quotquot hoc affectu tanguntur. Externarum partium *refrigeratio* his omnibus quasi viam sternit, & plerumque non nisi finito paroxysmo dispellitur. Adsunt in ferè omnibus spirituum dejectiones & subsidentiæ, risus & lacrymæ sine ulla προφάσει. Et postremò [quod tristissimum est] magis *animo* ægrotant quàm *corpore* hoc modo afflicti. Urina limpida & magna quantitate excernitur, quod signum est *pathognomonicum*. Ptyalismus nonnunquam eo gradu laborantes afficit, ut mercurio delibutos facilè crederes. *Flatus nidorosus*, nunc *acido* eructant, atrocissima *animi pathemata* in sinu fovent.

Art. 397. Causæ *procatarcticæ* sunt vel vehementiores corporis motus, vel etiam multò sæpiùs violentæ quædam *animi commotiones* a re- Causæ.

 pen-

pentino aliquo sive iræ, sive doloris, & similium passionum insultu. Causa efficiens est ἀταξία spirituum animalium. " Secundum mentem quorundam pathemata, *vapores* vulgò dicta alterutro, tanquam causa immediata, fundamento niti, viz. *nimis titillante, vel molestiore quadam ineffabili sensatione* præter modum partes illinc irritante, vel hinc vellicante; unde secretiones evadunt valdè impares & malè comparatæ. "

Indicatio curativa. *Art.* 398. Præcipua indicatio curativa sanguinis corroborationem indigitat; ideoque post debitas *evacuationes* (ubi indicantur) *chalibeatis, amaris, corroborantibus* & *volatilibus* cura perficienda est. Chalybeata fœminis quandoque magnas tum animi tum corporis perturbationes inducunt; in hoc casu exhibe *laudan. liquid.* guttas aliquot sing. nocte in *aq. aliqua hysterica*. *Aquæ minerales* omnes chalybis præparationes longè superant. *Limaturæ ferri crudæ* in robustis corporibus cum majori fructu exhibentur, quàm quævis præparatio. Aqua communis impregnata *ferreis clavis & calceis æquinis*, &c. medicamentosa evadit æquè ac *aquæ minerales*. Inter bibendum *aquas ferreas*, si aliquod symptoma gravius acciderit, quod potationi aquarum referri potest, tunc ab iis abstinendum, donec symptoma istud evanuerit: in earum usu ad sex septimanas ad minimum perseverandum est; *zingiber conditum, & semina cauri saccharata* ad ventriculum calefaciendum sunt subinde sumenda, dum *aquas* bibunt. *Theriaca Andromach.* & *vinum Hispanicum* multùm laudantur. *Cortex Peruvianus* in hoc morbo eximias vires obtinet, præsertim fœminis, quæ spasmis afficiuntur, ut & *diæta lactea* in *colica hysterica*. *Equitatio* usus est eximii. In paroxysmo ad fœtida confugiendum est, quæ spiritus in ordines compellunt; quæcunque fœtent huic intentioni inserviunt. In doloribus vehementioribus,

ribus, vomitionibus, & diarrhœis ad laudanum tanquam ad sacram anchoram confugiendum est.

Vvillisii sententia.

Art. 399. Hystericæ affectionis signa sunt motus in imo ventre, ibidemque velut *globi* cujusdam ascensus; dein rugitus, aut vomendi nixus, hypochondriorum distentio & murmur cum flatuum eructatione, respiratio inæqualis ac ut plurimùm impedita, præfocatio in gutture, vertigo, oculorum inversio aut rotatio, sæpè risus aut fletus, fabulatio absurda, quandoque ἀφωνία & ἀκινησία cum pulsu obscuro aut nullo, aspectu cadaveroso, interdum motus convulsivi in facie & artubus, & nonnunquam in toto corpore. Paroxysmi hysteriei descriptio.

Art. 400. Symptomata hujus morbi in viris sunt, quæ sequuntur, cardialgia, flatuum ingens proventus, rugitus ac crebra vomitio, in sinistro hypochondrio distentio, ac subtus *ventriculum* pulsatio immanis sentitur, borborygmi & murmura. In *thorace* constrictio & angustia, respiratio difficilis, cordis tremor & palpitatio, spirituum deliquia. In *capite* dolores atrocissimi, scotomiæ, vertigines, vigiliæ pertinaces, cogitationum æstus & fluctuatio, animi incertitudo, phantasia perturbata, rei cujusque formido & suspicio, morborum, quibus immunes sunt, possessio imaginaria, melancholia & mania, dolores vagi, spasmi, stupores, sudores nocturni, febres erraticæ, &c. sputatio ferè continua. *Highmorus* supponit præcipuam hujus morbi causam esse in vitiosa ventriculi constitutione. Symptomata in viris.

Art. 401. Ad therapiam quod attinet, quoniam quamplurima symptomata sunt *convulsiva*, ideo constat remedia *antispasmodica* potissimùm indicari. In paroxysmo *fœtida* internè atque ex- Curatio.

ternè

ternè valdè prosunt; nonnullis convenit in medio paroxysmo *aq. frigidæ* haustum, in qua *camphora* deflagravit, propinare. Extra paroxysmum *evacuationibus* necessariis factis, medicamenta vulgò *digestiva*, quæ ventriculi tonum ac fermentum spectant, locum habent: talia sunt *tinctura sacra*, *elixir propriet. pulv. ari. comp. sal. absynth. cremor. tartar. vitriolat. vitriolum Martis*, &c. "Inter digestiva & chalybeata pro certo eminent virtutes *entis Veneris*; utcunque tamen an sit reverà *anodynum*, ut a quibusdam perhibetur, dubius hæreo; nondum enim satis compertum habui." Externè *fotus stomachici*; postremò ex medicamentis *chalybeatis* maximum juvamen sperandum est. Potus assiduus *coffee* aut *theæ* paratus nonnullis emolumento fuit; *acidulæ* ferè semper cum fructu sumuntur. *Pil. nostr. hyster.* in paroxysmo & extra; ♃. *Fæcul. brion. asæ fœtid. castor. ana* ℨi. *sal. coral. succin. Jovis ana* ℨß. *galban. in aq. bryon. comp. solut. q. s. f. massa*.

Purcelli sententia.

Hic affectus est morborum legio. *Art.* 402. Hysterica passio (inquit *Galenus*) unum quidem est nomen, varia tamen & innumera accidentia sub se comprehendit. Inter alia symptomata hoc morbo occurrentia perquam notabilis est sensus *frigoris*, quem percipiunt ægræ per dorsum assurgentem & mox per universum corpus diffusum; sequitur cephalalgia, & nonnunquam cordis palpitatio, & animi deliquium, & deinde brevi sensim ad se redeunt: in aliis præterlapso frigore succedit insignis calor, qui pleraque symptomata antedicta cum aliquot novis accersit; interdum in initio paroxysmi frigus est vix perceptibile, & tunc symptomata graviora non nisi post accessum caloris tragœdiam agunt. Propter

pter diaphragmatis & musculorum respirationi inservientium violentum ac perpetuum spasmum fœminæ hystericæ quandoque diutissimè procumbunt instar mortuarum sine (sensibili) respiratione, immò interdum per integrum diem & diutius. Probè animadvertendum est hunc morbum ire & redire, & suos habere paroxysmos, etiamsi non certis ac statis periodis recurrentes, sicut febrium intermittentium.

Art. 403. Causa primaria hujus affectus sunt *cruditates & coctiones vitiosæ*, quæ plerumque ante adventum paroxysmi in ventriculo gravedinem ac perturbationem, in intestinis murmura ac borborygmos pariunt, unde producitur spirituum ἀταξία, quæ est *causa proxima* reliquorum symptomatum; *causæ remotiores* ex errore aliquo circa sex res non naturales suboriuntur. Causæ.

Art. 404. Ad therapiam ritè instituendam accuratè distinguendum est medico de constitutione patientis, an sit sanguinea & biliosa, vel pituitosa ac melancholica, & etiam de cruditatis peculiari genio, utrum sanguinis crasin nimis viscidam & glutinosam redit, aut nimis laxam & ebullitionibus proclivem. Affectionum Hystericarum cura *huic fundamento* maximè innititur: ex his etenim inter se planè discrepantibus oriuntur indicationes longè a se invicem diversæ. Sensatio frigoris in dorso, item pulsus debilis & tardus sanguinis lentorem arguunt: pulsus celerior, calor ingens frigus excipiens, odor moschi, zibeth, ambræ, paroxysmum accersens, &c. statum sanguinis esse laxiorem & fermentiscibilem indicant. Methodus therapeutica.

Art. 205. E paroxysmo excitandæ sunt, naribus *volatilia & fœtida* admovendo, *plantas pedum titillando* (experimentum est *Dolæi*) & in graviori casu *apoplectico* scilicet, *punctionibus*, *scarificationibus*, *vesicantibus*, *ustionibus*, *sartagine* Curatio.

gine calefacta, &c. sunt suscitandæ. Iis, quarum sanguis est viscosus & nimis tenax, convenit *venæsectio*, & postridie vel die sequenti *emeticum*, vel, si minus congruum judicatur, *catharticum*; his ita præmissis, ad *attenuantia & aperitiva* accedendum est; & hic apprimè conducunt juscula ovin. vel gallin. cum *radicibus & herbis aperitivis*, *& rubigine ferri* (in nodul. ligat.) incoct.

Juscula chalybeata. (vel, si ob ferrum incoctum ventriculus nauseat, forsan non erit minùs efficax, si singulis auroris post medicamentum aliquod *chalybeatum* assumptum superhauriatur catillus istiusmodi jusculi.) Potus quotidianus sit *vinum Gallicum* aqua dilutum cum gut. xxv. vel xxx. sp. sequent; ℞. *Sal volat. oleos.* ℥iij. *sp. lavend.* ℥j. m. In hoc affectu nullum remedium efficacius datur quàm *radix hellebori* vel ejus *extractum*. Constat ex solo usu *elect. chalybeat.* seq. (℞. *Cort. Peruvian. pulveris.* ℥ß. *coral. rub. ocul. cancr. præp. ana* ℥iij. *ferr. rubiginos.* ℥iiß. *sal. absinth.* ℈ij. *cum q. s. syr. absynth. f. electuarium*) Fœminas quamplurimas Hystericas curatas esse. In *altera crasi*, ubi sanguis est nimis laxus & ebulliens, indicantur remedia calorem *temperantia*; *venæsectio*, *emulsiones*, *cortex Peruvianus*, *aq. Tunbrigenses*, *Bathonienses*, *jusculum cancrorum fluviatilium*, &c. Accuratam sanè horum affectuum historiam symptomatum ætiologiam nobis dedit laudatus auctor in tractatu suo eleganti *de hysteria*, idiomate vernaculo conscripto.

Ettmulleri sententia.

Mali Hypochondriaci symptomata præcipua. *Art.* 406. Malum Hypochondriacum est affectus ex multis symptomatibus diversimodè complicatus, a cruditate acida plus minùs viscida in primis viis natus; cujus eminentior gradus vocari solet *scorbutus*. Inter signa primaria sequentia

tia sunt eminentiora, viz. cùm adsunt pathemata stomachi non ritè digerentis cum symptomatibus circa abdomen, cum torminibus & flatibus intestinorum, alvi obstructione, corporis perturbatione, &c. Sed non omnia in omnibus; ordinario motiones, & plus minùs dolores, murmurationes, distentiones, & aliæ abdominis affectiones, cum præcordiorum angustia, & respirationis difficultate, flatibus & scotomatibus, vel vertiginosa affectione rationem formalem constituunt. Est affectus quidem complicatissimus; tres ferè gradus paroxysmi statuuntur, viz. primò dum *respiratio est libera*. 2°. Quando *hæc impedita*, *& pulsus* ferè cessat. 3°. Quando etiam *convulsiones* superveniunt.

Art. 407. Emplastrum e *galbano* cum aliquot granis *zibethi*, umbilico apponi debet; *zibethum* enim umbilico illitum suffocationes Hystericas insigniter alleviat, modo non nares nimium feriat. *Enemata* conducunt ex *carminantibus cum ol. succini & salibus volatilibus*, item ex *urina sani*; ut & *clysmata terebynthinata*. Misturæ ex *salibus volat.* cum *castor. & opiatis* optimè paroxysmum sedant; conducunt etiam *trochisci de myrrh. stercus equinum maris* est remedium nulli cedens, *succus ejus cum vino*, vel *decoctum* propinatum expectando sudorem est incomparabile in vel extra paroxysmum; *fuligo furni splendens* est medicamentum pro pauperibus, item *flores sulph. cum N. M. & theriaca* in vino solut. cum additione *castor*. In graviori malo exhibere soleo potionem seq. deterrimi quidem saporis, sed præsentanei effectus; ℞ *Aq. menthæ flor. sambuc. matricar. ana* ℥j. *essent. castor.* ʒ ß *ad* ℥iij. *sal. volat. C. C. gr.* xij. *succin. gr.* viij. *laudan. hyster.* ℈ß. *syr. e cort. aurant.* ℥ß. *m.* capiatur expectando sudorem. In specie *sclaræa* (horminum hortense) vel ejus decoctum est experimen- Curatio.

mentum singulare paucis notum in suffocatione uterina.

Lovveri sententia.

Boulimia. *Art.* 408. Melancholia Hypochondriaca affecti humore salino in ventriculo deposito magna *boulimia* sæpissime tentantur, & quamdiu appetitus iste durat, ab omni dolore corporis immunes sunt, humore verò isto acri & ferino, metastasi quasi facta, in alias corporis partes deposito, cruciatus & spasmi ciuntur, interea etiam ut ventriculi appetitus omnis & digestio propter defectum ejus penitus flaccescat, quod Hypochondriacis ferè omnibus solenne est, atque malæ sanguinis diathesi, potiùs quàm lienis vitio, proximè imputari debet. De corde p. (147.)

Farrago sententiarum.

Prudentia opus est in medico. *Art.* 409. Morbi longi, teste *Platone in Timæo*, blandissimè tractari expetunt, non vehementioribus irritari. " Mens ipsa ægroti frequentissimè adeò insigniter afficitur in hoc morbo, „ ut sæpius cogatur medicus aliquid admittere, „ quod jubent *consuetudo*, *opinio vulgi*, *superstitio præjudiciaria*, quod tamen sana ratio e contra vetat. "

Diagnosticon singulare. *Art.* 410. Mulieres hystericæ sensum quendam *frigoris in vertice capitis* pati solent, estque hoc præcipuum hysteriæ diagnosticon. *Baglivius*.

Bezoarticum Joviale. *Art.* 411. *Bezoarticum Joviale* est præstantissimum remedium & infallibile in affectibus hystericis, ut pluries mirati sumus. *Idem*.

Emeticorum efficacia. *Art.* 412. In affectionibus hypochondriacis *vomitus* est ante omnia provocandus; sic enim fomes subtrahitur morbo, & reverà est basis curæ,

ræ. *Pitcarn. in MS.* In hoc consentientem habemus doctissimum D. *Vvoodvvard*, mihi amicissimum.

Art. 413. Remedia sequentia quamplurimis indicationibus satisfaciunt, si quis cognoverit uti. *Aurum Mosaicum, cerevisia hysteric. Fulleri. Chalybs sine accid. Batean. Decoctum nigrum* (Art. 48.) *elect. hysteric. elect. Peruv. epileptic. & enem. hysteric. Fulleri. Ens Vener. flor. sal. armoniac. martiat.* Infusum amarum sequens ♃. *cort. Peruv. crassè pulv.* ℥ij. *tart. alb.* ʒij. *Rad. serpent. virgin.* ʒiss. *infund. frigidè in vin. rub.* ℔ij. *coletur usus tempore. Infus. chalybeat. amar.* (Art. 48.) *Mistura ecphractica, julap. camphorat. mistura hysteric. spirituos. & pil. hysteric. Fulleri. Pulvis ad guttetam, pulv. hysteric. Bat. sal. Jovis, tinctur. epileptic. Fuller. sp. C. C. succinat. tartarum vitriolatum, vitriolum Martis &c.* Remedia varia.

MEMORIA LÆSA.

Art. 414. Inter omnes animæ humanæ facultates ne una quidem tanta difficultate & molestia philosophorum animos exercuit ac *Memoriæ ætiologia*. Non pauci sunt, qui opinantur istam facultatem construi ex repositorio variarum idearum, sensibus oblata occasione primitus collectarum & cerebro cum signaturis quibusdam ordinatè depositarum, unde ad usus futuros tanquam ex promptuario ad libitum evocantur: sed duæ admodum graves obtrudunt difficultates, nimirum, in tanta rerum accumulatione quomodo fieri potest, ut aliæ aliis minus obliterentur & confundantur; & quo artificio mens ipsa ex adeo grandi idearum multitudine illas præcisè expergefacere & compellare potest cæteris silentibus, quas singularis usque usus pro varia rerum exigentia exquisitè postulat. Exclamandum sit necesse est *Plasmatio no-* Memoriæ ætiologia.

stra

ſtra mira eſt, & mirabile opificium corporis noſtri! Prodigioſæ fuerunt in omni ævo quorundam hominum *memoriæ, v. g. Senecæ. Portii Latronis, Cyri Regis; noſtratium quoque Reynoldi Epiſcopi, Vvalliſii &c.*

Sennerti ſententia.

Memoria læſa. *Art.* 415. Memoriæ læſæ exempla notabilia apud authores paſſim occurrunt. *Chriſtophorus a Vega* refert *Franciſcanum quendam* ex acuta febre ita memoriam amiſiſſe, ut, etſi priùs peritus eſſet *theologus*, poſteà nec *literas* agnoſceret, & neque *nomina rerum*, quæ ſibi aſſiduè in uſu erant, memoria teneret.

Intemperies cerebri. *Art.* 416. Si intemperies cerebri ſit frigida & humida, ſomnus eſt longus & profundus; ſi humida tantùm, eſt longus ſed non profundus; ſi frigida tantùm, moderatè ſomnolenti ſunt; ſi frigida & ſicca, non ſunt ſomnolenti. Si abſque cauſa externa memoria ſubitò lædatur; imminentis *apoplexiæ, epilepſiæ*, aut *paralyſeos* eſt indicium, ſi homini alias ſalvo id accidat. Difficulter curatur, quæ a *malignis morbis, venenis*, aut *philtris* ortum habet.

Curatio. *Art.* 417. Anacardium tanquam ſpecificum decantatur, & revera interdum egregios edit effectus, ſed ejus uſus periculo haud vacat. (vid. locum, item *Raii hiſt. plant.*) Abſtinendum eſt a carne porcina, anatina, anſerina, & piſcibus, præſertim mollioribus, lacte, caſeo, leguminibus, braſſica, lactuca, papavere, fructibus horæis, & quæ vaporoſa ſunt, craſſæ ſubſtantiæ, & coctu difficilia; vinum moderatè ſumatur, aer ſit tenuis, cereviſia pura, corpus exerceatur moderatis laboribus, ſomnus non mox a cibis ineatur, vitetur diurnus, noctuque ſit moderatus; fugiat mœſtitiam & animi ſolicitudinem, & ad lætitiam diſpo-

disponatur, a venere abstineat. Hoc in casu in usum revocantur hæc & similia; *Rad. paeon. mar. zedoar. valerian. maj. flores tiliæ, lilior. conval. primul. veris, rad. calam. aromat. sem. sinap. sp. diambr. sine odoratis, sp lavendul. castor. ambra grisea, ol. cinnamomi*, &c.

Ettmulleri sententia.

Art. 418. Tantum saltem scimus, quantum memoria comprehendimus, & cum judicio ponderamus, & applicamus. Certum est cerebrum esse memoriæ subjectum radicale, quomodo autem fiat, nescio. Venus nimia memoriam debilitat, maximè in senibus. **Tantum scimus quantum memoria tenemus.**

Art. 419. *Cubebæ* N. iij. manè jejuno stomacho comestæ insigniter acuunt ingenium & memoriam; *ambra* est omnium optima medicina in firmandis viribus animalibus, & roboranda memoria, omnibusque mentis actionibus, adeò ut nihil æquè fulciat senes labascentes; elegantissima est tinctura cephalica ex granis *chermes & ambra cum spiritu lilior. conval.* &c. Sed notandum est quod ex crebriori usu, *ambra* plus nocet quàm prodest præmaturam *stupiditatem* inferens; prosunt *masticatoria, & capitis lotiones, thea, salvia, rosmarinus*, &c. **Curatio.**

Art. 420. " In praxi nostra tabellas sequentes, „ præmissis ritè universalibus, hoc affectu laboranti cum fructu maximo, multis abhinc annis „ exhibui; ♃. *Rad. cassummuniar. subtilissimè* „ *pulverisat.* ℥j. *spec. diambr. sine odoratis* ʒij. „ *sacchar. albiss. duplo pondere* f. tabellæ frequenter in die maximè vesperi & manè comedend. **Vires medicis cassummuniar.**

ANIMI MORBI.

Animi morbi.

Art. 421. Qui laborant animi pathemate corripi potissimùm solent morbis *ventriculi*, ut inter cæteros observare licèt in mœrentibus, qui conqueruntur primo de languore ventriculi, mox verò de *inappetentia*, oris amaritie, & siti circa horas matutinas, cruditatibus acidis & nidorosis, flatibus & tensionibus hypochondriorum, aliisque læsæ chyloseos malis.

Morbus durante passione vix curabilis.

Art. 322. Si quis morbus durante animi passione ægrum corripuerit, solet interdum tamdiu durare quamdiu ipsa animi passio, & potiùs in alienæ speciei morbum mutabitur, quàm ægrotantem liberum relinquet.

Quomodo tractandi sunt.

Art. 423. Morbi ab animi pathemate pendentes blandè ac leniter tractandi sunt, a nimia remediorum copia & vehementia quam maximè abstinendum.

Symptomata anomala ab animi passionibus.

Art. 424. Quomodo morbus aliquis remediis debitè præscriptis cedere nolit, insolitisque quibusdam modis, atque a sui natura valde remotis progreditur, suspicandum erit de *occultis animi passionibus*. Inter solatia ægrotorum animo laborantium magnam vim obtinet *musica* (inquit *Baglivius*.)

MANIA & MELANCHOLIA.

Mania & melancholia.

Art. 425. " Mania cum melancholia talem habet affinitatem, ut non rarò mania in melancholiam transeat, & initia melancholiæ frequenter maniacum quid habent, ut observavit *Dodonæus*; ideoque in eodem capite tractandi sunt hi duo affectus.

Cælii

Cœlii Aureliani sententia.

Art. 426. In melancholia adest animi anxietas atque difficultas, mœstitia cum silentio & odio conviventium; nunc vivendi, nunc moriendi cupido cum suspicionibus velut insidiarum sibi paratarum; item inanes fletus; atque murmura vacua, & rursus hilaritas magis post cibum cum inflatione præcordiorum, capitis gravedo, color luridus cum nigrore; aut sublividus; corporis tenuitas, virum debilitas, indigestio cum ructationibus odoris tetri; intestinorum tormina, vomitus humorum diversicolorum, & similium per podicem egestio. " Qui graviùs laborant, sese vel ,, pecudes esse vel testaceos, vel etiam vita de- ,, functos credunt; quare alii gallinacei cantum ,, voce imitantur; alii occurrentibus cedunt; ve- ,, riti ne (testacei cùm sint) diffringantur, alii ,, cibum pertinacissimè recusant, amissam esse vi- ,, tam rati. Melancholia descriptio accurata.

Riverii sententia.

Art. 427. Melancholia est delirium sine febre cum timore & mœstitia; & sic distinguitur a *mania*, quæ est cum furore & audacia. Ex varia melancholici humoris dispositione maxima deliriorum varietas emergit; unde alii putant se esse reges, vates, alii grana tritici, alii vitreos, ceram, alii se esse canes, feles, gallos, &c. existimant, indeque voces horum animalium imitantur, &c. Mania & melancholia quomodo distinguuntur.

Art. 428. Varia sunt deliria in variis ægrotantibus pro majori vel minori causæ vehementia: alii enim feroci iracundia rapiuntur, & obvios quosque invadunt; & proprias vestes dilacerant, sibique ipsis interdum violentas manus inferunt. Alii verò mitiores & pacatiores sunt, nullamque Varia sunt deliria pro varietate constitutionum.

 astan-

astantibus noxam inferunt, sed tantùm varios sermones & ridiculos proferunt; interdum canunt & rident, & symptomata patiuntur, quæ in melancholia & stultitia solent contingere. Melancholia errabunda *mense Februario* homines potissimùm infestat; ægri ne horam in uno loco manere possunt, sed continuò vagantur, quò vadant nescientes.

Lycanthropia. *Art.* 429. " Admirandam melancholiæ, vel „ maniæ speciem apud *Oribasium*, descriptam legimus, quam λυκανθρωπίαν vocat. Hujusmodi „ delirio affecti foras noctu vagantur, lupos quodammodo æmulantes, aspectu pallidi, luridi, „ os oculosque valde sicci, crura contusionum ac „ vulnerum plena; circa defunctorum monumenta ad instar *Dæmoniaci Evangelici*, plerumque versantur. Vide *Freind*, *Histor. Medic.* „ *p.* 18.

Difficilè curatur. *Art.* 430. Humor melancholicus *flagellum*, *crux* aut *opprobrium* medicorum appellatur, quoniam vim remediorum eludit, solvitur interdum melancholia per fluxum *hæmorrhoidum* vel per *scabiem*; aliosve morbos *cutaneos*. Remedia in affectus hypochondriaci curatione proposita hic locum habent; ℞. *Aq. nymph.* ℔j. *sal. prunel.* ℥j. *camphor.* ℈j. misce, & cum linteis complicatis admoveatur tepidè sincipiti in maniacis; utilissimum quoque est *epithema ex sacchar. Saturn. & aq. spermat. ranarum*.

Quibus remediis tentanda est.

Vvillisii sententia.

Melancholici cogitabundi. *Art.* 431. Melancholici in cogitando ferè continuò occupantur, & inter cogitandum res pauciores quàm antea solebant, animo comprehendunt, ita quidem ut sæpe dies & noctes idem objectum animo volutent, de rebus aliis, quæ interdum sunt longè majoris momenti, nihil soliciti; & etiam

iam objecta ferè omnia iis deformia & velut sub larva apparent.

Art. 432. Hæc tria fere omnibus maniacis accidunt, viz. 1°. eorum *phantasiæ*, sive *imaginationes* cogitationum impetuosarum æstu perpetuò occupantur, ita ut varia sibi obmurmurent, aut clamando & ejulando proferant. 2°. *Notiones* sive *conceptus*, aut incongrui sunt, aut sub specie falsa sive erronea repræsentantur. 3°. Illorum delirio *audacia* & *furor* adjunguntur, contrà ac in *melancholicis*. Quomodo se habeant maniaci.

Art. 433. Helleborus ab *Hippocrate* ita crebrò præscribitur, quoniam tunc temporis alia *cathartica* saltem in frequenti usu, vix innotuere; jam verò longè præstat *lenioribus* & *mitioribus* humores subducere. *Emetica* sequentia sunt maximè utilia; ♃. *Sulp. antimon. a gr. vij. ad x. crem. tart.* ℈ß. m. ♃. *Mercur. vitæ gr. vj. vel vij. tartar. vitriolat.* ℈ß. m. ♃. *Extract. hellebor. nigr. calomel. ana* ℈j. *f. pil. cathartic.* Curatio.

Ettmulleri sententia.

Art. 434. Affectus Melancholicus seu Melancholia differt a delirio Melancholico; prior est quando homo est nonnihil mœstus & morosus, facilè subinde irascitur, ipsi nihil arridet, cogitabundus est; ubi verò taliter affectis supervenit *phantasma* constituit *delirium Melancholicum*, in quò ægri sunt timidi, anxiosi, & quasi in angustiis constituti videntur, adeoque quæcunque vident vel audiunt, sibi pejora & periculosiora persuadent, & licet interdùm rident, & læti videntur, quando putant se esse divites, &c. nihilominus non est revera hilaritas, non verum gaudium, sed potiùs apparens, & cum risu *Sardonico* conjunctum, transitorium, & facilè succedit novus mœror, & præcordiorum anxietas, sine causa iterum rident, & parum aut nihil omninò dormiunt, sed cum terrore evigilant. Differentia melancholiæ a delirio melancholico.

 Art. 435.

Fundamentum melancholiæ. *Art.* 435. Mores animi sequuntur temperamentum corporis. Fundamentum Melancholiæ semper circa hypochondria consistet, utut remotior causa interna subinde aliunde oriatur, in quo puncto lien & uterus incusari solent.

Origo mali expiscanda est. *Art.* 436. In Melancholicis imprimis *acidum vitiosum* in primis viis abundat, hinc frequenter sunt voraces. Expiscanda est mali origo, an ex tristitia & animi affectibus, vel ex sanguine Melancholico, in priori casu *pulsus* est valde obscurus, inæqualis & perè deficiens & vermicularis.

Curatio melancholiæ: *Art.* 437. In *vomitoriis* consistit radix curæ Melancholiæ, & *antimonialia vomitoria* exhibenda sunt in larga dosi. Melancholici & Maniaci odio suum habent medicum, etiam curati licèt. Alvus servanda est lubrica cum *extracto hellebori & mercurio dulci*, quod est *alterativum* æquè *ac laxativum*, ut etiam est *lapis lazuli*; in usum revocanda sunt remedia *antiscorbutica*, *martiata*, *acidulæ*; *saccharum Saturni* specificum habetur; *tinctura coral. confect. alkerm. ambra*, *fumaria*, *anagallis*, *hypericum*, *crocus*, *camphora*, *vinum generosum*, &c. laudantur. Emplast.ex *tacamahac*. capiti raso applicetur. In delirio Melancholico *opium* nullum sortitur effectum; licet dupla aut tripla dosi propinetur, ægri *agrypni* manent, & ferociores ferè evadunt.

Maniæ definitio, &c. *Art.* 438. Mania sive insania est delirium sine febre cum insigni furore & audacia, exuta quasi omni ratione; ægri pertinacissimè vigilant, interdum per aliquot menses. Tres circumstantiæ sunt maximè notandæ, nempè, *furor insignis*, *robur stupendum*, & *frigoris tolerantia* planè mirabilis.

Curatio maniæ. *Art.* 439. Radix curationis consistit in validis *vomitoriis* sæpè repetitis, convenit etiam *venæsectio*, præ reliquis *radix hellebori albi* est *vomitorium* maximè proficuum, sequenti modo præparata tutò propinari potest; ♃. *rad. hellebor. alb.* ℥ 3ß.

℞ ℥ß. ad ℥j. coque in vino donec mollescat, tunc abjiciatur vinum istud, & radix in vinum aliud injiciatur, & ita per noctem relinquatur in loco calido sine coctione tamen, postea coletur expressione levi vel forti, prout magis vel minùs validum postuletur, vires sunt optimæ, nec unquam satis laudatæ; *nitrum crudum* & omnia *nitrata* summè conveniunt, remedia pro cura *melancholiæ* hìc quoque locum habent. Immersio subitanea in *aqua frigida* quandoque prodest.

Farrago sententiarum.

Art. 440. De horum affectuum *origine*, *incremento*, & *ætiologia* videatur *Boerhaave*. In sectis cadaveribus Mania demortuis (inquit D. *Shavv*) nihil alienum a sanorum corporibus invenitur, nisi forsan *induratio meningis cerebri exterioris*, quæ probabiliter ejusdem oscillationes liberas plurimum immutat, & interturbat, undè spirituum animalium distributio valde enormis ac perturbata evadit. Boerhaave.

Art. 441. Cùm melancholici plus justo lætentur, indicium est ac præludium instantis *maniæ*. Lætitia.

Art. 442. Succus *hederæ terrestris* intus sumptus ad ℥ij. vel iij. singulis diebus valdè commendatur ad hunc morbum vincendum, item linimentum ex *eodem succo* confectum pro capite raso inungendo curam promovere creditur. Specifica duo simplicia adeo deprædicata sunt *hypericon* (*Fuga Dæmonum* dictum) & *anagallis*. *Angelus Sala* pro arcano habuit tincturam *hyperici*, & aliquando cum careret tinctura, decoxit *summitates* ejusdem in vino Rhenano & cerevisia tenui: atque utiliter propinavit. Decoctum *anagallidis flore purpureo* (dos. ℥iv. ter in die) præmisso plus semel *vomitorio* tanquam specificum commendatur ab *Ettmullero*, *Hartmanno*, *Vvillisio*, *Sennerto*, *Quercetano*, &c. Remedia varia.

Alia: *Art.* 443. Sequens emeticum, quod fortissimum est, in hospitio mente captorum frequenter propinatur. ♃. *succ. fol. asari* ʒvj. *vel* ℥j. *aq. card. ben.* ℥ij. *oxymel. scillitic.* ℥ß. *m. f. potio.* Pharm. pauper.

Cerevisia melanagoga.

♃. Rad. hellebor. nigr. ℔ß. jalap. ℥vij. hermodact. ℔ß. coq. in cerevis. nov. cong. xxiv. ad cong. xviij. addendo sub finem coction. sen. alexandr. ℔ij. rad. rhabarb. ℥vj. tart. alb. ℥iv. sem. coriandr. ℥vj. rad. liquirit. limatur. chalyb. ana ℥iv. fol. cochlear. hortens. M. iv. colaturæ add. fermentum.

Cerevisia ad Melancholiam.

♃. Fol. marrhub. alb. M. iv. coq. in cerevis. nov. cong. vj. ad cong. iv. cola & in doliolo suspendatur saccul. seq. ♃. Rad. chin. nodos. pæon. mar. ana ℥ij. polypod. ℥i. lapath. acut. ℥iij. Raphan. sylv. ʒ. x. fol. ling. cervin. m. iij. summit. hyperic. p. vj. cort. fraxin. ℥iv. bacc. junip. sem. dauc. ana ℥j. rasur. stanni (in nodul.) ℥iv. ferri rubiginos. ℔j. includ. omnia in saccul. &c. *Pil. de lapide lazuli, flores salis armoniaci martiati*, &c. sunt remedia proficua. Nescio an vires camphoræ, Regiæ societati a D.re Keneir sesquianno abhinc communicatæ, ad hos contumacissimos affectus expugnandos ulterius tentatæ fuerint, necne. Dosis in his casibus est ad semidrachmam omni nocte, præmissis universalibus, & aliis remediis cephalicis & alterantibus non penitus neglectis. Philosoph. transact. N. 400.

DELI-

DELIRIUM RABIOSUM
five Hydrophobia.

Cœlii Aureliani sententia.

Art. 444. Ex morsu animalis rabidi homines in delirium rabiosum sive hydrophobiam incidunt, quidam celerius, quidam tardius, post annum vel eo ampliùs, sed frequentius, post dies quadraginta. Hydrophobia.

Art. 445. Signa præsagientia sunt anxietas quædam, iracundia, somnus suspensus & turbatus, stomachi gravedo, oscitatio, & extensio frequens membrorum, insueta querela de aere quamvis sereno, parva bibendi voluntas. Signum præsentis mali ad apicem provecti est omnium potulentorum timor & abhorrentia. Signa hydrophobiæ præsagientia & præsentia.

Meadii sententia.

Art. 446. Morsus canis rabidi hoc habet in se singulare & stupendum, quod interdum malum non priùs detegatur, quàm memoria illius causæ penitus obliterata sit; *vulnus* enim est *æquè medicabile* ad communes morsus sanorum animalium: Sed quandoque longe post dira symptomata exsurgunt, post duos vel sex menses, interdum post annum integrum vel diutiùs, vel frequentiùs post quadraginta dies sentiuntur vagi per universum corpus, maximè circa partem læsam; æger evadit anxius ac tristis, & ad iracundiam proclivis; pulsus intermittit cum tremore aliquali & tendinum ac nervorum spasmis; adest insignis calor internus, & sitis, & postremò aquæ timor & abhorrentia [quod *essentiam* morbi constituit] adeò ut ne quidem conspectum potulentorum sine maxima consternatione ferre possit, multò minùs unam guttulam deglutire Morbi progressus.

va-

valeat, atque hoc est signum *pathognomonicum* morbi consummati; quod tamen non accidit nisi sub ejus finem & ultimam *catastrophen*, nempè diebus duobus vel tribus ante obitum, cum morbus sit prorsus insanabilis.

Quid faciendum est in regens vulnerato. *Art.* 447. Sicut in aliis morsibus venenatis, ita speciatim hoc in casu *Galenus* prudenter admonuit vulnus amplificare per *incisionem circularem*, *cauterio* inurere, & ulcus *apertum* servare per dies 40. ad minimum; sin vero hæc methodus nimis dura & inhumana videatur, sufficere licet *cucurbitula* applicata virus extrahere, prægressa priùs profunda scarificatione. Sola applicatione *unguenti Ægytiaci* quam calidissimi recens vulneratum feliciter servatum novi.

Cura interna. *Art.* 448. Si quando remedia externa omnino omittantur, vel saltem haud rectè vel tempestivè adhibeantur, cura interna magna ex parte tentanda est; *alexipharmaca* sunt propinanda, inter quæ præ reliquis omnibus *cineres cancrorum fluviatilium* veteres medici uno ore magnopere extollunt; *Galenus* ait neminem periisse, cui hoc remedium propinavit; sumendi sunt cineres ad quantitatem coch. i. vel ij. singulis diebus ad dies quadraginta, vel soli vel potiùs cum pulv. rad. gentian. & thur. in vino.

Immersio in aquam marinam. *Art.* 449. Frequens immersio demorsi in *aquam salsam marinam* optimum & certissimum omnium prophylacticorum meritò perhibetur ad hydrophobiam præcavendam.

Ettmulleri sententia.

Delirium rabiosum. *Art.* 450. Delirium rabiosum a morsu rabidorum animalium, in specie canis, oritur, unde hydrophobia; demorsi planè rabiosi redduntur, & omninò in mores brutales transmutari videntur; nihil ferè humani apud se retinentes. Præter canes,

nes, etiam *feles*, *galligallinacei*, *equi*, *muli*, *lupi*, *boves* & similia animalia fiunt rabida, & morsus eorum sunt venenati, ut & hominis irati. Notandum est, quod etiam morsus levissimus, immò tantillus salivæ contactus in homine ab animali rabido receptus, suo tempore rabiem inferre possit, adeò penetrans & malignum est istud seminium. In decursu morbi, hydrophobia est symptoma semper conjunctum. Extant exempla quædam, licèt rariora, hydrophobiæ, nullo morsu animalis rabiosi prægresso, sed dubium est an in talibus præcesserit aliqualis infectio, nec ne: contagium etenim subinde ad biennium, imò ad plures annos absconditum latet, antequam in actum erumpit.

Art. 451. Signa rabiei incipientis in demorso sunt anxietas præcordiorum, iracundia sine causa, querelæ de molestia aeris ambientis, de corporis gravitate, & ineptitudine ad motum; æger melancholicus evadit, lucem fugit, a potu abstinet, in parte olim vulnerata morsicationem & titillationem, interdum dolorem sentit. Signa rabiei incipientis.

Art. 452. In morbo perfecto ægri sunt anxii, spumant circa os, oculos horridos habent, quidam latrant instar canum, collum, & fauces ringunt, liquida omnia abhorrent, insomnes permanent; in his extremis raro curantur, sed ut plurimùm moriuntur inter triduum vel quatriduum post inceptam hydrophobiam. Hydrophobici intra triduum vel quatriduum moriuntur.

Art. 453. Ex vulnere facto, quantocyùs fieri potest, *malignum virus* extrahendum est, ideoque sanatio non citò perficienda est, sed vulnus potius ampliandum. Internè conducunt *cardiaca & alexipharmaca*, *tinctura bezoardica*, *spiritus theriacalis camphoratus*, &c. sed omnia dupla dosi danda sunt, & diutissimè insistendum est his remediis; super locum morsum, allium, ruta, & sal contusa & mista apponenda sunt more cataplasmatis, Intentiones curativæ.

tis. Præ ceteris optima cura fit per improvisam in *aqua frigida* immersionem; convenit *purgatio* cum *helleboro* & *mercurio dulci*; *diuretica* prosunt; vis *cantharidum* est quasi specifica. Post scarificationem vulneris applicetur *cepa* sub cineribus assata vel sequens; ℞. *Cepam acrem* N°. 1. *alliorum capita*. N°. 5. *theriac.* ℥vj. *ferment.* ℥ß. f. cataplasma: sunt qui addunt, *herb. rut. sem. sinap. ol. scorpion.* &c. verum promptissimum remedium est *ustio* loci affecti cum *ferro candente*: hæc omnem malignitatem destruit: Si serò advocatus sit medicus, applicanda est *cucurbitula* cum multa flamma; conducit etiam *fonticulus* prope locum affectum excitatus.

Listeri sententia.

Dolor in loco demorso diu post vulnus sanatum signũ futuræ hydrophobiæ.

Art. 454. Præter signa ab aliis commemorata futuræ hydrophobiæ unum se [*Salium*], quod præcipuum & infallibile appellat, animadvertisse ait omnibus ignotum, viz. *dolor quidam in loco commorso*, licèt ulcus antea per dies & menses integrè fuerit sanatum, accedens, qui intensus esse non consuevit, nisi morsus partem nervosam petierit: hic dolor a loco jam commorso incipiens leviterque patientem affligens, per partem post partem spatio 3. aut 4. dierum plus minus ascendit ad cerebrum, ubi quasi *vertiginem* causat, & *confusionem*, indeque statim homo in *rabiem* deducitur.

Omnes hydrophobici moriuntur.

Art. 455. Huic prognostico (nempe *neminem aquæ metu oppressum servatum esse*) consentiunt ferè omnes antiqui.

Virus in saliva maximè consistit.

Art. 456. Ex nostra observatione ipsam *salivam* præcipuè vitiari atque in ea unicum esse virus, experimentis credo: etenim hæc ferè vulnera inficere solet, & etiam sine vulnere communicari potest malum. " Huic conjecturæ adstipulatur

„ latur historia duorum hominum hoc malo af„ fectorum *solo salivæ tactu* sine recepto vulne„ re, itemque duorum puerorum in *Hibernia so„ la tractatione vulneris* in capite canis ab alte„ ro rabioso demorsi pariter infectorum; historiæ „ prostant Actis philosophicis. Plures canibus ra„ biosis demorsi curæ meæ commissi fuerunt, sed „ ne unum quidem *Hydrophobia* laborantem mi„ hi unquam contigit videre; suppeditamur exem„ plis in Gallic. Hist. Acad. Scient. quorundam cu„ ratorum, etiam ubi aquarum pavores aderant, „ maximè *phlebotomiis* usque ad deliquia itera„ tis vicibus celebratis; *immersionibus in aquas „ salsas* tantùm non mortem inferentibus, & *per„ fusionibus* earundem usque ad extremas vitæ „ oras provectis. " Quidam medicus hydrophobici cujusdam oculis mappam crassam superinjecit, manibusque ligatis, potionem bibere invitum aliquoties cogebat; at prorsus sinistro eventu; nam statim vehementer convulsus obiit. „ Qui plura velit adeat authorem Listerum, qui „ elegantissimum tractatum de hoc affectu con„ scripsit. Admiranda profectò est historia *Jaco„ bi Corton* apud illum ab omnibus lectu dignis„ sima.

Lovvthorp. Philos. Tansact.
Vol. III. pag. 283.

Art. 456. ℞. *Rad. serpent. virgin. flor. hyperic. ana p. æ. f. pulv. dos.* ℨß. *vel* ℈ij. *in julap. cephalic.* ℞. *Fol. rut.* ℥vj. *theriac. Ven. allii, rament. Jovis ana* ℥iv. infund. in vin. Canariens. vel alb. digere in balneo per horas 4. coletur cum expressione forti, dosis ℥ij. vel iij. singulis auroris ad dies novem, maneatque æger jejunus per tres horas: *magna residuum* parti vulneratæ circumligetur & singulis diebus renovetur. Remedii singulare.

tur. Remedium hoc me nunquam fefellit. *Mayerne*.

Remediũ topicum. *Art.* 457. Loco vulnerato quamplurimùm applicetur *anus galli veteris* plumis prius divulsis; & si canis rabiosus esset, gallus statim intumescet, & mox morietur, & demorsus sanabitur; si vulnus sit exiguum, ampliari debet.

Alia methodus. *Art.* 458. Aliter; homo morsus *in mare* quamprimùm novies immergatur, & locus vulneratus cum lixivio *e cineribus quercinis & urina* eluatur; & applicetur cataplasma ex *theriaca Londinensi*, *alliaria*, *ruta*, *& sale*.

Electuarium. *Art.* 459. ℞. *Fol. rut. sicc. scord. ana* ℨij. *rad. serpent. virgin.* ℨiß. *flor. hyperici* ℨij. *theriac. Lond.* ℥j. *syr. e cort. limon. q. s. m. f. elect. pro dos.* ix. una singulis auroris sumenda.

Lichen cinereus. *Art.* 460. *Lichen cinereus terrestris* [Raii p. 117.] cum æquali quantitate *piperis* est remedium infallibile ad rabiem præcavendam in homine ac jumento.

Decoctum ad morsum canis rabidi. *Art.* 461. " Aliquandò expertum vidimus *decoctum ad morsum canis rabidi pharm. Bat.* cum " felici successu. Postremò quoniam hoc malum " a morsu animalis (& ut plurimùm canis) ra- " biosi omninò pendet; operæ pretium esse vide- " tur, ut accuratè animadvertamus, quænam sint " signa *diagnostica* canis verè rabidi, ut futurum " morbum, si fieri possit, præcaveamus. " Sequentia itaque habemus apud *Lommium*; canis rabiosus esurit, sitit, nihil tamen cibi vel potionis sumit, oculos flammeos trucesque habet, auriculas demittit, linguam exerit, multum ore spumat, umbræ suæ oblatrat, sæpe sine omni latratu tristis atque anxius discurrit, crebrò tanquam cursu fatigatus spirat; caudam gestat intortam, nullo discrimine in quosque obvios animantes impetu ac morsu fertur, præcipiti atque incerto oberrans cursu. Integri canes & conspectum & latratum ejus, qui furit, exhorrescunt, ac fugiunt. " Pri-

Signa diagnostica canis rabiosi.

" mum

„ mum symptoma rabiei in canibus est *insitatus*
„ *tremor seu trepidatio*.

TARANTISMUS.

Art. 462. Tarantismus est rabies eorum, qui a *tarantulis* sunt morsi. *In Apulia Italiæ regione* frequenter occurrit; apud nos nusquam invenitur. Spiritus animales primario afficiuntur. Cura per *musicam* peragitur. *Clarissimus Baglivius* de hoc affectu tractatum emisit: & de eodem etiam scripsit *celeberrimus noster D. Mead*; quibus remittendus est lector eruditus. Vid. etiam *Hist. de l'Acad.* Vol. VI. p. 20. Tarantismus.

INCUBUS SIVE EPHIALTES.

Vvillisii sententia.

Art. 463. Incubi paroxysmus ferè tantùm inter dormiendum ingruit, & plerumque post stomachum cibis dyspeptis aggravatum, & decubitum in lecto supinum excitari solet; eo laborantes potissimùm in pectore & circa præcordia noxam sentire videntur, nam respiratione plurimùm impedita, se a pondere, thoraci graviter incumbente, opprimi putant quod pondus nunc hac nunc illa *spectri* aut *larvæ* specie ipsorum imaginationes illudit, nec excutere possunt, nec corpus dimovere; verùm post diutinam, ac interdum ferè ad vitæ deliquium, in præcordiis luctam tandem evigilant, & moles imaginaria evanescit; superstite verò ut plurimùm cordis tremore, & non raro diaphragmatis vibratione celerrima & violenta. Hic affectus raro ex se periculosus est. Incubus.

Art. 464. Præmissis universalibus *cephalicis* & *antispasmodicis* curatur. Curatio.

Etmul-

Ettmulleri sententia.

Quomodo præcaveatur. *Art.* 465. Rarò hoc malo afficiuntur, qui laudabili utuntur diæta, aut qui *sobriam* amant *cænam*; si dormiatur in latere, elevato capite, præcavetur incubus. Ab Arabibus appellatur *epilepsia nocturna*, quia incubus habitualis & diuturnus in *epilepsiam* tantum degenerare solet, & est ejusdem prodromus in junioribus, uti in senibus *apoplexiæ*.

Curatio. *Art.* 466. Incubus habitualis curandus est, præmissis præmittendis, *antiepilepticis*, *martialibus*, &c. cum sobrietate conjuncta. *Lapis lazuli* laudatur.

Inter legendum.

Elegans morbi descriptio. *Art.* 467. *Antonius Menjoitius* hunc affectum eleganter describit; quòd sit nocturna spirandi difficultas absurda superinjectæ molis opinione somniantem eludens. Pueros frequenter exercet; quia voraces plus comedunt, quàm digerunt. Quandoque lethalis est. Cum vehementior impresserit præfocatio, quosdam interfici testatur *Aurelianus*; additque ex *Silimacho contagiosum* quoddam *&* *epidemicum Incubum Romæ* grassantem multos pestis instar jugulasse.

CAPUT IV.

Sive Fasciculus Morborum quartus.

AFFECTUS CATARRHALES.

Art. 468. Affectus Catarrhales, nimirum, Catarrhus, branchus, seu raucedo, & coryza, a se invicem juxta distichon antiquum distinguuntur. Affectus Catarrhales.

Si fluit ad pectus dicatur rheuma Catarrhus. Differentia.
Ad fauces Branchus, ad nares esto Coryza.

CATARRHUS,

Ettmulleri sententia.

Art. 469. Catarrhus propriè dictus est præternaturalis a sero plus minùs vitiato in quacunque parte facta alteratio seu functionum læsio. In genere frequentiùs præcedunt Catarrhos capitis gravitas, sensuum & actionum torpor, artuum lassitudo; supervenit successivè refrigeratio quædam in superficie corporis, horripilatio dorsi levis, in Catarrho graviori febricula lenta. Intensiora sunt omnia symptomata in *calido Catarrho*, adest ardor, dolor, corporis quasi phlogosis, materia excreta est tenuis & corrosiva; remissiora verò sunt omnia in *Catarrho frigido*, ubi lympha est mitis, & excernuntur mucosa viscida & crassa. Catarrhus

Art. 470. Conveniunt *diuretica*, & imprimis *sudorifera ex salibus volatilibus, decoct. e lignis*, speciatim *sassafr. & junip. rosmarinus, succinum, serpillum*, &c. In *Catarrhis calidis*, ubi lympha est tenuis acris aut salsa, prosunt *opiata* cum *aromaticis* & *volatilibus*. In Catarrhis diuturnis con- Curatio.

veniunt *veficatoria* & *fonticuli*. In affectibus catarrhalibus vix habetur par remedium *fumo tabaci*; omnibus enim satisfacit scopis. " In fre-
" quenti usu sunt *decoct. catechu & suffitus ad Ca-*
" *tarrhum* Fulleri.

Ventus Borealis. *Art.* 471. " Ventum Borealem producendis Ca-
" tarrhis aptissimum esse, præter *Hippocratis* te-
" stimonium, experientia communis suffragatur.
" *Vuillis.* "

R A U C E D O.

Ettmulleri sententia.

Raucedinis sedes & causa. *Art.* 472. Raucedo seu raucitas est vocis diminutio; pars affecta est aspera arteria ejusque larynx; larynx enim primariò format vocem; causa proxima est nimia effusio lymphæ tenuis. Est affectus *catarrhalis* à lympha acriori, salsiori, aut acidiori.

Curatio. *Art.* 473. In Raucedine contumacissima *sperm. ceti* est expertum remedium, item decoctum *raparum*, *rob. passularum*. In Raucedine inveterata, ubi mucus viscidus aut lympha crassa peccat, *incidentia* & *expectorantia* conveniunt, & præ cæteris *syrupus de erysimo*, & *oxymel scilliticum*, & *balf. sulph. venæsectio* vitanda, nam morbum diuturnum reddit.

Vermes. *Art.* 474. " Interdum *vermes in intestinis* (683.)
" sunt causæ *aphoniæ* vel Raucedinis, ut in praxi
Remedia varia. " vidimus. " *Extractum pectorale. loboch. ad*
" *raucedinem. Loboch. vitellinum. Lac ebutyra-*
" *tum*, &c.

CORY-

C O R Y Z A.

Ettmulleri sententia.

Art. 475. Coryza, sive narium catarrhus, est quando copiosa lympha tenuis & acris in principio per nares defluit, & postea materia crassa, tenax, variè colorata cum dolore capitis gravativo, ab aere inclementiore ut plurimùm ducens originem, rarissimè a causa interna. Frequentissimè recurrens periculum est, nè *ozænam* vel *polypum* producat. Coryzæ descriptio & causæ.

Art. 476. Coryzam inchoantem curant *naribus applicanda*, in ore *masticanda*, *suffitus*, *odoramenta*, *illinitio narium cum ol. anisi* ante excoriationem, item *oleum succin.* vertici illitum, *ol. garyophyl.* cum bombyce naribus intrusum; *balsam. apoplecticum*, &c. quandoque in usum veniunt. Ad Coryzam præcavendam suffitus ex *fumo succini*, *mastich. oliban. gum. animi*, &c. multùm juvant, sed hæc in principio; si morbus ulterius progrediatur; conducunt *sternutatoria* cum *ol. chym. cinnamom.* vel *garyoph.* vel *ol. majoranæ*. Curatio.

Art. 477. Decoct. *catechu compositum* [in catarrho tenui præ aliis ferè omnibus] *decoct. rosar. lohoch. japonicum*, *lohoch. vitellinum*, *suffitus ad catarrhum* [fumus, pallio similive tegumento capite priùs tecto, naribus attrahatur,] *tabellæ domesticæ*, &c. sunt remedia in Coryza usitata. Remedia varia.

A F F E C T U S C A T A R R H A L E S in genere.

Art. 478. " Cum fluxiones sunt pertinaces, aliis „ auxiliis haud cedentes, ad *diætam sudorificam*, „ tanquam ad summum præsidium & raro fallax „ accedendum est, eandemque 15. 20. vel 40. die- Diæta sudorifica.

„ rum spatio imperandam, vivendo toto hoc tem„ pore pane biscocto, amygdalis torrefactis, & car„ nibus assatis cum decocto guaiaci in frigidis & pi„ tuitosis, rusticèque viventibus; Sarsaparillæ & „ Chinæ in mollioribus & delicatulis. *Chesneau*.

CATARRHUS SUFFOCATIVUS.

Ettmulleri sententia.

Catarrhus suffocativus.

Art. 479. Catarrhus suffocativus est affectus laryngis, in quo hæc & caput asperæ arteriæ, in specie epiglottis, afficiuntur primariò ab irritatione ibidem excitata arcturam & quasi stricturam efficiente; certum est sedem mali esse in isto loco; respirationem subitò difficillimam reddit, & suffocationem minatur; incipit cum raucedine subitanea, deinde irritatur larynx, stringitur epiglottis, undè metus suffocationis; est quasi complicatio *tussis ferinæ & raucedinis* gravioris: oritur a lymphæ acore vel salsedine.

Curatio.

Art. 480. Catarrhus suffocativus est morbus, si„ quis alius, plerumque revera peracutissimus ho„ minem ferè dicto citiùs jugulans; propterea omni „ arte properanda est cura, festinanter instituendo „ multiplicem humorum divaricationem, per ve„ næsectionem, cucurbitulas cum scarificatione, „ enematum acrium injectionem, vesicantium ap„ plicationem, artuum fortem deligationem, *quam* „ *magni facio*, & sequens cataplasma plantis pe„ dum apponendum suaderem; ℞. *Herb. ranuncu-* „ *li flammei minoris contus. p.* iij. *fimi columbin. p.* „ j. *pulv. euphorb. p.* ß. *sapon. nigr. q. s. acet. parùm* „ *contundantur*, *&c.* Author noster *Ettmullerus* „ *vomitoria & opiata* proponit, sed in paroxysmi „ articulo ambo suspecta habeo. Usui interno con„ ducunt medicamenta *volatilia & nervina dicta*, „ *item oleosa & mucilaginosa*, *privatim albumen*

„ ovo-

„ *ovorum cum syrup. de althaea conquassatum &*
„ *cum tantilla aq. nephrit. dilutum*. Extra paro-
„ xysmum *remediis antiasthmaticis, & ad catar-*
„ *rhum propriè dictum usitatis recidivatio praeca-*
„ *venda est*.

Art. 481. " Medicus quidam juvenis; athleti- Historia.
„ cus, oppido vicino degens, praeeunte per bien-
„ nium raucedine, in hunc morbum subitò lapsus
„ intra spatium 24. horarum mortuus est. Ipse &
„ adstantes *angina* laborasse existimabant, etiamsi
„ nullus tumor gutturis aderat, intus aut extror-
„ sum, deglutitio neutiquam impedita, &c. Ho-
„ ra extrema implorabat meum auxilium, mor-
„ bum fuisse *catarrhum suffocativum* admonui; sta-
„ tim ac locutus fueram, aegrotus ipse, qui adhuc
„ mente constabat, agnovit morbum. Cucurbitu-
„ las illicò affigendas imperavi; sed priusquam chi-
„ rurgus officium inchoare poterat intra horae qua-
„ drantem animam efflavit. Quatuor alios hoc
„ morbo exitiali tentatos novi, quorum duos tan-
„ tum servatos vidi.

Art. 482. Est etiam alia species catarrhi suffoca- Alia species.
tivi, ubi sanguis in pulmonibus stagnat, & mo-
riuntur aegri ex syncope (est forsan *polypus cordis*
vel in vasis sanguineis majoribus) ejicitur spuma ex
ore; Catarrhus hic suffocativus cognoscitur ex do-
lore pectoris gravativo, difficultate respirationis,
& suffocationis metu, voce ferè intercepta, anxie-
tate aegri, interdum tussi, non semper; screatu non
multum emittitur; appellatur etiam *syncope car-
diaca*. (575.)

Art. 483. Convenit *venaesectio* quàm ocissimè; Curatio.
sperm. cet. a ℨß. ad ℨj. in appropriato vehiculo insi-
gne levamen adfert, *sal. succini*, *antimon. diapho-
ret.* & alia *sudorifera*; item *gum. ammoniac. crocus*
est summarum virium in hoc casu.

TUSSIS.

Ettmulleri ſententia.

Tuſſis. Diſtinguendum eſt an ſit a pectore vel ventriculo. &c.

Art. 484. Probè diſtinguendum eſt, an tuſſis humida ſit ex *pectore*, an ex *ſtomacho*, an a *nervis*. Percunctandum eſt, ubi ægri percipiunt tuſſiendi ſtimulum; an in larynge ſeu aſpera arteria, vel pectore, vel inferiùs circa ſcrobiculum cordis; nam poſterior locus *tuſſim ſtomachalem*, priores *pectoralem* innuunt; jubeatur æger profundiùs reſpirare; ſic enim tuſſire incipiet, ſi vitium ſit in pulmonibus; ſecus ſi in ſtomacho. Sonus in tuſſiendo ex profundo quaſi raucus pulmones affectos indicat, ſuperficialis aſperam arteriam.

Tuſſis ſtomachalis.

Art. 485. Nullus practicorum aliquid habet de *Tuſſi ſtomachali* præter *Lindanum*; mihi (inquit) eſt compertum pluribus obſervationibus plerumque Tuſſim eſſe ex ventriculo: ubi autem materia latitet, & undè procedat, ex ſono dicere poſſum, qui variatur pro materiæ & loci conditionibus; ſi materia ſit tenuis, & in ventriculo deliteſcit, furibunda Tuſſis eſt, in qua vix aliquid egeritur, licèt cum ſummo conatu tuſſiant [omnis Tuſſis in principio *ſicca* progreſſu temporis evadit *humida*.]

Curatio.

Art. 486. Ad expectorationem promovendam convenit ſuccus *raphan.* recens expreſſus cum *pauco ſacchar.* temperatus; Tuſſis humida ſtomachalis cum *vomitoriis* & *ſtomachicis* curatur; ſanctè teſtor, quod ex uſu *vomitoriorum* nè minimum noxæ obſervaverim; *purgantia* non conducunt, *mercurius dulcis* verò primum obtinet. *Elixir proprietatis* & *balſ. Peruv.* laudantur. Tuſſis ſicca, nocturna, pectoralis, catarrhalis dicta, ex lymphæ vitio, & exinde irritatione, optimè curatur per *volatilia ſudorifera* & *opiata*, etiamſi febris

febris conjuncta fuerit. *Flores benzoes*, *sperma ceti*, decoctum *raparum*, succus *glycyrrhiz.* &c. laudantur. In Tussi sicca chronica *phthisin* minitante, ubi peccat lympha, egregium est decoctum *e lignis cum passulis*, &c. Decoctum *raparum* in omni Tussi sicca, vel catarrhali, vel pectorali, vel stomachali est nobile remedium, quod aliis irritis vidi optimum.

Sydenhami sententia.

Art. 487. Tusses aliquando sunt *epidemicæ* nemini ferè parcentes: Hæ pendent plerumque a febre aliqua constitutionis prægressæ, tanquam a morbo primario; ideoque quando cum febre implicentur, respiciendum est ad istius morbi genium; cùm verò tusses sine febre contingant, curandæ sunt sola a *carnibus* abstinentia, moderato *exercitio*, & *ptisana pectorali refrigerante*: quandoque verò tusses *epidemicæ* ad tussim puerorum *convulsivam* quàm proximè accedere videntur, & tunc eandem ferè postulant medelam, viz. *venæsectionem & catharsin*. Tussis epidemica.

Art. 488. Tussis recens [*phthisi* nondum confirmata] sola abstinentia a *vino & carnibus*, & usu *lohoch. ex ol. amygd. dulc.* &c. & *tab. domestic. seq.* ordinariò subigitur; ♃. *Sacchar. cand.* ℔iß. *coq. in q. s. aq. font. usque dum adhærescat extremis digitorum, tum add. pulv. glycyrrhiz. enul. campan. sem. anis. angel. ana* ℥ß. *pulv. irid. florent. sulph. ana* ʒij. *ol. anis. chym.* ℈ij. *f. s. a. tabellæ.* Sin verò, his tentatis, superstes maneat (præcipuè si febrem comitem habeat, vel a *peripneumonia* vel *pleuritide* originem ducat) ineptum fuerit *pectoralibus* fidere; sed *venæsectione* & *catharsi* debellanda est; si autem denique huic methodo non cesserit, tum capiat æger *balsam. Peruv. gut.* x. *in coch.* j. *syr. heder. terrest.* ter in die Curatio.

superbibendo ℥iij. *decoct. amar. sine purgantibus*; sed in tussi diuturna vel phthisi omnibus aliis præsidiis *equitatio* (492.) palmam facilè præripit.

Farrago sententiarum.

Terra catechu, & alia remedia.

Art. 489. Si Tussis a catarrho oriatur, curatur ut *catarrhus*; ℞. *Terr. catechu.* ℈iv. *sacchar. penid. in aq. rof. solut.* (℥vj *mucilag. gum. tragacanth. q. s. f. trochisc.* si sub linguam teneantur, tussim curant, [inquit *Bonetus*] viscidam & tenacem pituitam benè solvunt, eamque commodè expectorari reddunt, quare in his affectibus pulmoniacis mihi in frequenti est usu, semperque meo desiderio respondet hoc remedium.

Remedia nonnulla alia melioris notæ sunt, quæ sequuntur, viz.

Syrupus ex allio sequens;

℞. *Rad. enul. campan. incis.* ℥iv. *zinzib.* ℥vj. *rad. liquirit.* ℥vj. *coq. in aq. font.* ℔vj. *ad* ℔iv. *sub finem add. lobul. allii tenuiter incis.* ℥iv. *sem. anis. contus.* ℥ß. *colatur. add. sacchar. q. s. ut f. s. a syr.* Pharm. paup.

Trochisci balsamic.

℞. *Balsam. Tolutan.* ℥ß. *pulv. rad. irid. enul. campan. ana* ℥ij. *gum. Arab. trag. ana* ℥j. *flor. benzoin.* ℈ij. *sacchar. rand.* ℔ß. *omnibus in pulv. subtil. redactis cum q. s. mucilag. gum. tragacanth. f. s. a. trochisci.*

Item. *Balsam. sulphuris anisat.* & *extractum pectorale*, *Lohoch. rub.* & *Lohoch. myrrhisat. præcipuè* Fulleri *in recenti Tussi conveniunt.*

Admonitio.

Art. 490. Discant ægroti Tussi laborantes, tempore

pore idoneo, & cum morbus altas nondum egit radices, validisque adhuc viribus, remedia adhibere.

Principiis obsta, serò medicina paratur,
Cùm mala per longas invaluere moras.

PHTHISIS PULMONARIS.

Sydenhami sententia.

Art. 491. Phthisis pulmonaris a frigore hyemali plerumque ortum ducit, & gradatim crescit, viz. ab humore in pulmones delapso, unde *catarrhi* ritu eos ita jugiter irritat, ut *tussis* inde excitetur tantùm non continua; & progressu temporis symptomata reliqua succedunt, & morbus frequenter evadit incurabilis. Phthisis Pulmonaris.

Art. 492. Tentandum est tamen defluxionem in pulmones minuere *venæsectione* & *catharsi* leni, tum *pectoralibus* ad varios morbi status accommodatis, scilicet *incrassantibus*, vel *attenuantibus*, & febrem *hecticam temperantibus* cum *emulsionibus*, *lacte asinino*, &c. & postremò *ulcus sanantibus* cum *balsamicis*, *opobals. dos.* gr. xx. sed hoc non est sumendum nisi prægressis *evacuationibus* debitis: sed palmarium hujusce morbi præsidium est, ut æger quotidie *equo* vehatur; & qui se huic corporis exercitio sanandum tradit, nullis jam diætæ legibus adstrictus, nullo cibi potusve genere privandus est; cùm in hoc uno omnis rei cardo vertatur: hoc solummodò observando, ut si æger juvenilem ætatem prætergressus fuerit, plus temporis huic exercitio impendere debet, quàm si puer aut juvenis esset, & sanè haud multò certiùs *cortex Peruvianus* febri intermittenti, quàm in hac ætate *equitatio* phthisi medetur. Quibusdam eorum, qui ex hac methodo convaluere, *tu-* Curatio. Equitationis beneficium. Tumor in collo.

mor

mor in collo exortus est non multùm a *scrophulis* abludens.

Prognosis. *Art.* 493. In Phthisi materia purulenta per tussim excreta in ignem conjecta tetrum spirat odorem, & immissa in vas aqua repletum fundum petit. Sudores nocturni, genæ livescentes, faciei pallor, nares exacutæ, temporum collapsus, unguium incurvatio, capillorum defluxio, & alvi profluvium colliquativum, mortem statim subsecuturam denuntiant. Inter chronicos Phthisis *duos ferè trientes* jugulat. "Nasus acutus, oculi cavi, collapsa tempora, aures frigidæ & contractæ, cutis circa frontem dura, intenta & resiccata, totiusque faciei color subviridis, niger aut lividus, lethale. Hæc est illa *facies Hippocratica* vulgò dicta, ob traditam ab *Hippocrate* descriptionem, quæ humidi calidique nativi consumptionem, adeoque mox futuram mortem indicat.

Facies Hippocratica.

Mortoni sententia.

Phthiseos causæ & diagnosis. *Art.* 494. Phthisis pulmonaris pendet aliquando a mala conformatione pectoris, estque illa vel *naturalis*, quando pectus sit nimis angustum, cervix longior quàm par est, omoplatæ tanquam alæ videntur; vel *accidentalis*, ubi curvitas vel pectoris distortio. Signum Phthiseos appropinquantis primum est *tussis arida*, quæ per menses aliquot durat; catarrhus verò simplex est, humorosus & brevis. Vomitio vel vomendi dispositio post pastum tussi prædicta concitata est signum Phthiseos certissimum. Signum secundum est *febris hectica* cum calore in volis manuum, & rubore genarum præcipuè post pastum. Tertium *extenuatio* partium solidarum in extremis digitorum maximè conspicua, unde incurvatio unguium; & postremò febris *putrida* hectica superveniens.

Art. 495.

Art. 495. Inter signa *pathognomonica* phthiseos confirmatæ, primum est febris *inflammatoria*, inflammatis pulmonum tuberculis, quæ febris tanquam febres aliæ inflammatoriæ tractanda est, viz. *victu tenui*, medicamentis *pectoralibus*, & *expectorantibus*, *linimentis*, & præcipuè *venæsectione*, utcunque emaciatus sit æger (est enim *peripneumonia* cum pulsu serrato) *ol. lini* est remedium in hoc casu nunquam satis laudandum. Febrem hanc inflammatoriam sequitur *putrida intermittens*, quæ fit a suppuratione tuberculorum ob venæsectionem omissam, vel nimis parcè celebratam, vel aliter; hoc autem est signum pulmonum corruptorum certissimum. *Cortice Peruviano* non profligatur, neque *antihectic. Poterii*, aut ullo alio remedio, nisi ulcere priùs curato; hanc autem comitantur insignes aliquot evacuationes, seu corporis colliquationes (& hoc est signum *pathognomonicum secundum*) expectoratio materiæ purulentæ (pus phthiseos confirmatæ est graveolens, & etiamsi sit spissum, non tamen glutinosum seu tenax, sed fluidum, colorum variorum, viz. flavi, viridis, sed frequentiùs cinerei). Sudores colliquativi, quos si arte obstruentur, insequuntur tumores hydropici in pectore vel cruribus, sive dysenteria vel diarrhœa. Signum ultimum est *salivatio*, unde calor gutturis præternaturalis, & aphthæ pertinaces, incurabiles, (mortem non procul abesse plerumque nunciantes.) Phthiseos signa pathognomonica.

Art. 496. Ad therapiam quod attinet, in principio *venæsectio*, *lenis purgatio* cum *pil. stomach. Ruffi tinctur. sacr.* (*calomel.*) &c. conveniunt *diuretica*, *millepedes viv.* & *præparat. bals. sulph. terebinth. acidulæ*. *Diaphoretica*, *antimon. diaphoret. ceruss. antimon.* privatim decoctum *lignorum* (*in aq. calc.*) si adsit catarrhus & calor hecticus catharticis *optata* sunt admiscenda, reliquis antecellit *pil. cynogloss.* seu *styrac.* Radatur Curatio.

caput

caput & aperiantur *fonticuli*. (Atque hæc est summa curæ *rationalis & radicalis phthiseos pulmonaris*. In confesso est phthisicos confirmatos rarissimè curari; non tamen idcirco planè sunt deserendi; cum *palliativa cura* debeatur illis, qui non possunt curari perfectè.)

Diarrhœa. *Art.* 497. In diarrhœa *decoctum album* pro potu communi; sed *opium* est unicum præsidium, *elect. ad diarrhœam seq.* in praxi nostra maximè efficax expertus sum. ℞. *Ocul. cancr. præp.* ʒiß. *coral. rub. præp. matr. perlar. ana* ℈ij. *margar. præp.* ʒß. *spec. confect. de hyacinth.* ℈j. *ol. cinnam. chym.* gt. iv. *miv. cydon.* ℥j. *laudan. Lond. sp. croc. solut.* gr. vj. *syr. balsamic. q. s. m. f. elect.* Ad acrimoniam humorum obtundendam injiciatur quandoque enema ex *jusculo ovin.* cum *diascord.* ℥ß. *opiata* benè ferunt hoc in casu ob metathesin materiæ morbificæ a pulmonibus ad intestina: diarrhœa tamen non est temerè aut nimis citò sistenda, nè gravius malum accideret, quod optimè præcavetur *expectorantia* & *lubricantia* certis intervallis propinando, & diarrhœam moderando potiùs quam penitus vincendo.

Tussis. *Art.* 498. Ad tussim importunam & vigilias pertinaces levamen vix procurandum est, nisi ab *opio*; cum cautela tamen exhibendum est, parcè, & non sine maxima necessitate; nè languores, dyspnœam, extremorum frigus, &c. inferat, & mortem properet, & medico dedecus pariat. Hic in usum veniunt *linctus*, *trochisci*, &c.

Sudores colliquativi. *Art.* 499. Sudores colliquativi, nisi sunt valdè immodici, sunt tolerandi, sin verò sint maximè profusi, ita, ut languores usque ad deliquium ferè inducant, *astringentibus*, & aliis propriis adminiculis moderari debent. Sequente julap. uti soleo; ℞. *Aq. tormentil. germ. querc. plantag. ana* ℥iij. *cinnam. ten.* ℥iv. *mirab.* ℥j. *margar. præparat. coral. rub. præp. ana* ℈ij. *bol. ver. sang. dracon.*

con. ana ℥ß. *ter. japon.* ℈j. *syr. myrt.* ℥iß. *sp. vitriol.* (*dulc.*) *q. s. ad gratam aciditatem. m. f. julap.* sumat ℥ij. vel iij. omni bihorio vel trihorio phiala benè agitata.

Baynardi sententia.

Art. 500. " Si calor hecticus sit insignis, & phthisis celeri cursu progrediatur, convenit *diæta lactea*, & *lac asininum* (si comparari possit) eligendum est; quoniam est minùs crassum: huic verò *succedaneum* adinvenit, quod etiam valdè commendat *clarissimus Baynard* in *appendice* ad *psychrolusiam*, nimirum *serum* sive *lac butyraceum*; quamplurimis (inquit) indicationibus satisfacit; refrigerat, humectat, nutrit, &c. & deinde inferius pergit laudatus author fidenter affirmans, & expertus loquens se compertum habuisse, quod plures ex continuato usu *hujusce lactis* a caloribus præternaturalibus & etiam hecticis liberati fuissent; iisque, quibus calor est ingens & sitis importuna leviter acidulum præberi debuisset, recens verò & dulce magis nutriat. " Et reverà hæc omnia meritò dicta esse arbitror: Ego etenim plus semel *raucedinem* pertinacem & *catarrhum* mediante hoc remedio, utcunque vulgari feliciter sustuli; & in febre *hectica* magno fuisse commodo pro certo deprehendi. Ad febrem hecticam.

Ettmulleri sententia.

Art. 501. Phthisici dicuntur κατ' ἐξοχὴν ii, qui ulcere pulmonum laborant, & babent febrem hecticam conjunctam; eandem etiam habent ii, qui phthisi renali, jecorali, a vitio mesenterii, &c. laborant, tabidi evadunt. Tabes a glandularum mesenterii vitio solet habere abdomen inflatum ac tumi- Phthisicos varios.

tumidum cum dolore in ejus profundo obtuso, ac plus minùs gravativo, itemque cum renitente hinc inde sparsa duritie circa umbilicum observabili.

Art. 502. Tussis phthisicorum non statim est *pulmonalis*, sed *stomachalis*, (485.) cui tandem acrioris lymphæ occasione per glandulas asperæ arteriæ, aut pulmonum excretæ tussis pulmonalis supervenit. Materia viscida in aquam exsputa supernatat; pus verò fundum petit. Materia pinguis phthisicorum urinæ innatat.

Curatio. *Art.* 503. *Vomitoria* sunt optima in omni phthisi incipiente, maximè si malum sit a vitio stomachi: *purgantia* sunt omninò vitanda; *syrupi* & *saccharata* omnia plus nocent, quàm prosunt. *Lindanus* refert se curasse quendam domesticum atrophia laborantem solo decocto ex *radice hellenii* cum *passulis* & *glycyrrhiza*, *adjecta* 10ma *parte vini Hispanici*, nam & hoc nutrit egregiè; laudatur *rob. passularum*.

Art. 504. Febris hecticæ hæc tria sunt quasi signa *pathognomonica*, 1°. *calor* ipsi ægro ferè occultus vix sensibilis; ab omni pastu post aliquot horas acutus. 2°. Adest *absumptio & extenuatio* corporis successiva. 3°. *Pulsus celer*, *parvus*, *frequens*, *debilis & subinde durus*, efflorescit plerumque *facies* colore plus minùs rubicundo, & *sudores* nocturni infestant; accidit etiam frequenter *capillorum* defluvium, totius corporis lassitudo, frequens lipothymia; somnus horis matutinis est rarus; ægri conqueruntur de æstu interno. Hectica incipiens *difficillimè* cognoscitur, *facillimè* curatur; confirmata e contra; in statu morbi urina in summitate pellem habet quasi oleaginosam, aranearum telis similem. In *saturno* singulare quid latet contra febrem hecticam, & internas viscerum exulcerationes & corruptelas. Laudantur *antimon. diaphoret.* & *antihectic. Poterii*, & de-

& *decoct. e lignis* præ reliquis in lymphæ acrimonia, ut & *sperma ceti*. Ad ulcus pulmonum abstergendum, & sordes nimis hærentes eliminandas optima sunt ex *tabaco* remedia, utpote quæ præter vim expectorandi *vulnerariam* quoque possident. Potus ordinarius phthisicorum hecticorum commodissimè conditus sit *fumo sulphuris* ad imitationem *Helmontii*. Immò & *fumus sulphuris* cum aliis per os attractus singulare est experimentum cujusdam *medici Hiberni*, quo aliquot dispeRatos phthisicos curavit, uti refert *Boyle*.

Vvillisii sententia.

Art. 505. Communis observatio est, regiones istas, sive in *Anglia*, sive in *Belgia*, ubi *cespite* ignes nutriuntur, & odorem valde sulphureum spirant, tabem rariùs infestare; quinimo loca ista phthisi obnoxiis, aut ea laborantibus maximè salubria, & non rarò sanativa existere; cui accidit quod suffumigium ex *sulphure* & *arsenico* (quod sulphure copioso refertum est) pro curandis pulmonum ulceribus penè deploratis remedium licèt ultimum, efficacissimum tamen habetur. Haud novi præstantius remedium in tussi quacunque, modò febris absit, quàm tinct. *sulph.* (sine empyreumate) *dos.* a gr. vj. ad x. manè & vesperi in coch. syr. idonei. De virtutibus cespitis cremati & aliorum remediorum.

Sylvii sententia.

Art. 506. Nullum hactenus reperi medicamentum, quod vel externè vel interne usurpatum citiùs tutiusve non tantùm mundaverit, sed insuper consolidaverit recentia ulcera, atque *sulphuris balsamum*: cæteris verò omnibus imprimis præfero istud cum *oleo anisi* paratum, modò lentè paretur, ita enim longè gratior fiet, & Laus balsami sulphuris anisati.

con-

convenientior, aliàs empyreuma redolet, & acrior existit. Insuper pus ipsum tenuius fluidiusque reddit, adeoque ipsius excretionem promovet, ac facilitat. Ad mundati ulceris consolidationem quoque multum laudari solent *rosæ rubræ, conservæ;* & aliis præparationibus prætero decoctum *rosarum rubr.* cum forti expressione pauco *saccharo* edulcoratum.

Farrago sententiarum.

Quibus potissimù tabes accidere solet. *Art.* 507. Tabes maximè fit ætatibus ab anno 18. usque ad 35. *Hippocr. aphor.* In aliis ætatibus evenire potest, at in isto vitæ stadio multò periculosior existit.

Phthisis est morbus contagiosus. *Art.* 508. Phthisis est morbus *contagiosus*, per indusia, per vestes, per lintea, per lectos, phthisin communicatam fuisse mille docent exempla (inquit *Bonetus*) " extant quidem hujusce *con-* „ *tagii* nonnulla exempla, sed, pace viri, non „ sunt adeò frequentia.

Usus mercurii dulcis. *Art.* 509. Quandiu tabes est in primo gradu, & probabile est sanguinem non esse extravasatum, ulcusque nondum factum, debet ante usum decoct. *ex lignis*, & dum *purgantibus* utimur, adhiberi *mercurius dul.* non quidem cum purgantibus simul eodem die, sed sine purgantibus post aliquot dies. *Pitcarn. in MS.*

Acida in phth.si. Coagulum vitulinum. *Art.* 510. Hoc constanter affirmo me contra omnium ferè scriptorum practicorum sententiam *acidis* temperatis felicissimè usum in curatione phthiseos (in hoc convenit authori cum *Colebatch.*) *Barbette.* " Atque hic liceat mihi obiter tantum men- „ tionem facere *coaguli vitulini*, quo utuntur ca- „ seo conficiendo, tanquam ferè unici acidi anima- „ lis, non solum in hoc morbo, (maxime in Hæ- „ moptisi); sed in nonnullis aliis, de quibus hic „ non est dicendi locus, opem ferentis. "

Art. 511.

Art. 511. Quæro cùm in hydrope tussis vehemens moveri soleat, & elaterio sedari, annon eadem phthisis etiam elaterio, parce dato, tollatur; *Lister de hydrope*, p. 20. Dubitatur. Elateri.

Art. 512. Remediorum sequentium vires & usus lector ipse expendat. *Antihecticum Poterii. Bals. sulph. anisat. nitr. saturnisat. Syrup. de peto. Sacchar. saturni. Aqua balsamica. Aqua limac. scorbut. aq. limac. pectoral. decoct. phthisic. express. milleped. simplex. Jusculum galli. Jusculum cancror. fluviat. Jusculum consummatum. Lixivium de calce. Loboc. myrrhisat.* (Phthisicis primo adhuc stadio optatissimum est, præstantissimumque profectò remedium. *Fuller.*) *Tinctura antiphthisica. Decoctum flor. bellidis major.* Specificum habetur. *Decoct. phthisicum, linimentum anodynum.* Remedia varia.

PHTHISIS NERVOSA.

Mortoni sententia.

Art. 513. Phthisis nervosa est absumptio corporis tabida sine febre, tussi, vel anhelatione insigni, appetitu tamen dejecto, & concoctione depravata, languent vires exhaustis carnibus & robore; aliquando *indigenis* accidit (immò nuperis annis sæpissime, ratio in propatulo est, scilicet, ex nimia spirituosorum liquorum indulgentia;) sed frequentiùs huc revertentibus ab insulis nostris in *India occidentali*. In principio habitus corporis œdematosus apparet, & quasi chylo spiritibus destituto distentus turget; facies pallet, ventriculus fastidit omnia exceptis liquidis; urina est pauca, & plerumque rubicunda, aliquando tamen, ut in aliis nervosis affectibus, pallida & copiosa; nulla adest febris aut dyspnœa, nisi in ultimo morbi stadio. Constat luculenter genus nervosum afsici (& primariò *ventriculum*.) Phthisis nervosa.

Causæ procathar-ticæ. *Art.* 514. Causæ *procathartica* ut plurimùm sunt graviores animi affectus, liquorum spirituosorum nimis libera ingurgitatio, aer insalubris, &c. (omnia etiam quæ cruditates, affectus *hypochondriacos* & *scorbutum* parere solent.)

Curatu difficilis. *Art.* 515. Et morbus reverà *chronicus*, &, nisi in ipso principio, curatu difficillimus; terminare solet in tumore *hydropico* incurabili.

Curatio. *Art.* 516. Quod ad therapiam attinet in usum revocanda sunt medicamenta *stomachica* interna & externa, *chalybeata antiscorbutica*, *cephalica* & *amara*. Instituatur *purgatio* cum *spec. hier. in aq. rut. ceras. nigr.* & *pæon. comp.* externè *empl. stomach. magistral.* cum gt. aliquot *cinam.* & *absynth.* ventriculo. In æstate *aq. minerales chalyb. dictæ*; inter chalybis præparationes *extractum mynsicht.* anteponendum est.

Atrophia scorbutica. *Art.* 517. " Huic malo quoque affinis est iste, „ qui a Vvillisio *atrophia scorbutica* appellatur. „ p. 116.

Animi affectus sæpissime huius mali causa. *Art.* 518. " Mœror qui est animi dolor, & lu- „ cubratio nimia, quæ est ejusdem labor, ambo „ Phthisi plerumque viam sternunt, ast omnium „ quæ mihi hactenus nota sunt, nihil corpus a- „ deo velociter absumit, ac *insanus amor*, quan- „ do *ambit* & non *exambit*.

Tabes reliquæ ab aliis morbis ortum ducentes, aut ab iis quodammodo pendentes.

Mortoni sententia.

Phthisis ab hæmorrhagia. *Art.* 519. In phthisi ab hæmorrhagia, hæmorrhagia suppressa, vescatur æger jusculа & gelatinas, & alios cibos bonum nutrimentum præbentes. Convenit *diæta lactea*; incidit plerumque æger in febrem hecticam, quæ *cort. Peruv.* profliganda est, ne in Phthisi pulmonari incurabili desinat.

Art. 520.

Art. 520. Phthisis a gonorrhœa vel fluore albo exorsa, confirmata cùm sit, est prorsus immedicabilis; si recens fuerit, fluxus est sistendus, & æger cum euchymis nutriendus, & calor hecticus, modò adsit, *diæta lactea*, aut aq. *chalybeatâ* extinguendus. Phthisis à gonorrhœa vel fluore albo.

Art. 521. In Phthisi ab apostematibus & ulceribus; ulcus tempestivè sanandum est ope externorum & internorum, aq. calcis seq. sit pro potu ordinario; ℞. *Rad. sarsaparil. incis.* ℥vj. *uvar. Corinth* ℔ß. *infund. in aq. font.* ℔xij. *coq. ad dimid. in colatura extingue calcis viv.* ℔ß. per residentiam depurat. sit pro usu. Nisi habitus sit jamjam hecticus *cathartica mercurialia* sunt usurpanda ad accelerandam ulceris curationem; immò excitare licet levem *ptyalismum* cum fructu; in usum veniunt *balsamica*, ut *syr. balsam. bals. Locatelli*, *Tolutan.* &c. suprema cura adhibenda est, nè Phthisis pulmonaris sequatur; quamobrem a curato ulcere fiant *fontanellæ*, continuetur usus *balsamicorum*, *diætæ lact. acidularum*, &c. Phthisis ab apostematibus & ulceribus.

Art. 522. Phthiseos a lactatu signa præsagientia sunt 1°. Appetitus diminutio; 2°. Spirituum languor & imbecillitas corporis 3°. Oppressio hypochondriorum. Tempestivè ablactandus est infantulus, & nutrix *diætæ lact.* committenda. Phthisis à lactatu.

Art. 523. " Phthises a diarrhœa vel dysenteria, „ a diabete, a salivatione, ab hydrope, & a sudore nimio nihil habent peculiare a morbis primariis & Phthisi in genere dicendum. Phthisis à diarrhœa &c.

Art. 524. Phthiseos scrophularis signa diagnostica sunt plerumque tumores scrophulares & crudi in externo corporis habitu, accomitantes vel præcedentes, ophthalmiæ, aut scabies, & similes affectus scrophulares. (1277.) Phthisis scrophularis.

Art. 525. Vitanda est *diæta lactea*, utpote obstructiones pariens. *Radices scrophulariæ*, *filipendulæ*, *millepedes*, &c. cum *ingred. pulmonar.* & Curatio.

 bal.

balsamicis conveniunt. *Opium* rarissimè usurpandum est. (" Animadversum est a *Sculteto* mesente-,, rium hoc malo semper primò esse affectum, & ,, frequenter tumoribus strumaticis obsideri, sanis ,, adhuc partibus externis: & in hoc casu diffici-,, le est quidem, nisi conjectura sola, morbum ,, invenire, priusquam ægrum penè interfecerit.") Convenit *emplast. de sapone* toti abdomini, &c.

Deco t. tussilag. *Art.* 526. " Est aliquid singulare in decocto ,, *fol. tussilaginis* ad hunc morbum curandum, ,, etiam in ægris maximè deploratis, & fere de-,, speratis. *Fulleri medicina gymnastica.* [v. lo-,, cum p. 92. &c.]

Phthisis scorbutica. *Art.* 527. Phthiseos scorbuticæ signa diagnostica præcipua sunt eruptio macularum hinc inde sparsarum per universam cutem, screatio ferè perpetua puris viscidi salsi a glandulis jugularibus præcipuè tempore matutino, exulceratio & extenuatio maxillarum.

Curatio. *Art.* 528. Conveniunt *pectoralia incidentia* cum *antiscorbuticis*, ut summit. *pini*, *rad. oxylapath.* authoris *pil. balsamic. chalybeata. acidulæ*, &c. *opium* omninò vitandum est, ut & *diæta lactea*, & immodica *fumisuctio*.

Phthisis asthmatica. *Art.* 529. Phthiseos asthmaticæ signa diagnostica sunt anhelatio, & spirandi difficultas: hæc autem Phthisis est valdè chronica, & est Phthisis senectutis.

Curatio. *Art.* 530. Omnia incrassantia sunt vitanda; prosunt medicamenta *expectorantia*, *incidentia*, &c. ut *syrupus de erysimo*, *e* 5. *rad. millepedes*, *pil. balsam. nostr.* &c. *venæsectio* in paroxysmo *oxymel. scilit.* & *aq. cinnam. fort. ana p. æ.*

Phthisis hypochondriaca. *Art.* 531. Phthisis ab affectu hypochondriaco vel hysterico a cæteris distinguitur symptomatis his affectibus peculiaribus.

Curatio. *Art.* 232. Curatio est fere ejusmodi cum aliis [præcipuè cum Phthisi scorbutica] conducunt *volatilia*, *chalybeata*, &c.

Har-

Harvei sententia.

Art. 533. In Phthisi ab hæmoptysi sanguis a pulmonibus ejectus sine dolore per tussim exanclatur; & si rupta fuerit vena, ut plurimùm prima eruptione magna copia egeritur, & postea minori quantitate: in principio apparet tenuis, sincerus & floridus cum spuma flavescente; progressu temporis pallidior & aquosior evadit cum bullulis; & postremò cum pure commistus excernitur. Qui per *diapedesin* expectoratur, dilutior est, & minùs copiosus cum humore seroso vel purulento confusus. Phthisis ab hæmoptoe.

Ettmülleri sententia.

Art. 534. Hæmoptysis est quando sanguis ex pulmonibus per os tussiendo ejicitur; aliquando, sed rariùs, sine tussi; sanguis rejicitur vel floridus vel semigrumosus, facilè vel difficulter, cum vel sine dolore, spumosus vel non. Si ex pulmonibus provenit, sæpius *vomicam*, *empyema*, aut *peripneumoniam*, & hinc *Phthisin* post se trahit. Hæmoptysis.

Art. 535. Convenit *venæsectio*, *purgatio* vitetur; *diuretica* & *diaphoretica* locum habent; *opiata* sunt perquam proficua, in specie semen *hyosciami* est nobile specificum tam veteribus quàm modernis commendatum, cavendum est tamen in ejus usu ob vim narcoticam ne exhibeatur in nimia dosi; sed tutius est propinari repetitis vicibus; maniam etenim inducit nimis larga dosis. Respiciendum est ad acrimoniam sanguinis in hujus mali cura, hoc facto, quæ in capite de *hæmorrhagia* tradita sunt, hìc locum habent. *Hedera terrestris* est plane mirabilis, item succus *urticæ*, *catechu*, *trochisc. de carabe*, *oleum lini* cochleatim sumptum mira præstat, *ol. vitriol. succ. cydon. decoct. hord. cum passul. min.* Curatio.

Acciden-talis vel habitualis. *Art.* 536. "Hæmoptysis est vel *accidentalis* vel „ *habitualis*; posterior est Phthiseos signum: *cor-* „ *tice Peruv.* optimè & tutissimè curatur. astrin- „ gentibus sistitur, ut *bol. armen. sang. dracon.* „ *lapid. hæmatit.* &c. *Morton.*

Remedia varia. *Art.* 537. Mantissa. *Elect. Boylean. elect. Pe-ruv. astring. elect. styptic. emulsio styptic. haust. japon. lohoch. japon pulv. hæmoptoicus*, *stypticum regis. Syrupus Boylean. succus urtic. menth.* sed præ reliquis *heder. terest.* " In hæmoptoe *acciden-* „ *tali* desperata, cæteris incassum tentatis, (si- „ cut in aliis omnibus hæmorrhagiis) medici ex- „ pectationem rarissimè frustratur sequens reme- „ dium; ℞. *Aq. plantag. vin. rub. astring. ana* ℔ß. *syr. papav. errat.* ℥ij. *ol. vitriol. quantum lingua ferre potest*; *f. julap. suffitus ex calce viv. & acet.* in extremis eximiè confert.

Mortoni sententia.

Phthisis a chlorosi vel mensibus obstructis. *Art.* 538. In Phthisi a chlorosi vel mensium obstructione non nisi in principio *chalybeata* ten-tanda sunt; calorem enim hecticum adaugent, & sanguinem exagitant; sed potius *pulmonaria*, &c. sunt usurpanda.

Pthisis a pleuritide, &c. *Art.* 539. Phthisis a pleuritide vel peripneumo-nia malè tractata, julapiis contemperantibus, ex-pectorantibus, venæsectione, acidulis, &c. tra-ctanda est, vel si sit empyema *paracentesi*. *Mil-lepedes*, decoct. *sarf. sal. succin. diuretica*, &c. Historia prima hoc morbo laborantis est insignis & notatu dignissima, vide locum.

Phthisis ab ictero. *Art.* 540. Phthisis ab ictero non curatur nisi sublato morbo primario; ideoque remediis *antii-ctericis* oppugnanda est.

VOMICA PULMONIS

Vvillisii sententia.

Art. 541. Rara est mentio hujus affectus apud authores. Vomica Pulmonis plerumque accidit sine febre aut phlegmone, immò sine tussi immani, aut sputo, tacite ac velut improvisò in pulmone generatur, & non rarò non priùs se prodit, quàm patientem interimit. Latet (inquit *Tulpius*) inter initia ita clanculum, ut vix ulla sui proferat indicia, præter tussiculam, primò siccam, mox humidam, qua aliquamdiu continuante, trahitur difficulter spiritus, deficit anima, & emarcescit paulatim corpus, licèt interim nec sanguinem præ se ferunt sputa, sed si rumpatur nec opinanti vomica, occiditur (dictum ac factum) homo. Ita interdum solet contingere; verùm novi plures, qui ex Pulmonis Vomica sensim orta, maturata, & demum rupta, pus copiosum & fœtidum expuissent; cumque tale sputum per multas hebdomadas, imò menses quotidie excernentes debiles adeò & velut tabidi evaserint, tandem medicamentorum ope, cum ulcus detergeretur & siccaretur, integrè convaluisse. Ab abscessu in Pulmone exoritur, & pus sæpissime insigniter fœtet, eoque differt a sputo, quod in peripneumonia & phthisi ejicitur. Causæ remotiores latent, neque per signa ulla *pathognomonica* dignosci queat hicce morbus, neque prognosis institui potest, antequam ictu ferali se prodit. Vomica pulmonis.

Art. 542. Post Vomicam disruptam medendi methodus ferè eadem est ac post sectionem *empyematis*, aut in *phthisi* incipiente; in hoc casu *lac asininum* sæpe prodest; observavi quoque *fontanellam* in latere excitatam non rarò insigniter profuisse. Historias quasdam adducit author, de quibus consulendus est. p. 205. Curatio.

Baglivii sententia.

Baglivius vomicam accuratè describit.

Art. 543. Tuberculo Pulmonum laborantes de cætero benè se habentes, difficulter spirare incipiunt, inter spirandum non stertunt, & nihil expuunt, dolorem quoque in pectore sentiunt continuum, & dolentem in locum decumbere non possunt, sicca tussi laborant, tandem genæ rubent, febricula supervenit; & negotio ad suppurationem vergente alia suppurationis symptomata accedunt. Duo tamen tanquam *pathognomonica* crudi & adhuc incipientis tuberculi signa sunt, *tussis sicca*, & *dolor lenis* in alterutro pectoris loco; & quamdiu quidem tuberculum adhuc crudius fuerit, dolorem exilem & tussim siccam inducit. Qui tuberculo Pulmonum laborant, sæpissimè derepente moriuntur; nam suppurato tuberculo pus erumpit in trachæam, & suffocat: hinc quò longiùs a trachæa, & Pulmonum centro distat, eò minùs periclitantur de suffocatione; pus enim in cavitatem pectoris erumpet, aut per urinas eliminabitur.

Ettmulleri sententia.

Differentia inter vomicam & phthisin.

Art. 544. Vomica Pulmonum & phthisis in eo saltem differunt, quòd Vomica sit *ulcus Pulmonum clausum* seu *abscessus*, phthisis *ulcus sordidum ex abscessu jam aperto*: nam in Vomica interdum pus est laudabile, quod suis membranis inclusum citra excretionem in Pulmonibus hæret, & etiam sine tussi aliquando existere queat. A tumoris intus ruptione exsolutio, vomitus, & animi deliquium fit. *Hippocratis Aphorism.*

ASTHMA.

ASTHMA.

Floyeri sententia.

Art. 545. Asthma est respiratio difficilis & laboriosa cum scapularum elevatione & sibilo, a compressione, coarctatione, vel obstructione vasorum pulmonalium. Estque vel *continuum* vel periodicum. Asthma *continuum* pendet a compressione venarum & vasorum bronchialium & vesicularum pulmonalium vel nervorum, 1°. Propter pectoris hydropem. 2°. Empyema, phlegmonam, abscessum vel tuberculum. 3°. Polypum in vasis sanguiferis, sanguinis ipsius coagulationem, varicem, plethoram, obstructiones catameniorum, hæmorrhoidum, fonticulorum, ulcerum, psoræ, &c. 4°. Lapides in trachæa generatos. 5°. Obesitatem nimiam, vel intumescentiam thymi. 6°. Gibbam. 7°. Pulmonum adhæsionem. 8°. Nimiam pulmonum intensionem a cursu [vociferatione,] &c. 9°. Hydropes, tumores visceris alicujus insignioris. 10°. Coli vel ventriculi inflationem. 11°. Paroxysmos apoplexiæ, vertiginis, lethargi, serum extravasatum nervos opprimens. 12°. Tumores pulmonum flatuosos, quemadmodum accidit in *equis ilia ducentibus*, vulgò *broken. wvinded. Horses*. Asthmatis definitio. Asthmatis continui causæ.

Art. 546. Asthma *periodicum* pendet a compressione vasorum & vesicularum bronchalium mediante halitu flatulento, & morbis sequentibus plerumque succedit; 1°. Febribus intermittentibus, variolis, peripneumoniis. 2°. Catarrho. 3°. Affectionibus hystericis. 4°. Ephemeræ, a sex non naturalibus, maximè aeris mutationibus subitaneis, pendenti. 5°. Cacochymiæ glutinosæ, flatulentæ, in ventriculo prognatæ, ibique inflationes excitanti, & denique inflationem in pulmonum vesicu- Periodici causæ.

vesiculis producenti. Atque hoc est *verum Asthma flatulentum periodicum*.

Asthmatis periodici paroxysmi plerumque sunt regulares; continui non ita.

Art. 547. Observandum est Asthmatis *continui* paroxysmos frequentes esse, a nimio corporis motu, vel errore in diæta inductos, vel noctu recurrentes; sed hi recursus non sunt adeò regulares ac in Asthmate *periodico*, ubi decimo quoque die redeunt paroxysmi. Circa horam 2^am^ vel 3^tiam^ pomeridianam a prandio asthmatici sentire solent coarctationem vel inflammationem circa scrobiculum cordis vel os ventriculi, quod tunc temporis flatibus distenditur, & ructus insipidos copiosè emittit; atque hæc ventriculi inflatio est primum signum appropinquantis paroxysmi, hanc sequitur sanguinis effervescentia, & huic proxima spirituum in pulmonum nervis & membranis expansio seu rarefactio, quippe rigidi & inflati sentiuntur.

Paroxysmi descriptio.

Art. 548. Hora prima vel secunda matutina paroxysmus sensim obrepit; respiratio evadit lenta, & mox angusta: si paroxysmus futurus sit brevis, nempe duarum, vel trium horarum, & æger e lecto surgat, dyspnœa brevi facessit, & expuit *crudum* quendam & *glutinosum* sereatum, instar *albuminis ovi* vel solutionis *gum. tragacanth.* tam in Asthmate *humido* quam in *hysterico* (*sicco* vel *convulsivo*); hæc autem materies lineis nigris seu filamentis discriminatur; si verò diuturnior futurus sit paroxysmus, viz. duarum, trium vel quatuor dierum, primis diebus parum aut nihil expectoratur, sed 3°. vel 4°. die materia purulenta, magis cocta, & non adeò glutinosa, coloris albicantis, viridescentis, vel flavescentis, & in morbo inveterato saporis dulcis, instar sanguinis aut glycyrrhizæ, vel etiam saporis putridi, salsi, aut acidi, & frequenter cum filamentis sanguineis. Intra spatium 3. 4. aut 5. dierum paroxysmus prorsus finitur, & exinde parum aut nihil expuitur ante novi paroxysmi exorsum.

Art. 549.

Art. 549. Plures & diuturniores occurrunt paroxysmi in *æstate* quàm in *hyeme*; ego ipse viginti in æstate, & tantùm sedecim in hyeme sustinui; in *Augusto* severiores semper; quanto diuturniores paroxysmi, tanto majora intervalla, & vice versa; Intervalla breviora mecum fuerunt 2. 2. 4. 5. 6. vel 7. dierum; longiora 8. 9. 10. vel 14. dierum; calor lecti morbum exasperat; extremum frigus est tolerabile sine injuria. Magna pallidæ urinæ copia in paroxysmo excernitur, sed sub finem rubicundior evadit cum sedimento crassiore. Quanto parcior & tenuior sit victus in paroxysmo, maximè in principio, tanto melius; minor erit quantitas chyli ad pulmones missi, & materia purulenta citiùs coquetur & evacuabitur, carnes itaque sunt omnino prohibendæ. De victu convenienti & improprio *vide locum* p. 90. **De paroxysmis observationes variæ.**

Art. 550. Ad unum scopum potissimum dirigenda est cura, nempe ad *temperandam effervescentiam:* malum etenim ipsum est quasi *catarrhus*, ideoque propinanda sunt remedia *incidentia minùs calida: Venæsectio* quotiescunque repetita solummodo levamen præsentaneum affert, senibus asthmaticis maximè perniciosa est: ad *cachexiam* enim & *leucophlegmatiam* viam munit. **Indicatio curativa generalis.**

Art. 551. *Acetum scilliticum* ad omnes flatulentias a *Galeno* valde commendatur; sensus acuit, respirationem facilem reddit, coctionem juvat, alvum laxat, urinam movet, flatus dissipat; & præ omibus contra asthma ægregia præstat. Sequens est syrupus asthmaticus declinante paroxysmo sumendus, dos. coch. j. manè & vesperi; ℞. *Syr. de erysim. prass. balsam. ana* ℥ij. *oxymel. scillit. aq. brion. ana* ℥j. *bals. Peruv.* ʒß. *m. Cortex Peruvianus* ad avertendum paroxysmum multùm laudatur. *Aqua simplex* cum *pane tosto*, additis pauco *nitro & sal. ammoniaco*, copiosè epota, & hor. decubitus *acet. scillit.* ℥ij. mecum frequentissimè adventum paroxysmi **Remedia varia ab authore comprobata.**

xysmi eluserunt. Et *oxymel. nostr. cum rad. zedoar.* &c. vid. Pharm. *Fulleri*; Eundem ad plures menses protelavit. *Hypnotica* ad compescendam inflationem multùm valent (in asthmate *convulsivo*) testibus *Riverio* & modernis plerisque, inter quos clarissimus *Gibbons*. Mihi in frequenti usu fuit haustus seq. ℞. *Aq. papav.* ℥iij. *sal. prunel.* ʒß. *syr. papav.* ʒvj. *m.* In paroxysmo omnia *calida* sunt maximè perniciosa, *acida* blanda sunt magis proficua, ut *mala aurantia*, *limonia*, *citria*, *fructus berber. acetum ol. sulphuris per campan.* &c. ℞. *Conserv. acetos. cynosbat. rob. berber. ana* ℥j. *crem. tartari* ʒiij. *syr. limon. q. s. m. f. elect.* pro pauperibus *posca*, *gas sulph.* (i. e. aqua fumo *sulph.* saturata), quod remedium est maxime efficax. Semel atque iterum exhibui medicamenta *mercurialia* in hoc morbo cum felici eventu, sed hoc fuit in *leprosis*. De virtutibus *aceti* vide locum p. 183.

Vvillisii sententia.

Asthma convulsivum. *Art.* 552. Observare licet graves asthmatis paroxysmos sine quavis notabili pulmonum labe accidisse, reverà ut putaverim hunc morbum aliquando esse merè *convulsivum*: paroxysmo etenim finito, quin etiam priusquam incipitur, respiratio libera & æqualis satis rectè ducitur, nullaque tussis, aut valetudinariæ pulmonum dispositionis signa apparent. Hujusce morbi varias adducit *historias*. Ad hujus generis asthma curandum medicamenta *antispasmodica*, potiùs quàm *bechica* vel *pneumonica* adhibenda sunt. p. 92. *Millepedes* in hoc affectu egregia præstant.

Prognosis & Curatio. *Art.* 553. Asthma inveteratum difficillimè aut vix unquam curatur, magnum tamen a medicamentis juvamen accipit, in deterius vergens, aut *phthisin* aut *hydropem*, aut affectum quendam *soporosum* vel *convulsivum* minatur. Extra

paro-

paroxysmum *pectoralia* cum *antispasmodicis* conjungantur. Laudantur *spiritus gum. ammoniac. cum sal. ammoniaco distillat. dos.* a gt. xv. ad xx. *tinctur. sulph.* &c. sed maximè *sp. gum. ammoniac.* vires extolluntur. p. 213. " De viribus visci arbor. vid " " [Art. 389.]

Ettmulleri sententia.

Art. 554. Adest in omni Asthmate respiratio frequens laboriosa & difficilis cum anxietate circa præcordia; adest sæpe tussis, interdum crebra & molesta, interdum non, interdum adest stertor, interdum sine stertore *orthopnœa* laborant. Asthma dividitur in *humidum* & *siccum*, sive in manifestum & occultum; prius expectorationem materiæ purulentæ conjunctam habet, alterum est merè *convulsivum*: verùm interdum hi asthmatici, in fine paroxysmi, aliquid licet parum muci emittunt, quod non causa peccans est, sed ex conatu respirationis circa laryngem & fauces aliquid colligitur, quod evacuatur: causa materialis asthmatis *humidi* aut in pulmonibus est mucus viscidus, vel pus in vomica, empyema, phthisis, &c. vel serum pulmones copiosius inundans, vel sanguis in motu impeditus; aut in stomacho & primis viis ex cruditatibus, cachexia, &c. Asthma humidum & siccum.

Art. 555. Probè observandum est an Asthma sit morbus *primarius* vel *secundarius*; si *posterior* respiciendum est ad morbum a quo pendet. In paroxysmo Asthmatis *humidi* optima omnium sunt *vomitoria*, nec est quòd exinde metuatur suffocatio, dyspnœam insigniter tollunt; in Asthmate *sicco* quoque extra paroxysmum cum fructu propinantur *cathartica*, in paroxysmo neutiquam conveniunt; malum etenim exasperant. *Venæsectio* locum habet solummodo in Asthmate ex vitio sanguinis orto. Curatio.

to. *Opiata* in Asthmate *sicco* multum conferunt, in *humido* suspecta sunt. In Asthmate *humido*, præsertim in senibus laudatur *syr. nicotianæ*. Succus *raphani* est potentissimum expectorans. *Gum. ammoniacum* est optimum remedium; *Sperm. ceti* a ℥ß. ad ℥j. in paroxysmo multum levamen adfert. Denique *millepedes* in utroque Asthmate est remedium omnem laudem exsuperans. Pro curando Asthmate *sicco* sive *convulsivo* conducunt in genere *antiepileptica*, *antihysterica*; *antispasmodica* & *opiata*, *cinnabarina*, *sal. succin. castor.* &c.

Farrago sententiarum.

Coffee. *Art.* 556. Potio *coffee* omnium maximè certissimeque inflationem mirum in modum cicurat & compescit in ipso paroxysmo. *Musgrave*.

Epispastica. *Art.* 557. " In paroxysmo diuturniori & periculoso conveniunt *vesicatoria* præcipuè tibiis applicata, ex *Hippocratis* præcepto.

Remedia varia. *Art.* 558. Remedia sequentia judicio prudentis medici permittuntur. *Flor. benzoin. dos. a gr.* v. *ad* xij. *nitrum saturnisatum*. *Serum sinapinum*. *Sp. nitr. dulc. decoct. expectorans*. *Emulsio asthmatica*. *Emulsio Brunneri*. *Expressio asthmatic. expressio milleped. hydromel. Joelis* (in Asthmate *humido*) *lohoch. viride* (in moribundis) *mistura expectorans*. *Oxymel. asthmatic. Floyeri*.

CA-

CAPUT V.

Sive Fasciculus Morborum quintus.

MORBI CORDIS.

Art. 559. COR variis Morbis gravioribus obnoxium esse, & reverà affici ex defunctorum sectione satis patet. In Historia Medica occurrunt exempla *vermium* in ipsis ventriculis latitantium, item *calculorum* ibidem repertorum. *Tumores scirrhosi* & id genus alii Cor occuparunt; *apostemata, abscessus, & exinde sordida ulcera* ipsam Cordis substantiam & auriculas obsederunt. Omnes Cordis Morbos absolutè lethales non statim existimandum est; contrarium etenim ex *Bartholomæi Cabrollii* observatione constat. Ipse ego (inquit) præsente *Rondeletio* duo mirabilia satis in duobus cadaveribus exhibui, in uno in basi Cordis ad coronariam *cicatricem* duos latos digitos longam detexi; in altero *ulcus* in Corde latitudine folii myrtini sat profundum. *Observ. Anatom.* 26. In adolescentis cadavere [*inquit Cheselden Anat.* p. 160.] magnam vim puris in pericardio; & Cor ipsum exulceratum inveni. Et in homine tabidè mortuo pericardium undiquaque Cordi adhærens, & portio ipsius Cordis ossifacta, ferè unius digiti lata, reperta sunt. Cordis Morbi.

Art. 560. Verisimillimum est medicos interdum hallucinari inflammationem cordis cum peripneumonia confundentes: æquum est enim, ut supponamus, cor inflammatione tentari, secus vix credibile est suppurationes & ulcera ibidem existere nisi præeunte inflammatione. Dies meliùs docebit. Inflammatio Cordis.

Art. 561. Quo circa quoties propria Cordis substantia

ſtantia conſtitutione aliqua præternaturalis afficitur, æque ſolliciti debent eſſe medici ac in morbis hepatis cerebrive, neque negligenda ſunt media, quæ aliarum partium Morbis ſimilibus ſubvenire ſolent.

Remedia ad Vermes. *Art.* 562. Vermiculos & in corde & in capſulis ejus gigni extra dubium eſt; & Morbus hic virginibus familiaris eſt. Noſcitur ex puncturis & doloribus Cordis, & convulſio plerumque eſt ſignum diagnoſticum. *Remedia mercurialia* hic præ cæteris proſunt, immo *argentum vivum* in ſubſtantia exhibitum eſt maximè efficax. *Hartman*.

PALPITATIO CORDIS.

Vuillis.

Palpitatio cordis eſt Morbus convulſivus. *Art.* 563. Palpitatio Curdis eſt motus ejus (*convulſivus*) adeo vehemens & immanis, ut non ſolùm tactu manifeſtiùs percipi, verùm & oculis conſpici, imò interdum ad diſtans quoddam audiri poſſit. Porrò ab authoribus fide dignis narratur ipſas coſtas interdum effringi, aut in junioribus foras propelli, p. 102. &c. de hoc morbo egregiè ſcripſit *Vuilliſius*.

Ettmulleri ſententia.

Cauſæ ſunt variæ. *Art.* 564. Cauſæ ſunt variæ, aliquando excreſcentiæ verrucales Cordi adnatæ, oſſificatio arteriæ magnæ propè cor, vermes in ipſo Corde, aut pericardio, abſceſſus in corde, ſtatus ſanguinis præternaturales, polypoſæ concreſcentiæ, calculi, flatus, ataxia ſpirituum animalium affectum ſpaſmodicum faciens, (chloroſis ſeu pallidi virginum morbi, catameniorum obſtructio.)

Curatio eſt difficilis. *Art.* 565. Quæ a ſcorbuto aut affectione hyſterica ortum ducit, eſt curabilis; quæ a reliquis cau-

causis ut plurimùm incurabilis. Cavendum est ab *opio*, *venæsectio* in dubium vocatur, (*Galenus* vero, de locis affect. capitis, instat urgente paroxysmo *venæsectionem* omnibus remediis præferendam esse.) Cura aggredienda est *martialibus*, *coralliatis*, *cinnabarinis*, *volatilibus*, & *succinatis*. *Ol. cinnam.* laudatur a *Lindano*. *Rosmarinus*, *crocus*, *camphora*, *ambra*, *moscus*, *sal. volat. viperin.* (& alia *viperina*) *castoreum*, verbo uno *antispasmodica*. " Si diutius protrahatur, periculum ostendit repentinæ mortis. Qui hoc morbo in juventute tentantur, nunquam senescunt ex observatione *Galeni*.

Art. 566. Medicus peritus de usu sequentium „ quomodo & quando benè novit; " *aurum mosaic. cataplasma stomach. emplast. stomach. fotus spirituosus, julap. moschat. mistur. hysteric. spirituos. saccul. stomach. tinctur. epileptica*, hæc ex Pharm. Fulleri. Item, *Pulv. ad guttet. sp. C. C. succinat. sp. lavend. comp. &c.* Vide etiam remedia ad singultum (372.) Remedia varia.

TREMOR CORDIS.

Vvillisii sententia.

Art. 567. Tremor Cordis est carnium ejus *convulsio spasmodica*, seu potiùs *trepidatio*, qua fibræ motrices celerrimè, ac tantùm semicontractæ vices ocissimas, verum abruptas & quasi dimidiatas efficiunt. Tremoris Cordis descriptio.

Art. 568. Ad curam quod attinet, tria remediorum genera maximè proficua esse solent, viz. *testacea*, *chalybeata*, & *sale volatili* prædita. Curatio.

O *Ettmul-*

Ettmulleri sententia.

Cum palpitatione Cordis frequenter confunditur.

Art. 569. In tremore Cordis pulsus inæqualis est, & languidus, subinde virium ingens prostratio & imbecillitas juncta esse solet, & cor tremulo motu vibratur, adeo ut Tremor Cordis pertineat quodammodo ad *lipothymias*: pulsus aliquando est vermicularis, pauca apud authores prostant de hoc affectu seorsim, quoniam ordinariò cum *palpitatione cordis* confunditur.

Plerumq; est morbus secundarius.

Art. 570. " Est potius plerumque *symptoma* alte-
" rius morbi, quam morbus *primarius*; ideoque
" causa exquirenda est diligenter, & morbus *pri-*
" *marius* inveniendus, & cura pariter instituenda.

LIPOTHYMIA, SYNCOPE, & Asphixia.

Ettmulleri sententia.

Horum affectuum differentia.

Art. 571. Hi affectus differunt saltem gradualiter non essentialiter. *Lipothymia* est [gravis languor] cum insigni spirituum defectione. *Syncope* est gravius animi deliquium, non multum ab *apoplexia* distans; atrociora adsunt symptomata, ægri inopinatò concidunt, sensus & motus abolentur, respiratio vix ulla, aut pulsus, partes corporis frigent & pallent cum sudore frigido. In *asphixia* omnia hæc sunt adhuc graviora, ita ut cum pulsu planè abolito, & aliquamdiu ad sensum cessante, ægri instar mortuorum jaceant.

Causæ.

Art. 572. Horum affectuum causæ reliquæ, præter evidentes, quales sunt evacuationes nimiæ, balneationes nimis longæ, potus frigidus post corporis incalescentiam, animi pathemata, &c. sunt ut plurimùm obscurissimæ, ut sunt *cordis abscessus*, *polypi*, *vermes*, *&c.*

Art. 573.

Art. 573. Indicantur *spirituosa*, *volatilia*, & *aromatica*, *ol. cinnam. ambra*, præ omnibus *sal. volat. viperarum*, *aq. cordial. citr. croc. castor.* (*spir. carmin. sylv.*) externè *sp. sal. ammoniac. ol. succini*, *fumus succini*; aliquando confert *venæsectio*. Indicationes Curativæ.

Art. 574. " In syncope facies in colorem cadave-
" rosum mutatur, dentes, os atque manus tam ar-
" ctè clauduntur, ut vix recludi possunt, pulsus
" ferè nullus & vix ulla manifesta respiratio, sudor
" frigidus erumpit, & externa frigent: atque his
" signis diagnosticis ab *apoplexia* facilè distinguitur. Syncope.

Art. 575. Frequenter ex *polypo* Cordis ortum du-
" cit. *Vvepferus* crurum fibrosorum ramos ulnæ
" longitudinem superantes extraxit a fœmina car-
" diaca *syncope* interempta: talem in juvene cavi-
" tatem venæ cavæ ferè implentem reperit, & in
" aliis quamplurimis. Causæ.

Art. 576. " *Sternutatoria* naribus immittenda
" sunt, *cardiacis* & *volatilibus* imprimis incuben-
" dum est, *cucurbitulæ* sunt affigendæ. Quid agendum est.

POLYPUS CORDIS.

Malpighii sententia.

Art. 577. Polypi nomen a substantiæ *piscis* similitudine ortum, peculiari cuidam tumori in naribus excitato adaptari cœpit, donec observata quadam in præcordiis luxuriante materia, novus hic Cordis & vasorum morbus jam nunc audit. Figuram sortitur loci in quo generatur. Moles Polypi major est ut plurimum in dextro Cordis ventriculo quàm in sinistro; in dextro autem color est subalbidus, laridi instar, seu excreti succi, quem vulgò pituitam appellamus, & interdum rubra quædam vel subnigra stigmata conspersa habet: in sinistro autem colorem plerumque atrum, Polypus Cordis. Ejusdem accurata descriptio.

& densiorem obtinet substantiam. Morbosa hæc excrescentia suam structuram habere videtur, etenim præ se fert congeriem superpositarum extensarumque pelliculatum, quæ substantiæ modo nervosum corpus cum aliquali tamen mucositate referunt, & si eadem laceretur, solvi videtur in oblonga & solida filamenta; hæc manifestiora redduntur in ejus appendicibus, quæ fasciculi instar in fibras quasi nerveas resolvuntur. Ex tota concreti sanguinis mole, grumosa pars appellata, affusa licèt purpura, multiplicibus lotionibus aq. cum factis rubicundæ illæ particulæ detergentur, & sanguis concretus tractu temporis albescet, & ejus contexturam planè fibrosam & reticularem oculis certè armatis videre licet; & hæc est materia procul omni dubio, ex qua generantur Polypi. *Malpighius de polypo Cordis*, p. 158. &c. consulendus est author, qui hujus morbi *ætiologiam* & descriptionem longè optimam litteris mandavit. " De polypis in auriculis & ventricu-
" lis Cordis hydropicorum repertis (vid. *Art.*
" 823.)

Causa est frequenter mortis repentinæ.

Art. 578. " Concrescentiæ polyposæ in *apople-*
" *xia* demortuis frequenter inveniuntur; & pro-
" cul omni dubio plerumque sunt causæ plurimo-
" rum *symptomatum* atrocissimorum, necnon *mor-*
" *tis inopinatæ* raro deprehenduntur aptequam æ-
" grum jugulant.

CA-

C A P U T VI.

Sive Fasciculus Morborum sextus.

C R U D I T A S A C I D A & Nidorosa.

Ettmulleri sententia.

Art. 579. MOrbi plerique, præcipuè chronici, a depravata coctione originem ducunt; *chylificationis læsæ*, duo sunt vitia insigniora, cruditates in coctione, viz. *cruditas acida* & *nidorosa*. Chyli factio læsa.

Art. 580. *Cruditas acida* est, quando alimenta abeunt in liquamen acidum fixum plus minùs viscidum, nec sufficienter attenuatum, & volatilisatum, fundamentum & origo morborum chronichorum. Cruditas acida.

Art. 581. Cruditas *acida* cognoscitur ex soda, ructibus acidis & copiosioribus; quæ rejiciuntur per vomitum vel natura vel arte, sunt admodum crassa, viscida, ac pituitosa; alvus plerumque adstricta est. Signa cruditatis acidæ.

Art. 582. Cruditas acida corrigitur *per absorbentia & acidum destruentia, ac aromatica volatilia, nucem moschatam, zinziber, sp. C. C. &c.* Destructo in hunc modum acido *purgantia* demum adhibenda sunt: nisi enim hæc methodus observetur, nihil per purgantia evacuabitur sed tormina & motus convulsivi excitabuntur. Usus *cancrorum fluviatilium* mirè proficuus est, ut & *Gelatina*, C. C. &c. Curatio.

Art. 583. Cruditas *Nidorosa* est; quando alimenta corrumpuntur ita ut abeant in liquamen putrilaginosum horridi saporis & odoris, & omnino nutritioni ineptum, quod vocatur *Nidor*, exhalant Cruditas nidorosa.

ructus graveolentes *Nidorosi*. Appetitus est index, qui loquitur, & monstrat quasi, quæ sunt assumenda; hinc nobis inculcat *Hippocrat. in aphorism.* quod appetita faciliùs longè digerantur, quàm non appetita. Verum est proverbium; *quod sapit, nutrit.*

[illegible] cruditatis nidorosæ. *Art.* 584. Ingestio variorum alimentorum ad Cruditatem *Nidorosam* disponit. Masticationem qui negligit, *Arabibus* animam suam odisse dicitur. Conqueruntur ægri de dolore gravativo stomachi duobus horis post pastum, item de ructibus 5. vel 6. hor. post alimentorum assumptionem, iisque non acidis, sed nunc insipidis, nunc putridis, nunc sulphureis, nunc genuinum saporem & odorem assumptorum repræsentantibus; mox post pastum adest rubor faciei, quasi essent ebrii. [585.]

Signa cruditatis nidorosæ. *Art.* 585. Cruditas *Nidorosa* ructus habet fœtidos, aut saltem horridos instar ovorum frixorum, aut piscium putridorum; percipiunt imprimis manè saporem peregrinum & abominabilem, quasi cinereum, seu ligni putridi, quem sufficienter exprimere nequeunt. Subinde amaror cum *cardialgia* & aliquali *nausea* percipitur, ex ore & stomacho; quæ vomitu rejiciuntur, sunt liquida, flava, & omnino insipida, aut quodammodo amaricantia, aut insipida dulcia, aut ex amarore dulcescentia; præterea habent alvum sæpiùs plus solito apertam. " Cruditas Nidorosa juxta veterum principia est *intemperies ventriculi calida*, in qua omnia assumpta mutantur in bilem; signum hujus est sapor tetricus in ore, incipiente vel peracta chylificatione.

Intemperies ventriculi calida.

Curatio. *Art.* 586. Quoad curam convenit *vomitus* aut saltem evacuatio *per rhabarbarum & tamarindum*; post horum exhibitionem mirè conducunt *julapia acidulata*, *succus aurantiorum*, *citrorum*, *elixir proprietatis acid. sp. salis dulcis*, *vitriolata*, &c.

Notabenè *Art.* 587. " Probe notandum est (ut therapia

rite

„ rite instituatur) ægroto incumbere non modo „ remediorum sibi præscriptorum usui, ut decet, „ insistere, sed quoque cane & angue pejus fugere alimenta sibi noxia fomitem causis morbificis, & mala exacerbantia. Qualis erit dieta „ petendum præcipuè ex nocentibus & juvantibus, in quæ itaque diligenter dirigere oportet „ medicum.

Art. 588. Flatus in stomacho & intestinis fiunt per fermentationem vitiosam ab acido præternaturali in subjecto viscido excitatam. " In curatione omnem paginam absolvunt *digestiva* & „ *evacuantia* cum victu regulari. **Flatus.**

Art. 589. " Ventriculus corporis *culina* appellari potest: ejus officium est alimenta recipere „ tanquam in promptuarium, eademque concoquere est ejusdem actio primaria; unde *apepsia*, „ *sive indigestio* est totius œconomiæ ruituræ indubitata denuntiatio. **Apepsia.**

Art. 590. Digestio est opus simpliciter naturæ, nec arte promoveri potest; opus naturæ saltem adjuvare possumus & fermentum ventriculi corrigere ita, ut in statum naturalem reducatur. Propinanda sunt *vomitoria*, *cathartica*, &c. postea *stomachicis* & *corroborantibus* insistendum est. " Mirum videatur in quibusdam somnum, in aliis exercitium, „ coctionem promptiorem ac faciliorem reddere, „ quod tamen monet quotidiana experientia. **Digestio.**

Art. 591. Remedia stomachica, & ventriculum roborantia insigniora sunt, quæ sequuntur. *Mentha*, *absynth. utrumque*, *aromata*, *zedoaria*, *grana piperis integra deglutita* (ad cruditates *acidas*) *rad. helenii*, *calami aromat. raphani rusticani*, *ari*, *plebeia* quidem, sed optima *stomachica*, *succus cydon.* [cum fumo *sulphuris* servatus,] tincturæ ex *amaris* & *aromaticis* [cum *ol. sulphuris* per campan. extractæ] pulvis pepticus ex *pelle interiore ventriculi gallinæ*, & tinctura ejusdem, *chalybeata*, **Remedia stomachica.**

 beata,

beata, cortex Peruvianus, cortex aurant. citr. conditus, item zinziber, & allium conditum, tartarum vitriolatum, tinctura sacra, elixir proprietatis, aqua gentian. comp. absynth. comp. spiritus menth. syrupus cydoniorum, rob. & miva eorundem, species diambræ, crusta panis vino generoso ebria & cum pulv. N. M. caryoph. &c. *conspersa*, & ita instar scuti stomacho tepidè applicata, &c.
„ Stomachica alia celebriora & in praxi Londi-
„ nensi usitatiora sunt *Elixir magnum vitrioli*,
„ *tinctura stomach. amar. Quincii ad imitationem*
„ *Stoughtoni*; *vel sequens, quæ præstantior vi-*
„ *detur*.
" ♃. *Cort. aurant. sicc.* ℥j. *rad. gent.* ʒij. *sem. car-*
„ *damom. min. zedoar. ana* ʒj. *caryoph. croc. ana* ℈j.
„ *cochinel.* ℈ß. *sp. vin. Gallic.* ℔j. *f. tinctura f. a.* vel
„ infusum sequens.
" ♃. *Rad. gent.* ʒij. *summit. absynth. Rom. p.* ij.
„ *calam. arom.* ʒ ß. *cubeb.* ʒj. *cort. aurant.* ʒiij. *in-*
„ *fund. in aq. bullient.* ℥xx. *colatur. add. aq. ab-*
„ *synt. mag. comp.* ℥iij. *misce*; *vel*
" ♃. *Rad. gent. zedoar. cassmunar. sem. carda-*
„ *mom. min. ana* ʒj. *cort. flav. aurant. sicc.* ʒij. *in-*
„ *fund. in aq. bullient.* ℔j *colatur add. aq. gent. ma-*
„ *gis comp.* ℥ij. *sp. lavend. comp.* ℥ß. *misce*.
In omnibus ferè imbecillitatibus & morbis ven-
„ triculi *masticatio rhabarbari* conducit, præcipuè
„ in alvum habentibus adstrictiorem.
" Item, *Electuarium e zinzib. mistura stomach.* &
„ *julap. stomach.* Et pro usu externo *Fotus stomach.*
„ *epithema, scutum, sacculus emplast. roborans, ex*
„ *Pharm. Fulleri*, quandoque usurpari possunt.
Art. 593. " Stomachica debent esse temperata,
„ (ut rectè annotavit *Vvaldschmidius*) nè fortiori-
„ bus remediis calorem nimium vel augeamus vel
„ extinguamus, & ne fermentum reddamus acrius
„ vel debilius, hinc præstat pauca dosi & per in-
„ tervalla remedia *stomachica* exhibere, quàm
uno

„ uno impetu ventriculum remediorum mole ob„ ruere.

Art. 594. Nausea & vomitus. In genere vomitus omnis, qui non est *nimius*, ut plurimùm est *salutaris*. Nausea & vomitus.

Art. 595. In omni vomitu unicè observetur, ut *alvus*, quantum fieri potest, teneatur *aperta*. Ad vomitum sistendum conferunt *cydoniata*, *syr. & tinct. coral.* præ reliquis *succus cydon. sp. menth. sal. absynth. cum succ. limon.* &c. Externè *decoct. absynthii*, *menth. cort. granator. flor. ros. rub.* &c. in vino rub. coct. sacculus *croci* ventriculo admotus egregiè vomitum sistit, ut & cataplasmata ex *fermento & pulv.* aromaticis. In genere præmissis ritè universalibus *stomachica* (592.) sunt usurpanda; *decoct. fracastor. elect. zinzib. julap. stomachicum*, *coral. mistur. stomach.* " In vomi„ tionibus ab emetico fortiori excitatis (*teste Vvald„ schmidio*) si detur coch. j. *spiritus vini*, vomi„ tum in momento compescet. Curatio.

Art. 596. Vomitus *cruentus* frequenter a pancreate oritur, quando, scilicet, vasculum ejus a succo acriore corroditur, ex irritatione duodeni partim sursum in ventriculum propellitur, partim inferiùs defertur, dolor gravativus & obtusus in superiori lumborum regione, ubi situm est pancreas, præcedere solet. Non rarò decipiuntur medici, qui vomitum materiæ *nigricantis* habent pro *cruento*. In vomitu *cruento* Hæmorrhoidum fluxus est salutaris; est enim evacuatio quasi vicaria. Vomitus cruentus.

Art. 597. " Ipse ventriculus quandoque gravis„ simis *Hæmorrhagiis* obnoxius est. Et reverà vo„ mitus sanguinis a quacunque causa oriatur, pe„ riculo haud vacat. Nimia sanguinis ejusmodi „ effusio intra ventriculi parietes vel extra cor„ pus ejectio mortem subitaneam interdum in„ fert; vel si sanguis in ventriculo extravasatus Periculosum malum.

„ restat,

„ restat, ibidem grumescere solet & corrumpi; „ inde graves *Lipothymiæ* & *suffocationes* creantur. "

Remedia ad vomitum cruentum. *Art.* 598. Remedia in hoc affectu sunt succus *urticæ*, *sem. hyosciami*, *catechu*, *lap. hæmatit.* cum *blandis acidis*, aut *succ. cydon.* Aliquando etiam pus excernitur, & per vomitum rejicitur. Convenit *antimon. diaphoret. antihect. Poterii*, *sacchar. saturni*, *haustus japonicus* Fulleri, *tinctura antiphthisica*, *&c.*

Anxietas præcordiorum. *Art.* 599. Anxietas *præcordiorum* est insignis dolor circa scrobiculum cordis. Malum hoc oritur semper ab affecto plùs minùs orificio ventriculi sinistro.

Cardialgia. *Art.* 600. Cardialgia est ventriculi orificii superioris dolor admodum molestus & intensissimus; oritur ex effervescentia succorum heterogeneorum, maximè bilis, undè percipiuntur phlogoses, & insignis ardor. Causæ hujus mali sunt variæ, bilis vel succi pancreatici vitia, lumbrici, ulcus orificii ventriculi, &c.

Curatio. *Art.* 601. Dosis *theriac. Andromach.* egregium est *anticardialgicum*. Cura ut plurimùm inchoanda est cum *vomitorio*, & postea *opiata* cum *purgantibus* admiscenda sunt. *Tinctur. sal. tartari a gutt.* xl. *ad* l. *item pulv. testac. cum castor. oleum amygd. dulc.* est maximè efficax; laudatur decoct. sassafr. externè *linimenta*, *empl. e tacamahac. caran.* & *balsam. Peruv.* " *Pulvis interioris pelliculæ ventriculi musculosi gallinæ ad* ℨj. in vehiculo appropriato est efficacissimum remedium huic malo [inquit *Shavv.*]

Anorexia. *Art.* 602. Anorexia sive inappetentia est, quando ægri destituuntur desiderio ad alimenta. Ratio habenda est morbi alicujus tanquam causæ, unde *indicationes curativæ* petendæ sunt, & postea *stomachica* [592.] sunt usurpanda, &c.

Malacia & pica. *Art.* 603. Malacia est appetitus nimius, unde inter-

interdum plus, quàm conducit, comeditur. Pica est appetitus insuetorum, ut crudæ animalium carnis, carbonum, calcis vivæ, &c. " In virgi-
„ nibus *chlorosis Picam, vicissimque Pica chloro-*
„ *sin fovere solet*. Pica est affectus chronicus, &
„ non infrequenter ad *hydropem*, *cachexiam*, vel
„ *marasmum* viam sternit. Non solùm virgini-
„ bus accidere solet, sed plerumque gravidis quo-
„ que; iis verò non adeò perniciosa est. " Hi
„ affectus oriuntur ex depravato stomachi fermento; ideoque *evacuationibus* & *stomachicis* sunt curandi.

Art. 604. Bulimus seu appetentia canina, est voracitas nimia; ægri copiosè deglutiunt alimenta, sed non comminuunt; est affectus plerumque ab extremo ambientis aeris algore progenitus, in cibi fastidium brevi desinens. *Appetentia canina* est semper cum vomitu vel diarrhœa. " Præcipua Bulimus.
„ cura in diæta est quærenda. Omnia pinguia &
„ dulcia temperata illis prosunt, ut & leniter pur-
„ gantia. "

A Surfeit.

Art. 605. " Crapula, per quam intelligo id Crapula.
„ quod nostro idiomate vocamus a *Surfeit*, est
„ mala corporis habitudo cum sensu gravitatis ad
„ ventriculum, & ægritudine; supervenire solent
„ plerumque *Eruptiones cutaneæ & febricula*: Cau-
„ sa usitatior hujus affectus est edilium vel potulen-
„ torum nimia voracitas; ingesta autem non mi-
„ nus qualitate quàm quantitate peccabili læden-
„ tia esse possunt; aliæ quandoque etiam sunt cau-
„ sæ, uti potio nimis larga frigidæ vel cerevisiæ
„ tenuis æstivo tempore, exercitium nimis violen-
„ tum, fervida ac sulphurea aeris constitutio, & si-
„ milia. Eruptiones cutaneæ sunt de genere *Erysi-*
„ *pelatoso*, quod ordinariò appellamus *a Rash.*

Art. 606.

Curatio. *Art.* 606. " In omnibus hisce affectibus, & „ præcipuè a Crapula propriè dicta originem du- „ centibus vomitorium quàm primum est propi- „ nandum, & si febris nondum invaserit dosis tin- „ cturæ hier. die proximo exhibenda est. Si eru- „ ptiones in conspectu veniant, sustentandæ sunt „ cardiacis, & lenibus diaphoreticis; potus sit „ serum lact. vino Canariensi alteratum, & aliàs „ infusum salviæ. In habitu plethorico, ubi fe- „ bris intensior fuerit, *phlebotomia* locum habere „ potest.

CHOLERA MORBUS.

Sydenhami sententia.

Choleræ morbi descriptio. *Art.* 607. Malum ex se cognoscitur: adsunt e- nim vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & angustia per alvum dejectio; ventris ac intestinorum dolor vehemens, inflatio & distentio, cardialgia, sitis, pulsus celer cum æstu & anxietate, nausea, artuum contra- ctura, extremorum frigiditas; animi deliquium, &c." Bilis suprà infraque magno impetu prorum- „ pit, primùm liquidior, pallida, & subflava; „ dein crassior, majoremque colorem exhibens, „ flavum scilicet, prasinum, cœruleum aut etiam „ nigrum.

Methodus medendi. *Art.* 608. Pullus tenerior elixetur in aq. font. cong. circiter iij. *hujus decocti* cyathos plenos ex- hauriat æger, eodemque tempore injiciatur *enema* ejusdem liquoris semel atque iterum, vel ad 3am, 4tamve vicem; his addi possit *syr. portulac. lactuc. violar.* &c. Exantlato hoc eluvionis penso detur *paregoricum*. Si vires ægri exhaustæ fuerint, & valde debilitatæ ante adventum medici ita, ut ex- tremæ frigescant, recto cursu ad *laudanum* con- fugiendum est. Vix ultra *Augusti* limites evagatur.

Ettmul-

Ettmulleri sententia.

Art. 609. In genere qualiacunque symptomata fortem ac deleteriam antimonialem purgationem, aut helleborum album sequuntur aliudve catharticum, ea similiter obvia sunt in cholera. Cholera, quæ sponte sua sine causa manifesta externa corripit ægros, ut plurimùm est funesta. Est malum peracutum intra 24. horas, biduum, vel triduum, jugulans, periodum ferè observat tertianariam, ita nempe ut de 3^{io} in 3um diem moveatur, seu plus minus exasperetur; quò magis excrementa a *statu naturali* recedunt, eò periculosior. Cholera aliquando est *epidemica* & valde *maligna* & *lethalis*. Prognosis.

Art. 610. " Remedia petenda sunt ab *Art.* de „ *vomitu*, de *diarrhœa*, &c. causa morbi, si in- „ veniri possit, benè pensitata. Vires decocti „ *rad. ipecacoan.* tentari merentur. Vid. *dysen-* „ *teriam*. Remedia qualia.

ALVI RETENTIO.

Ettmulleri sententia.

Art. 611. Alvi retentio cùm sit pertinacior, frequentiùs est causa mille malorum, dolorum abdominis variorum: interdum nauseæ & vomitus, affectuum capitis, cephalalgiæ, vigiliæ, vertiginis, &c. " Familiaris est spleneticis, nephriti- „ cis, hystericis, arthriticis, literatis, scorbuti- „ cis, &c. Alvi retentio causa mille malorum.

Art. 612. convenit *oleum amygd. dulc.* vel per se vel in jusculo ad ℥ij. vel iij. *decoct. tamarind.* in sero lactis; *gum. ammoniacum*. *Aurum fulminans* cum extracto *hellebor. nigr. sal. gem.* in clysteribus ad ℥iß. vel ℥ij. multum laudatur ad fæces indu- Curatio.

induratas fluxiles reddendas; item clysmata oleosa *ex ol. lini, ol. raparum, ol. oliv.* &c In alvo pertinaciter obstructa conducit balneum ex *emollientibus* & linimenta.

Boerhaavii sententia.

Tartarus crudus. *Art.* 613. Vires tartari crudi in medicina optimæ sunt, cremoremque & cryſtallos ſuperat viribus ad abſterſionem primarum viarum; vix ſua indole *ſecundas vias* ingreditur, ob craſſitiem & indiſſolubilitatem; nec invenit tantum liquidi in illis, quantum ad ſui ſolutionem requirit. Si autem humoribus alcalinis occurrit, ſolvitur penitus, non à liquido, ſed à ſolo alcali occurrente, qui duo ſales faciunt tunc optimum ſalem diſſolventem; ſi verò diſſolvitur ab aqua, eſt adeò craſſus ut per pannum non tranſeat quid, quod tranſeat per lactea; & ſi fortè ſolvitur a bile, aliove forſan liquore, non agit ut Tartarus; ſed ut ſal neuter, vel ſapo: hinc multos morbos ex vitio pituitæ, & vitio primorum viſcerum egregiè tollit, debet verò dari ad drachmas ſex ex juſculo recenti. *Angelus Sala, chymicus candidiſſimus*, qui integrum tractatum, ubi ſua arcana, cunctis medicis deſiderata, revelat, de viribus tartari ſcripſit; laudat illum in colicis doloribus, diuturnis obſtructionibus primarum viarum, hyſtericis, podagra, &c. Sed dabat ad unciam unam, unde purgabantur per duos aut tres dies; hoc continuabat optimo cum ſucceſſu, nam non intrat ſanguinem, ſed pondere & ſtimulo optimè agit; ergo reliquam maſſam ſanguinis non turbat, ſed ſaltem alvus diluitur, & emollitur fæx, cùm alia purgantia poſt operationes ſuas relinquant ſemper alvum adſtrictam.

Quomodo præcavenda eſt. *Art.* 614. " Novi plures ventri conſtipationi „ obnoxios curatos fuiſſe diluculo, & hora priùs „ aſſue-

„ assueta citiùs lecto assurgendo: quantum enim „ a perspiratione solita adimitur, tantum ad al- „ vum lubricandam additur. " *Vvillis.* " Qui al- „ vum habent sicciorem (inquit *Vvaldschmidius*) „ nunquam se manè studiis applicare debent, vel „ foras procedere, nisi alvum priùs deposuerint; „ vult enim sæpiùs moveri alvus segnior.

Art. 615. " Quibus, dum sunt juvenes, (in- „ quit *Hippocrates*) alvi sunt humidæ, iis sene- „ scentibus siccantur: quibus verò, dum sunt ju- „ venes, alvi sunt siccæ, his senescentibus hume- „ ctantur. Melior est autem in juventute alvus fu- „ sior, in senectute adstrictior. Obstructo inferio- „ re ventre (inquit *idem de flat.*) in universum „ corpus flatus discurrunt. Aphorismus.

Art. 616. " In act. philosoph. N°. instantiam „ singularem habemus cujusdam hominis nomine „ *Phelips*, qui per plures annos non nisi semel in „ 19. vel 20. diebus alvum exonerabat, nihilomi- „ nus, quoad cætera benè se habuit: obiit tamen „ vigesimum tertium agens annum. Historia.

ALVI FLUXUS.

Art. 617. " In genere quod ad alvi fluxum at- „ tinet, aliquando cibi nondum cocti aut imper- „ fectè cocti per alvum dejiciuntur, & appellatur „ *lienteria* vel fluxus *lientericus*; aliquando chy- „ lus excernitur, & dicitur *cœliaca*, aliquando hu- „ mores exerementitii, bilis, pituita, &c. excer- „ nuntur, & vocatur simpliciter *diarrhœa*; postre- „ mò quandoque dejectiones sunt sanguinolentæ „ cum vel sine intestinorum exulceratione, & ap- „ pellatur *dysenteria*. Alvi fluxus in genere.

DIAR-

DIARRHOEA.

Definitio: *Art.* 618. " Diarrhœa est frequens & copiosa ,, per alvum materiæ tenuis, aquosæ, mucosæ, ,, pituitosæ, spumosæ, adiposæ, biliosæ, nigri-,, cantis &c. excretio, ab intestinis provenientis, ,, aliquando cum, aliquando sine exerementis, ,, frequenter sed non semper torminibus stipa-,, tur.

Ettmulleri sententia.

Ventriculus præ omnibus est corroborandus. *Art.* 619. In cura diarrhœæ ex quacunque causa *stomachus* est corroborandus, & *sudorifera* cum *acida absorbentibus* sunt admiscenda. Diarrhœa oleosa & pinguis (si non ex assumptis) ex colliquefactione pinguedinis corporis oritur.

Curatio: *Art.* 620. In omni diarrhœa potus debet esse parcus. Ad ventriculum restituendum convenit *vinum ustum cum aromatibus, vinum absynth.* & maximè *cydoniata*, & externè *fotus*. Sistendus est effervescentium humorum impetus; hoc facto, cessat diarrhœa. Decoctum *rad. tormentil.* egregium est in omni diarrhœa & dysenteria, tam *benigna* quam *maligna* & omnibus aliis medicamentis præcellit. *Fructus cydon.* & speciatim *mespillorum eorumque miva* maximè laudantur; *gelatina* C. C. in potu ordinario soluta est admodum specifica in diarrhœis *epidemice* grassantibus, ut & *gum. Arab.* (in decoct. alb. solut.); si adsint *tormina* vehementiora & *tenesmus*, covenit enema *ex lacte tepido* & *theriac. Androm.* Diarrhœa habitualis. In diarrhœis *habitualibus* per longum tempus durantibus conveniunt internè imprimis *martialia* & *aromatica* stomacho grata, imò *thermæ*. Diarrhœa pertinax & diu durans *radice Ipecacuannæ*, quemadmodum *Dysenteria*, debitis intervallis aliquoties repetita curanda est, non

non neglectis interim aliis appropriatis remediis.

Baglivii sententia.

Art. 621. Mœror nihil aliud frequentiùs producit quam Diarrhœas, quæ, diu persistente mœroris causa, evadunt incurabiles, iisque demum superveniente febre erratica & atrophia, ægrotantes e medio tollunt. Ad iram pariter diarrhœa supervenit, & si hæc non superveniat, febris superveniet dummodò ingens fuerit ira. *p.* 129.

Farrago sententiarum.

Art. 622. Indusium laneum magnopere conducit ad curandam diarrhœam *habitualem. Vvainvvright.* Ut & *equitatio* seu *vectio in rheda. Fulleri med. gymnast.* Observandum est, appetitu & concoctione salvis, vix unquam nocere diarrhœam.

Art. 623. Narrat D. *Vvalker* in obsidione *Derriæ Londinensium* nupera milites eò redactos fuisse, ut compositionem quandam ex *sebo & amylo* liberaliter sumpserint, unde non modò nutrimentum, sed & medicamentum egregium habuerunt, nempe diarrhœæ *curationem* in his, *prophylacticum* in illis, idque miraculosè & infallibiliter.

Art. 624. Opium (sagaciter observante *Cockburn*) parum aut nihil facit in cura *Diarrhœæ serosæ;* & reverà res, si propiùs illam inspiciamus, & ad calculum accuratè vocemus, ita se habere videtur. Opium plerumque dolorem sedat, & somnum conciliat, & dejectiones rariores reddit, sed tamen copiosiores sunt & æquè tenues ac liquidæ, ut antè, &c, quod probè notandum est, magis fœtentes.

Art. 625. Remedia sequentia quandoque prodesse possunt, *laudan. liquid. cydoniat. cataplasm.* Remedia varia.

 stomach.

ſtomach. epithem. ſtomach. fotus aſtring. ſaccul. ſtomach. decoct. catechu, comp. decoct. fracaſtor. decoct. ſiſtens, elect. corinth. enema de malicorio, expreſſio roſac. miſtur. coral. elect. ad diarrhœam.

LIENTERIA & COELIACA.

Lienteria & Cœliaca. *Art.* 626. Lienteria & Cœliaca videntur eſſe diarrhœa cum inſigni apepſia ſeu coctione ventriculi depravata conjunctæ; ideoque earum cura partim cum diarrhœa convenit, præcipuè quoad evacuantia in principio propinanda: hìc etenim ſuper alia quotcunque radix ippecacuan. & rhabarb. locum habent, nec omitti debent.

Ettmulleri ſententia.

Lienteria quid. *Art.* 627. Lienteria eſt alvi fluxus, in quo aſſumpta prout fuere ingeſta, aut parùm immutata per alvum egeruntur. " Dolor ventriculi eſt Li„ enteriæ comes individuus, & ægrotum *poſt pa„ ſtum* ſemper magis excruciat, donec alvum e„ xoneraverit. Urina eſt pauca & valdè colora„ ta. " Lienteria *ſcorbutica* eſt malum periculoſum curatu difficile, & facilè recidivans; ad *cachexiam* & *tabem* diſponit.

Curatio. *Art.* 628. Imprimis ſtomachus præ omnibus eſt *roborandus*. *Rhabarbarum* propinari debet; *coralliata* & *cydoniata* valde laudantur; in genere omnia in vomitu uſurpata hic conducunt. " Sto„ machica ſimpliciora & paratu faciliora (inquit „ *Vualdſchmidius*) ſæpiùs plus præſtant, quàm „ compoſita: v. g. *nux moſchata condita*, *zinzi„ ber conditum*, *vitellus ovi* cum aceto coctus, „ *vinum abſynth.* ex *maſtiche* parata, &c.

Cœliaca quid. *Art.* 629. Cœliaca eſt alvi *chyloſa* excretio, quando aſſumpta digeruntur quidem in ſtomacho, ſed digeſta ſub forma *chyloſa* cum excrementis

excer-

excernuntur; ventriculus ut plurimùm est salvus, & appetitus, sed hoc non semper; per alvum excreta sunt albicantia vel grisea, aut saltem pallida. Est malum satis grave & periculosum.

Art. 630. *Aromatica blandiora & amara* apprimè conveniunt; *astringentia* malum exasperant. " *Deobstruentia* procul omni dubio indicantur & ,, *martialia* cum *amaris*. Præmissa *tinct. rhabarb.* ,, dosi una vel altera, elegantem puellam ab hoc ,, malo diutius laborantem liberavi cum tinctur. ,, *mart.* & vino amaro sequenti; ℞. *Rad. zedoar.* ,, ℥i. *gentian.* ℥iiß *cort. aurant.* ℥iij. *vvinteran.* ,, ℥ij. *myrrh. pulv.* ℨj. *flor. cham.* p. ij. *centaur.* ,, *min.* p. j. *N. M. mac. ana* ℈j. Infund. frigide ,, *in vin. alb. Hispan.* ℔iv. coletur usus tempo- ,, re. " Forestus valde commendat pulverem *pelliculæ interioris ventriculi gallinæ* in Cœliaca passione; ut etiam pulverem *integræ nucis moschatæ* in vitello unius ovi exhibitum in Lienteria. Curatio.

D Y S E N T E R I A.

Sydenhami sententia.

Art. 631. Dysenteria cum rigore & horrore aggreditur, calor sequitur; & deinde ventris tormina cum dejectionibus mucosis, quibus progressu temporis intertexuntur sanguinis lineamenta quædam cum dolore insigni; sanguine aliquando destituuntur, & nihilominus (modò frequentes sint dejectiones cum ventris torminibus & colluvie mucosa) rectè vocabitur Dysenteria. Si sanguis sincerus evacuetur, vita ægri periclitatur. Dysenteria.

Art. 632. *Venæsectio* quamprimùm celebretur, & exhibeatur haustus *paregor.* eadem nocte, deinde *catharticum* lene bis repetitum, & *paregor.* hor. 4. vel 5. post sing. purgationes; potus ordinarius sit Methodus medendi.

lac coctum cum aq. tripl. vel *decoct. alb.* Si morbus præfractior sit, detur *laudanum* 8. quaque hora etiam in majore dosi, & injiciatur enem. ex *lacte vaccin.* & *theriac. Androm.* ℥ß. ubi vires *venæsectionem* non patiuntur, detur singulis matutinis bolus ex *rhabarb.* ʒß. cum *q. s. diascordii* & *paregoricum* hora somni.

Infantes eodem modo tractandi sunt diminuta dosium quantitate. Methodus in *cholera morbo* (608.) in hoc quoque laudatur, ut & *diæta lactea*.

Vvillisii sententia.

Dysenteria incruenta. *Art. 633.* Quamvis dysenteriæ vocabulum communi acceptatione alvi fluxum cruentum, sicut diarrhœa humoralem denotat; tamen morbus *Londinensis* anno 1670. Dysenteria appellabatur, incruenta licèt. Fuit affectus ille subitaneus & frequenter absque manifesta occasione invadens; laborantes cum vomitu immani & sedibus crebris & aquosis citò in maximam debilitatem inque spirituum horrenda deliquia & virium omnium prostrationes redigebat. Novi plures pridie satis sanos, & valde robustos, intra xij. horas morbi hujus tyrannide adeo dejectos, ut cum pulsu debili & exili, sudore frigido, &c. jamjam moribundi viderentur, & quidem non pauci ab eo citò interibant.

Curatio. *Art. 634.* Pro curatione hujus morbi nulla *evacuatio* juvabat; verùm remedia tantùm *cardiaca*, eaque calidissima commoda fuerunt, in tantum, ut *sp. vini* cum sacchar. parum deflagratus remedium populare & quasi *epidemicum* fuerit, atque in tali Dysenteria ferè semper proficuum: etsi in altera cruenta indifferenter usurpatum sæpe noxium deprehenderetur. Ego exhibui satis feliciter *theriac. androm.* ʒiß. cum *julap. cardiac.* & ventriculo placentam ex *pane tosto* & *theriac.* illinito vinoque generoso

neroso immersam applicari jussi, aut loco *theriac. Androm.* pulv. seq. ℞. *Pul. e chel. cancr. comp. e contrayerv. serpent. virg. ana* ℥i. *cinnam. rad. tormentil. ana* ℥ß. *croc. cochinel. ana* ℈j. *dos.* ℈ij.

Art. 635. De descriptione dysenteriæ verè *cruentæ Londinensis* vide authorem, *pag.* 49. laborantes haud citò interibant, quin plures septimanas, imò interdum menses sanguinem quotidie in magna copia excernebant, &c. In his dejectiones fuerunt liquidæ, & sanguine diluto tinctæ, instar loturæ carnium, in aliis crassiores cruore saturatæ, ac insuper muco albicante, & non rarò membranarum frustis refertæ, &c. de remediorum formulis consulendus est author. p. 50. & 52. Dysenteria cruenta.

Ettmulleri sententia.

Art. 636. Dysenteria est diarrhœa cruenta. Hujus morbi tres sunt differentiæ. 1. Quando sine intestinorum vitio mero motu & impetu naturæ ex plethora sanguis bonus excernitur tanquam in fluxu *hæmorrhoidali*, scorbuticis familiaris est. 2. Quando sanguis tenuis & aquosus loturæ carnium similis excernitur, fluxus *hepaticus* dicitur; sed revera a vasis hæmorrhoid. internis provenit. 3. Tertia species dysenteriæ est, quando ob vitium intestinorum spasmodicum cum insignibus torminibus, & cum muco albescente, hinc cum purulenta materia *sanguis* ejicitur, atque hæc κατ' ἐξοχὴν dysenteria appellatur, diarrhœa cruenta tormentosa; reliquæ species ferè semper sunt absque torminibus. Est vel *benigna* sine febre & contagio, vel maligna cum febre & maximè contagiosa. In gradu acerbissimo *carunculæ*, (signum ut plurimum lethale) quæ excernuntur cum materia purulenta, quid sint explicatu obscurum est; non enim nisi in Dysenteria diuturniori fit Tres differentiæ. Caruncula cum materia purulenta.

 intesti-

intestinorum excoriatio, & forsan exulceratio aliqualis; adsunt aliquando *aphthæ*, & intestina ipsa *gangræna* afficiuntur, ex qua ferè omnes, qui Dysenteria laborant, moriuntur. " Omnes qui ,, Dysenteria moriuntur, (*teste Vvaldschmidio*) ,, *sphacelo* pereunt, ipsis intestinis *sphacelatis*; ,, quod observatur triduo ante mortem, ubi sitis ,, non magis urget, & extrema frigent.

Curatio. *Art.* 637. Cura inchoanda est cum *opiatis* & *sudoriferis* & *absorbentibus*, præmissa tamen dosi *rhabarbari* semper in Dysenteria *benigna*, in *maligna* verò eadem methodus observanda est, ac in aliis febribus continuis *malignis*; tinctura *bezoardica* laudatur. *Astringentia* in principio malum exasperant, in declinatione locum habent cum cautela. *Venæsectio* & *clysteres* non conveniunt. Summa habenda est ratio *stomachi* externis & internis, uti in quibusvis alvi fluxibus. Priapum *cervi* tanquam specificum extollitur. Semper propinetur *gelatina C. C. pulv. cran. human. & usnea*. *Album græc.* pro pauperibus est insigne remedium, item succus *heder. terrest. & cydoniata*, *lac chalybeatum*, in quo *rad. symphit.* maj. coctum fuerit, *gum. Arab. trag.* &c. sed præ omnibus *sacchar. saturni*, & *viperina* (in Dysenteria *maligna.*) *Balsam. Peruv. aut terebin. in clysteribus* aliquando est proficuum. *Oleum lini* præsentaneam præstat operam. Accuratè distinguendum est inter *flux. dysenter.* & *hæmorrhoid.* (1263.)

Remedia varia. *Art.* 638. " De viribus rad. *ipecacoan.* est res no- ,, ta; sed præstat ejus *decoctum* propinare, quam ,, *radicem* in substantia. In Dysenteria *serum la-* ,, *ctis* ferè specificum; *Bagliv.* 242. & alibi. *Ra-* ,, *dix ipecacoanhæ* præter vim *vomitoriam*, quam ,, obtinet, *sudores* copiosos excitare solet. Atque ,, in hoc (inquit D. D. *Freind*) quantum ego con- ,, jectura assequi possum, præcipue consistit egre- ,, gia illa in Dysentericis affectibus virtus, quam ,, sibi

„ sibi præ aliis vomendi instrumentis vendicat. „ Grassante Dysenteria (inquit *Dolæus*) hoc uni- „ co medicamento plus centum feliciter curavi- „ mus, *oleo*, scilicet, *amygdalar. dulc.* cum suc- „ co *citri* commixto, sæpius de die assumpto, „ præmisso tamen *rhabarbaro* tosto; *diaphoretica* „ *semper* interponi debent in hoc morbo curando, „ inter quæ eminent *tinctura bezoardica* & *mi-* „ *stura simplex*. *Nux moschata* est egregium *an-* „ *tidysentericum*: prosunt *gelatin. C. C. ol. rha-* „ *barbari*, *cydoniata*. &c. Fungosa substantia nu- „ clei lobos intercedens & separans exsiccata & „ pulverisata in vino exhibita modica quantitate „ exercitum *Anglicanum in Hibernia* gravissima „ Dysenteria medicorum omnium solertiam elu- „ dente laborantem feliciter liberavit. Raii Hist. „ plant. *J. Aubrey* communicavit. Repetitis ex- „ perientiis (inquit *Towne* in Tractatu de Mor- „ bis *Barbadæ*) sequens electuarium in Dysen- „ teria successu felicissimo exhibui: ℞. *Conserv.* „ *rosf. rub.* ℥iß. *sperm. cet.* ʒj. *cer. flav.* ʒiij *ol. a-* „ *mygd. dulc.* ℥ß. *syr. e cort. citr. q. s. m. f. elect.*

Art. 639. " Sequentia quandoque locum habent, „ *cataplasma stomach. decoct. Fracastor. enema bal-* „ *samicum* (expetitissimum planè remedium) *ene-* „ *ma de malicorio*; *enema ad tormina*; *epithema* „ *stomach. fotus ad colicam*; *fotus stomach. tinct.* „ *rhabarb.* Sennertus de hoc morbo copiosè & pul- „ chrè scripsit. Alia nonnulla.

Art. 640. Tenesmus in genere est assidua cupi- Tenesmus. ditas per alvum egerendi; parum mucosum, aut viscosum, aut cruentum aut purulentum, aut nihil omnino excernitur; pars affecta est intestinum rectum aut sphincter musculus. Tenesmus producitur a Dysenteria, hæmorrhoid. verm. ascarid. calculo in vesica, &c. Fotus *lactis tepid.* (cum *flor. sambuci* incoct.) tenesmum lenit. *Enem. emol. cum lumbric. terrest.* &c. incoct. (est exoptatissimum

remedium) item enema ex *jure carn. vervecin.* &c.

Fluxus hepaticus. *Art.* 641. Fluxus *hepaticus* veterum est merum non ens, est enim fluxus *hæmorrhoidalis* e venis hæmorrhoid. vide *Dysenteriam*.

Remedia varia. *Art.* 642. Conveniunt remedia *hæmorrhagias* supprimentia, imprimis *martialia*. Decoct. *e lignis* (cum *aq. calcis*) *gelatina* C. C. item *passulæ majores*, &c.

COLICA BILIOSA.

Sydenhami sententia.

Colica biliosa. *Art.* 643. Colica Biliosa est intestinorum dolor atrocissimus præ cæteris omnibus, intestina nonnunquam quasi injecta fascia constringit; nunc in punctum contractus quasi terebello perforat: subinde remittitur dolor, mox recrudescit paroxysmus, quem æger præsentiens vultu miserabili atque ejulatu ceu præsentem exhorret & aversatur. Sub initio hujus morbi non ita certò ad unum aliquod punctum determinatur dolor, atque in ejusdem progressu, neque tam crebra est vomituritio, neque alvus ita pertinaciter catharticorum vim eludit; quò autem magis augetur dolor, eò obstinatiùs in puncto figitur, vomituritio succedit frequentior, & major alvi adstrictio, donec tandem ab ineluctabili horum symptomatum vi totalis peristaltici intestinorum motus inversio (nisi maturiùs quis tulerit suppetias) atque *iliaca passio* procuratur. Quæ hoc morbo excernitur materia, sincera si fuerit atque ἀμιγὴς, viridis aliquando, aliquando etiam flava aut insoliti cujusdam coloris spectatur.

Quomodo a nephritide distinguatur. *Art.* 644. A *nephritide* sic distinguitur. 1. Dolor nephriticus fixus in rene est, & ab eo ad testem exporrigitur secundùm longitudinem ureteris,

Colicus

Colicus verò vagus est & cinguli instar medium ventrem affligit. 2. A pastu Colicus dolor augetur, nephriticus potiùs imminuitur. 3. In Colico dolore ab excretione per alvum & vomitum majus levamen emergit, quàm in nephritico. 4. In dolore nephritico urina primùm clara & tenuis, posteà aliquid subsidet, & tandem arenulæ aut lapilli excernuntur; in Colica urinæ in initio crassiores existunt.

Art. 645. Ad curam ritè instituendam *sanguis e brachio* paulò liberiùs quamprimùm educatur, & post horas iij. vel iv. *anodynum* exhibeatur: postero die *catharticum lenitivum* & interposito die uno ad tertiam vicem propinetur. *Aq. epidem. mirab.* vel quæcunque alia *cardiaca*, postquam longo morbo vires plurimùm exhaustæ fuerint, aliquando mirum in modum juvant. Equitatio, quemadmodum in pluribus morbis chronicis quod maximum est præstat, hìc quoque cæteris non proficientibus curationem nonnunquam absolvit. „ Aliud exercitii genus in hoc affectu equitatione longè efficacius in *Barbada* habemus [inquit *Towne*] viz. *navigatio circa insulam*. Vidit quosdam in deploratissimo infirmitatis statu, cùm aliam qualemcunque gestationem ferre non potuerunt, hac ratione, ultra quàm quod credibile est, restitutos. Methodus medendi.

Purcellii sententia.

Art. 646. Colica est dolor ventris atrocissimus, quandoque totum abdomen occupans, aliquando ad unum punctum determinatur cum cruciatu quasi terebrante, interdum de loco in locum immutatur, nonnunquam videtur sensatio tanquam viscerum cum funibus simul correptorum; intumescit aliquando totus venter ità, ut quasi disrupturus esset; alvus ut plurimùm clausa est, urina Morbi descriptio.

pauca

pauca redditur ; atque hæc sunt symptomata usitatiora ; accidunt etiam aliquando graviora, febris, in ore sapor acidus vel amarus, vomitus, ructus, urinæ ardor aut suppressio ; icterus, pulsatio magna in abdomine, sensus frigoris in eodem, umbilici intus retractio, vel protrusio ejusdem extrinsecus, materia flava vel viridis per alvum ejecta sine levamine, excrementa alvina levissima & ventosa, instar stercoris bovini, urinæ supernatantia. Colica frequenter in *paralysi*, *epilepsia*, *arthritide*, *hydrope*, *rheumatismo*, aut *tabe* terminantur. Dolores Colici sunt aliquando in *peritoneo*, qui frequenter lethales evadunt, ut etiam in *pancreate* ; vide loco *p.* 27. & 30. *Spigelius* affirmat se nullum unquam dissecuisse ex Colica mortuum sine intestinorum inflammatione.

Causæ variæ. *Art.* 647. Causæ colicæ frequentiores sunt cruditates, flatus, alvi adstrictio, humores acidi in sanguine, bilis, acrimonia, herniæ, abscessus interni & latentes, ulcera, cancri, &c. concretiones lapidosæ in pancreate, hepate, liene, intestinis vel ventriculo, insertio ductus cholidochi in ipsum ventriculum (vel pilorum,) luxatio cartilaginis xiphoidis, constitutio aeris maligna, unde Colica *epidemica*, affectiones nephriticæ, & postremo obstructiones & tumores strumosi in glandulis intestinorum [& mesenterii] Colicam producunt ; hi dolores sunt magis fixi, diuturni, nec adeò acuti ; *cathartica* & *enemata* minùs prosunt. De structura & situ *coli* vide locum part. *66.*

Curatio *Art.* 648. Curatio inchoanda est cum *venæsectione*, si adsit calor insignis vel inflammatio, vel febris vel ingens humorum affluxus. ♃. *Decoct. capit. ovin. vel pedum vitulin. vel intestin. vervecin.* ℥x. *ol. oliv.* ℥iij. *m. f.* enema. In frigidioribus enema *ex ol. oliv. vel lini & vino Canarin.* item cum *ol. rut. cham. junip.* &c. cum fructu injiciuntur. Si

hæc

hæc alvum non subducunt, ad fortiora devenien- Nota bene
dum est. N. B. sed notatu dignum est, experientia abundè testante, quod immediatè post *venæsectionem* clysmata vel *lenissima* promptiùs operabuntur, quàm fortissima ante sanguinis missionem. In acerbissimis torminibus cum vomitu, &c. *Laudan.* gr. iv. vel v. in *clystere* dolorem in instanti leniunt, quum idem remedium per os nullum omnino afferat auxilium. In Colica *habituali* pannus laneus mollis & subtilis immediatè supra cutem ventris continuò gestandus a *Galeno* & aliis multum laudatur, tanquam fomentatio perpetua. " Virtutes *aquarum sulph. Bathoniens.* [extra paroxysmum] *equitationis*, &c. sunt satis notæ. Commendatur jusculum *cancrorum fluviatilium*: & *radix allii* pro pauperibus. Interdum exhibeo *oleum seminum anisi* larga quantitate viz. a gt. 40. ad 100. in pauco sacchro vel aliter cum magno levamine, præcipuè in colica a causa frigida oriunda. Semen anisi vocatur ab Helmontio *Solamen intestinorum*.

Colica habitualis.

Baglivii sententia.

Art. 649. In Colica Biliosa succedit frequenter *aphonia* & vox rauca, & per totum ferè morbi decursum durat. In Colica pertinaci si sudor copiosus & universalis superveniat labefactis & resolutis viribus, brevi *paralysin* expectato: cave igitur ne *opiata* copiosiùs in ea exhibeas.

De aphonia & Paralysi ex colica.

Art. 650. Antidotum Colicæ est *chamæmelum*, a quacunque causa oriatur. Quando *opiatis* uteris, semper adde *castoreum*, nam & opii narcosin corrigit & doloribus medetur. In pertinaci malo conducit iter aliquod ut corpus plurium dierum *equitatione* excitetur, fibræque mesenterii longo dolore laxatæ pristinas resumant oscillationes ad morbosas impuritates e mesenterii sinu eradicandas

Remedia nonnulla.

das expellendasque. Valde prodest *semicupium* in graviori casu & in ipso ileo.

Vuillisii sententia.

In colica mesenterium primariò afficitur.

Art. 651. Pars primariò affecta in Colica videtur esse *mesenterium*, quod est valde sensile, & humorum nervosi generis affluxionibus plurimùm obnoxium, & hinc dolores lumbares atrocissimi, in quantum scilicet nervi quidam insignes lumbares mesenterii plexum nerveum maximum ingrediuntur. Transitus a Colica ad *paralysin* indicio est materiam morbificam non per arterias sed nervos deferri, ejusque sedem non esse intestinorum tunicas, sed *mesenterii* plexus nerveos.

Curatio.

Art. 652. ℞. *Fol. malv. utriusque mercurial. parietar. ana m.* iv. *flor. sambuc. cham. melilot. ana m.* ij. *caput vervecin. discissum*; coquantur in *q. s. aq. font.* colatura usurpetur pro fotu cum stuphis laneis calidissimè intinctis & expressis atque vicissim applicatis repetendo quoties dolores intensiùs urgebunt. *Omentum agninum aliave brutorum viscera calentia* abdomini imposita & subinde mutata dolores interdum mirè sedant. Præ aliis quibuscunque remediis aquæ *acidulæ minerales ferratæ*, æstivo tempore per mensem epotæ, juvamen maximum conferre solent, & reliqua alterantia longè superant. *Tinctur. antimon.* & *succini* locum habent.

COLICA HYSTERICA.

Sydenhami sententia.

Colica Hysterica. Morbi descriptio.

Art. 653. " De Colica Hysterica apud nullum „ authorem uspiam legimus audivimusve ante ac„ curatissimum *Sydenhamum*. " Imprimis cavendum est, ne symptomata fœminis hystericis familiaria

liaria ab aliis, quos sæpe æmulantur, morbis diagnosi errante putentur oriri. Colica *hysterica* biliosam nonnunquam mentitur, comitem habet dolorem circa cordis scrobiculum, regionem ventriculi & paulò inferiorem; sequuntur humorum viridi aut flavo colore per vomitum ejectiones & animi dejectiones maximæ; post diem unum vel alterum facessit dolor, a levissima verò animi commotione revocatur.

Art. 654. Cura radicalis a cap. de *hysterica passione* petenda est. Nec *venæsectio* nec *catharsis* locum habent; nam malum exasperant, immò nociva sunt ipsa *enemata lenissima*; quippe hic morbus a spirituum *ataxia* potiùs quàm vitio humorum nasci videtur; Ideoque præmissis aliquot haustibus *liquoris possetici*, iisque per vomitum rejectis, statim ad *laudanum* confugiendum est, & in usu ejus persistendum. Aliquando tamen in fœminis sanguineis humorumque copia oppressis vel phlebotomia vel catharsi vel utraque *anodyno* via aperienda est. In *icterum* interdum transit, qui plerumque sponte sua sensim facessit; sin longas moras nectat, remediis *ictericis* fugandus est; observandum solummodo occurrit, quod e catharticis *rhabarbaro* solo utendum.

Curatio longè diversa quæ colicæ biliosæ.

Art. 655. Colica *Pictonum* est species quædam, quæ degenerare solet in *Paralysin*, & motus omnimodam manuum ac pedum depravationem, quam hoc nomine *Riverius* in cap. de Colica indigitat; & apud *insulas Caribum* notissima est, utpote quæ magnam vim hominum infestat. Hunc dolorem atrocissimum sanat *balsamum Peruvianum* frequenter ac magna dosi exhibitum, viz. gr. xx. xxx. vel xl. sacchar. albo instillatum bis, vel ter in die: at *paralysis* huic remedio haud cedit, *Galbanetum* pro usu externo.

Colica Pictonum.

Balsamum Peruvian.

Tovvnei

Tovvnei sententia.

Colica nervosa. *Art. 656.* Colica nervosa seu convulsiva est affectus adeò frequens in *Insulis Caribiensibus*, ut in numero morborum *Endemicorum* jure merito habenda sit. In medicorum scriptis *Colica Pictonum* nuncupatur, quia *Pictavii* est frequentissimus; in insula vero *Barbadæ* vulgo audit *the dry Bellyach.* Inter universas calamitates humanum genus affligentes, ne una quidem tantâ acerbitate homines excruciat, ac hæcce Colica. Frequenter malum inchoare solet in uno puncto ventris, indèque latiùs diffunditur, ita tamen, ut omnia viscera, a pyloro ad anum usque, ad istum locum, tanquam *ad miseriarum commune centrum* miro cruciamine contrahi videantur. Omnimodi sentiuntur dolores, urentes, lancinantes, mordentes, pungentes, &c. Multifariæ hujusmodi torturæ ægrum exercent, ad dies fortasse 8. 10. vel 14. alvus interim pertinaciter constipata est, urina pauca, vires ferè exhaustæ, extrema frigida; adsunt etiam sudores gelidi, præcordiorum anxietates, animi deliquia, angores, desperationes, & similia donec tandem dolorum atque ægritudinum oneri succumbit.

Causæ. *Art. 657.* Causæ præcipuæ hunc morbum atrocem producentes sunt acerborum ac immaturorum fructuum comessatio, nimia liquoris perniciosissimi ingurgitatio, quem vocant *Rum-Punch*, ex spiritu sacchari ardentissimo & succo limonum sylvestrium, &c. compositum (vid. Tractat. de Venenis Art. *1633.*) & inclementia aeris nocturni itinerantibus si antè crapulam edormiverint, &c. Cessante aliquanto doloris vehementia ægrotus perturbationem quandam per spinalem medullam sentit, qua brachiorum ac crurum nervis propagata, imbecillitate statim sensim afficiuntur, indies

dies crescente, donec brevi *in paralysin confirmatam* desinit. " Unde *Vvillisius* conjecturam fecit
,, transitum a Colica ad paralysin indicio esse ma-
,, teriam morbificam non *per arterias*, *sed nervos*
,, deferri, ejusque sedem non esse intestinorum
,, tunicas, sed *mesenterii plexus nerveos*. [651.]

Art. 658. Methodus medendi hunc morbum gravissimum & paralysin præcavendi a catharsi primario incipienda est ad pertinacem alvi adstrictionem subigendam. In hunc finem cathartica leniora forma liquida frequenter repetita optimè conducunt, fortiora spasmos adaugere solent: & *Ilei* periculum intentare. Verùm propter affectiones intestinorum spasmodicas consultum erit imprimis *Paregoricum* propinare. Opiata paralysin accelerare nonnulli opinantur, sed longè errant; indubitata experientia doctus larga manu illa non modo innocuè sed semper cum fausto successu exhibui. Sequenti methodo cum prospero eventu frequentissimè processi: ℞. *Pil. Matth. gr.* viij. *vel* x. *castor. gr.* iv. *opobalsam. q. s. f. pil.* statim capiend. deinde elapsa semihora, ℞. *Mannæ opt.* ℥ß. *crem. tart.* ʒij. *syr. rosar. solutiv.* ℥j. *f. mistura* in haustul. tepid. juscul. avenac. sumenda & 3is horis repetenda, donec alvus soluta fuerit; in intevallis *pil. Matth.* gr. iv. exhibere soleo, vel, si vomitus vehementius urgeat, sequentem haustum ℞. *sal. absynth.* ℈j. *opii purissim. gr.* j. *vel gr.* iß. *aq. menth. fort.* ℥j. *syr. limon.* ℥ß. *m.* Enema quoque cum balsamicis 4. quaque hora injiciendum est; sequens etiam fotus abdomini usui esse potest; ℞. *Fol. cham.* ℥iij. *bacch. junip. laur. ana* ℥j. *coq. in aq. font.* ℔v. *ad* ℔iij. *sub finem addendo sem. carui, fœnic. anis. ana* ℥ß. *colatur. add. opii* ʒj. *sp. saccar.* ℔j. *m. Semicupium* doloribus mitigandis quandoque nonnihil prodesse observatum fuit. Morbi vehementia in hunc modum subacta ad purgantia efficaciora, *mercurialia* scilicet, decet, deveniendum est;

Curatio.

est; ♃. *Calomel. pil. coch. min. ana* ℈j. *opobalſ. q. ſ. f. pil.* manè ſumend. & quotidie repetend. donec dolor penitùs remiſerit, & alvus ſatis ſolubilis evadat. Deinceps *balſamum Peruvianum* ad ℈ij. vel ultrà 6. quaque hora ſacchar. cryſtal. inſtillatum vel aliter exhibeo, & rariſſimè ſpem meam feſellit. Eſt & aliud inſigne medicamentum apud nos divini numinis favore in hac inſula ſponte productum, nempe *Piſſelæum Indicum*, huic malo valde proficuum, prædicto balſamo adhuc efficacius, niſi quod quibuſdam ſtomacho non adeò gratum ſit; doſis ℥ij. ter in diem per longum tempus, donec morbus penitùs ſubigatur. Nec datur præſtantius remedium pro uſu externo quàm dictum *Piſſelæum*, cum æquali vel dupla quantitate *ſp. ſacchari* commiſtum; pro vertebris dorſi & artubus illinendis, quandocunque paralyſeos ſit leviſſima ſuſpicio: hæc verò cum formata ſit & confirmata, nulli remedio, quod ſcio, cedit; niſi forſan *aquæ Bathonienſes in Anglia* tanto malo ſuccurrere valeant. „ Immò in ipſo caſu valere novi.

Piſſelæum Indicum.

Ettmulleri ſententia.

Colica bilioſa, &c.

Art. 659. Dolor punctorius & terebrans acerbiſſimus ſentitur in hypochondrio ſiniſtro, aliquando ſed rariùs in dextro, in utroque colon facit angulum ſatìs acutum in curvatura; dolor contorſionis, lacerationis, & vagæ lancinationis oritur ex ſpaſmodica inteſtinorum contractione, & plerumque adeſt in Colica nephritica; dolor rodens & vellicans vermes indicat, dolor pulſans inteſtinorum inflammationem. Mulieres interdum ſub difficili menſium fluxu patiuntur tormina gravia abdominis, quædam poſt partum (& ante etiam aliquando) dolore Colico laborant, in utroque caſu plerumque ex abdominis & inteſtinorum *convulſione.*

Art. 669.

Art. 660. In omnibus intestinorum torminibus tam humorosis quàm convulsivis habitualibus, quoad causam antecedentem, respiciendum est imprimis ad *acre acidum* plùs minùs *austerum*, plus minùs *viscidum*, vel ex stomacho ad intestina delatum, adeòque ab assumptis vel vitiosis, vel vitiosè digestis eò distributum, vel in plexibus nerveis mesenterii viciniſque locis membranosis pertinaciter hærens, & a quacunque causa externa excitatum. Ad causā antecedētem respiciendum est.

Art. 661. In Colica hysterica sensus globi, in abdomine moti, quem mulierculæ & medici ignorantes pro uteri habent motu, est *plexus centralis mesenterii maxime convulsus*, in viris quandoque accidens. Attendendum est præ omnibus, an Colica sit *humorosa*, an *convulsiva*, an sit *accidentalis* vel *habitualis*, an sit *scorbutica*, *hysterica* vel *alia*. Clysmata terebinthinata in Colica *convulsiva* sunt optima. Semper attendendum est. ad speciē Colicæ.

Art. 662. In Colica *humorosa*, ubi pertinaciter hærent stercora, convenit enema ex *ol. sem. lini* & *raparum* & *sal gemmæ* ad ℥j. vel ij. aliàs enema emolliens & carmin. ex *urina pueri* in affectibus intestinorum *flatulentis* etiam cum *terebinth.* aliquando. Si dolor Colicus sit nimis acerbus priùs est mitigandus, quàm *purgantibus* proritetur alvus. *Ol. amygd. dulc.* & *sperma ceti* in Colica *convulsiva* est remedium proficuum, & *gum. ammoniacum* in *humorosa*. Succus expressus *stercoris equini* est præsentaneum remedium contra Colicam, p. 1061. (vide locum) speciatim in Colica *convulsiva*. Decoctum *flor. cham.* in quacunque Colica maximè laudatur, tanquam specificum, & penè infallibile remedium, *saccar. saturni* est remedium singulare. Pro usu externo *ol. cham. succini junip. ol. petræ*, *galbanum*, *empl. fotus*, &c. vid. locum p. 181. Curatio?

Art. 663. In Colica, si urina sit tenuis & aquo- Diagnosis ex urina &c.

sa, morbus est ut plurimùm *nephriticus* (aliquando *hystericus*;) si valde colorata, *scorbuticus*; si respiratio sit difficilis & præcordia perturbentur, *hystericus*. In graviori casu clysma ex *fumo nicotianæ* est remedium dolorem mitigans & alvum laxans.

Foresti sententia.

Vires sal. gemmæ. *Art.* 664. In Colica stercoracea aut a pituita viscidiore nunquam obliviscatur medicus *sal. gemmæ*: nam hoc expertissimum ad resolvenda stercora & mucilagines crassas; *Forest.* l. xxj. vid. etiam mess. med. spargyr. sub tit. *sal. gem.*

Remedia varia. *Art.* 665. " Consulendus est *Boerhaave* in his " affectibus (uti in ferè omnibus) tanquam ora- " culum. ℞. *Flor. cham.* miß. *coq. paulisper in aq.* " *brion. comp.* ℥iv. *in colatura dissolv. ol. mac. per* " *express.* ʒß. *syr. de mecon.* ℥ß. m. f. haustus ca- " lidè sumend. ad dolores leniendos in praxi no- " stra frequentissimè. Decoct. *fol. malvæ* pro pau- " peribus præcipuè in colica *nephritic. Vvaldsch-* " *midii* experientia constat *avenas calidas* in sac- " culo regioni ventriculi impositas vim habere dis- " solvendi ac discutiendi. *Allium condit. zinzib.* " *condit.* [in frigidioribus] *empl. e bacc. laur. e* " *Cymin.* &c. *Pharm. Lond. Enema colic. enem. hy-* " *ster. enem. tereb. fotus ad colic. fotus spirituosus,* " *mistura hyster. spirituos.* " sunt remedia usu com- " probata.

ILIACA PASSIO.

Ettmulleri sententia.

Iliaca Passio. *Art.* 666. Ileos sive Iliaca Passio est motus peristalticus intestinorum inversus cum dolore circa umbilicum intensissimo; excrementa alvina motu re-

tu retrogrado per os ejiciuntur ex obstructione alvi contumaciori. Appellatur *Convolvulus* & *Chordapson*. Quoties in sequiori sexu morbum Iliacum observare contigit, *Herniam* adesse tuto ferè prædicere possumus; quamvis ob exilitatem ipsæ patientes non observare soleant. Opinio de convolutione intestinorum est falsa; ingressus verò superioris intestini in inferius, & contrà, est satis frequens. Dubium est an inflammatio intestini sit causa obstructionis ejusdem vel contra. Morbus gradatim progreditur, in principio nil descendit per inferiora; abdomen sensim durescit, & tumet; ægri nauseant & vomunt primò ingesta, deinde recrementa flavescentia [& pituitosa] & tandem excrementa alvina. Adsunt lipothymiæ & anxietates inexplicabiles; sudores frigidi (extremorum frigus) urinæ suppressio; vires languescunt, singultus supervenit, qui prodromus est convulsionis, & epilepsiæ, & ipsius mortis. Plures intereunt, quam convalescunt. Si dolor sit acutissimus, & subitò sine causa manifesta deficiat, signum est gangrænæ.

Art. 667. *Venæsectio* celebranda est in initio, si adsit febris vel insignis calor. *Cathartica* sunt fugienda; quoniam vomitoria evadunt; non priùs securitas promittenda est; quàm sequitur alvi profluvium sponte vel arte provocatum. Ægri *analepticis* & *cardiacis* sunt sustentandi. *Ol. amygdal. dulc.* cum jusculo pingui, item *Sperma ceti* in decocto *raparum*. Deglutitio *globulorum* aut *argenti vivi* nil prodest, sed potiùs malum exasperat, ubi adest intestini inflammatio, gangræna, vel hernia, vel ingressus intestini superioris in inferius. *Dos. argenti vivi* est ℥iij. vel iv. ad ℔ß. & amplius; & exitus ejus per clysteres omni studio promovendus est; aliquando non ante aliquot dies redditur, interdum *salivationem* movet. " Exemplum affert alicujus mercurii ℔ij. per octi- Curatio.

 ,, duum

,, duum in corpore habentis & convalentis, sed
,, non sine salivatione excitata. Mulieri in se-
,, ctione de Lumbricis memoratæ [*Art.* 691.]
,, gravissima passione iliaca correptæ enema la-
,, cteum statim injiciendum præscripsi, & elapsis
,, duabus horis haustum hypnoticum capiendum;
,, & deinceps post duas alias horas largam dosin
,, pil. ex duobus cum calomel. ℈ß. hæc nihil pro-
,, ficiebant; die proximo excrementa alvina per
,, vomitum ejecta sunt; largam quantitatem olei
,, amygd. dulc. in brodio tenui potandum jussi, &
,, linimentum ventre illinendo usurpandum, &
,, sub noctem enema cum vin. benedict. ℥iv. inji-
,, ciendum; nihilominus nihil per inferiora descen-
,, derat, sed jugiter sursum omnia. Die 4. sudo-
,, res frigidi superveniebant; viribus ferè exhau-
,, stis; itaque argenti vivi ℥iij. propinavi & tri-
,, horio post tres alias uncias; elapsa deinde ho-
,, ra una vel altera *ingentem lumbricum* evomebat
,, & bis per inferiora purgata est, & in futurum
,, alvus satis soluta manebat; argentum verò vi-
,, vum [quod mirum videatur] non ante finem
,, 7. vel 8. dierum redditum est; nihil tamen ma-
,, li mulieri exinde obveniebat: hæc enim etiam
,, nunc post quatuordecim annos vegeta vivit. "
Omentum ovis recens mactati calidè in abdomen impositum mirum in modum dolorem lenit; laudatur etiam cataplasma *ex pomis putridis Borsdorfianis* cum tantillo *croco*, vel *ex stercore ovillo* cum lacte cocto; p. 120.

Sennerti sententia.

Miserere mei. *Art.* 668. Barbari superioribus seculis Iliacam Passionem *miserere mei* vocabant, quoniam malum est commiserationе dignum; in hoc morbo clysteres, imò & glandes vomitu rejiciuntur ob motum intestinorum inversum, ideoque aliquando in-

do intestinorum viæ in ileo non penitùs præcluduntur. Signum hujus morbi proprium est, quod nihil descendit per inferiora; accidit plerumque vomitus bilis & pituitæ, frigiditas totius corporis, dolor plurimus, spirandi difficultas, &c. & morituris sudor frigidus. Omnis Ileus periculosus; rarissimè convalescunt, qui stercus per os ejiciunt.

Art. 669. Venter foveri debet *decoct. emol.* & *linimentis* inungi. Oleum *amygd. dulc.* & *jufcula pinguia* ore sumenda sunt, & quamvis semel atque iterum talia vomitu rejiciantur, continuandus tamen est eorum usus ad fibras relaxandas. A tribus potissimum causis exoritur, ab inflammatione, ab aliis tumoribus & exulceratione, & denique a fæcibus induratis, de quibus singulatim consulendus est author. p. 429. Curatio; De causis consulatur author.

Barbettii sententia.

Art. 670. Fabricius Hildanus observavit principium & originem hujus affectus fuisse circa *Intestinum Cæcum;* ego verò existimo valvulam in principio coli primùm ex intestini cæci inflammatione adeò contrahi & constringi, ut planè nihil permeare possit. In omnibus ferè hoc affectu extinctis dissectis accuratiores invenerunt, vel intestini gangrænam, vel tenuis intestini coarctati ingressum in partem proximam flatu priùs turgidulam. Si gangræna jam aderit, cognoscitur ex eo, quod dolor statim cesset. *Omentum* & etiam *ipsa intestina* ex vivo animali quam calidissimè abdomini applicari possunt multo cum levamine. Convenit *venæsectio* initio, si malum ab inflammatione oriatur;" Immò in corporibus robustis nunquam omit„ ti debet. Causa proxima;

Art. 671. " Plures ab ileo defunctos aperui, & „ intestini cujusdam inflammationem & sphacelum Gangræna mortis causa.

„ ferè in omnibus, & morbi & mortis causam „ fuisse deprehendi, *Vvillis*. Sæpius in hoc mor„ bo defunctis (inquit *Dolæus*) intestina planè „ vacua invenimus; undè manifestum est sæpius „ spiritus animales peccare.

Sydenhami sententia.

Methodus medendi. *Art.* 672. Ventriculus primo loco præ omnibus corroborandus est, & vomitus, si fieri possit, sistendus; ideoque *sal. absynth.* cum succo *limon.* præscribo (subinde) sumend. intermediis verò temporibus exhibeo coch. aliquot *aq. menth. stil. lat.* sine alio quovis additamento. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indesinenter accumbere jubeo, dolore hoc modo profligato, exhibeo *Pil. coch. maj.* ℈j. *in aq. menth.* dissolut. quam etiam *aquam* (quo certiùs vomitus recursum prævertam) toto catharseos tempore injungo. Victus sit tenuis per totum morbi decursum, & decumbat æger in lecto, donec convalescat. Usum *argenti vivi* & *globulorum* author minùs probat.

Curatio. *Art.* 673. In hoc affectu quotcunque cathartica propinaveris, ea statim emetica fiunt; ideoque *vena brachii* tundenda est & *fumus nicotianæ* (de hoc vid. *Fulleri* enema *oleos. amar.*) in intestina inflandus est quàm validissimè [omnium enematum, quæ mihi innotescunt, hactenus efficacissimum esse duco] ideo quoque post moram aliquam reiterari potest. Hoc successu carente, necesse est *catharticum fortissimum* exhibere, sed præstat hora una aut altera *paregoricum* propinare, ut sub *laudani* tutela *catharticum* retineatur, & suo munere defungatur. Sched. mon. p. 48. De usu follis, &c. vide enema *oleosum amarum Fulleri*. *Fotus ad colicam*, *fotus spirituosus*, *mistura corallata* omnia ad colicam quandoque in usum veniunt. Demulcendis doloribus conveniunt semicupium,

In

In Ileo *stercore vaccæ* quàm recentissimo universa ventris regio emplastretur; hoc etenim remedio, aliis nihil proficientibus, viam intestinorum aperui (*inquit Zacutus Lusitan. in praxi admiranda.*)

Art. 674. " Infans vix semestris a nativitate perfectè valens & vegetus subitò in gravissima „ ventris tormina lapsus est; subsecutæ sunt vo„ mitiones enormes, nihil omnino per inferiora „ descendente, præter exiguum sanguinem. Ad „ infantulum succurrendum omnem operam ac „ studium navavi, sed frustrà; nam triduo expi„ ravit. Abdomine aperto intestina omnia usque „ ad inferiorem Ilei parte flatibus valdè distenta „ invenimus; & jejunum leviter inflammatum: „ jamque paulò inferius morbi sedes in conspe„ ctum venit: portio etenim Ilei, *sex digitos lon„ ga*, [quod prodigiosum erat in subjecto tam „ parvulo] in *coli* cavum, *cum mesenterio adjun„ cto*, collapsa est; pars affecta in tumorem at„ tollitur tunicis intestinorum incrassatis, nigri„ cantibus, gangrænosis, & quibusdam in locis „ sphacelatis per totius involutionis tractum, un„ de intestinorum *oppilatio insuperabilis*, quæ in„ star Polypi visa est. En luculentum exemplar „ *Passionis Iliacæ* perfectissimam morbi ideam „ complectens in infante nondum semianniculo; „ quod rarissimum esse credo. Historia.

LUMBRICI.

Sennerti sententia.

Art. 675. Lumbricorum tres sunt species frequentiores, viz. *teretes* sive *rotundi*, *lati*, & *ascarides* [ex ovis insectorum oriuntur]; aliquando sed rariùs vermes anomali ejiciuntur, cornuti sci- Vermium species variæ.

licet, hirsuti, quadrupedes, multipedes, bicipites, tricipites, cauda bifurcata præditi, &c. Præter vermes intestinales, sunt & alii, omnes ferè corporis partes incolentes, uti vermes *dentales*, *gingivales*, *rhinarii*, *pulmonarii*, *cardiaci*, *sanguinarii*, *urinarii*, *cutanei*, *umbilicales*, *elcophagi*, vermes in *hepate*, in *saliva*, &c. Sed hi omnes non nisi in statu morbido inveniuntur.

Vermes in variis corporis partibus.

Teretes.

Art. 676. " Lumbrici teretes sunt frequentissimi & satis noti, Lumbricis terrestribus similes, nisi aliquantum albidiores sint.

Lumbrici lati descriptio.

Art. 677. Lumbricus latus, tænia a *Plinio*, *Platero*, &c. appellatus, est instar fasciæ duarum vel trium ulnarum, aliquando longior, geniculis transversis per totum divisus. *Nicolaus Andry* affirmat unum esse tantùm in corpore, unde *solium* appellatur. At Mr. *Hageunot* tæniam in ventriculo felis aliamque in duodeno reperit. Memoir. de l' Acad. Vol. xvii. p. 484. Et Mr. *Geoffroy* tæniam in tinca pisce duos pedes & amplius longam observavit. Hist. de l' Acad. Vol. xiv. p. 50. hunc Lumbricum in cane ipse vidi tres circiter pedes longum; ideoque in aliis animantibus præter hominibus generantur.

Latus Lumbricus.

Art. 678. Latos Lumbricos qui habent, appetentia cibi nimia laborant, ac nisi cibus offeratur, dolor & morsus in ventre percipiuntur, &c. Certissimum verò signum est, quod cum alvi excrementis corpuscula quædam *cucurbitæ* seminibus similia excernuntur. Hi difficulter necantur; commendatur *rad. filicis* ad ℥ij. & decoctum *corticis rad. mori*.

Remedia ad Lumbricum latum.

Art. 679. " Ad *latos* Lumbricos educendos adhiberi debet *vomitus ex oleo*, non ex *radicibus*, & alia die *clystere* utendum admixta *nitri* parte vel *salis*; danda etiam *aqua salsa* potui, aut *gly-*

„ *glycyrrhizæ radicis* decoctio aut similiter inco-
„ cta *glycyrrhiza*.

Art. 680. " Ascarides sunt tenues Lumbrici, fi- Ascarides.
„ lorum particulas referentes, qui in parte infe-
„ riori crassorum intestinorum, & juxta sphincte-
„ rem musculum residere solent.

Art. 681. " Signum pathognomonicum *ascari-* Remedium
„ *dum* est pruritus in ano vix tolerabilis; ægro- singulare.
„ tantes aliquando *syncopen* patiuntur, & frequen-
„ tissimè *tenesmum*. Ad *ascarides* facit experimen-
„ tum Aetii, suppositorium scilicet formatum e
„ *carne veteri salita*, pinguedine derasa.

Fulleri sententia.

Art. 682. Ascarides sunt quidem gens pusilla, Ascaridum Curatio.
sed expugnatu difficillima; namque licèt omnes ad unam enematis vi exterminarentur, nova tamen & numerosa proles ab ovulis in recto depositis mox nascetur. Ideòque non tanti erit parentes solos proscripsisse; nisi insuper & natos, & semina etiam ipsa radicitus extirpentur, & ejiciantur. Hocque optimè fiet, si postequàm ascarides jam disparuerunt, non statim a remediis absistamus; sed tertiis quartisve diebus per aliquot vices; ac deinde semel in hebdomade hujusmodi deturbantia enemata repetamus; quod nemo authorum hactenus notavit. Ideò minimè dubitandum est *enema amarum* seq. ♃. *Rad. serpent. virg.* Enema amarum.
contus. ℥j. *pulp. colocynth.* (*in nodulo ligat.*) ℈j. *herb. tanacet. summit. sabin. ana* Mß. *coq. in aq. font. q. s. ad* ℥vj. *colatur. add. ol. hyperic.* ℥ß. *ol. absynth. chym.* ℨß. *spec. hier. picr.* ℈ß. *m.* singulis noviluniis injectum, & per aliquot menses repetitum, ascarides interrempturum, exterminaturum, & funditus deleturum esse.

Art. 683. " A Lumbricis vomitus, cardialgia, Symptomata a lumbricis.
„ syncope, singultus, vocis privatio, tormina in-

testino-

„ inteſtinorum, capitis dolores, ſopor gravis, deliria, mœror, triſtitia, febres, angina, pleuritis, & alia innumera gravia ſymptomata.

Remedia vermifuga varia. *Art.* 684. " In genere *amara* ferè omnia ſunt „ *vermifuga*. Privatim pulv. *cort. aurant. mercurialia*, *Æthiop. min. merc. dulc.* &c. *muſcus corallin. ens veneris*, *ſemen Santonici* in vino „ clareto eſt anthelminthicum inſigne. *Floyer.* „ Decreſcente luna vermes ſunt aggrediendi. *Pulv. colocynthid.* cum *felle bovin.* ſubact. cum gut. „ aliquot *ol. abſynthii* umbilico applicatus, Lumbricos pellit. Ad *aſcarides* necandos enemata „ cum *colocynthid.* incoct. *mercurialia*. &c.

Baglivii ſententia.

Vermes anomala & inſolita ſymptomata ſæpe pariunt. *Art.* 685. Quòd ut plurimùm homines ex improviſo, & ſine ulla cauſa manifeſta, & ſignis alios morbos comitantibus, in ſubitum vitæ diſcrimen incidunt, & cadunt veluti *apoplectici* cum extremitatibus frigidis, pulſu exiliſſimo (qui ferè ſemper ſignum eſt vermium latentium uti & ſingultus) aphonia, quandoque improviſa mania, tunc de vermibus dubitandum, in tali caſu nil potentius eſt, quàm ſtatim dare cum brodio gr. xii. *merc. dulc.* & gr. v. *ſcamon. ſulphurat* in adultis. In pueris verò minoretur doſis, vel potiùs detur *mercurius crudus* ad magnitudinem piſi cum brodio, nam erit ad miraculum. *Cheſneau*.

Nota bene. *Art.* 686. " Probe notandum eſt, quod nullum „ tam peregrinum ſit ſymptoma, tamque δαιμονιακὸν, quod vermes excitare non poſſint. „ Horrenda quidem ſymptomata quandoque a „ vermibus exoriuntur, ut non raro ex incantatione produci vulgò credantur. Periti medici „ multa adſtantium admiratione cacodæmona non „ raro ejiciunt.

Ex vermi. *Art.* 687. " In praxi quotidiana horrenda hujuſmo-

,, jusmodi symptomata a vermibus excitata vidimus. Homo quinquagenarius subitò in gravissimam *Epilepsiam* lapsus est, & intra decem dies sex vel octo violentissimos insultus cum horrendis spasmis passus est; deinde in *maniam* incidit per diem unam aut alteram, & postremò in *moriam* & ferè omnium rerum *oblivionem*. Die 16. Lumbricum mortuum excrevit, & sensim pristinam sanitatem nactus est, nisi quod *memoriam* nunc biennio post nondum integrè recuperavit. bus epilepsia, mania, moria.

Art. 688. " Adolescentula quædam febre verminosa laborans stupendis motibus convulsivis correpta est, unde *visum* penitùs amisit, & luce orbata ad quatriduum mansit, interim a spasmis ferè libera; die 5. alius paroxysmus convulsivus supervenit, & acies oculorum restituitur. Exhibita erant medicamenta antispasmodica, & præcipuè anthelminthica, Æthiop. mineral. & calomel. &c. Vermes comminuti & contriti excreti fuerunt & puella convalescebat. Cæcitas.

Art. 689. " Alia puella ex Lumbricis intestina incolentibus primò raucescit, & febre acutissima laborabat; post paucos dies vocem penitus amisit, & ad dies aliquot muta remansit; & cum omnia symptomata mortem in propinquo esse monstrabant, aliis vermifugis minùs succurrentibus, exhibui *decoctum foliorum hellebori nigri* ferè in ipso articulo mortis; vermes quamplurimos exerevit, & convaluit. Ejusdem remedii ope plures qui in extremo vitæ discrimine fuerunt versati, restitutos vidi; & longa experientia didici helleborum nigrum *optimum esse & certissimum vermifugum in tota pharmacorum familia*. Obmutescentia.

Art. 690. Ex Historia Medica abundè constat Lumbricos nonnunquam ventriculum, intestina, Lumbricus umbilicalis.

hypo-

hypochondria atque inguina perforare & foras prorepere. Plusquam viginti abhinc annos ex umbilico pueri octennis exulcerato *Lumbricum teretem 6.* vel 7. digitos longum propriis manibus evulsi; post Lumbricum cochl. j. vel ij. *puris flavi* effluxerunt, quod excrementa alvina non olebat. Ulcus non temerè sanandum esse judicavi; ideoque foramini turundam adaptari jussi, ut materia purulenta quotidie evacuaretur; per septimanam & diutius pus ubertim effluebat, sed indies minori quantitate; deinde post triginta dies sine ullo incommodo ulcus exsiccatum est, & puer integrè restitutus, utcunque tamen proximo anno in *ascitem* lapsus est, a qua causa nescio; ex hoc etiam morbo remediis appropriatis illum feliciter liberavi, & etiamnum sanus ac vegetus vivit.

Lumbrici ex inguine prodeuntes.

Art. 691. Fœmina quadraginta quinque annos nata, robusta, & laboribus assueta, dolore colico quandoquè obnoxia, aliàs sana, circa quatuordecim abhinc annos tumorem habuit *in inguine sinistro*, ovum gallinæ æquantem, quem *herniam* esse ipsa credebat; durabat enim integrum annum ante disruptionem. Interea circa dictam periodum fœmina *ileo* correpta est, de quo alibi (*Art. 667.*) a cujus morbi cruciatibus ac immani vomitione, &c. ruptus est *tumor in inguine*, & effluxit tenuis humor flavescens, turpethi mineralis colorem æmulans: advocatus est chirurgus, qui stylo immisso largam cavitatem detexit; foramen sensim spongia præparata dilatatum est, & magna vis prædicti humoris indies evacuatur; die 10. in foramine apparuit *Lumbricus vivus*, quem chirurgus coram astantibus detraxit, figura, colore, & magnitudine Lumbricis intestinalibus omnino similem. Post duas vel tres septimanas eductus est *alius Lumbricus* priori non dissimilis, nisi quòd aliquanto rubicundior esset. Vermifuga internè propinabantur, & *decocta anthelminthica ex fol. hellebor. nigr. aloe, sem. sanctonic.* &c. in

ulcus

ulcus sinuosum injecta fuerunt. Tribus circiter mensibus sanatum est ulcus, & mulier, adhuc viva, ex illo tempore benè se habuit.

Art. 692. Si quis de *Lumbricis umbilicalibus & inguinalibus* plura velit, *Schenckium* adeat, *Observ. p.* 408. 409. item, *Bonetum*, *p.* 631. Inguinalium recentiora exempla habemus apud *D. Morton Hist. Natural. Northamptoniæ*, *p.* 467.

CAPUT VII.

Sive Fasciculus Morborum septimus.

DIABETES.

Listeri sententia.

Art. 693. Diuturna est hujus morbi creatio, & longo tempore parturitur. In principio os humore privatur, saliva albida est ac spumans, paulò plus lotii, quam moris erat, effunditur; sitis adest, sed nondum vehemens, calefactio parva quidem, sed mordax, visceribus inhærens exoritur; habitus corporis gracilis evadit, & homo anxius & animi dubius existit; progressu temporis sitis insigniter augetur, & velox est carnium & membrorum in urinam colliquatio; neque enim cum intermissione lotium reddit, sed, perinde atque canales laxati sint, indesinens est profusio; sitis intolerabilis est, potus copiosus, multitudini tamen lotii non respondens; si parvum tempus a meiendo abstinuerit, intumescunt lumbi, testes, & ilia, postremò cum dolore meiit & festina mors adventura est. Urinæ quidem gustus lenis, & minimè, quantum memini, dulcis, paulatim tamen dulcescere in confesso est, quod Diabetis historia

pri-

primùm aquosior seri pars effunditur, & postea ipsa seri pars chylosior: huic autem rei fidem facit, nempe *phthisicorum* plurimorum ultimis mensibus insiguis sputi dulcedo, ad nauseam usque molesta (lac etiam muliebere, a chylo parvulum discrepans; dulcescit.)

Curatio. *Art. 694.* Conveniunt *amygdalata* & *lacticinia*. " Affert exemplum cujusdam ex hoc affectu suo „ consilio curati bibendo *vinum* cum *zinzibere* „ coctum quantum & quoties pro viribus potuit, „ concesso interim haustulo *ex aq. lactis* ad sitim „ leniter temperandam.

Ettmulleri sententia.

Morbi descriptio. *Art. 695.* In Diabete urina quantitate nimis copiosa excernitur, cum siti intensa, debilitate virium, macie, febre continua lenta, ardore circa regionem lumbarem, verbo, symptomatis *hecticæ confirmatæ*; interdum cum urina pingue aliquid excernitur; & tandem ut plurimùm mors subsequi solet. Sed hæc est *Diabetes notha*.

Diabetes vera. *Art. 696.* Diabetes *vera* est immutata ingestorum potulentorum per urinam excretio, *cæliacæ* & *lienteriæ* similis: In hac specie potulenta redduntur parum mutata quoad colorem, odorem, saporem, &c. sic vinum rubrum mingitur; &c. Exempla hujus sunt rariora.

Alia species. *Art. 697.* Est & *alia species* Diabetis, quæ *cæliaca urinalis* appellari potest, nempe quando *chylus* cum urina aut loco urinæ prodit.

Prognosis. *Art. 698.* Urina vulgò Diabete laborantium admodum dulcescit; est periculosum malum, & sæpe lethale; post immodicum laborem, nimiam venerem, chronicas febres, plerumque incurabile; " ut etiam quando a prava & diuturna consuetu„ dine liquorum spirituosorum ingurgitationis o„ riginem duxerit.

Art. 699.

Art. 699. Quoad curam temperanda est sanguinis acrimonia: in plurimis convenit cum cura *febris hecticæ*; inchoanda est cura cum *vomitorio*, deinde exhiberi potest *antihectic. Poterii*, *lapis hæmatit. facchar. saturn. croc. mart. aluminata*, *trochisc. de carabe*, *terr. sigillat. opiatum* hor. somni; præ reliquis *aq. calc. lac chalybeatum*, *emulsiones*, &c. Ad Diabetem *veram astringentia*; *martialia*; privatim decoctum *cort. aurant.* Curatio.

Vvillisii sententia.

Art. 700. Diabetes apud antiquos fuit morbus rarissimus, at nunc dierum magis familiaris; habet sitim continuam, atque febrem lentam & quasi hecticam semper conjunctam. Novi quendam vino Rhenano pro potu ordinario per viginti dies usum Diabetem incurabilem contraxisse. Morbus apud antiquos rarissimus.

Art. 701. Pauci aut nulli ab *astringentibus* curantur. Sæpius in hoc morbo *tincturam antimonii* cum bono successu præscripsi, atque *aq. solutionis calcis viv. cum sassafr. sem. anisi*, *passulis*, *liquirit.* &c. Ego, *D. Michelthvvait* & *Vvitherly* pro quodam comite sic præscripsimus; ♃. *Summit. arboris cupress.* M. viij. *alb. ovor.* ℔ij. *cinnam.* ℨß. *lact.* ℔viij. distillentur, &c. bibat æger ℥vi. ter. in die. ♃. *Gum. Arab. tragacanth. ana* ℥vj. *facchar. penid.* ℥j. *f.* pulv. dos. ℨj. vel ℨiß. bis in die cum *aqua distillat.* haustum *paregoricum* omni nocte; diætam ferè tantùm ex *lacte*. Horum usu indies meliùs habuit, & intra mensem sanatus est. Curatio.

Art. 702. " Fœmina quinquagenaria plenioris „ temperamenti *Diabete* & *salivatione*, nunc „ hac, nunc illa, utroque morbo alternatim in- „ vadente, tamdiu laborabat, donec vires ferè „ exhaustæ fuerunt. Infusum rhabarbari in vino „ Canariensi quotidie capiendum jussi, & post „ paucos dies dosis decoct. catechu composit. Diabetes & salivatio.

Fulle-

„ *Falleri*, omni nocte propinata fuit, & pro po-
„ tu ordinario *vinum Florentinum cum aqua Bri-*
„ *stolensi dilutum* potavit, atque ita duobus vel
„ tribus septimanis ab utroque malo penitus li-
„ berata est, & plures annos incolumis vixit.

Sydenhami sententia.

Morbus adumbratus. *Art.* 703. Succi sanguini illati per vias urinarias crudi & incocti exitum sibi quærunt; unde sensim labefactantur vires, colliquescit corpus & quasi substantia ejus per hanc cloacam exinanitur, cum siti, ardore viscerum, lumborum, coxarumque intumescentia, & salivæ spumosæ exspuitione crebra.

Curatio. *Art.* 704. Eadem præscribenda sunt, quæ in *fluore albo*, omissis solummodo *venæsectione* & *catharsi*: nam utrobique *indicationes curativæ* sunt eædem, quantumcunque inter se hi duo morbi diffidere videantur.

Harrisii sententia.

Curatio singularis. *Art.* 705. Cogitationi clarissimi authoris subiit *diarrhœam* esse quasi *diabeten alvi*, & *diabeten renum diarrhœam*; ideoque felici cum successu pro diabete laboranti hunc in modum præscripsit. ♃. *Rhei elect.* ℥ß. *santal. alb. citr. ana* ʒj. *cardamom. minor.* ʒß. infunde lento igne vase clauso in *vin. Canarin.* ℔j. sumpsit æger hujus vini colati coch vj. hora 6ta matutin. atque tantundem repetebat hora 10ma ante merid. ab illo meridie usque ad 10am vespertinam Diabetes penitus sistebatur, sitis desiit, &c. (sed hujus rei hoc unicum habet exemplum.)

Farra-

Farrago sententiarum.

Art. 706. Rara est mentio hujus morbi apud veteres scriptores; *Græcis* ferè incognitus fuit; *Galenus* profitetur se bis tantummodo ipsum vidisse; *de locis affectis* lib. vi. cap. 3. Græcis incognita fuit.

Art. 707. Præter jam dicta interdum ad curam aliquid faciunt remedia sequentia, *decoct. catechu comp. decoct. incrassans, ichthyocolla, gelatina C. C. oryza, tinct. coralli, trochisci Gordonii*, & præ omnibus juxta praxin modernam *aquæ calidæ Bristolienses*. Sequens decoctum cum maximo fructu proprinari potest; ℞. *Cort. Peruv.* ℥j. *tinctur. rosar.* ℔iß. *coq. ad* ℔j. *lento igne, colatur. add. vin. rub. auster.* ℔ß. *syr. Cydon.* ℥ij. *misce*; *dos.* ℥iij. *bis vel ter in die.* Remedia varia.

NEPHRITIS.

Boerhaavii sententia.

Art. 708. Certum est renes vera inflammatione tentari ex dolore ardente, pungente, magno; ex febre acuta, continua comitante; ex urina pauca, admodum rubra, & flammea, vel in summo malo aquosa; stupore cruris vicini; dolore inguinis, testisque vicini: dolore iliaco: vomitu bilis: ructu assiduo. Inflammatio renum.

Art. 709. Hanc inflammationem producere possunt omnes causæ generales inflammationem parientes, privatim quicquid urinæ transcolationem & transitum in meatibus urinariis impedit. Si summa inflammatio hæc vascula occupat, ita sæpe stringuntur, ut nihil reddatur lotii; aliquando ut valde parvum, tenue, aquosum, quod pessimum. Infinitæ sunt Nephritidis species, causæ- Causæ.

que; & inter eas una a calculo; omnium tamen est fermè eadem curatio.

Curatio. *Art.* 710. Sanatur per remedia generalia omni inflammationi sanandæ propria, viz. *venæsectionem*, *avulsionem*, *dilutionem*; per *decocta lenia*, *emollientia*, *antiphlogistica*, magna copia ingesta; per *clysmata*, *fomenta*, *balnea* ex iisdem constantia: *victu humidò*, *leni*, *quiete*, vitatione *lecti calidi*, & *decubitus* in dorso. Si nimia symptomata doloris, vel convulsionis urgent, *opiata* prosunt; vomitum autem nimium sæpe ingestu tepidæ mellitæ juvare prodest. Atque hac sola methodo tutò curatur ipsa *Nephritis* a calculo renibus, ureteribusve impacto orta.

Abscessus. *Art.* 711. Si causæ Nephritidis magnæ, nec malum resolvitur, nec sanatur, sed excurrit ultra septimum diem; *abscessus* metuendus; quem fieri docet, remissio doloris, ejus in pulsationem mutatio, horror sæpe recurrens, gravitas stuporque partis; jam factum esse docet prægressus priorum, tum pulsus, ardor, tensio in loco, urina purulenta, fœtida, instar urinæ salsæ putrefactæ: simulac abscessus ille factus scitur, utendum valde *maturantibus* primò & *emollientibus*, dein purulenta apparente urina, *diureticis puris ex aquis medicatis*, *sero lactis*, *similibusque*, *usurpatis simul balsamicis*.

Effectus suppurationis & prognosis. *Art.* 712. Si verò suppuratio dicta diu durat, totus ren exesus saccum format nulli usui servientem: tumque frequenter *tabes renalis* insequitur. Si scirrhum hic format, paralysis vel *claudicatio* cruris suppositi oritur, immedicabile malum: unde sæpe lenta tabes, hydrops, &c. Si autem parva copia materiæ inflammatæ coagulata in folliculo urinæ minimo hæserit, basin format, cui apposita sabuli in urina materies crustatim accrescens calculum renalem creat, sicque eundem auget, de quo alibi. Quinetiam aliquando in gangrænam

transit,

transit, quod docet vehementia causæ & symptomatum, & subita doloris remissio sine causa manifesta, cum sudore frigido, pulsu debili intermittente, singultu; urina vel nulla, vel livida, nigra capillosa, fœtente, caruncalis fuscis, nigrisve fœda, defectu virium subito, ubi nihil juvat, imò nec ipsa medicina.

INFLAMMATIO & EXULCERATIO Vesicæ.

Ettmulleri sententia.

Art. 713. Renum inflammatio & exulceratio, *nephritis* quandoque dicitur. Signa sunt ardor urinæ, stranguria, urinæ interdum suppressio, corporis inflexibilitas, febris, stupor cruris, vomitus biliosus, alvi suppressio, &c. Ut ritè distinguatur a *calculo*, observandum est quod hic semper adest febris continua, in calculo non ita; dolor etiam est magis continuus & pulsatilis, in calculo interpolatus & periodicus; ischuria in hac, raró in calculo. " In inflammatione renum urina in principio valde rubescit, morbo autem ad summum provecto aquosa & limpida evadit; in affectu calculoso *contrarium prorsus accidit*. Signa inflammationis renum, & quomodo differt a calculo.

Art. 714. Quoad curam cum reliquis inflammationibus convenit, cum externis secundùm curam *anginæ* procedendum est, cum internis secundùm *pleuritidis*; *hirudines* venis hæmorrhoidalibus applicatæ prosunt. *Diuretica* in principio sunt nociva; conducunt *nitrata*, *saturnina*, *papaverina*, succus *cancrorum fluviatilium*, & externè *camphora*. Curatio.

Art. 715. Suppuratio aliquando expectanda est; rupto abscessu mictus fit purulentus, hinc *ulcus renum*; dolor morsicans & rodens in lumbis sentitur a sero acri, quod in transitu irritat; & rodit cum calo- Suppuratio, inde ulcus renum.

caloris sensu, periculosum est malum, & sæpius lethale.

Ejusdem curatio. *Art.* 716. Quoad curam, *mundificantia* & hinc *consolidantia* utramque faciunt paginam; *vomitus* a pluribus laudatur; *mercurius dulcis* cum *terebinthina* & *balsamicis*; præmissis *mundificantibus*, decoctum *hederæ terrestris*, & *e lignis*, succus *cancrorum fluviatilium*, *trochisci alkekengi* (*trochisci Gordonii*, *lac asininum*) *acidulæ*, *aq. spadan. &c.*

Inflammatio & exulceratio vesicæ. *Art.* 717. In inflammatione & exulceratione *vesicæ* pathemata sunt tensio, durities, ardor, tumor, ac dolor in regione pubis, febris plùs minùs acuta; ægri ut plurimum moriuntur quarto vel septimo die, vel sequitur *ulcus* curatu difficillimum; internè quoad curam cum aliis inflammationibus convenit; externè danda est opera ut inflammatio *discutiatur*, aliter expectanda est *exulceratio*.

ULCUS RENUM & VESICÆ.

Ulceris vesicæ signa. *Art.* 718. In ulcere *vesicæ* adest dolor gravis in pectine & pube, quoties ægri mingunt, urinæ difficultas accidit; sæpius & tenesmus, & membri virilis erectio. Si in pene vitium sit, inter meiendum dolor percipitur, quod in *vesicæ ulceribus* non accidit, nisi juxta ejus collum ulcus consistat. Malum ut plurimùm est incurabile. Quomodo distinguantur ulcera renum & vesicæ. " Inter „ renum & vesicæ ulcera sic distinguitur (inquit „ *Lommius*) *renibus exulceratis* non æquè difficul„ter urina redditur, & quod ex his deteritur, „ rubet, seu tenues trahuntur carunculæ, seu „ filamenta capillis similia; minor etiam incidit „ dolor, sæpiusque cruor urinæ permistus. At ve„rò *exulcerata vesica*, major est urinæ tum cu„piditas tum difficultas; quicquid decedit, al„bum est; dolores magis urgent, minus sangui„nis

„ nis excernitur; si meatus urinarius sive *urethra* „ *exulceretur*, urina subcrassa est, particeps mo„ dici cruoris, vel certè puris. *Ulcera renum* prom„ ptiùs quàm *vesicæ* sanescunt.

Art. 719. Eædem sunt indicationes curativæ ac in ulcere Renum; *trochisci Gordonii* specificè laudantur; *thermæ*. Pro injectione convenit *aq. calcis cum trochisc. alb. rhasis* (*sacchar. Saturni*.) Curatio

Riverii sententia.

Art. 720. Ulcus Renum vel Vesicæ a tribus excitatur causis; abscessu rupto post inflammationem, humorum acrimonia; (qualis est ea, quæ mictum cruentum efficit), aut a calculo aspero dictas partes erodente; postrema hæc frequentior est; ac ferè ordinaria. Mictio purulenta est signum diagnosticon. In ulcere Vesicæ, aut illius cervicis perpetua adest dysuria & continuus dolor partem istam infestans, in ulcere Renum non ita; raro curantur in junioribus, in senibus nunquam. Causa & signa, &c.

Art. 721. *Purgantia* debent esse *leniora*, ut *cassia*, *rhabarbarum*, &c. *mercurius* eximiam habet vim omnia ulcera interna & externa *mundificandi* & *consolidandi*, ut etiam *terebinthina* cum pulv. *liquiritiæ* exhibit. ad ℥ß. post debitas *evacuationes* & *revulsiones* ad *detergentia* progrediendum est; inter illa *serum lactis*, *hydromel tenue*, *lac asininum*, &c. post horum usum, ubi ulcus satis mundificatum fuerit (quod cognoscitur quando pus minore quantitate excernitur, idque album æquale ac minimè fœtidum) *glutinantia* & *consolidantia* exhibenda sunt, inter quæ *trochisci Gordonii* instar omnium habentur, qui dolorem leniunt & ardorem urinæ contemperant; dos. ʒij. vel iij. in hydromellite, vel dec. hord. præ cæteris *lac vac-* Curatio.

cinum cum *bol. armen.* ℨß. haustum singulis matutinis testatur *Forestus* maximè conferre ad ulcus expurgandum & consolidandum; *lac tepens* recens mulctum frequenter injectum præstantissimum est *anodynum* in quo si *trochisci Gordonii* dissolvantur omnes scopi tum doloris sedandi tum ulceris curandi adimpleri possunt.

Farrago sententiarum.

Prognoss. *Art.* 722. Renum affectiones (inquit *Hippocrates*) non vidi sanatas supra quinquagesimum annum. Si quis sanguinem & pus mingat, & squamas, & odor gravis sit, vesicæ exulcerationem significat. *Hippocr. aphorism.*

Remedium singulare. *Art.* 723. *Rhabarbarum* in parva dosi & diu exhibitum est remedium singulare ad ulcera renum & vesicæ curanda. *Hamilton.*

Pareira Brava. *Art.* 724. Nescio an virtutes *Pareiræ Bravæ i. e. radicis vitis sylvestris Brasiliensium* satis tentatæ fuerunt, necne; de qua M. *Geoffroy* hæc habet; exhibui felici cum successu hanc radicem *Ulceribus Renum & Vesicæ laborantibus*, quorum urinæ tanto pure refertæ erant, ut meiendi impedimento fuerit; ex usu hujus remedii statim urinam liberè reddebant pure propemodum immunem, & progressu temporis adhibito paulo balsam. Capiv. ad ulcera detergenda, ex his deploratissimis affectibus omninò sani evaserunt. In dolore etiam *colico & nephritico* mira præstat. Dosis in substantia a gr. xij. ad xviij. in decoct. ad ℈ij. Hist. de l' Acad. Vol. xiv. p. 75. De virtutibus etiam hujus radicis vid. *Transact. Philos.* N. 365.

Æthiops mineral. Ex propria experientia D. *Cheyne* in tractatu suo de Arthritide p. 50. testatur *Æthiopem* mineralem larga dosi bis in die sumptum, diuque continuatum *remedium esse certum* ad ulcus Vesicæ curandum.

Art. 725.

Art. 725. Ulcus *Vesicæ*, quod a calculo fit, non curatur, nisi priùs extrahitur calculus. Ulcera *Vesicæ* sunt ferè semper incurabilia; Ulcera *Renum* non sunt adeo periculosa. Prognosis.

Art. 726. Remedia sequentia quandoque suo loco utilia; *aqua calcis*, *decoctum balsamicum*, *decoct. incrassans*, *enema terebinth. mistura balsamica nephritica*, *tinctura antiphthisica*, *tinctura cantharidum*. Remedia varia.

CALCULUS RENUM & VESICÆ.

Art. 727. " Calculus definiri potest corpus durum ex materia lenta terrestri, vi insita lapidescente, concretione generatum; loco, quo detinetur, dolorem obstructionem aliaque symptomata ut plurimum pariens. Calculi definitio.

Greenfieldi sententia.

Art. 728. Signa præcipua diagnostica *Calculi Renum* sunt quæ sequuntur. 1. in regione lumborum dolor fixus, continuus, gravativus, instar ponderis in renis substantia cum sensu obtuso; lapillo verò e pelvi in ureterem exeunte incipit dolor dilacerans, & omnium acerbissimus. 2. inflexibilitas spinæ dorsalis extensione & compressione nervorum. 3. lumborum ardor. 4. stupor cruris ejusdem lateris ex pathemate nervorum. 5. retractio testiculi ex eadem causa. 6. urina vel cruenta vel tenuis & limpida & pauca quantitate; at verò post calculi in vesicam delapsum urina statim redditur admodum crassa, turbida, subnigra, & copiosa. Calculi renum signa diagnostica.

Art. 729. " Ut accuratè distinguatur hic morbus a *colica* (vid. *Art.* 644.) Differentia a colica.

Art. 730. Signa diagnostica Calculi in *Vesica* sunt sensus gravitatis in perinæo & regione inguinali, Calculi vesicæ signa diagnostica.

nali, perpetuum meiendi desiderium insequente dolore atroci præcipuè in penis summitate cum egerendi conatu molestissimo & frequentissimo, undè prolapsus ani: " Pruritus molestissimus ad „ caput penis, ejusdem frequens ac involuntaria „ erectio, urina post motum vehementiorem cru„ enta, nullum levamen ex remediis ad strangu„ riam adhibitis, &c. sunt etiam signa Calculi in „ Vesica; " sed signum omnium maxime indubitatum est, quod certissimè tactu deprehendatur a digito in anum indito: vel cathetere, de quibus consulatur auctor.

Excrescentiæ carnosæ Calculum mentientes.

Art. 731. Interdum in *Vesica* inveniuntur *excrescentiæ carnosæ scirrhosæ* vel *fungosæ* calculi symptomata ad amussim mentientes, exempla duo aut tria adducuntur. " Ejusmodi scirrhum bis in „ cadaveribus vidimus, inquit *Baglivius*. Ex „ testimonio *Lithotomorum* constat Calculum in „ Vesica semper esse *liberum*, parietibus ejus„ dem nunquam adhærentem, neque membra„ na unquam involutum, prout a quibusdam „ falsò perhibetur. *Vid. Lithot. Douglas.* p. 6. „ Utcunque tamen verissimum est Calculum „ quandoque inter descendendum a renibus, in„ ter tunicas ipsius Vesicæ in transitu hærere, ibi„ que hospitari, & in molem grandiorem ac„ crescere, capsaque inter ipsas tunicas forma„ ta, tandem aliquando ulcus deploratissimum „ ibidem creare. " *Vid. Hist. de l' Acad. des Sci. Vol.* vj. *p.* 29. & *Memoir. p.* 34.

Calculus grandis in rene.

Art. 732. Calculus grandior in Rene una cum ejusdem ulcere est casus desperatus; aliquando verò natura, dictu mirabile, ultra spem omnem abscessum efficiens per ipsos spinales musculos viam patefecit ad Calculum ejiciendum, & tandem Ulcus consolidatum fuit. " Atque hinc quasi charta provoca„ toria, natura monstrante viam, ad aliquid ten„ tandum ars nostra lacessitur. Audax omnia per-

peti

„ peti gens humana. Operationem *Lithotomiæ* Vesi-
„ calis omni ævo chirurgi exercitarunt; sed *de Li-*
„ *thotomia Renali*, quod scio, nusquam omninò
„ audivimus ante *celebrem Dominicum Marchetti*
„ *Pataviensem*, qui e rene *Consulis Hobson* calcu-
„ lum sectione eduxit, ægrumque ad integram sani-
„ tatem restituit. *Transact. Philos.* N°. 223. Unam
„ adhuc aliam *nephrotomiæ* instantiam pari succes-
„ su ex historia Gallicana affert D. *Freind.* Hist.
„ med. Volum. 2. pag. 185. Sed, ut cum sagaci D.
„ *Rutty* loquamur [in eleganti suo tractatu de *du-*
„ *ctibus urinariis*] ex consideratione partium secan-
„ darum est saltem pura puta *possibilitas*, ut hæc
„ operatio feliciter succedat, *probabilitas* verò vix
„ aut ne vix quidem.

Art. 733. " Quod ad *lithiasin* attinet, *Galenus* Nullum lithontripticum.
„ scribit nullum remedium suo tempore fuisse in-
„ ventum præsidii Calculum Vesicæ frangentis, sed
„ sola chirurgia seu incisione curari posse. Idem a-
„ lii recentiores, & præstantissimi medici liberè fa-
„ tentur. De *lithotomiæ* operatione, item de extra-
„ ctione Calculorum in sexu sequiori videatur au-
„ ctor, qui egregie scripsit; item consulantur *Cel-*
„ *sus*, *Hildanus*, *Douglass*, *Cheselden*, *&c.*

Art. 734. Sunt tamen remedia nonnulla plurimùm decantata, *lithontriptica* appellata (quamvis in rerum natura talia non dari admodum probabile sit) inter quæ nuper aliquando celebriora fuerunt *elixir Daffæanum*, nunc satis vulgatum, *pulvis Rogeri*, nihil aliud quam *testæ mytulorum calcinatæ*, *liquor* Tipping, (apud authorem, *p.* 234. descriptus;) cum his & aliis quam plurimis ejusdem commatis; *si mundus vult decipi decipiatur:* interim nulla est de specificis *lithontripticis* hactenus vera fides. Plura tamen vulgò credita.

Art. 735. Homo sexaginta annos natus solo usu *ol. amygdal. dulc.* cum gt. aliquot *balsam. Peruv.* intra dies decem 65. calculos excrevit; mihi in frequenti usu est *enema emolliens* seq. ♃. *Rad. alth.* ℥j. *herb.* Curatio.

℥j. *herb. malv. parietar. mercurial. ana* Mj. *sem. lin.* ℥ß. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℥xij. *colatur. add. tereb. vitel. ov. solut.* ℥ß. *ol. lin.* ℥j. *elect. lenitiv.* ℥j. *m. f. enema. &* fotus sequens.

℞. *Rad. alth.* ℥iv. *malv. parietar. chærefol. flor. cham. melilot. ana* Miv. *sem. lin.* ℥j. *malv. petroselin. ana* ʒiij. *coq in q. s. aq. font. ad* ℔iij. *pro fotu*. Quando diuretica indicantur, pulvis sequens diureticus cum apozemate subsequente vel cum sero lactis vel vin. alb. vel Rhenan. exhibitus multum valet;

℞. *Sal. prunel* ʒß. *cochinel. ocul. cancror. test. ovor. calcinat. sal. sambucin. vel sal. stipit. fabar. ana* ℈j. *croc. opt. gr.* xv. *ol. junip. gt.* vj. *m. f. pulv. pro chart.* iij.

℞. *Rad. anonid. fœnic. petroselin. liquirit. ana* ℥ß. *sem. alth. malv. cicer. rub. ana* ʒß. *sem. 4. frigid. maj.* ʒj. *ficuum ping.* N. v. *sebesten.* N. iij. *hord. mund.* ℥j. *gran. alkekng.* N. vij. *coq. in aq. pluvial. q. s. ad* ℔ij. Ex observatione liquet *diuretica* multo melius operari cum illis, qui seipsos aeri frigido exponunt & leviter se exercent.

Lithontriptica alia decantata. Inter *lithontriptica* dicta *virga aurea* multum laudatur a *Matthiolo*, *Dodonæo*, &c. item *tinctura pil. Matth. pulv. milleped. lignum nephriticum*, *sanguis hirci*, *sp. nitri*, &c. Hæc sunt remedia in suo genere valde proficua, sed si quis existimet illa revera esse *calculum frangentia*, sciat illa esse merè nugamenta, & res nullius pretii. " Desperandum non est [inquit *Boerhaave*] de inveniendo *aliquo menstruo* contra calculum vesicæ, quod tamen tam blandum & molle sit, ut non lædat vesicam, & solvat tamen calculum in vesica. Habui menstruum, quod solvebat omnia saxa durissima in manu, manu interim illæsa; conficitur autem hoc *ex pane Secalino*. Sic illud menstruum quod distillatur *ex ovo* nullum in oculo dolorem facit, & tamen dissolvit myrrham, quæ per magnum & validum ignem dissolvi nequit;

,, quit; ideo procul dubio tale quid per industriam
,, humanam inveniri potest contra calculum.

Listeri sententia.

Art. 736. Calculi inveniuntur sub lingua [1245.] in palpebris, (1001.) in ductibus pituitariis, in cerebro, in hepate, in pulmone, in Vesiculis seminalibus, in utero, in ventriculo, in intestinis, in articulis, tum manuum tum pedum, at multo frequentiùs in Renibus & Vesica. Calculus est quid verè lapideum a sale lapideque Calcario, & interdum a ferro metallo humoribusque quibuslibet corporis concretum, calculi materiam ab esculentis & potulentis, quæ hujusmodi salibus lapideisque particulis abundant, provenire constat: si corpus benè se habeat, foras ejiciuntur, neque in Renibus aut Vesica retinentur; si Renes imbecilli fuerint & Vesica labefactetur, in lapidem coire apta sunt. Profectò robur inæquale partium est Calculorum præcipua ratio; ita Renum alter Calculos parit altero sano. Nisi vitientur tonus & vigor Renis expulsivus, Calculi vix nascuntur, nec supra modum arenularum concrescit materia lapidea.

Calculi in omnibus ferè corporis partibus.

Causa.

Art. 737. Calculus *hæreditarius* est incurabilis; facilius est enim uterum a pariendo prohibere, quàm Calculosos Renes Calculis vacuare. *Trochisci alkekengi* somnum conciliant & Calculum pellunt. Dos. ℨj. " Fœminæ rariùs quam masculi Ve-
,, sicæ Calculo laborant propter *viæ patentiam ac*
,, *brevitatem*. Calculi Vesicæ dolores licet intole-
,, rabiles, in longum tamen trahunt, per multos
,, scilicet annos: fractis demum viribus, & vesi-
,, ca magnitudine & asperitate lapidis attrita, mors
,, sequitur, ni urinæ facta suppressione maturiùs
,, tollantur ægrotantes.

Curatio difficilis.

Ettmul-

Ettmulleri sententia.

Art. 738. Calculus in se non est morbus, sed productum morbosum; morbus propriè dicitur *lithiasis*, quæ est dispositio Renum vel Vesicæ ad Calculum generandum. Triplex ut plurimùm est diversitas Calculorum, alborum, rubrorum, vel flavorum, qui ultimi sunt frequentiores. Calculi insigniores interdum in Renibus latent quieti sine ullo præternaturali symptomate; cùm verò in motu sint, varia & gravia symptomata producunt, & paroxysmum *nephriticum* faciunt.

Calculorum diversitas.

Morbi historia.

Art. 739. In principio motus oritur dolor auctus, modò intensior modò remissior in regione lumbari, minùs tamen pungens, dolor est gravativus & obtusus; ubi verò Calculus movetur ex pelvi in ureteres, tunc dolor lancinans, pungens, & tensivus excitatur, nec antè cessans, quàm Calculus ad *Vesicam* descenderit, aut in *Renem* remeaverit. Sub paroxysmo ingruente urinæ sunt paucæ, aquosæ, acres tamen & stimulantes. In paroxysmo ægri non possunt se erigere, nec corpus incurvare; stupor adest cruris frequenter in primò paroxysmo, sed non ita in assuetis & hoc morbo factis; testiculus etiam aliquando alter sursum dolorosè spasmo retrahitur, interdum adest tenesmus, & præterea nausea & vomitus, & non rarò difficilis respiratio, quasi cingulo constringuntur costæ inferiores, item tormina, colica acerbissima spasmodica ex consensu nervorum. Omnia hæc symptomata in omnibus promiscuè haud reperiuntur.

Curatio.

Art. 740. Quoad curam *diuretica* imprimis fortiora in principio fugiantur, dum urgent dolores & spasmi, quoniam malum exasperant, *mitiora* sunt exhibenda cum *opiatis*, ut & *alvum* la-

laxantia, & *emulsiones*, *clysteres emollientes*; aut cum *terebinthina*, minori quantitate injiciendi, & diu retinendi; *balnea* usurpari possunt & *inunctiones emollientes* ex *ol. cham. scorpion. junip. petrol. camphor. sem. hyoscyam. opio*, *unguent. dialth. nervin.* &c. Decoctum *florum cham.* singulariter excellit in paroxysmo *nephritico*, item *sal volat. succin. persicaria* & *semen dauci lithontriptica* audiunt, item *millepedes*, & *fimus columbinus* benè præparatus, & quod præstat *sal ejus volatile*.

Art. 741. Inest plerumque *nucleus lapideus* in Calculo Vesicæ; qui in initio ex Renibus descendit, & exinde augmentum lamellatim acquirens. Sentiunt imprimis ægri obstaculum, quod se opponit meatui urinario inter meiendum ita ut interdum urina in medio sui cursu supprimatur, unde assiduum meiendi desiderium, summa difficultas, & urinæ stillicidium, anus quoque in consensum trahitur, & tenesmo affligitur, quod est unum ex potissimis signis; obtusus est dolor in Vesicæ collo, &, si grandior sit Calculus, pondus in perinæo, dolor & pruritus in glande penis, & frequens erectio. Calculus aliquando *Vesicæ adnascitur*, & tanquam in *capsula* continetur, quod in casu difficillimus est cognitu. In malo diuturno materia mucilaginosa, necnon lutosa ac argillosa cum urina excernitur, quæ tanquam productum morbi agnoscenda est ex nutrimento læsæ Vesicæ. Calculi vesicæ historia & signa.

Art. 742. Cura eadem ferè est, ac *calculi renum*, prodest *aq. vel decoctum persicariæ*, *betulæ*, *dauci*, &c. *urina hirci* & *tauri*, *millepedes in vino Rhenan.* Longo usu mirabilia præstant; pro usu externo *petroleum*, *ol. scorpion.* &c. ut & enema sequens, ♃. *Ol. lin. amygd. dulc. ana* ℥iv. *scorpion.* ℥j. *tereb.* ℥ß. *m. f. enema*. (Si calculus sit prægrandior curam non recipit nisi ex sectione;) Curationis difficultas.

Bagli-

Baglivii sententia.

Signum pathognomonicum. *Art.* 743. In calculo *vesicæ* adest dolor in glande penis, pruritus, & irritatio continua, quod inter pathognomonica, ac certissima calculi vesicæ signa est. " Sectione defunctorum planè constat calculos interdum per longum tempus silere sine ini,, signi dolore; immo quandoque per annos aliquot non est dubitandum. Heurnius refert se reperiisse in uno rene defuncti calculos 80. & in altero 70. nihilominus homo dum vixit *dolores nephriticos neutiquam sentiebat*. Antonius Pozzis de calculis occultis in renibus ait se invenisse in hominis alterutro rene calculum non minus quàm sex uncias pendentem *sine ullo tamen calculoso affectu*. Et in quotidiana praxi observamus calculos ingenti mole excerni diutius in renibus priùs commoratos, quàm ad istud incrementum assurgere potuissent; excretos tamen *nullo præeunte dolore excepto in exclusionis paroxysmo* vidimus.

Calculi in rene interdum diu sunt sine dolore.

Cura rationalis. *Art.* 744. Existente calculo in renibus, motu, quem facit descendendo per ureteres, irritatis, crispatisque vicinarum partium fibris, fæcum & urinæ secretiones sistuntur: tota igitur curatio dirigenda est ac impendenda in tollenda morbosa irritatione & crispatura renum per *balnea*, *oleosa*, *anodyna*, & *laxantia remedia*; nam ea ablata impeditæ tolluntur liquidorum secretiones. Quin imò sæpè observavimus, quod si calculus post x. vel xv. dies non descenderit ad vesicam, imprudenti *diureticorum* usu & nimia remediorum præscriptione, ut vulgò faciunt medici, aucta in dolente renum loco majori oscillatione magis magisque figitur ibidem calculus, & multo difficilius educitur, quo in casu, crede mihi, lector, unicum remedium est *abstinere a re-*

remediis, nam sola quiete calculus tandem prosiliet.

Deckersii sententia.

Art. 745. Nitrum pulverizatum & calculo affusum ignique moderato impositum ipsum consumit, primo quidem in viscidam mutat materiam, dein in aquosam; ast proh dolor! ab externis ad interna non valet consequentia; saltem expectationi non satisfacit *verus nitri spiritus*. In omnimoda urinæ suppressione *testæ ovorum calcinatæ* ad ℈ij. vel ʒj. assumptæ omnia reliqua medicamenta præcedunt. *Cochinel* in *vino Rhenano* ad ℈j. assumpt. est mite & suave medicamentum, sed magnæ efficaciæ. Omnibus commendamus *spir. sal. armoniaci* tanquam specificum *cum vino Rhenan. spirituve diuretico* ad præservationem, ut & curationem ipsam. " Curationis scopus primarius est *dolorem* ,, *lenire*, alter *vias reddere patulas* tum urinæ tum ,, fæcum. Optabilius est, ut *natura* expellat cal- ,, culum, quàm *medicus*.

Nitrum neque spiritus illius calculum frangit.

Alia remedia.

Nota bene.

Farrago sententiarum.

Art. 746. Arenas multi mingunt, & tamen non sunt calculosi; quoniam illæ non coguntur in lapidem, nisi viscido aliquo & crudo humore superveniente, ad quod itidem & tempore opus est. *Hollerius*. Symptoma illud scorbuticum mendaci specie calculum præ se ferens (de quo *Dravi- scius*) non solum scorbuticis, sed hypocondriacis familiare est. Tartarus sub specie sabuli rutilantis ut plurimùm in urinæ subsidentia se prodit, quandoque in atomis adeo subtiliter divisis, ut visum fere effugiat, lateribus verò matulæ firmiter adhærere solet; tormina *nephriticis* æmula concitat, & his comitem se adjungit stranguria ferè continua.

Arenula sine calculo.

nua. Parum levaminis a calidioribus diureticis expectandum est; malum enim exasperant. *Spiritus salis communis* strenuum hic se præstat averruncum, ut & *spiritus lumbricorum terrestrium*, *essentia item nephritica e ligno nephritico cum spiritu salis extracta*. (vid. Art. 906.)

Observatio D. Cypriani. *Art.* 747. D. *Cyprianus* lithotomus celeberrimus inter 1400. quibus operationem celebravit, *oinopotas* quàm plures, sed ne unum quidem *zythopotam* calculosum invenit. *Cerevisiam blandam ac mitem*, & quo recentiorem eo meliorem, omnibus calculosis in potum ordinarium commendavit. *Cathervvood*.

Virtus ol. lini, &c. *Art.* 748. Oleum *seminum lini* intus sumptum per aliquot septimanas calculos ferè indolenter ejicit. *Hamilton.* (Multum etiam laudatur infusum *seminum lini* more Thæe diutius epotum.) *Oleum sem. sinap. per expressionem* [inquit *Boerhaave*] *ut maximum remedium commendatur in nephritide, & calculo vesicæ & renum*.

Aqua persicaria. *Art.* 749. Aq. *persicariæ* valdè commendatur a D. *Boyle*. Julap. sequente quandoque in praxi usus sum; ♃. *Aq. persicar. vin. Rhenan. ana* ℥vj. *sp. carmin. sylv.* ℥ij. *test. ovor. præparat.* ʒij. *syr. de alth.* ℥iß. *m* Fotus sive balneum tepidum, emolliens & laxans ad calculum ureteribus hærentem movendum & expediendum maximum adjumentum præstat; usum ejus suo calculo ipse *Hippocrates* comprobavit lib. de affect. intern. sec. 15. Experientia enim evincitur a blando ac leni medicamento in *semicupio* sedenti exhibito plus auxilii provenire quàm ex mille lithontripticis vana ostentatione propinatis. Vires supereminentes *Aquarum Bristoliensium* circa medium superioris seculi innotuisse ex memorabilibus D. *Maplet* M. D. litteris *Decano Vvellensi* anno 1665. datis satìs liquet. " Ad *Rupem Vincentianam* tibi con-
„ fugiendum esse arbitror, e qua prosiliunt aquæ
„ renibus

Semicupium.

Aquæ Bristolienses.

„ renibus & vesicæ calculosis sive exulceratis suc-
„ currere, nec non sanguinis massam contempera-
„ re, & ab illa segregandam urinam lenire &
„ edulcorare aptæ natæ. " *Aq. flor. spin. alb.* in
„ frequenti usu fuit apud D. *Radcliff*, unde forsan
aqua nephritica Pharm. Londinens. Vires hujusce
remedii a multitudine insectorum verno tempore
istos flores incolentium oriri videntur.

Art. 750. Ad prophylaxin hujus effectus magna habenda est ratio ventriculi; quoniam ex illius cruditatibus materia generandis calculis suppeditatur; ideoque post debitas evacuationes remediis appropriatis roborandus est ventriculus; & frequenter potandæ sunt *aquæ minerales acidulæ ac sulphureæ*; potus ordinarius sit vinum tenue cum decocto *rad. eringii marini*, quod commendatur a *Cratone*. Prophylaxis.

Art. 751. Præter jam dicta, sunt & alia nonnulla remedia, quæ pro symptomatum horum affectuum diversitate saltem opem aliqualem ægris afferre possunt. *Aqua omnium florum, cerevisia de dauco, decoctum nephriticum, emulsio cum infus. vel decoct. fol. theæ facta, enema e quatuor oleis, enema terebinth. mistura balsamica nephritica, nitrum saturnizatum, pil. Matth. pil. testac. sp. juniperi, sp. nitri dulcis, semicupium Hildani*, &c. Remedia varia.

ISCHURIA RENALIS & Vesicalis.

Ettmulleri sententia.

Art. 752. Ischuria & urinæ suppressio totalis differunt saltem gradu; quandoque in ipso sanguine hæret causa, sed frequentius accidit ob renum vel vesicæ vitium; ob prius quando nulla urina fit in vesica, nullus tumor circa regionem pubis, nulla gravitas perinæi, ubi immisso cathetere uri- Ischuria quid.

Causæ & symptomata. na nulla extrahi possit. Causæ sunt vel calculi vel renum ἀτονία, symptomata sunt angustiæ præcordiorum & anxietates, aliquando sudor fœtidus & urinosus, torpor sensuum, vomitus, &c. Ferè ad 10am vel 11am diem supprimi potest ante mortem, aliquando die 14. moriuntur, rarò ad 20am vivunt; si tamen adsit sudor copiosus, interdum diutius supervivunt: quæ ab ἀτονία, vel resolutione renum fit, ferè semper lethalis evadit.

Curatio. *Art.* 753. In hoc affectu laudantur succus *rad. raphan.* & succus *limonum* (*sp. cochlear.* vel *succ. ejusdem*) item succus *parietariæ* in antiquis parietibus nascentis, præ omnibus *sal succini*; si malum sit spasmodicum *cinnab. antimon. millepedes*, *cantharides* in substantia & tinctura, infusum *fimi equini* in vin. Rhenan. egregium remedium, ut etiam *stercoris columbini*. Pro usu externo linimentum sequens, ♃. *Unguent. dialth. ol. scorpion. ana* ℥ß. *petrol.* ʒij. *tereb.* [*junip. ana*] gt. xxx. *m. f.* liniment. pro regione lumborum.

Ischuria vesicalis. *Art.* 754. Ischuria *vesicalis* a vitio vesicæ provenit, & a variis causis pendet; ut plurimùm die 11. necat; pessimum est signum, quando nullum sentiant dolorem.

Curatio. *Art.* 755. Si adsint causæ impedientes transitum urinæ, hæ sunt imprimis removendæ; si casus sit paralyticus, usurpanda sunt nervina internè, & externè, laudatur *oleum succini*, *clysteres terebinth.* cataplasma ex *parietaria cepis sub cineribus coct.* & *ol. scorpion.* convenit etiam *semicupium ex emollientibus* & *nervinis* exhibendo paulò ante incessum *blanda diuretica*. Immersio subitanea pedum ægri in *aqua frigida* urinam provocat.

Fulle-

Fulleri sententia.

Art. 756. Suppressio urinæ totalis, quæ fit, non a renibus, ductibusve urinariis lapide, sabulo, mucove obstructis; sed a sanguine ipso confuso, nimis stricto, & adeò obserato, ut laticem aquosum intimiùs permixtum e sinu suo ægre demittat: cujusmodi casus retulerunt *Riverius*, *Vuillisius*, *Sylvius*, atque inter medicinam faciendam ipsemet etiam aliquoties observavi; exindeque eum agnovi, quòd nullus dolor vel lumborum vel pubis præcesserat; & vesica (teste cathetere) urinæ omnino vacua fuisset: hæcce inquam notabilis & (nisi tempestivè & ritè tractetur) lethalis urinæ suppressio curatur (D. *Baynard.* monstrante viam) per *spiritum vitrioli nitrive* in vehiculo idoneo liberaliter propinatum, atque eo certiùs, ut opinor, si *venæsectio* præmittatur. Hujusce instantias apud *Philos. Transact.* N. 215. lectu & observatu dignissimas videre licet. Sæpiùs in praxi „ experimur (inquit *Vualdschmidius*), quòd senes *urinæ suppressione* corripiantur, quandoque „ cum alio graviori morbo, quandoque sine eo, „ & talis urinæ suppressio plerumque solet esse lethalis; oritur enim a deficiente secretione tum „ spirituum in cerebro, tum fermentorum in visceribus, ut & seri in renibus, ut rectè totalem „ viscerum obstructionem & lymphæ coagulationem hìc accusemus: si enim esset a calculo, „ tum dolor lumborum adesset, & reliqua calculi symptomata.

Ischuria ex sanguinis discrasia.

Ejusdem curatio.

Senes huic morbo sunt proclives.

Farrago sententiarum.

Art. 757. Nullus hoc morbo laborans supervixit diem xvij. utì hoc in mea praxi observavi. *Greenfield.*

Diem xvij. non supervivant.

Remediũ singulare. *Art.* 758. In ancipiti casu & moribundo ex *ischuria* plurium dierum, aliis medicis dimissis hominem sic restitui, ♃. *Succ. limon. recens express.* ℥vj. *succ. cochlear. hortens.* ℥iv. *hepatic. plantag. ana* ℥ij. *syr. violar.* ℥ij. *m.* hujus ℥iv. tertiis quibusque horis siccavit, & postridie urinam copiosè reddidit. *Lister*.

Pulvis apum. *Art.* 759. *Apes siccatæ* in pulverem redactæ propinentur *vino albo*, urinam paulò post provocant, N. iij. sufficiunt ut plurimùm. In seipso Ischuria laborante sæpius expertus est *Hiberniæ primarius Armaghanus*. *Mayerne*.

Remedia alia. *Art.* 760. *Bals. capiv.* ad ʒj. vel ultrà, decoct. incrassans, *haust. diuretic. acid. & pil. diuret. Fulleri* usui esse possunt, item *expressio diuretic. seq. Vvillisii*. ♃. *Milleped. viv. tinct. sal. tart. ana* ℥ij. *contunde & fortiter exprime Dos.* gr. xl. vel l.

STRANGURIA.

Ettmulleri sententia.

Stranguria quid *Art.* 761. Stranguria, Latinis urinæ stillicidium, est quando urina guttatim excernitur cum acerbo dolore & continua stimulatione ex acore urinæ;

Curatio. ulcus vesicæ interdum pedetentim sequitur.

Art. 762. Exhibendum est *emeticum* cujus vires magnæ sunt in affectibus urinariis, item *laxantia cum mercurio dulci, rad. liquiritiæ cum fol. malv.* in jure pulli, decoctum *cort. aurant. opiata*. Pro euporisto decoctum *raparum* remedium sine pari, decoctum *sem. cannab. ol. amygd. dulc. syr. de alth. succus cancrorum fluviat. decoctum bacc. alkekengi cum passulis*. Conveniunt *clysteres emollientes, injectiones* in vesicam ex *lacte cum ol. amygd. dulc.* &c. *Thermæ* etiam prosunt.

DYSU-

DYSURIA.

Ettmulleri sententia.

Art. 763. Dysuria est excretio urinæ cum conatu & dolore, & ardoris sensu ; ut plurimùm fit „ ab abrasione muci naturalis ductuum urinario„ rum, quos isto munimine orbatos urinæ acrimo„ nia irritat, & vehementer lædit ; quandoque causatur ab excoriatione vel exulceratione vesicæ colli vel urethræ ; excernitur materia crassa vel mucilaginosa, nutrimentum partium læsarum ; malum est perquam molestum, non tamen per se lethale, interdum diuturnum, unde periculum est, ne exulceretur tandem vesica, aut urinæ incontinentia superveniat. Dysuria quid.

Art. 764. Remedia ad stranguriam hic conveniunt, ut *ol. amygd. dulc. decoct. malvæ, terebinthinata & balsamica, antimon. diaphor. cum tereb.* in forma pil. *clysteres emollientes*, *injectiones*, de quibus vide locum, *p.* 738. " Sequens mucilago „ valde commendatur, ℞. *Gum. Arabic.* ℥ij. *tra„ gacanth.* ʒij. *aq. cinnam. ten.* ℥x. *syr. de alth.* ℥ij. „ *f.* Mucilago cochleatim sumenda. Remedia nonnulla.

URINÆ INCONTINENTIA.

Ettmulleri sententia.

Art. 765. Involuntarii urinæ profluvii causa est deficiens sphincteris vesicæ constrictio a paralysi, contusione, diuturniori mora in aqua frigida, partu difficili quandoque in ultimis gestationis mensibus. (*Lectimingi* plerumque sunt vel infantes vel senes sub cura medica haud cadentes.) Affectus est difficilis curatu, qui vigilantibus contingit ; in senibus immedicabilis, nisi interdum Incontinentiæ urinæ causæ.

iis *thermæ* succurrunt, in morbis acutis malè ominatur.

Curatio difficilis. *Art.* 766. Pro scopo curativo in genere conveniunt *astringentia*, *nervina* & *antiparalytica*; speciatim decoctum *e lignis sudoriferis*, *calamintha* & *mentha*, *pulv. mastic. thus*, *gum. Arab. castor.* &c. laudantur: specificum audit *guttur galli tostum* ad ℨj in vino rub. propinatum, item pulv. *tunic. stomach. gallin. pudendum seu vulva suis* quocunque modo præparat. in vigilantium ac dormientium affectibus singulare experimentum, *mures exsiccati vel in butyro elixati*.

MICTUS CRUENTUS.

Ettmulleri sententia.

Mictus cruenti, in causa varius. *Art.* 767. Sanguis, qui tingit urinam, frequenter a renibus effluit, interdum ex ureteribus, interdum ex vesica, aut ex arteriolis penis; est hæmorrhagiæ species, præcedere solet dolor gravativus & tensivus in loco affecto; aliquando est *criticus*; a diureticis fortioribus interdum causatur, item a nimia venere, a contusione, vel casu ab alto, equitatione, saltatione, &c. urina sanguinolenta semper est opaca, turbida, & crassiuscula plus minùs, prout plus minus sanguinis est permistum, ex opaco nigrescit, ita ut linteum immersum suo rubore sanguineo inficiat, si aliquamdiu steterit, crassamentum deponere solet nigrescens sanguinem grumosum exactè referens.

Indicationes curativæ. *Art.* 768. In genere tollenda est sanguinis acrimonia; remedia ad *hæmoptysin* dicata conducunt; *venæsectio* interdum locum habet; *cathartica* non conveniunt excepto *rhabarbaro*; semen *hyosciami*, sicut in aliis hæmorrhagiis, vim singularem obtinet.

Mayer.

Mayernii sententia.

Art. 769. In mictu cruento intentiones sunt, ut humorum acrimonia, si adsit, obtundatur, aut impetus minuatur; inflammatio si adsit, tollatur, & vasa consolidentur & constringantur.

Intentiones

Art. 770. Vidi quendam, annorum circiter 40. qui a retentricis renum imbecillitate & vasorum laxitate tantum cruoris fundebat cum urina, ut corpus macilentum, exangue & penè tabidum evaserit, pulsum habens languidum ac febrilem. Eo usque res devenerat, ut refrigerata urina, inconcoctus sanguis in ea concresceret albicans, & gelatinæ potiùs quàm sanguini affinis. Vano labore assumptis & adhibitis omnibus remediis, tandem intra tres quatuorve dies convaluit, hausto quotidie mane *lacte vaccin.* recens mulcto supra ramum *menthæ rubræ*, eoque calente ex animali dulcorato satis *syrupo cydon.* & *cinnamom.* plures annos supervixit.

Curatio singularis.

Farrago sententiarum.

Art. 771. Interdum aucto corporis motu cruentum lotium absque labe renis vel calculi præsentis suspicione potest accidere. *Boerhaave.*

Quandoque accidit nullo existente calculo

Art. 772. *Lac ovillum* maximè laudatur a *Foresto*; sæpe, inquit, sanguinis mictum solo *lacte ovillo*, nempe sumendo *lactis* ℥iv. & *bol. armen. ver.* ʒj. curavi. Idem etiam laudant *Hollerius* & *Duretus* ex *Hippocr.* & *Avicenna.*

Lac ovillum

Art. 773. Constat mictionem cruentam statis periodis recurrentem ob hæmorrhoides suppressas quibusdam sine sanitatis detrimento accidere; hinc verum est illud *Hippocr.* quando ait, quod sanguinem mingere raro quidem, & sine febre ac dolore nihil mali significet, sed lassitudinum solutio fiat.

Sanis quandoque accidit.

Remedia varia.

Art. 774. Remedia ad hunc affectum curandum a capite de *hæmorrhagia* petenda sunt. *Stercus porcinum* apud rusticos est remedium certissimum pro jumentis sanguinem mingentibus. *Radix symphyt. in lacte chalybeato coct.* quibusdam profuit. *Electuarium Boyleanum*, *decoct. catechu*, *decoct. incrassans*, *haustus japonicus*, *nitrum saturnisatum*, *trochisci Gordonii*, &c.

DE URINIS.

Inter legendum & ex observatione.

Urinarum compositio & diversitas.

Art. 775. Urina præcipuè ex aqua, sale, & terra conflatur; & quo plus salis respectu aquæ in se continet, eo rubicundior est, & quo minus, eò pallidior; & quo plus terræ, eo magis contentis saturatur, & contrà; si itaque terra & sale multo abundet, dicitur urina crassa, si parvo, tenuis: atque hinc quidem oriuntur maximæ urinarum diversitates, ex quibus deducuntur judicia, scilicet, a *consistentia*, *colore*, & *contentis*; adeò ut quicquid de urina aliqua particulari pronunciari potest, huc tantùm redit; scilicet hanc urinam plurimum salis continere & terræ parum; secundam multo salis & terræ abundare, tertiam ex modico sale & terra & plurima aqua conflari, & sic de reliquis.

Colores varii. Urina alba.

Art. 776. Colores urinarum sunt albus, fulvus, flavus, rubens & niger. *Albus* est vel *tenuis lympida* & *aquosa*, vel *crassior* & *subalbicans*, quæ juri carnium semicoctarum assimilatur; & hujusmodi lotium plerumque reddunt pueri, dum febricitant, & etiam ii, quorum viscera lumbricis scatent, & non solùm hi, sed etiam pueri sæpissimè, qui optima valetudine fruuntur, adulti quoque nonnunquam, ut taceamus fluore albo vel gonorrhœa laborantes, in apparatu variolarum,

ut ipse

ut ipse sæpissime observavi, excernunt *albicantem* urinam. *Alba remissior*, ut *lactea*, & *glauca*, incipientibus, & increscentibus febribus reddita, copiam materiæ putridæ, naturæque laborem demonstrat; quod si autem diutius fertur, longi frigidique indicium morbi præbet.

Art. 777. Urina *tenuis* & *aquosa* in plurimis morbis occurrit; talis redditur in affectibus ventriculi, & indigestiones ac cruditates plerumque denotat; item in chlorosi, cachexia, hypochondriacis & hystericis affectibus; hujusmodi urina tenuis & aquosa copiosa quantitate non rarò est signum animi perturbationum, & sæpissimè paroxysmorum hystericorum vel affectuum quorundam spasmodicorum prodromus, unde conjicere licet hos affectus a salibus urinosis provenire, vel saltem iisdem foveri. Tenuis urina quoque conspicitur in diabete, hydrope, aliquando in apparatu variolarum, frequentiùs in declinatione. In nephriticis paulò ante paroxysmum, denique a compotatione aquarum mineralium aliorumque liquorum tenuium, spirituosorum, diureticorum, &c. In febribus malè ominatur; a turbida & crassa in tenuem & aquosam mutata est signum imminentis phrenitidis, scilicet, per materiæ febrilis in cerebrum metathesin. **Tenuis & aquosa.**

Art. 778. *Fulvus* sive *citrinus color* in urina statum naturalem ut plurimùm denotat. Et quoad quantitatem urina debet esse in proportione aliquanto minori (forsan subtripla) liquidorum assumptorum: ab hac norma verò non rarò deflectit, nunc superabundans, nunc deficiens. **Citrina.**

Art. 779. Urinæ *flavæ* sive *aureæ* duo sunt gradus, viz. *flammea*, quæ in febribus tertianis, ut etiam in variolosis, & non rarò in benevalentibus cernitur: Et *crocea*, quæ hystericis, scorbuticis, hypochondriacis, ut etiam iis, qui rahabarb. crocum, folia sennæ, &c. comederunt, plerumque cernitur. **Flava sive aurea.**

Art. 780.

Rubicunda. *Art.* 780. Urina *rubicunda* est signum febricitantium, sed non proprium; nam in scorbuto diuturno urina tam intensè rubescit, ut non magis in febre ardente, in arthritide quoque urinæ intensa rubedine saturantur.

Viridis ac nigricans. *Art.* 781. Urina *viridis* ac *nigricans* est signum plerumque morbi cujusdam virulenti aut venenati, aliquando in febribus quartanis conspicitur, ut etiam in puerperis, & iis, quæ menses habent obstructos (teste *Galeno*), in calculosis etiam post calculum foras eliminatum, in melancholicis purgatio non operans urinam facit nigram; cassia & alia quædam pharmaca intus sumpta lotium atrum reddunt.

Urinarum contenta. *Art.* 782. Contenta urinarum respectu locorum in matula tria nomina sortiuntur, viz. in summitate *nubeculam*, in media *enæorema*, in ima parte *hypostasin* vocamus.

Art. 783. Nubecula in urina in morbis tam chronicis quàm acutis est signum redeuntis in stomachum fermenti, & recuperatæ plùs minùs digestionis.

Bullæ & spuma. *Art.* 784. In summitate urinæ interdum conspiciuntur *bullæ* & *spuma*; talem urinam vidi in mania laborante, in qua spuma & bullæ per integram nycthemeram manserunt, & eadem urinà hypostasin valde nigricantem deponebat. *Cremor innatans* in urina phthisicorum plerumque cernitur, sed frequentiùs in hypochondriacorum. Urina in summitate *caudam* pavonis repræsentans ut plurimum est signum scorbuti. *Pinguedo* aliqualis & *guttulæ* quædam *oleosæ* frequenter apparent in urinis febre ardente, colliquativa, aut etiam hectica, ulceribus renum, & similibus afflictorum.

Enæorema. *Art.* 785. *Enæorema* in praxi quandoque occurrit, sed nihil peculiare, quod scio, indicat; nisi quod in febribus plenioris concoctionis appropinquantis indicium sit.

Art. 786.

Art. 786. *Hypostases* sive *sedimenta* in Urinis sunt vel alba, vel nigra, vel rubra, aut saltem his vicina; *album sedimentum* in benevalentibus occurrit, *nigrum* in Urinis nigris, de quibus antea. *Rubrum* & *crassum* sedimentum ad instar pulveris laterum in febribus intermittentibus, & remittentibus, & etiam in scorbuto, & colica frequentissimè occurrit. Quibus febricitantibus, in Urinis subsidentiæ fiunt crassiori farinæ similes, longam infirmitatem significant (inquit *Hippocrates in Aphoris.*) Sedimenta varia.

Art. 787. Sunt & alia in Urinis contenta, quæ præternaturalia & quasi accidentalia dicta sunt; talia sunt arenæ, calculi, pus, sedimenta furfuracea, sanguis, &c. *Arenæ* in scorbuticis; *carunculæ* & sedimenta *furfuracea* in Urinis calculo laborantium, necnon in vesica & renum ulceribus excernuntur *furfuracea*: sedimenta aliquando etiam in morbis cutaneis, ut pruritu, scabie, &c. occurrunt. Materia *purulenta* non tantum a renibus, verùm aliquando a vesica & meatu Urinario ulcere affectis in lotio deponitur; quandoque e vasis & locis genitalibus sanies, semen corruptum, & fluor albus Urinis suffunduntur, & subsidentias purulentas efformant; postremò sedimenta purulenta in Urinis peripneumonia aut empyemate laborantium reperiuntur, quæ etiam morbum solvunt. Urina *cruenta* non tantùm in calculosis occurrit, sed etiam in plerisque scorbuticis multo cum levamine modò limites non excedat; nec defuerunt quædam fœminæ, quæ sua catamenia per vias urinarias inter lotium per multos annos innocuè emiserunt, hujusmodi historiam habemus apud *Hollerum*, &c. Contenta præternaturalia.

Art. 788. Post omnia vero quotquot dicta fuerunt (ut proverbiali utar dicto), *urina est meretrix & mendax*; nihilominus urinarum inspectio in praxi medica est usus eximii, modò cum re- Corollarium.

liquis

liquis symptomatis diligenter pensitatis conjungatur, tum ad judicandum ægritudines earumque statum, tum etiam ad curandos morbos. Ideoque periti & fidelis est medici operam dare, ut, quod artis est de Urinis, haud temerè negligat, neque artis suæ limites transiliat.

CAPUT VIII.

Sive Fasciculus Morborum octavus.

CORPULENTIA NIMIA.

Ettmulleri sententia.

Corpulentia sive obesitas.

Art. 789. Corpulentia nimia sive obesitas nimia; est, quando corpus totum tam venter quàm artus in tantum augentur, ut actiones, imprimis motus ac respiratio, aut omnino impediantur, aut insigniter vitientur. *Sennertus* refert mulierem 450℔. item virum 600℔. pendentem. Prostant exempla apud *Schenckium* corpulentorum obesorum suffocatorum. " Obesi-,, tas nimia corpus reddit variis morbis obno-,, xium, speciatim apoplexiæ, asthmati, hæmor-,, rhoidibus, calculo, ulceribus crurum, hydro-,, pi, &c.

Difficilè tollitur.

Art. 790. Ad obesitatem tollendam non datur præstantius remedium quàm *acetum scilliticum* jejuno stomacho haustum. Semen *fraxini* seu *linguæ avis* ad ℥j. manè in haust. vini propinatum insigniter commendatur ad evacuandam urinam, ratione cujus & hydropicos curat & crassos emaciat.

Valde obesi quan-

Art. 791. " Borellus commendat masticationem ,, *fol.*

,, *fol. tabaci*, sed in omnibus minùs convenit, ,, ne ad *tabem* disponat. Qui natura sunt valde ,, crassi magis subitò moriuntur, quàm graciles;" *Hippocratis Aphorism.* doque subito moriuntur.

CACHEXIA.

Art. 792. "Cachexia ita dicitur a corporis ma- ,, lo habitu; nascitur plerumque ex intemperan- ,, tia ægrotantis, vel alicujus morbi prægressi ma- ,, la curatione; a tumore scirrhoso jecoris vel lie- ,, nis, vel a fluxu hæmorrhoidum nimis longo & ,, profuso, vel aliis hæmorrhagiis; ex febribus ,, continuis diuturnis, vel intermittentibus malè ,, curatis; ex crapula, vel nimia spirituosorum li- ,, quorum ingurgitatione; ex chlorosi, catamenio- ,, rum obstructione vel fluxu nimio, & ex innu- ,, meris aliis causis. Cachexia causa.

Art. 793. "Signa diagnostica sunt pallor su- ,, balbidus, aliquando etiam plumbeus color, de- ,, bilitas ac piger corporis motus cum inflatione ,, aliquali, in quibusdam ventris fluor cum febri- ,, cula vesperi recurrente, pulsus creber ac den- ,, sus, cibi fastidium, & vini magis appetentia, ,, urina bilosa, interdum verò rubicundissima, ,, frequenter autem cruda & pallida. Signa diagnostica.

Ettmulleri sententia.

Art. 794. Cachexia est affectus in quo nativus & floridus cutis color, ac imprimis faciei nitor, perit, mutaturque in pallidum, lividum, luteum, virescentem, intensè rubicundum, &c. frequenter cum corporis habitu subtumido, lassitudine, &c. adest sæpe febris lenta, ægro vix sensibilis. Cachexia descriptio.

Art. 795. Principium curæ a *vomitu* faciendum est: attamen ante vomitorium consultum erit, ut *digestiva salina* præmittantur cruditates solventia, Curationis methodus.

ut *crem.*

ut *crem. tartar. tartarum vitriolatum*, *sal digestivum hypochondriacum*. d. a ℈j. ad ʒß. bis in die; *sal. absynth. tinctura sal. tartar.* &c. *item pulveres absorbentes* dicti, *antimon. diaphoretic. antihectic. Poterii*; & tunc propinandum est *vomitorium*, vel, si minùs conveniat, catharticum; deinde his ita præmissis fit accessus ad *martialia*.

Remedium singulare. *Art.* 796. " In tota republica medica vix datur „ præstantius remedium quàm *mistura ecphractica Fulleri*.

LEUCOPHLEGMATIA, & Anasarca.

Ettmulleri sententia.

Leucophlegmatia unde. *Art.* 797. " Quoties in toto habitu pinguedinis „ subcutaneæ lympha stagnat, vel effunditur, hy„ drops oritur ἀνὰ σάρκα, ὑπὸ σάρκα, λευκοφλεγ„ ματία, qui & circa abdomen & circa scrotum.

Ejusdem signa. *Boerhaave*. Signa Leucophlegmatiæ sunt totius corporis tumor albus, mollis, laxus, reverà œdematosus in pedibus ac cruribus potissimum & manibus, bibendi desiderium, urinæ tenues, albæ, &c. incipiente cachexia (inquit *Lommius*) vitia„ tur cibi concoctio, incolumi etiam appetentia: „ progressu verò temporis hæc quoque offenditur; „ spiratio debilis ac rara, alvus varia ac inæqua„ lis est, atque hujusmodi *cachexia cruda*, seu *pitui„ tosa* nominatur, hydropis speciem antecedit, „ venturamque prænunciat, quam λευκοφλεγματίαν „ *Græci* nominaverunt.

Curatio. *Art.* 798. Præter *purgantia & martialia*, &c. in cura *cachexiæ* superiùs laudata, hic conveniunt *sudorifera* & *diuretica*, speciatim decoctum *ligni guaiac.* &c. *Lixivium ex ciner. absynth. genist.* &c. post *martialia*, *amara* (& *stomachica*) utramque faciunt

faciunt paginam : In *Anasarca* conveniunt *folia virid. bardanæ* plantis pedum & juncturis applicata : nam mirum est quantam fuliginem extrahant cum ægrorum levamine.

Vvillisii sententia.

Art. 799. Anasarca est totius corporis exterioris, aut quarundam ejus partium, tumor albus, mollis, tactui cedens, & foveam a compressione relinquens. Anasarca.

Art. 800. In curanda anasarca *lixivialia* cæteris diureticis longè præstant. ♃. *Ciner. genist. ad albedinem calcinat. & cribrat.* ℥iv. *ponantur in lagena vitrea cum vin. alb.* ℔ii. digerantur clausè & calidè per hor. iij. vel iv. dein coleçur vinum dos. coc. vj. vel viij. bis in die. ♃. *Ciner. genist. alb. & mundat.* ℔ij. *rasur. lign. sassafr.* ℥iij. *rad. galang.* ℥j. *bacc. junip. sem. dauc. ana* ℥iß. f. saccul. pro cong. iv. cerevis. post 7. vel 8. dies hauriri incipiatur. *Chalybeata* in hoc morbo sæpenumero egregie prosunt, & aliis præstant præparata, quæ *sulphure* non spoliantur; ♃. *Rasur. lign. sanct. sassafr. ana* ℥iv. *rad. irid. florent. calam. aromat. galang. minor. enul. campan. ana* ℥iß. *bacc. junip. laur. ana* ℥ij. *sem. anis. carui, fœnic. dulc. coriandr. aneth. ana* ℥iß. *piper. long. cubebar. ana* ℥iß. *caryoph. N. M. zinzib. ana* ℥ß. *piper. Jamaic.* ℥ij. *fol. sicc. salv. scordon. calamenth. agrimon. ana* mj. *liquirit.* ℥iij. *incis.* & contus. coq. in aq. font. cong. iv. ad mediet. colatura servetur in lagenis vitreis ad usum; hujus potu constanti plures Anasarca ferè deplorata laborantes convaluisse novi, *p.* 254. Medicamentum sequens *fuit præ-* Curatio.
„ *scriptum Radcliffeanum*: ♃. *Cort. interior. sam-*
„ *buci* mij. *summit. absinth. Roman.* mß. *rad. gen-*
„ *tian.* ʒß. *sem. sinap. dauc. sylv. ana* ℥iij. *infund. in*
„ *vin. alb. Gallic.* ℔ij. Bibat. haustul. ter in die.

HY-

HYDROPS.

Sydenhami sententia.

Hydropis historia.

Art. 801. Foveæ a digitorum impressione in surarum parte inferiori, sub noctem imprimis conspicuæ & manè evanescentes, primum hujusce morbi indicium præbent, maxime si adsit dyspnœa. Paulatim crescit morbus, & abdomen quoque intumescit, & reliquæ corporis partes emaciantur. Tria hunc morbum stipant symptomata, *dyspnœa*, *urinæ paucitas*, & *sitis intensa*. Causa hujus mali in genere est debilitas sanguinis.

Indicationes curativæ.

Art. 802. Indicationes curativæ sunt tantùm duæ, viz. *aquæ evacuatio* & sanguinei roboris *instauratio*. Magni interest, an æger facilè vel difficulter purgetur. *Cathartica fortiora*, & quæ celeriter operantur, mitioribus & segnioribus sunt præferenda, & repetenda sunt, quoties ægri vires ferre queant. Duo sunt medicamenta palmaria, nempè *elaterium*, & infusio *croci metallorum*. Quinam sint meatus isti, per quos aquæ ex abdominis cavitate in intestina deducuntur, incertum est; experientia verò constat a dicto emetico sursum ac deorsum potenter evacuari, & quasi ruptis repagulis pleno alveo effundi. Est etiam aliud medicamentum, quod hunc morbum expugnat, vomitionem ac catharsin ciens pariter ac crocus metallorum; viz. ♃. *Cort. interior. sambuc.* miij. coq. in aq. & lact. ana ℔j. ad dimid. colaturæ capiat ægrotus dimidiam vesperi & reliquam manè, repetatque quotidie, donec convalescat.

Sanguis ac viscera corroboranda sunt

Art. 803. Fatendum est tamen quòd in quibusdam casibus *emetica* & *cathartica* malum non tollant, sed potiùs augeant; rebus itaque sic se habentibus totus curationis cardo in sanguine ac visceribus

fceribus omni ope *corroborandis firmandifque* omnino vertitur; ad hoc autem magnopere conducunt *aeris mutatio* atque *exercitium*. Ii quorum crafes funt debiliores, quàm ut purgantibus ferendis pares fint, *diureticis* evacuandi funt; illa optima funt, quæ e falibus *lixivialibus* fiunt, nec quicquam refert e quorum vegetabilium genere cineres petantur: fequente infufione uti foleo; ♃. *Ciner. genift.* ℔j. *fol. abfynth.* mj. vel ij. *vin. Rhenan.* ℔iv. infunde frigidè; dof. ℥iv. manè hor. 4ta. pomerid. & ferò. Diuretica ufurpanda

Art. 804. Aquis his modis eductis ad *corroborantia* deveniendum eft; in hunc finem ægrotus bibat vinum & liquores generofiores, item capiat *invigorantia*, *ftomachica* & *amara*; primum locum obtinet *chalybs*, *allium* quoque multum confert. Semper recordandum eft, quum fanguinis corroborationi navatur opera, quòd tota res in eo folùm cardine vertatur, & æger nullo modo expurgandus fit. Morbus ad fupremum gradum provectus artis fubfidia fpernit. Stomachica & amara.

Ettmulleri fententia.

Art. 805. Hydrops *primarius* per fe incipiens plerumque vitio læfæ in primis viis digeftionis ortum debet; *fecundarius* ex variis caufis oriri poteft, ut hæmorrhagia, febre intermittente, &c. Hydrops fuperveniens morbis chronicis, & ætate gravefcentibus rariùs curatur. Sudor in *afcite* plus nocet quàm prodeft; evacuationes per alvum & urinam funt magis proficuæ. In initio Hydrops tanquam *cachexia* curatur. Rectè dicit *Lindanus* qui vult curare Hydropem, raro debet purgare, dare tamen tunc debet ea quæ certò ac vehementer purgant, fed raro; intermedio tempore appropriatis & aperientibus, ac maffæ fanguineæ vitia ex cruditatibus orta, ac reliquorum humorum Methodus medendi.

corrigentibus, & in naturalem crasin reducentibus, debet insistere. Instituantur purgationes decrescente luna. " Qui cachexia laborant inveterata (inquit *Doleus*) & qui sunt quasi eviscerati, iis non conducunt *cathartica* nec *diaphoretica*, aut alia ulla remediorum genera aquis exhauriendis accommodata, sed solis *corroborantibus* utendum. Hujusmodi itaque in casibus serò nimis accersito medico aliud nil quicquam restat faciendum, nisi ut prudenter præmisso permagni illius, in quo ægroti versantur, discriminis prognostico, experimentum faciat, quantum auxilii sit sperandum ex usu *cardiacorum martialium*. Et si scorbuti labes simul adsit, cum *antiscorbuticis* commixtis res peragenda est.

Diuretica & purgantia.

Art. 806. In Hydrope curando *diuretica* sunt omnium optima, sed semper præmitti debent universalia *attenuantia*, *aperientia* & *laxantia*, aliàs non tuto ad *diuretica* acceditur. *Purgantia* sunt *cort. sambuci*, *ebuli*, *rad. irid. resin. jalap. gum. gutt.* præ omnibus *elaterium* teste etiam *Lindano*, denique *colocynthis*; inter mineralia, *pilul. lunares*, *mercurialia*, &c. cæterùm his purgantibus semper interponenda sunt *stomachica*, inter quæ eminet *absynthium*, *marrhubium*, &c. proximo loco *diuretica* in usum revocanda sunt, *radix allii* multùm laudatur (in quibusdam verò intolerabilem capitis dolorem excitat) item *bacc. juniperi*; sed præ reliquis omnibus succus *herbæ kali* ad ℥ß. bis in die in haustul. vin. tribus tantùm diebus singulis septimanis usurpetur, aliàs nimis urinam pellit; item eodem modo cineres *bufonum* ad ℈j. vel ultra. " Hoc remedio *Romæ* sanatus fuit Hydropicus diu decumbens, cui ejus uxor, sumptuum pertæsa, de eo dederat, veneno tollere cogitans, unde copiosum reddidit lotium, iterumque dato pulvere, ut mortem præcipitaret;

„ ret; sed multò uberiùs reddita præter spem sa-
„ natus est vir ejus, ut habetur in lib. Vvieri de
„ Lamiis. Helleborus niger (monente *Avicen-*
„ *na*) urinam potenter movet. Hujusce remedii
„ (inquit D. *Freind.* Hist. Med. p. 105. vol. 2)
„ vires frequenter expertus sum, & in Hydrope,
„ confiteor, effectus plus admirandos, observavi,
„ quàm ex alio qualicunque diuretico.

Vvillisii sententia.

Art. 807. Ascites *anasarcæ* superveniens est fa- Ascites.
cilioris curationis, quàm morbus iste *solitarius* propter tumores circa viscera, vel propter vasa lymphatica, aut lactea disrupta eveniens. Si quando in Ascite, a cathartico exhibito, aqua copiosè cum *εὐφορίᾳ* per sedem evacuatur, indeque abdominis intumescentia quidpiam minuitur, de curatione non desperandum erit; si verò venter plus intumescat, & velut *tympaniticus* evadat, morbi eventum non nisi funestum expectare licet.

Art. 808. Fœmina ascite gravissima, ac, uti Curatio.
mihi videbatur, deplorata laborans, medicamine seq. per vj. dies continuos assumpto, multo meliùs se habuit, & brevi postea integrè convaluit; ℞. *Gum. gutt. Gamb.* gr. xij. *ol. cinnam.* gt. j. *conserv. ros. rub. q. s. f.* bolus; dosis indies augeatur ad gr. xx. *jalapium* & *elaterium* potentissima *hydragoga* habentur. *Diuretica* quoque in hoc morbo conveniunt; & si cum *tympanite* complicatur, applicari potest *empl. diasaponis*, & injici enema ex *urina sani*, &c. infrà descript. (829.)

Boerhaavii sententia.

Art. 809. Hydrops in genere producitur ab omni causa, quæ valet 1. liquidum serosum ita co- Causæ hydropis in genere.

ercere, ut stagnare faciat in vasis, vel 2. ipsa vasa rumpat ita, ut intra membranulas effundatur, vel 3. vasa reducentia a cavitatibus ita obstruat, ut liquida non exhalent, nec resorbeantur. Caussæ hæ sunt variæ, aliquando morbi acuti; tumores scirrhosi alicujus visceris insignioris, evacuationes quæcunque nimiæ, præsertim hæmorrhagiæ, &c. Signa sunt tumores, primò pedum ac crurum, & postea abdominis indies crescentis, hujus extensi sonus in *tympanite*, si percutiatur, in *ascite* strepitus fluctuantis aquæ; at in ascite ab aquis clausis in suis cistis, fallit. Adest insuper dyspnœa, sitis, gravitas, torpor, alvus dura, urina pauca, febricula lenta, sudor nullus, macies, vultus livor, &c.

Signa.

Intentiones curativæ.

Art. 810. Ad curationem primò fluor conciliandus est lymphæ *cardiacis*, *roborantibus* & *stimulantibus*, quæ, si sitis valida non urgeat, petuntur ex *aromaticis*, *salinis*, *oleosis*, & *calidis* sub variis formis, inter quas eminet *vinum medicatum* & *infusum nostrum*. Si verò morbus erit validior, & sitis vehementer urgeat, adhibenda sunt *cardiaca reficientia*, *acida grata*, & leniter *aromatica*, videantur remedia. (In hoc casu *tartarus vitriolatus* est proficuus, item *aquæ Spadanæ*, *Tunbrigenses*, &c. cum vin. Rhenan.) Secundò liquidi nimia tenacitas (si adsit) tollenda est *salibus alcalinis*, *volatilibus* & *fixis*, item remediis *mercurialibus*, *antimoniatis*, & e *cupro* præparatis. Tertiò aquæ in cavitates congestæ educuntur, interdum *Paracentesi*, de qua operatione vid. locum, *emissariis* arte factis, *causticis*, *lanceolis*, &c. (sed huic praxi adversatur *aphorismus Hippocratis*; Hydropicis ulcera in corpore orta non facilè sanantur.) *Diureticis*, *vomitoriis*, quæ mirabiliter in hoc morbo prosunt; *catharticis*; *dissipatione*, *calore foci*, *hypocausti*, *furni*, *arenæ*, *solis*, *salis*, *fimi*, &c. tum maximè pertinaci abstinentia a potu, victu panis biscocti cum pauco sa-

le ex

le ex pauxillo vini oleosi. Labes viscerum debilitatorum emendatur *chalybeatis* & *roborantibus*, *victu sicco*, *vino veteri meraco*, & *exercitio*. Egregium est vinum chalybeatum, stomachicum nostrum. ℞. *Limatur. chalyb. cort. Peruv. crassè pulv. ana* ℥j. *rad. rhei pulv.* ℥ß. *vin. hoccomorens.* ℔ij. *infunde frigidè*; *dos.* ℥ij. *vel* iij. *ter in die*.

Mayerni sententia.

Art. 811. *Mercurius dulcis* cæteris intactis quasvis causas morbificas aggreditur, & si superari possint, prosternit; sed dandus est iste athleta in debita dosi: scio aliquando huic succedere *ptyalismum*, qui præcavebitur addito *cathartico* satis activo; sed si nihilominus moveatur sputum, nihil est periculi, imò *salivatio* in Hydrope, quamvis semper sit molesta, attamen sæpissimè est salutaris. Nihil majus dat Hydropicis levamen, quàm larga *urinarum profusio*, idque cum minima virium dejectione. Sales omnes sunt diuretici, verùm *nitrum* omnibus præfero, quod sitim, intolerabile in hoc morbo flagellum, extinguit, & calorem præternaturalem visceribus in hac muria mersis impressum egregiè temperat. *Ova formicarum* in lacte ebutyrato cocta copiosè urinam movent. ℞. *Ovor. formicar. coch.* j. coq. in lacte ebutyrato, exprime & dulcora pauco saccar. detur manè superambulando hor. 4. ante prandium per octiduum. Mulier Hydropica, cui hæc *ova* præscripsi, mirè commendavit, dixitque movisse ingentem flatuum copiam, & prolixos crepitus magno cum levamine; dixit etiam frequens primò ortum meiendi desiderium, tandem se fudisse copiosas urinas, ita ut una vice totam repleverit matulam sæpius.

Laus mercurii dulcis

Nitri.

Ovorum formic. rum.

Listeri sententia.

Abstinentia a potu. *Art.* 812. Quædam Hydropica ab omni potione ex toto abstinuit per mensem; ad sitim autem fallendam sic fecit, tenuem ac parvam particulam panis tosti cum *spiritu vini* intincti super linguam detinuit ad salivam potenter movendam, & convaluit.

Abstinentia a potu. *Art.* 813. " Pharmacopola quidam, habitus o-
,, besioris, vir equidem haud medioeris ingenii,
,, neque inhonestæ existimationis, in Hydropem
,, incidebat; valde intumuerunt crura, & venter
,, quoque turgescere incepit. Hic ex lectione *præ-*
,, *cedentis sectionis* animum obfirmavit, & secum
,, decrevit ab omni potu per 30. dies abstinere,
,, & abstinuit; unde a morbo gravissimo libera-
,, tus est. Idem vir probus (ut nuper aliquis
,, mihi retulit) in eundem morbum lapsus *eidem*
,, *experimento* spem omnem sanitatis recuperandæ
,, iterum crediturus est. Huic affinis est Historia
,, *Samuelis Ongly Equitis aurati opulentissimi*,
,, civibus Londinensibus, dum vixit, satis noti.
,, Hic, cum septuagenarius esset, in Hydropem
,, incidit deploratissimum, medicis celeberrimis
,, (quibus fretus) prorsus incurabilem. In hoc
,, rerum statu animo secum statuit *se a potulen-*
,, *tis quibuscunque ex toto abstinere*: sitim vix
,, tolerabilem forti animo aliquot menses susti-
,, nuit, ac convaluit; & vixit sex vel septem
,, annos ab isto morbo immunis, & non nisi
,, biennium circiter abhinc, dum hæc scribo mor-
,, tuus est. Atque hic reticere nequeo (*utcunque*
,, *me forsitan ludibrio sibi quis habuerit*) expe-
,, rimentum, paucis credo adhuc notum, curandi
,, intumescentiam crurum equorum mediante ni-
,, mirum *potus eorum decurtatione*. Hic morbus
,, Hippiatris vulgò *The Grease* appellatur, equi
,, hoc

,, hoc malo affecti decumbere omnino respuunt,
,, unde intumescentia valde augetur, & insupera-
,, bilis quandoque evadit. Methodus medendi
,, breviter sic se habet. Qui curam equi attendit,
,, *duas tantum aquæ libras* ad potandum equo
,, præbere solet, manè & vesperi, ad dies *6.* vel
,, 8. quo tempore curatio efficitur; crura detu-
,, ment, & equus ad dormiendum procumbit,
,, &c.

Art. 814. Quod ptarmica faciunt in naribus, idem *elaterium* aut *euphorbium* in intestinis efficere videtur, pituitam vehementer movendo. Illud notandum est, *elaterium* (quæ istius medicamenti summa est commendatio) dejectiones movere, *authore Dioscoride*, citra stomachi injuriam, exhiberi potest ad gr. x. ℞. *Elater.* gr. x. *sal. gemm:* ℈j. *miv. cydon. q. s. f. bolus*. In casu ancipiti & moribundo ex dysuria plurium dierum, aliis medicis dimissis, sic hominem restitui; ℞. *Succ. limon. recenter express.* ℥vj. *cochlear. hortens.* ʒiv. *hepatic. plantag. syr. violar. ana* ℥ij. *m.* hujus ʒiv. omni trihorio siccavit, postridie urinam copiosè reddidit, & postea modicis *hydragogis* detumuit venter & convaluit. Hydrope siccato *aq. absynthii still. lat.* in qua *rhabarbarum* maceratum est, est usus eximii ad confirmanda viscera. (Virtutes *elaterii* per totam exercitationem summopere extollit author, & reverà laudem omnem exsuperat.) " Hoc re- *Laus elaterii.*
,, medium equidem successu vix credibili aliquo-
,, ties exhibui. Anno proximè elapso, verno tem-
,, pore, seni asthmaticæ, diuturnitate morbi con-
,, tritæ, cui pedes crura & femora valde intume-
,, bant, quod moribundis ferè semper evenire so-
,, let, elaterii dosin unam & alteram atque ter-
,, tiam, interpositis debitis intervallis, effectu pla-
,, nè admirando propinavi. Prima vice humoris
,, serosi per sedem evacuata sunt duodecim pondo,
,, secunda purgatione decem, & tertia demum

„ vice folummodo duo vel tria. Atque ita a tu„ moribus Hydropicis omnino liberata eſt, & va„ letudine mediocri vixit uſque ad initium hye„ mis, cum, ingraveſcente aſthmate, colica vel „ iliaca paſſione correpta eſt, ex qua, poſtquam „ ultra hominis ætatem vixiſſet, tandem naturæ „ ſatis fecit.

HYDROPS VESICALIS.

Hydrops Veſicalis. *Art.* 815. Hydrops abdominis Veſicalis eſt *aſcitis quædam ſpecies*, in qua quidem incluſa aqua tumorem abdominis facit, non verò in ejus cavo fluctuans, ſed in veſiculis ſive hydatidibus innumeris variæ magnitudinis contenta; quæ hydatides nihil aliud ſunt, quam portiones vaſorum lymphaticorum alicujus viſceris, in quibus motus lymphæ eſt impeditus; unde ſpatiola inter valvulas, liquore prædicto diſtenta, in figuras oblongo-ſphæroidales efformantur, & totam cavitatem adimplent; ita ut poſt abdominis apertionem quandoque nihil aut parum aquæ extravaſatæ effluxerit. Hic morbus in brutis animantibus frequentiùs occurrit, præcipuè in ovibus. In corporibus humanis exempla proſtant apud *Sennertum*, *Tulpium*, *Bartolinum*, &c. Valde curioſum eſt illud in Collectaneis Gallicanis Acad. Scien. *Memoir.* p. 215. anno 1722.

Hiſtoria. *Art.* 816. Sexennium abhinc hiſtoriam mihi communicavit D. *Richardus Blinch pharmacopola Bidifordenſis* juvenis cujuſdam nautici, qui ex febre ardente, in qua permagnam frigidæ copiam potaſſet, in ingentem abdominis intumeſcentiam incidebat. Applicata erant emplaſtra, & cataplaſmata, ex quibus parum utilitatis: demum loco prominenti ad latus ſiniſtrum umbilici cauſtico impoſito apertum eſt foramen, ex quo *hydatides quamplurimæ prodierunt*, aliæ ova gallinæ æquantes, nonnullæ grandiores, plurimæ minores, omnes

mnes numero ad minimum octoginta. Homo convaluit, & adhuc vivit ab omni morbo immunis.

In Transactionibus Philosophicis N. 370. extat hiſtoria cujuſdam hominis hujuſmodi Hydrope laborantis, e cujus abdomine facta paracenteſi exivit ingens hydatidum copia, figura & magnitudine diverſarum N. ſeptem vel octo millium; una cum his etiam evacuata erat magna quantitas materiæ gelatinoſæ, coloris griſei & lutei, albumine ovorum aliquanto ſpiſſioris. Vid. locum. Alia.

HYDROPS PERITONÆI.

Art. 817. Hydrops Peritonæi eſt collectio aquæ inter abdominis muſculos & Peritonæum, maximè inter hoc & tendines muſculorum tranſverſalium, unde ex errore quidam authores, anatomiæ ignari, hunc morbum *Hydropem duplicaturæ peritonæi* falsò nominarunt. Humor abdominis aliorſum æquabilis circa umbilicum minùs prominet, ob ſtrictam ibidem tendinum muſcularium peritonæo adhæſionem; atque hoc *propriam morbi hujuſce diagnoſin* conſtituit. Aqua ſive lympha eò loci comprehenſa, ibidemque moram ducens, carnem muſcularem corrumpit, & hinc ulcus ſordidiſſimum internum progreſſu temporis procreatur. Hic Hydrops *tempeſtiva paracenteſi* forſan ſanari poteſt. D. *Cheſelden* verò aliter ſentire videtur, Anat. p. 126. Hydrops Peritonæi.

Art. 818. Operatio Paracenteſeos cum hiſtoria ipſius medicinæ eſt coætanea, ab *Hippocrate* memorata, & ab *Albucaſi* æquè accuratè deſcripta ac in noſtra ætate. Experientia recentiori docemur aquas una vice ad ſiccitatem tutò depromi poſſe, quod praxi in noſtris noſocomiis & Lutetiæ Pariſiorum confirmatur. Paracenteſis.

Art. 819. Memorabilis eſt hiſtoria apud D. *Cheſelden*

ſelden Anat. p. 187. &c. cujuſdam aſcite laborantis, qui novies vigeſieſque in uno anno paracenteſin ſubivit, & deprompti fuerunt pluſquam ſeptuaginta aquarum congii. Tribus ultimis ſeptimanis ante obitum *rheumatiſmo* laborabat, & frequenti *narium hæmorrhagia*, quæ immediatæ rationes vel cauſæ mortis ejus videbantur; aperto cadavere jecur repertum eſt ſanum.

Art. 820. Operatio paracenteſeos non molienda eſt in corporibus valde macilentis, vel ſenio vel tabe confectis, nec [niſi in Hydrope ſubito exorto] in ægris, qui non reſpirandi difficultate laborant, & quorum partes nobiliores adhuc ferè ſanæ & integræ ſunt. De operatione, & ejuſdem difficultatibus, vide *Barbette* & alios ſcriptores chirurgicos.

Farrago ſententiarum.

Tuſſis in Hydrope. *Art.* 821. Qui ex morboſo jecore oritur hydrops, vehementiſſimam, ſed inanem tuſſim conjunctam habet, quæ in aliis hydropum ſpeciebus vix aut rarò apparet. *Baglivius.*

Prognoſtic. varia ex Hipp. *Art.* 822. Hydrops (inquit *Hippocrat. in Coac.*) qui medicinæ concedit & revenit, deſperatus eſt. Hydrops omnis [inquit idem] qui ex acutis morbis oritur, malus & lethalis. Hydrope detentus (addit) curari poteſt, ſi robuſtis ſit viſceribus, ſi bene concoquat & ſpiret, ſine dolore ſit, & extrema colliqueſacta non habeat. Omnes ferè Hydropici circa plenilunium moriuntur. *Tycho Brayhe.* " Diarrhœa in Hydrope, quæ non juvat, eſt „ peſſima; pravam enim in viſceribus diatheſin „ oſtendit.

Cor magnum. *Art.* 823. In Hydropicorum cadaveribus [inquit *Cheſelden*] ſemper obſervavi cor ſolito majus, fibraſque ejuſdem valde laxatas, & vaſa ſanguifera plurimum diſtenta, & præterea concretiones po-

nes polyposas, interdum in ambobus auriculis & ventriculis, sed frequentiùs in dextris.

Art. 824. Stomacho & visceribus rite emundatis *infusum theæ viridis* in vino Rhenano evadit medicamentum laudabile, non modò diureticum & stomachicum, sed etiam sanguinem exagitans, & ejus motum adaugens. *Vvainevvright.* Ex vegetabilium classe [inquit *Dolæus*] pro arcano in hoc morbo revelo succum *brioniæ* sequenti modo collectum; luna crescente, tempore imprimis verno, radicem *brioniæ* terræ adhuc commissam excava, & semper iterum impone operculum ex superioris radicis parte abscissa paratum, & singulis manè invenies coch. ij. vel iij. istius succi, quem exhibe singulis matutinis horis Hydropico a coch. j. ad ij. vel iij. quo solo vili medicamine plures, Deo adiuvante, curavi. Deploratissimum Hydropicum curatum vidit Dr. *Beeston* medicus *Bathoniensis* celebris, nuper defunctus, ut mihi retulit, per radicem brioniæ circumforaneo quodam exhibente, cùm ex aliis remediis quotcunque a peritis medicis exhibitis nullum juvamen acceperat. Sequens infusum diureticum fuit præscriptum celeberrimi Lovveri & in sua praxi frequenter usurpatum: ℞. *Rad. lapathi acut.* ℥ij. *taraxac.* ℥j. *flor. sambuc.* mj. *summit. abiet. fol. cochlear. becabung. nasturt. aquat. ana* mß. *raphan. sylv.* ℥ij. *sem. sinap.* ℥j. *infund. in vin. alb.* ℔ij. *clausè & calidè per hor.* 4. *coletur pro usu, dos. coch.* iv. *vel* v. *bis vel ter in die.*

Infusum theæ.

Succus rad. brioniæ.

Art. 825. Inter remedia reliqua melioris notæ recensentur *pil. hydropicæ* Bontii: ℞. *Aloes opt.* ℥iiß. *gum. gut. gam.* ℥iß. *diagrid.* ℥j. *gum. ammoniac.* ℥iß. *tart. vitriolat.* ℥ß. *syr. ros. solut. q. s. f. massa pil. dos. a* ℈ß. *ad* ℈j. *Electuar. hydragogum* Sylvii. ℞. *Bacc. junip. in aq. coct. express. & ad pulpæ consistentiam redact. pulp. tamarind. ana* ℥iv. *rad. jalap.* ℥iß. *scammon. elect.* ℥j. *cinnam. acut. sem. fœnic. dulc. ana* ℥ij. *sacchar.*

Remedia varia.

facchar. clarific. ℥x. *m. f. electuarium; dosis in adultis a* ʒiij. *ad* ℥ß. *Potio hydragoga* Listeri; ♃. *decoct. sennæ Gereon.* ℥iij. *syr. e spin. cervin.* ℥ß. *succ. limon.* ʒß. *elater. gr.* iv. *m. f. potio Tinctura allii vino absynth. extract. tinctura cochlear. compos. cataplasma Hydropicum pil. hydragogæ, cerevisia Hydropic. cerevisia purgans hydrop. haustus hydragogus, lixivium de calce, vinum Hydropicum. Sapo Castiliensis, express. diuretic.*

TYMPANITES.

Boerhaavii sententia.

Tympanites. *Art.* 826. Tympanites iisdem mediis, & eadem methodo, tollitur, ac *anasarca* & *ascites*, si ortum duxit a rarefacto vapore humoris extravasati, & putrefacti; tum enim, causa ablata, tollitur: Si verò ortum duxit ex aere per membranas intestinorum putrefactorum perforatas in cava delapso, retroire non potente, sed calore corporis rarescente, tum cunctà citò putrefiunt aere juvante, malumque ex posita causa est ferè semper insanabile: unde *hydrops siccus humido* longe magis immedicabilis habetur; *punctura* sæpe solatio, rarò sanationi, suffecit; *fasciæ* post puncturam locum habent.

Vuillisii sententia.

Quomodo generatur. *Art.* 827. De hujus morbi *ætiologia* præ reliquis audiendus est *Vuillisius*. *Tympanites* est tumor ventris; sed quæ sit materies morbifica tumorem istum inducens, quomodo in ventre aut progignatur, aut aliunde illuc adveniat, planè nescitur. In *ascitem* degenerare solet. Non a flatibus

tibus intra vel extra inteſtinorum cavitates conclusis excitatur, verùm exoritur (quantum conjectura aſſequi poſſumus) quatenus in imo ventre ſpiritus animales ad viſcera membranacea ſpectantes, ab incongruo quodam in ἀταξίας adacti, fibras ubique nerveas tumultuariè irruunt inflantque, nec ſtatim denuò ab iis recedunt: hinc peritonæum extumeſcit, inteſtina ampliata & diſtenta velut inflantur, meſenterium, aliaque viſcera membranacea ſpiritu impetuoſe turgida, velut in molem attolluntur; porrò dum hæc fiunt, ut vacuitates a viſcerum concavorum extumeſcentiis factæ impleantur, humoris ſtatim cujuſvis intus contenti portio in vapores rarefacta, illicò in flatus ſpatia iſthæc inania oberrantes cedit.

Art. 828. Spiritus animales potiùs quam flatus ejuſmodi ventris intumeſcentias ſaltem breves & tranſitorias, quales in paroxyſmis colicis & hyſtericis contingunt, excitant: atque hinc evenit, quòd, qui affectibus *hypochondriacis*, *colicis* aliiſque imi ventris *ſpaſmodicis* diu obnoxii fuerunt, demum *tympanitici* fiant. **Quinam huic morbo ſunt obnoxii.**

Art. 829. Hic affectus rarò per ſe interficit, quin longo tempore protractus, quo demum certiùs jugulet, ſibimet *aſcitem* lethi prænunciam adſciſcit. A *catharticis*, præſertim fortioribus ferè ſemper exacerbatur hic morbus, ſaltem non alleviatur. *Enemata* crebrò injecta eximii ſunt uſus, & hoc præ cæteris; ℞. *Urin. ſani* ℔j. *ſal. prunel.* ʒj. *tereb. Venet. cum vitel. ovi ſolut.* ℥iß. *m. f.* enema. Applicetur *empl. de ſapon.* toti abdomini. Ad ſitim intolerabilem in hoc morbo; ℞. *Conſerv. lujul. per cetaceum traject.* ℥iij. *pulp. tamarind.* ℥ij. *ſal. prunel.* ʒj. *ſyr. e ſucc. lujul. q. ſ. f.* Eclegma molle, de quo ſæpius lambat æger. **Curatio.**

Art. 830. " Tympanites eſt flatuoſa abdominis „ moles, rugitu ſtrepens, dumque percutitur, in- „ ſtar *tympani* reſonans, Vix differt ab *aſcite*; rarò enim **Vix differt ab aſcite.**

Remedium empiricum.

„ rò enim flatus absque aqua reperiuntur, nisi „ in ipsis morbi primordiis. Experientia didici „ hoc malum tractari debuisse remediis *antihysle-* „ *ricis*, *antiscorbuticis*, & *corroborantibus*, prius- „ quam in ascitem demigraverit: Sequens est re- „ medium *empiricum* valde decantatum; ♃. *Succ.* „ *folior. porri & sambuci ana p. æ.* analyticè mi- „ sceantur; capiat æger coch. iij. vel iv. bis vel „ ter in die; hoc valet aliquando in extremis „ post alia omnia incassum tentata. *Antihysteri-* „ *ca*, *chalibeata*, *empl. de cicuta cum ammonia-* „ *co*, *fotus ad tympaniten*, &c. sunt valde pro- „ ficua.

M. LITTRE.

Essentia morbi eâdem detegitur.

Art. 831. Scriptoribus de Tympanite inter se minus convenit, quippe qui neque causam morbi neque sedem designarunt. Ex cadaverum Tympanite mortuorum sectionibus patet ventriculum & intestina, præ reliquis crassa, mirum in modum distendi, ac ingenti mole vix sanè credibili ampliari. Frequenter [*souvent*] observavi *cæcum & colon femur humanum crassitie æquantia*, reliquorum viscerum in abdomine contentorum dimensionem ultra naturalem nusquam inveni. In recentibus Tympaniticis humiditatem tantùm aliqualem in abdominis cavo reperi, & in inveteratis non nisi duas vel tres libras aquæ; quantitas adeo exigua neutiquam pro morbi causa haberi potest: ideoque *inflationi ventriculi & intestinorum* monstrosa ista ventris moles soli debetur. Ventriculus & intestina quasi musculus cavatus spectari possunt, cui aer inclusus est antagonista. Parietes intestinorum & aer internus sunt tanquam duo ἐλατρα se mutuo indesinenter impellentia. Quamdiu hæ duæ potestates æquipollent; ventriculus & intestina alternatim se contrahunt & dilatant salva dimensione naturali

turali, suntque officiis suis obeundis paria, manente scilicet æquilibrio: si autem laterum ventriculi & intestinorum systole vim elasticam aeris inclusi superat, fistula intestinalis supra modum coarctabitur: e contrà si quando fibrarum intestinalium vires elasticæ quoque modo imminuantur, aer inclusus canalem plus justo dilatat, & quo debilior est intestinorum elasticitas, eo major evadit eorum capacitas, *unde Tympanites ortum ducit*; qui affectus ut plurimum est incurabilis ob amissam aut valde diminutam istorum viscerum elasticitatem; fibræ nimis laxatæ sese contrahere rursus nequeunt, aut saltem admodum debiliter: & proinde ventriculus & intestina non nisi imperfecta admodum officia sua peragunt, in quantum præcipua earundem energia & operatio a contractione, dilatatione, & motu peristaltico magnopere pendent. *Memoir. de l' Acad.* Vol. 17. p. 314.

HYDROCEPHALUS.

Schenckii sententia.

Art. 832. Hydrocephalus est morbus adultis raro accidens, infantes verò sunt magis obnoxii, & frequenter fit a violenta obstetricatione. Est *tumor capitis aquosus*; colligitur autem humor vel inter cutem & cranium, aut inter cranium & cerebri membranas; *Aetius* addit inter membranas & cerebrum; [*Boerhaave* addit inter cerebri plicas, & in cavitatibus;] sed hæ posteriores species sunt incurabiles; externa & evidens causa est plaga aut contusio in puerperio. (Ex tumore intus sub cranio neminem convaluisse vidi; sed ab externo tumore facilè sanescunt.) " Caput in " tantam molem turgescit, ut quandoque *inte-* " *grum corpus* præponderet. Insignis historia ha- " betur in Transac. Philos. p. 407. Infantis biennis Hydrocephalus.

" hoc

„ hoc malo mortui, e cujus capite sectione pa„ tefacto exivere *aquarum decem pondo*: humor „ erat tenuis, pallidus, & insipidus, in intersti„ tiis meningum & cerebri ventriculis recondi„ tus; de reliquis circumstantiis vid. locum.

Methodus medendi. *Art.* 833. Oppugnandus est hic affectus primo *resolventibus*; sed si id fieri nequeat, facienda est *incisio* vitato temporum musculo, & humor exprimendus est, (*Ambr. Paræus*) ℞. *Ol. cham.* ℥iv. *sulph.* ℥j. m. f. s. a. ungt. in hoc affectu magnarum virium. " Hydrocephalus secundum *Boerhaave* le„ vi *inustione*, *terebratione*, *punctura*, prudenter, „ lentè, adhibitis, simulque *hydragogis* & *robo„ rantibus* internis curatur: vel externis *discu„ tientibus* dissipatur excepta ista specie incurabi„ li, quæ in cerebri cavitatibus formatur.

Remedia varia. *Art.* 834. " Inter cætera ad hunc morbum op„ pugnandum *psycroloufiam* emolumento fuisse „ animadverti. Inter evacuantia & corroboran„ tia eadem sunt ac *in ascite*. Pro usu externo „ lixivium calcis vivæ egregium admodum est „ in discutiendo Hydrocepalo *teste Aquapenden„ te*, & linimentum sequens a *Foresto* commen„ datur; ℞. *Ol. cham.* ℥iv. *flor. sulph.* ℥j. *digere s. „ a.* Hydrocephali curatio (inquit *Barbette*) o„ mni tempore experientissimis medicis insignem „ creavit molestiam. Purgantia, sudorifera vel „ diuretica rarò aliquid conferunt: cauteria, „ vesicatoria, fonticuli, setacea, immò plerum„ que ad incisionem vel ustionem impellimur, „ quæ tamen media quosdam in vita conserva„ runt.

M. PETIT.

Accurata morbi descriptio. *Art.* 835. Hydrocephalus est tumor capitis aquosus adultis rarò accidens, infantes verò in primis annis a nativitate, immò interdum ante nativita-

tivitatem occupat; & caput infantuli ex utero nondum educti tam grande existit, ut *puncturam vel sectionem capitis* facere ad partum facilitandum chirurgo incumbat. Aqua secundum authores colligitur, vel externè inter cutem & cranium, vel internè 1. inter cranium & duram matrem: 2. inter duram & piam matrem, 3. in ventriculis ipsius cerebri; atque hanc ultimam speciem solam in praxi vel in cadaverum sectionibus unquam observare potui; credo itaque reliquas rarissimè occurrere. Hoc morbo affecti sunt languidi, tristes, & pallidi, oculi illorum lurici & prominentes pupillis dilatatis; ossa cranii tenuia & mollia evadunt, & figuras irregulares induunt, nasus depressus, frons valde elatus, capitis magnitudo planè monstrosa, & gravitatis non sustentandæ, non raro crepat & disrumpitur, & mors non multo post insequitur. In cadaverum sectionibus notavi duram meningem plus solito cranio adhærentem, crasin cranii valdè prolatam, & quasi ubique confractam, ossium margines membranis è longinquo connexos, cerebrum minimè corruptum, ventriculos cerebri adeo in immensum distentos, ut substantia ejus corticalis & medullaris extrorsum detrusa digiti vix duas lineas crassitie æquabat, & multis in locis a protrusione aquarum penitùs divisa aquis usque ad meninges pertingentibus, vasa sanguifera prolongata & crassa, in pluribus *glandulam pituitariam schirrhosam*, quod inter caussas hujus morbi locum habere videtur. Paracentesin quod attinet, tam diu procrastinari solet, ut vix ullum ista operatione servatum vidi; intra 4. vel 5. horas plerumque moriuntur, si una vice aquas ad siccitatem depromant; sin verò tardiùs progrediantur, non ultra quadraginta horas supervivere solent.

V HY.

HYDROPS PECTORIS.

Sponii sententia.

Hydropis pectoris. signa diagnostica.

Art. 836. Si Hydrops in pulmone accidat, juxta *Hippocratem*, febris & tussis vexant, æger confertim respirat, pedes intumescunt, ungues incurvantur, & velut empycus afficitur, sed remissius & diutius. Hæc signa diagnostica Hydropis pectoris apprimè sunt scitu necessaria; est enim morbus satis frequens, nec tamen satis cognitus; sed qui ista ad unguem tenebit, hunc morbum ab aliis facilè distinguet. Plurima habet cum *empyemate* signa communia; ea tamen symptomata sunt remissiora, quia serum sive aqua minus impedimenti in pulmonum *bronchiis* & pectore afferunt quam pus ipsum; at diutius durat affectus, quia sero non ita corrumpitur aut opprimitur pulmo, ac purulenta ibidem collecta materia. *Sponii Aph.* p. 145. &c.

Ettmulleri sententia.

Symptomata.

Art. 837. In Hydrope pectoris præter pectoris tumorem & sensum fluctuationis, adest tussis sicca, difficilis respiratio, orthopnœa, palpitatio cordis, febricula. Ex ruptis vasis lymphaticis oritur, & curatur ut aliæ Hydropis species. De *paracentesi* vid. locum, *p.766.*

Vvillisii sententia.

Hic affectus in ovibus valde frequẽs.

Art. 838. In Hydrope Pectoris lympha in compagem pulmonarem restagnante sæpenumero accidit vesiculas hydatidas dictas, in extima hujus visceris superficie excitari, quæ postea disruptæ *ascitem in thorace* producunt. Hujusmodi affectio

in ovi-

in ovibus, quando ob tempestatem humidiorem, & pascua aquosa ab Hydrope gregatim intereunt, passim cernitur. Morbus dignoscitur ex aquarum fluctuatione. Author historiam producit Hydropis Pectoris per *paracentesin* curati; & aliud affert exemplum cujusdam juvenis curati per *cathartica* & *diuretica*.

Art. 839. De Hydrope ovarii, Hydrope uterino, & uteri inflatu alibi in morbis mulierum dictum est.

ICTERUS.

Inter legendum & ex Observatione.

Art. 840. Signa hujus morbi & symptomata præcipua sunt lassitudines totius corporis, anxietas præcordiorum, difficilis respiratio, virium dejectiones, faciei pallor, pulsus debilis & lentus, urinæ tenues, aut crassæ, coloris flavi ad rubrum vergentis, croceo colore pannum immersum tingentes, interdum adsunt vomitus biliosus, dejectiones albæ, pruritus totius corporis, & ariditas & veluti exustione solis aspera cutis superficies, flavedo per universam cutem, maximè in oculorum albis, quo quidem colore interdum objecta omnia apparent tincta. **Icteri signa diagnostica.**

Sydenhami sententia.

Art. 841. Icterus interdum est proles *colicæ*. In tali casu solo *rhabarbaro* purgandum est & morbus plerumque sponte sua sensim facessit; sin verò non nisi ægrè discedere videatur, convenit sequens apozema; ♃. *Rad. rub. tinctorum curcum. ana* ℥j. *chelidon. maj. cum toto, summit. centaur. min. ana* mj. *coq. in p. æ. aq. font. & vin. Rhenan. ad* ℔ij. *colatur. add. syr. e quinque rad.* ℥ij. *m. f. apozem*. **Icterus ex colica.** **Ejusdem curatio.**

zem. capiat ℔ß. calidè manè & serò usque dum convaluerit.

Curatio in genere. *Art.* 842. At ubi icterus per se invadit, colica neutiquam prægressa, *cholagoga*, quæ per alvum bilem subducunt, ægro sunt exhibenda, & alia *antiicterica* usurpanda. His denique morbum non subigentibus ad *aquas ferreas*, quales sunt *Tumbrigenses*, adeundum, quæ ex ipso fonte sunt bibendæ.

Ettmulleri sententia.

Symptomata. *Art.* 843. Icterus est totius corporis *cachexia* flavedinem inducens, ut plurimùm cum cardialgia, hypochondriorum dolore, præcipuè dextri, alvi segnitie, lassitudine, &c. Si flavedo ad viriditatem, vel ad cœrulitatem, vel ad obscurum livorem inclinet, Icterus niger vocari solet; febris interdum conjuncta est, interdum abest. Tristitia aliquando inducit Icterum. Icterus *flavus* diuturnior semper in *nigrum* degenerat, unde *essentialiter* non differunt. Anxietas in præcordiis, dolor præcordiorum compressivus, virium dejectiones, lipothymiæ, &c. ante eruptionem Icteri frequentissimè occurrunt. Urina ictericorum succussa spumam flavam ostendit, & linteum tingit colore croceo, sed non semper, sedimentum croceum dimittit; fæces alvinæ sunt plerumque albicantes, vel cineritii coloris, & hoc postremum ut plurimum est signum *calculi in vesica fellea*. Urina crassa turbida & nigerrima est signum solutionis morbi. Quo magis flavus existit Icterus, eo facilior est curatu, quo verò magis niger, eo difficilior. Cum *hydrope* conjunctus raro curatur. " Si
Prognosis.
„ sudor erumpat [inquit *Sylvius*] citior plerum-
„ que curatio expectanda erit, sin verò urinis plus
„ deponatur materiæ rubentis & paulo post sub-
„ sidentis, segnior erit expectanda.

Art. 844.

Art. 844. Quoad curam *vomitoria*, *martialia*, & hinc *amara*, totam absolvunt paginam. Præmissis universalibus usurpentur *stomachica*, *martialia* [*limaturæ crudæ* in Ictero nigro] *rhabarbarum*, *lumbricalia*, *viperina*, *alcalina*, *volatilia*, *amara*, *aquæ acidulæ*, *gum. ammoniacum*. *Venæsectio* & *catharsis* vix locum habent. Specifica sunt (omnium optimum) *chelidonium majus*, *marrhubium*, *flor. hyperici*, *crocus*, *genista*, *absynthium*, *sem. cannabis in lacte coctum*, *rad. curcum. rub. tinctor. urinæ potus*, *stercora* ferè omnium *avium* & *animalium*, *pediculi*, *lapis in folliculo fellis tauri*. In genere moneo in curando Ictero insistendum esse ad tempus medicamentis *antiictericis*, quia morbus est chronicus & contumax: & quidem quandiu urina mingitur tenuis & splendida, tamdiu illis insistendum, donec signa coctionis apparent, usque dum urina fit crassa & turbida, & cum sedimento repleta; his tamen apparentibus spes est salutis. Cura peracta, ad abigendum cutis flavum colorem conveniunt *frictiones* & *balneatio*. Curatio.

Vvillisii sententia.

Art. 845. Curatio Icteri inchoanda est cum *vomitorio*; ℞. *Fol. asari* N. 9. *incis. & contus. affund. vin. alb.* ℥iij. exprimatur succus & detur cum regim. Remedium vulgare & *empiricum* apud nostrates est, ut ix *pediculi vivi* sumantur manè, per 5. vel 6. dies, quo remedio (cum alia minus efficerent) plures sanatos audivi. *Chalybeata* ut in aliis *cachexiæ* affectibus, ita in hoc juvamen præstant, atque hinc est quod *acidulæ* frequenter post omnia prosunt. " Cum apozemate sequente [inquit *Dolæus*] semper initium curationis facere soleo; ℞. *Rad. tarax. chelidon. maj. ana* ℥j. *herb. cichor. fragar. ana* miß. *marrhub. alb.* mß. *tartar. alb.* Vomitorium & alia remedia.

„ *fol. senn. ana* ℥iij. infund. in vin. alb. & aq. font. „ ana p. æ. coq. ad ℔ij. cola, &c.

Velschii sententia.

Est affectus in prægnantibus satis frequens. *Art.* 846. Mulieres sæpe gestationis tempore fiunt *Ictericæ*, præsertim in ultimis mensibus; an quòd bilis tunc temporis viscosior evadat, & ita in glandulis hepaticis non secernatur; an quòd uterus tumens comprimendo intestina in causa est, quod ductus choledochus nimis compressus bilem in intestina non transmittat: notandum est, quòd hic morbus in prægnantibus *post partum* statim evanescat.

Sampsonii sententia.

Sapo Castelliensis. *Art.* 847. *Saponis Castelliensis* ℨß. *in haustul. vin. alb. solut.* valet ad urinas provocandas in Ictero & Hydrope experimento *domus Bedfordiensis*, ubi pro magno secreto habetur. *Sylvius* hoc idem medicamentum laudat, sed in lacte solutum ob salem fixum & oleosam ejus substantiam. Ego quoque in nonnullis *Ictericis* expertus sum, in his cum fructu, in illis aliter. Ubi acidi humores vel in *Ictericis* vel in *Hydropicis* abundant, credo hoc medicamentum valere, quoniam ab acri sale fixo temperantur, subiguntur, & per vias urinarias expelluntur: & e contra ubi acres humores dominio potiuntur, acre medicamentum nihil valet, metuo, ut noceat.

Farrago sententiarum.

Dubitatio. *Art.* 848. Dubitatur, an Icterus semper oriatur ab obstructione bilis; quoniam neque in sanguine vel urina ictericorum ulla est *amarities*: Icterus etiam generari potest sine hepatis obstructione, *te-*

ste

ste Sylvio, & obstructiones in hepate non semper pariunt Icterum, *authore Ettmullero*. Aliquando oritur ex animalium quorundam morsu. Ictericorum alvus & aperta & fæces flavo colore tinctæ (interdum) conspiciuntur. *D. Gailard. in Thesi apud Cantabrigienses*.

Art. 849. Si sit suspicio *hepatis scirrhi*, apprime conveniunt fotus & empl. seq. ♃. *Fol. malv. alth. absynth. flor. melilot. chamæm. ana* mj. *fol. meliss. chamæpit. ana* mß. *sem. fœnugr.* ℥ß. coq. ex aq. ℔v. sub finem add. vin. alb. ℔ij. &c. cum *pannis laneis* foveatur latus, deinde superimponatur *empl. de cicuta cum ammoniac.* vel *de ranis cum mercurio*. *Pitcarnius in* MS. Si verò jecur durum sit, i.e. scirrhosum, res est desperata. *Hippocr. Aphor.* Si morbus diu duret, *hydropem* minatur. In hepatis scirrho.

Art. 850. *Candidum ex avium fimo* est earum urina, ideo confert Ictero, qui morbus *inflatio* est: album in *anserino stercore* diligenter abrasum siccatumque privatim ad icterum facit. *Listerus*. Avium stercora.

Art. 851. In Ictero pertinaci, medicamentis usitatis minùs cedente, ex repetitis experientiis omnibus commendo *Æthiopem mineralem tanquam remedium in hoc affectu potentissimum*. Icterus in ultimo stadio sanguinem fundens per sedem, per urinas, per ipsam cutem, per sputum, vel stillicidium ex naso, &c. vix unquam curatur.

Art. 852. Instar omnium religiosè consulendus est præclarissimus *Boerhaave*, qui de *Ictero multiplici*, & de *hepatite* egregiè scripsit, *p.* 201. Boerhaave.

Art. 853. *Stercus ovinum* in cerevisia infusum pro pauperibus est laudabile medicamentum. Decoctum *sem. cannabin. sapo Venet. flores sal. armoniaci martiati*, *ens veneris*, &c. sunt remedia optatissima; ut etiam sequentia, *cerevisia icterica*, *decoct. berber. decoct. icteric. expressio milleped. icteric. haust. saponac. pil. icteric.* [probatissimum medicamentum] *vinum chalybeat.* Remedia varia.

CAPUT IX.

Sive Fasciculus Morborum nonus.

RHEUMATISMUS

Sydenhami sententia.

Rheumatismi historia.

Art. 854. NULLO non tempore, maximè autumno cum rigore & horrore & cæteris febris symptomatis adoritur, elapso uno vel altero die [citiùsve] dolor adest atrox nunc in hoc nunc in illo artu, in carpis, humeris, & genubus præsertim; vicissim hos relinquens & illos occupans, frequentiùs cum rubore & tumore. Febris sensim evanescit, manente dolore: est morbus diuturnior, aliquando per menses aliquot durans, & annos non continuò, sed paroxysmis repetitis.

Lumbago Rheumatica.

In *lumbagine Rheumatica* immanis dolor adest circa lumborum regionem fixus, *nephritin* mentiens, nisi quòd æger non vomituriat. In Rheumatismo sanguis pleuriticorum similis est.

Curatio:

Art. 855. *Sanguis mittendus* est ad tertiam quartamve vicem, habita ratione virium, alternis vel tertiis diebus. *Victus* admodum *tenuis* præbendus est; æger quotidie e lecto ad horas aliquot exsurgat. Potus ordinarius sit cerevisia tenuis vel potiùs prisana ex *hordeo rad. liquirit. acetos.* &c. vel *emulsio*; parti dolenti applicari potest cataplasma ex *pane albo* in lacte coct. cum tantillo *croc.* diebus a venæsectione liberis injiciendum est *enema* ex lacte saccharato, vel ex decocto communi pro *elystere*, &c.

Aliæ medendi methodi.

Art. 856. Si imbecillitas ægri *phlebotomiæ* repetitionem non ferat, tum post secundam vel tertiam

tiam venæsectionem curatio alia methodo tentanda est, viz. capiat alternis diebus potionem *purgativam* communem, donec convaluerit, & iisdem noctibus *paregoricum* ex *syrupo de mecon.* his minùs ad votum conducentibus, *antiscorbuticis* morbi reliquiæ fugandæ sunt. In juvenibus, atque iis, qui temperatè vixerunt, vino non plùs æquo dediti, Rheumatismus *diæta simplici* admodum *refrigerante*, & mediocriter *nutriente*, æquè feliciter, ac repetitis *venesectionibus* profligari potest, nempe *diæta* ex solo *sero lactis*.

Schmitzii sententia.

Art. 857. Per Rheumatismum vulgò intelliguntur dolores erratici externum corporis habitum occupantes; crebri quandoque ac leviusculi horrores adsunt; febris si quæ adsit, mitis, noctu plerumque recrudescens. Sede, nocturna exacerbatione & contumacia *luis venereæ* cruciamina æmulatur. Lubricus est Rheumatismi in *arthritin* transitus, nam communis est utriusque morbi materia, hinc *arthritis universalis* nonnullis appellatur. **Rheumatismus est quodam modo arthritis universalis.**

Art. 858. Commodius *sudoribus* solvitur. *Venæ sectio* semper in hoc affectu curando est necessaria; est enim remedium ἡγεμονικόν, neque sine magna sanguinis jactura & virium ruina domari potest; post venæsectionem *emetica* fortiora sunt propinanda, hinc *purgantia* leniora, ut pulv. *Comitiss. Vvarvicens.* &c. Partes affectæ foventur tepidè cum *lapide medicamentoso* in aq. pluviali solut. **Indicationes curativæ.**

Musgravii sententia.

Art. 859. In Rheumatismo ab aeri sale alcalico, quam ab acido, lentorem fieri longè probabilius, *Baynardi* experimento liquet, viz. ex Rheumati- **Lentor in sanguine a sale alcalico provenit.**

corum

eorum urina, salis alcalici ejus, quem habent sani bonaque utentes valetudine, pars quasi trigesima; nec quidem suprà, distillando elicitur: unde conjicitur salem istum in sanguine retentum pituita (forsan adjuvante oleo, veluti in *sapa* compositione) irretiri involvique, & ad viscidum in Rheumatismo faciendum, ad dolores & tumores inferendos opere quidem maximo contribuere. Serum quoque sanguinis Rheumatismo laborantium *syrupo violarum* admixtum viridescit, & cum *mercurio sublimato* albissimum deponit concretum.

Vomitoriorum præstantia. *Art.* 860. De magna efficacia *vomitorii* aliquoties repetiti in hoc morbo debellando dignus est, ut consulatur auctor, p. 26. *Balsamo sulphuris terebenthinato* artus motu privati bis die superillinantur, vel etiam *vernice terebinthinat. oleum terebinthinæ & camphora* sunt remedia interne & externè proficua.

Ettmulleri sententia.

Rheumatismus cum arthritide convenit: *Art.* 861. Arthritis vaga scorbutica seu Rheumatismus reverà cum *Arthritide vera* convenit, accidentibus saltem variat, terminatur nunc per sudorem aut urinam aut per eruptionem cutaneam instar purpuræ relicta cutis asperitate: adsunt interdum gravissimæ præcordiorum anxietates, sitis clangosa, sudores, dolores lancinantes & pungentes; imbecillitas ad motum; locorum dolentium tumores, &c. fundamentum hujus morbi est sal scorbuticum fibras vellicans.

Curatio. *Art.* 862. *Vomitus* in principio convenit: *venæsectio* in principio & incremento: *volatilia* non debent exhiberi in principio, sed *alcalia & testacea*, ut etiam *antimonium diaphoretic. cinnabaris antimonii*, speciatim *arcanum duplicatum Mynsichti*; postmodum fiat accessus ad *volatilia* cum *antiscorbuticis* mixta; *lumbrici terrestres* sunt remedium

medium sine pari in vino infusi, vel in sero lactis cocti, vel pulverisati; *millepedes* etiam commendantur. Declinante morbo conveniunt remedia ex *pino* vel *abiete* (*scobs abietis in sero lactis coct.*) *rob. bacc. junip. sambuc. decoct. e lignis. Decoct. strobilorum pini* curam ferè absolvit. Externè locis dolentibus applicandi sunt *lumbrici terrestres* donec moriantur.

Farrago sententiarum.

Art. 863. Miasma rheumaticum quandoque cerebrum, pulmones & viscera obsidet cum dolore & ægritudine excrucians. *Boerhaave.* Partes nobiliores quandoque obsidet.

Art. 864. Dedi nonnunquam *terebinth. Venet.* ℥vj. vel ℥j. (& tantam ejus quantitatem veteres vulgo adhibebant) cum vitello ovi solut. in haustu quodam, non modo in *paralysi*, verum in *arthriticis* & *rheumaticis* affectibus cum optimo successu, sed in hoc postremo affectu *venæsectio* debet anteire, &, si opus fuerit, repeti. *Harris.* Vires terebinthinæ.

Art. 865. Infusio *stercoris equi masculi* in vino tenui vel liquore posset. facta, ad ℥iv. vel vj. bis in die propinata, est medicina in hoc affectu minimè contemnenda. *Vuillis.* " Et nunc quoniam ,, de medicamentis sordidis sermo agitur, prætereunda non est *urina vaccæ* apud *Parisienses*, & ,, etiam non ità pridem *Londinenses*, perquam celebrata, non modò in rheumatismo, sed etiam ,, arthritide, hydrope, asthmate, ictero, &c. curandis. *Memoir. de l'Acad.* Vol. XI. p. 41. Stercoris equi.

Art. 866. Lini *sylvestris* cathartici herba integra cum caulibus & capitulis vino albo leni calore infusa satis validè purgat serosos humores, indeque in *Rheumatismo* valde prodest; sed non nisi robustis propinanda est quorum plurimos, ruri degentes, solo usu istius remedii curatos vidi. Linum sylvestre.

Non novi præstantius remedium quam *rhabarbarum* Rhabarbarum.

rum diu continuatum ad hunc morbum contumacem oppugnandum. Et si malum sit habituale, ejusdem *masticatio* non modo morbum tollit, sed etiam *recidivationem* præcavet. In corporibus languidis & emaciatis, hujus morbi diuturnitate, nec non medicamentorum farragine, fractis & detritis, *lac asininum cum pulveribus testaceis*, saltem *diæta lactea* plerumque felici adjumento esse potest.

Lac Asininum.

Infus. theæ lactea.

Art. 867. Ad rheumaticos lumborum dolores potum *lactis* cocti cum aqua decoctionis *theæ* & manè sumptum ad ℔j. circiter, feliciſſimè sum expertus. *Baglivius*.

Remedia varia.

Art. 868. Remedia *antiarthritica* & *antiscorbutica* ferè omnia hìc conferunt, præcipuè declinante morbo & in intervallis. *Pil. volatil. epithema saponaceum, unguent. salino-volatile, &c.*

SCORBUTUS.

Barbetti & Deckerzii sententia.

Scorbutus qualis morbus.

Art. 869. Scorbutus est aliqualis *cachexiæ* species ab humore melancholico peculiariter corrupto ortus; in *calidum* & *frigidum* plerumque distinguitur; sed reverà omnis provenit ab unica causa, nempe lympha vel pituita crassa; unde tot symptomata pro temperamentorum & locorum diversitate, ex variis obstructionibus & humorum stagnationibus: Quadraginta novem diversa enumerat *Eugalenus* in suo tractatu de *scorbuto*; sed illa omnia nunquam concurrunt in uno eodemque corpore. Conqueruntur de dolore interdum punctorio, plerumque gravativo capitis, de cordis palpitatione, angustia, inflatione ventriculi, tensione ventris; tussiunt, putant se interdum suffocari, difficulter respirant, vomunt, febricitant; appe-

Symptomata varia.

appetitus prosternitur; singultu, ructibus, flatibus, convulsionibus vexantur, tremunt, lassi sunt artus, maculis rubris vel purpureis aspersi, (quæ tame non sunt multi faciendæ, nisi degeneraverint in ulcera, vel elevatæ sint) adest plerumque oris pruritus, gingivarum erosio, cum sanguinis effusione, dentium vacillatione ac nigredine, halitus gravis, immò cum teterrimo aliquando odore; salivatio adest multa, urina cruda & tenuis, jam vero crassa & rubra, immò ferè nigra; pulsus semper inæqualis, ac ut plurimùm debilis; dolores vagi, imprimis crurum, præcipuè noctu ingravescentes; ulcera maligna, tumores varii generis plerumque œdematosi, sudores copiosi, ipsa atrophia, viriumque defectus, carus, & sopor profundus.

Art. 870. His regionibus adeò familiaris est ut nullus ferè reperiatur morbus, cui non aliquid scorbuti subsit; vere & autumno maximè infestat, in adultis & senibus gravior est; inveteratus & hæreditarius difficillimè curatur; solvitur aliquando per alvum, per hæmorrhoides, vel per urinam; aliquando in alios morbos degenerat, scilicet, *hydropem*, *atrophiam*, *apoplexiam*, *epilepsiam*, *stuporem*, aut *convulsionem*; interdum Scorbutici subitò moriuntur; dysenteria rarissimè laborant; plerumque *diarrhœa* vel *lienteria*, quæ difficulter curantur, longo temporis tractu ægros necant *hydropicos* vel *tabidos*; respiratio difficilis non adeò periculosum est malum quàm vulgò putatur. " Scorbutus fixam habens sedem (inquit *Vvaldschmidius*) rarò curatur, nisi quandoque palliativè: impossibile enim est sanguinem totaliter corruptum ad statum naturalem reducere. *Diæta* in hoc malo est optima medicina, de qua videatur *Sennertus* in praxi.

Est morbus frequentissimus & diuturnus, & difficilis curationis.

Art. 871. Exactissima *diæta* medicamentis præstat, sine qua Scorbutus sensim fit incurabilis; Curatio.

vena-

venæsectio non prodest; *purgantia* fortiora nocent; sufficiunt suo tempore leniora; præparandi sunt humores *incidentibus*, inter quæ *salia volatilia* quæcunque primarium obtinent locum. *Antiscorbutica simplicia primaria* sunt, *radix raphan. sylv. oxylapath. petasitid. scorzoner. taraxaci, zedoar. angel. polypod. helenii, lignum guaiac. sassafr. sem. sinap. fol. cochlear. becabung. nasturt. aquat. trifol. paludos. acetos. persicar. mala aurant. acidor. pom. citri, bacc. junip. sem. dauci, gum. ammoniac. lacc. crem. tartar. vitriolat. chalybs, &c.* Saccharum & saccharata omnia *Scorbuticis* nocent. " Omnem Scorbutum (inquit *Dolaus*) feliciter intra xij. dies, diis faventibus, „ tollam per *mercur. dulc.* & revera dulcificatur „ singulari & peculiari motu sublimatum, ut duntaxat sudorem moveat, & nullam efficiat salivationem, cujus ope omnes scorbuti humores „ intra prædictum tempus consumuntur & educuntur, sed durante hac cura nihil bibendum, „ nisi decoctum appropriatum, & ab acidis & „ carne suilla abstinendum.

Vires mercurii dulcis.

Art. 872. Singulorum symptomatum curam peculiarem videre licet apud *Eugalenum*, cujus hæc summa est; quòd omnibus *specificis* parti affectæ dicatis admiscenda sint *antiscorbutica*. In difficili respiratione *sp. salis armoniac. cum tinctura croci & aq. cochlear.* specificè prodest. (875.)

Dyspnæa.

Gingivarum laxitas.

In gingivarum laxitate & putrefactione *tinctura gum. lacc. sp. cochlear.* &c. pro lotione, item mistura sequens. ♃. *Pulv. rad. ireos florent. gum. lacc. ana* ℥j. *alum. ust.* ℈j. *mel. ros. q. s. sp. salis* parum pro grato acore, *m.* (883. 892.)

Dolores vagi.

In doloribus vagis crurum, &c. inter externa topica *epithema saponaceum Fulleri* maximè commendatur. (884. 994.)

Tormina ventris.

In torminibus ventris convenit *sp. sal. armoniac. cortic. aurant.* infus. cumque *sp. junip.* vel *sem. anisi*

anisi mixtus: externè fotus, & linimentum seq. ℞. *Ol. lumbricor. terrest. chamæm. sp. cochlear. ana p. æ.* (877.)

In convulsione & contractione internè convenit *sp. sal. armoniac. cortic. aurant salv. & rore marino* effusus, item *ol. hyperic. & cochlear.* pro inunctione tendinum. (878. 901.) Convulsio

In erysipelate (1167.) præter externa exhibeantur *sudorifera*, ut *rob. sambuci*, *sp. ejusdem*, *bezoar. mineral. sp. sal. armoniac. cochlear.* &c. Erysipelas.

In atrophia non datur præstantius remedium quàm *lac caprillum spiritu aliquo antiscorbutico* priùs ipsi instillato. (879.) Atrophia.

Charletoni sententia.

Art. 873. Scorbutus in his regionibus septentrionalibus est morbus *endemius*, & maximè frequens in locis Boreæ patentibus, uliginosis, palustribus & maritimis; huc faciunt quoque insalubres ædium calce recens obductarum exspirationes; & in carcerum, fornicum speluncarumque angustiis conclusus, nec solutus syderum luce aer. Scorbuto præ aliis maximè tentantur ii, quibus alimenta sale ac fumo indurata, crassa, viscida, terrestria, nautica, atque id genus alia, quæ nec facilè digeri, nec ad statum summæ fluxilitatis citò perduci norunt, diutino in usu sunt; item quibus vina oligophora, & spiritus ardentes sunt in delitiis, utpote ex quibus confertim scaturientes particulæ salinæ & sulphureæ sanguinem succumque nutricium fœda ranciditate inficiunt; adjice & illos, qui oxigari, omphacii, acetariorum, aceti, &c. ejusdem commatis condimentorum languenti per luxum stomacho malè consulunt; acida quippe omnia strenuè faciant ad productionem *melancholiæ hypochondriacæ*, quæ scorbuto adeò affinis est, ut non nisi gradibus quibusdam ab eo differ- Scorbuti causæ insigniores.

differre videatur; sub eodem censu cadunt insalubres potus, aquæ nimirum corruptæ, crassæ, fæculentæ, graves, subsalsæ, cerevisiæ, & vina vitiosa. Qui delicatè vivunt magis Scorbuto obnoxii sunt, quàm qui laboriosè, fœminæ viris, urbani agricolis, studiosi obtusis, &c. Plures sibi Scorbutum *contagio*, quàm ex aliis ullis causis forinsecus advenientibus contrahunt. " Causa Scorbuti (inquit *Dolæus*) est sal fixum acre in massa sanguinea, in qua latent multæ particulæ vel acidæ vel muriaticæ; *acidæ* quando sanguis crassior & nigricantior apparet, *muriaticæ* verò ubi consistentia amissa tota diffluit; certum est utcunque Scorbutum non semper ab una aliqua singulari & simplici causa proxima ortum suum habere ac dependere, sed sæpè a multiplici: tot enim Scorbuti species seu differentiæ dici possunt, quot sunt vitiosæ sanguinis tincturæ e salibus diversis (quæ propemodum infinitæ sunt) & horum diversimoda combinatione ortæ.

Causa scorbuti secundum Dolæum.

Remedia ad Scorbutum acidum.

Art. 874. Acido scorbuto affectis nullum (spondemus) sive præsentius, sive certius adhibueris remedium, quàm *lactis emulsionum ex amygd. dulc. decocti chinæ, jusculorum consummatorum & cæter. antiacidorum & analepticorum* usum ad plures septimanas productum.

Dyspnœa.

Art. 875. Difficilis respiratio oritur plerumque vel a sanguine grumescente vel ab irritatione spasmodica a salium stimulis; in priore casu conveniunt *incidentia*, *spiritus & salia volatilia*, *viperina*, *fimus equinus*, &c. aliquando *venæsectio* est necessaria; in posteriori casu *antispasmodica*, *spiritus castorei*, *lavendulæ*, interdum *opiata*. (872. 890.)

Diarrhœa.

Art. 876. In diarrhœa Scorbutica pluribus indicationibus satisfacit rhabarbarum modicè tostum, quo præmisso, cæteris omnibus meritò præfertur *crocus martis astringens* cum *conserva ros. rub.* (882.)

Art. 877.

Art. 877. In torminibus ventris *lac asininum*, *caprillum*, aut *serum lactis vacccini* adhuc a coagulo tepidum, sunt remedia proficua: his enim mitigata post tormina primarumque viarum purgationem propinatis, non alvina tantùm regio, sed totum etiam corpus perfectum *neoterismum* consequetur; sed omnium instar sunt *aquæ minerales catharticæ*, *ut Ebshamienses*, harum virtus est planè admirabilis [nec minores sunt vires *aquarum Bathoniensium*.] [872.] Tormina ventris.

Art. 878. In paralysi, stupore, tremore, &c. conveniunt remedia *invigorandis corroborandisque cerebro & nervis* appropriata cum *antiscorbuticis generosioribus* conjuncta, item *Balneatio* in *thermis sulphureis* [& earundem *aquarum* potatio.] [879.] Paralysis, stupor.

Art. 879. Atrophia Scorbutica partium nutriendarum crimine contingit. Inter *deobstruentia* haud scio an quicquam utilius datum sit *acidulis*, quæ facile in adyta mesenterii & glandularum sese penetrantes vias chyliferas omni ab infarctu liberant, nec tamen ullum interim relinquunt sive caloris sive acrimoniæ vestigium; locum etiam habent *lac asininum*, *caprillum*, *juscula instaurantia* ex *limacum*, *cancrorum astacorumve fluviatilium carnibus*, &c. [872. 901.] Atrophia.

In atrophia scorbutica interdum contingunt dejectiones unguinosæ, quasi adipe vel oleo perfusæ, nimirum solidarum partium colliquationes sunt: ægroti *hecticorum* more sunt tractandi, advocatis simul in subsidium *antiscorbuticis temperatioribus*. Dejectiones unguinosæ.

Vuillisii sententia.

Art. 880. Scorbutus non est affectio simplex, sed potiùs morborum *legio*; secundùm vulgares appellationes dicitur *biliosus* sive *calidior* exanthe- Scorbutus est morborum legio.

 matis

matis aliisque symptomatis apertioribus se prodens, vel *melancholicus*, cujus virus quasi sub cineribus latet. Dolor ventris Scorbuto adeò familiaris est, ut juxta *idioma Germanicum Scheurbuyck* exinde nomen acceperit; hoc symptoma nonnullos, in mitiori licèt gradu ferè continuò affligit; in quibusdam verò dolores valde acuti sunt, & tanquam affectiones *colicæ* frequenter eveniunt; paroxysmo autem diutius persistente cruciatus sæpenumero in lumbos & dorsum propagantur, cujusmodi affectioni non raro *paralysis* succedit; ratio est, quoniam nervi lumbares & mesenterici intimè communicant, ac pluribus in locis inosculantur. Dolores etiam alibi frequenter sentiuntur, ut in capite, pectore, cruribus &c. Novi plures Scorbuticos dolore molestissimo subter *sternum* excitato perquam diu vexatos, ut in quibusdam nihil minus quàm *abscessum* in mediastino latentem suspicarer. Cephalalgiæ sunt frequentissimæ & intolerabiles, & tibiarum dolores atrocissimi.

Cathartica & digestiva. *Art.* 881. Si ægrotantis constitutio sit calidior, *aloetica* & *diagridiata* vitentur, & temperatiora ex *senna*, *rhabarb.* &c. exhibeantur pro *catharsi*. Inter medicamenta *digestiva* meritò recensentur *crem. tartari*, *tartar. vitriolat. tinct. salis tartar. elix. propriet. mixtura simplex*, *&c.* Tincturæ cum menstruo sequenti meliùs ac faciliùs conficiuntur, quàm vulgari modo: ♃. *sp. vitriol. rectific.* ℥vj. *sp. vin. alchalisat.* ℥xvj. *m.* & distilla in retorta vitrea eum ternis cohibiis.

Diarrhœa. *Art.* 882. Præter scorbuti curam radicalem medicus symptomatis gravioribus sublevandis subinde operam navare debet. In Diarrhœa inveterata methodo sequenti sæpe bono cum successu usus sum; imprimis purgatio cum *infuso rhabarbari*, *aromaticis astringentibus adjectis*, instituatur, & aliquoties iterata intervallo trium & quatuor dierum: cæteris diebus sumatur dosis elect. seq.

bis

bis in die : ♃. *Conserv. absynth. vulgar.* ℥vj. *spec. diarrhod. abbat.* ʒij. *santal. alb. rub. ana* ʒj. *croc. mart. opt.* ℥ß. *syr. chalyb. q. s. m. f. elect.* (876.)

Art. 883. Quoad oris vitia, quando caro gingivarum intumescit & fungosa evadit, valet *gargarisma scorbuticum nostrum* : quando gingivæ putrescunt & corrumpuntur, medicamenta fortiora adhibeantur, imprimis infusio *lapidis medicamentosi*, & *astringentia* in dentium vacillatione. (872. 892.) Oris vitia.

Art. 884. In artuum doloribus *sudorifera* cum julap. ex *aq. cochlear.* & *sp. lumbricor.* & *diuretica*, item *lumbrici terrestres* quocunque modo usurpati frequenter juvamen præstant, aliquando tamen *phlebotomia* convenit. " Infusum *stercoris e-* " *qui masculi*, *decoct. e lignis*, *gum. guaiac.* &c. " hic locum habent. " (872. 894.) Artuum dolores.

Art. 885. Crepitus ossium medelam vix admittit. " Nec mirandum ; nam ex cadaverum sectio- " nibus patet *epiphyses ab ossium extremitatibus* " *sejungi & penitus separari* ; unde sonum crepitantem inter movendum edunt. *Memoir. de l' Acad.* Vol. III. p. 238. Crepitus ossium.

Pitcairnii sententia.

Art. 886. Scorbutus est congeries plurium morborum natura diversorum. Ut febris est vitium sanguinis, sive omnium *excernendorum*, intra arterias dum fluunt, ita Scorbutus est vitium omnium aut multorum simul *excretorum*, dum per excretoria fluunt sua : vel est defectus aut augmentum in excretoriis canalibus. Pulsus in omnibus Scorbuticis est tardus (inter signa *pathognomonica*) ideoque generaliter *nasturcia* & *antiscorbutica* dicta prosunt ; quia talia remedia pulsui frequentiam conciliant. Scorbuti essentia.

Curatio. *Art.* 887. Scorbuti cura optimè eruitur resolvendo ipsum in symptomata, quibus constat, quorum remedia sunt nota.

Maculæ. *Art.* 888. Pro maculis in Scorbuto exhibe ***anti-ictérica***; nam maculæ istæ sunt lividæ & ferè nigræ, ut in ictero nigro. [893.]

Ettmulleri sententia.

Signa Scorbuti primaria. *Art.* 889. Præ aliis *Belgæ* & *Angli* Scorbuto sunt obnoxii, urina plerumque est nimis flammea, vel cum arenulis illis rufis impraegnata, in summitate vari-colorata instar caudæ pavonis; jejuno stomacho frequens est ptyalismus. Sequentia ceu signa primaria Scorbuti recenset ***Lindanus***, colorem purpureum semilunarem sub concavo oculorum apparentem, cruentationem gingivarum, fœtorem oris, maculas in femoribus & tibiis, vacillationem genuum, phlogosin & exæstuationem per totum corpus.

Respiratio difficilis. *Art.* 890. Maximè observatu dignum est prognosticon *Sennerti* de Scorbuto: Respirationis [inquit] difficultas & pectoris angustia periculosum est malum, ob quam si medicus & adstantes suum officium non faciant, sæpè ægri *syncope* præter expectationem intereunt; sin verò fortior natura morbum diutius tolerare possit, plerumque in ***hydropem*** incidunt, præcipuè ii, qui purgantibus fortioribus subinde uti solent. Scorbutus calidus difficilioris est curationis quàm frigidus; imprimis Scorbutus cum diarrhœa est periculosissimus, inquit ***Eugalenus***. [872. 875.]

Curatio. *Art.* 891. Basis curandi mali hypochondriaci & Scorbuti est ***vomitus*** in majori dosi; ***purgantia*** fortiora nocent; ***laxantia*** conveniunt; alvus enim semper servanda est aperta: de usu ***martialium*** notabilis est cautela *Tachenii*; in iis, quibus viscera tumida & infarcta jam ad schirrhosam naturam dege-

degenerant, minùs proficua. *Acetum* eſt nocivum, non tamen *ſucci acidi* vegetabilium & fructuum. *Lac* & omnia *lacticinia* in Scorbuto, præmiſſis univerſalibus, quamdiu ſtomachus adhuc digerendo aliquid valet, ſunt optima. *Mercurialia* ſunt vitanda ob metum ſalivationis, *antimonialia* potiùs ſunt eligenda. Ad curam conducunt *martialia* omnia, præmiſſis *digeſtivis* & *vomitoriis*, ut *ſal digeſtivum hypochondriacum* [i. e. caput mortuum *ſp. ſalis armoniac.* per ſolutionem, chryſtaliſationem, &c. factum] *tartarus vitriolatus*, *ſal abſynthii* [*pulv. hyſter. Batean.*] *antihectic. Poterii*, *bezoar. min. elixir. proprietat.* &c. Præmiſſis ita *digeſtivis*, propinandum eſt *vomitorium*, inter quæ eminent *antimonialia*, *tart emetic.* doſ. a gr. iv. ad vj. & poſtea per alvum *laxantia*, inter quæ *gum. ammoniacum*, *extract hellebor. nigr. rhabarbarum*, *mercur. dulcis* [ſed parcè.] Demum acceſſus fiat ad *martialia* & *acidulas naturales*, *amara*, & *ſtomachica*, *arcanum duplicatum Mynſicht. Antiſcorbutica ſpecifica* ſunt, *cochlearia*, *naſturt. flammul. Jovis, trifolium paluſtre, radix raphani, oxylapath. bardan. ari*, *ſem. ſinap. abies*, *junip. chin. ſarſaparilla*, *ſaſafr. cort. Vvinteran. citri*, *aurant. ſp. cochlear. rob. ſambuci*, *juniperi*, *ſp. ſal. armoniac.* & *ſal. volat. ejuſdem*. Specifica.

Art. 892. In gingivarum pathematis ſuccus *ſalviæ*, *cochleariæ*, *roriſmarini*, *gum. lacc. myrrh. alum.* utramque faciunt paginam, cui addi poteſt *cremor aquæ calcis* ſupernatans. [872. 883.] Gingivarum laxitas.

Art. 893. Maculæ cutaneæ ſunt ſemper bonum ſignum malæ cauſæ foras erumpentis; internè conveniunt *diaphoretica*, *anthiectic. Poterii*, *cinnab. antimon. tinct. coral.* &c. item *decoctum ſummit. pini* expectando ſudorem. Maculæ.

Art. 894. Ad dolores crurum internè *ſudorifera* decoct. *e lignis*, &c. Externè *ſp. junip. camphorat.* item *ſal armoniac. in ſp. lumbricorum ſo-* Dolores crurum.

lut. Balneum quoque ex formicis earumque cubile est egregium. (872. 884.)

Colica scorbutica

Art. 895. " Est & colica quædam Scorbutica „ (inquit *Vvaldschmidius*) ubi ægri queruntur „ de intenso dolore circa lumbos, & non in intestinis, sed in musculis abdominis; ibi mesenterium afficitur, & causa morbifica hæret in „ plexibus nervorum succo nutritio depravato, „ sæpè terminatur in paralysin, & cessante paralysi redit dolor consuetus. Conveniunt *antiscorbutica* & *nervina*, *diuretica*, *sudorifica*, &c."

Colica & nephritis.

Ad colicam & nephritin nothar *ol. amygd. dulc.* in jusculo gallinaceo, item *sperma ceti*, & *opiata* cum *catharticis*, *clysmata terebinth. stomachica & carminativa*. (906.) De arthritide vaga Scorbutica vide infrà.

Capitis dolor.

Art. 900. Ad cephalalgiam *sal volatile succini, cinnab. antimonii*, & usus lactis.

Paralysis, &c.

Art. 901. Paralysis Scorbutica, ut & convulsiones & contracturæ curantur *vomitoriis*, *antiparalyticis*, & *antispasmodicis* cum *antiscorbuticis* permistis. (872. 878.)

Febris scorbutica

Art. 902. Febris Scorbuticæ signa sunt omnia ea quæ per se Scorbutum significant; palmarium interim notetur signum, quòd in febre hac adsint notabilia circa appetitum vitia, v. g. adest nimius, ut plurimùm autem cum vomitu, aut depravatus, ut ad omnis generis salsa appetitus feratur, obstructiones alvi contumaces, &c.

Curatio.

Art. 903. Febres hæ curantur, ut aliæ, adhibitis etiam *antiscorbuticis*, *arcanum duplicatum* est optimum remedium, & *sp. sal. armoniac.*

Farrago sententiarum.

Sydenhami senten- tia de scorbuto.

Art. 904. Scorbutus non ita frequens est morbus, ac vulgò putatur; nam multi ex iis affectibus, qui Scorbutici audiunt, sunt vel effecta morborum

borum fientium, vel reliquiæ nondum perfectè devictorum, quod facilè probatur exemplo *arthritidis*, *podagræ*, atque *hydropis*: rebus ita se habentibus, methodus medendi non adulterinis illis symptomatis, sed ipsi morbo, qualisnam is demum fuerit, ceu perfectè formato, jamque actu existenti accommodanda est. *Sydenhami* videatur locus *m.* 307.

Art. 905. Succi *limonum aurantiorumve* sunt *antiscorbutica* nunquam satis laudanda. " Peritissimi, inquit *Piso*, nonnulli *Indiæ* medicastri plus præsidii in *limonibus* ponunt, quàm in *lapid. bezoart.* aut *theriaca* contra malignos morbos, & pestilentiales febres atque ipsa venena: Ego autem sine jactantia affirmo, me ex nullo alio aliquo remedio simplici tot felices effectus in tota praxi mea observasse, quàm ex *limonibus*. *Lister*. **Vires limonum & aurant.**

Art. 906. Sabulum rutilum tartareum in urinis Scorbuticorum excerni solitum nephritidem spuriam sæpius inducit, quatenus angulis acutis ejusdem atomi gaudent (quod patet ex adhæsione ejus tam firma matulæ lateribus, ut non nisi vi inde ablui possit) quibus partes nervosas vellicant, & tormenta ipsis nephriticis graviora excitant, unde quoque sæpius in stranguriam inducunt, in quo casu omnia *diuretica* calidiora malum exasperant, *sp. salis dulcis* tamen hìc multum præstat. *Ephem. German.* Anno 30. obs. 44. (895.) **Stranguria.**

Art. 907. Usum remediorum sequentium peritus non ignorat. *Æthiops mineral. aqua limacum Scorbut. aq. omnium florum, aq. raphan. comp. aq. scelotyrbica, cerevisia Scorbutica, cerevisia Scorbutica attemperans, epithema de calce, expressio Scorbutica calida, expressio Scorbutica temperata, fotus podagricus, fotus spirituosus, galbanetum Senerti, gargarisma contra fœtorem, gargaris. myrrhysatum* 1. 2. *Gargarisma prunellorum, mistura* **Remedia varia.**

 ecphra-

ecphractica, *pil. cathartic. Scorbutic. ferum finapinum*, *fucci antifcorbutici* 1. 2, *tinctura canthard.* 1. 2, *tinctur. gum. laccæ*, *tinctura antimonii*, *tinct. virginiana*, *pulv. ari comp. vinum viperinum*, *vitriol. Martis*.

ARTHRITIS.

Sydenhami fententia.

Podagræ hiſtoria accurata. *Art.* 908. Podagra, exeunte *Januario* aut incipiente *Februario*, derepentè & nulla ferè præfenfione antecedente ingruit, niſi quòd ventriculi cruditate, aut apepſia ad ſeptimanas aliquot æger laboraverit; corporis interim intumeſcentia quaſi ventoſa & gravitate; quæ indies augetur donec tandem detonet paroxyſmus; quem paucis diebus præit torpor & quaſi flatuum deſcenſus per femorum carnes cum affectione σπασμώδει, tum etiam pridie paroxyſmi appetitus voracior, non tamen naturalis. Sanus lecto ſomnoque committitur, hora verò ſecunda poſt mediam noctem excitatur a dolore *pollicem pedis* ut plurimum occupante, quandoque verò *calcaneum*, *furam aut talum*: hic dolor eum refert, qui oſſium dictorum dislocationem comitatur, cum ſenſu quaſi aquæ tantùm non frigidæ partis affectæ membranis affuſæ. Mox ſequitur rigor cum horrore & febricitatione aliquali. Dolor autem hìc primo remiſſior gradatim intenditur [pari paſſu rigor & horror recedunt] idque in ſingulis horis donec tandem ſub noctem ad apicem pervenerit, ſe ad varietatem oſſiculorum *tarſi* & *metatarſi*, quorum ligamenta obſidet, perbellè accommodans; nunc tenſionem violentam, vel ligamentorum iſtorum dilacerationem, nunc morſum canis rodentis, quandoque preſſuram & coarctationem exprimens: adhæc, ita vivum exquiſitumque habet ſenſum pars

affe-

affecta, ut nec linteorum superincumbentium pondus, nec cubiculi a fortiori ambulatione concussionem ferre valeat; hinc mille conamina, situs tum ipsius corporis, tum membri affecti mutatione assidua, doloris sedationem incassum exambit; quæ tamen non contingit ante horam secundam tertiamve matutinam (decurso scilicet *nycthemeri* spatio a primo appulsu paroxysmi); quo tempore æger post materiæ peccantis modicam digestionem & difflationem aliqualem, subitò a dolore respirat. Jam leni madore perfusus somno concedit, a quo evigilans, dolore multùm imminuto, partem affectam tumore recenter occupatam cernit. Intra paucos dies alter pes eodem dolore torquetur, easdemque excitat tragœdias; nonnunquam etiam ambos pedes in initio occupat; postquam utrumque pedem exercuerit, qui sequuntur paroxysmi abnormes sunt; tum quoad tempus invasionis, tum etiam quoad durationem, hoc tamen ubique servant, quod dolor noctu recrudescat, manè verò remittatur; atque ex serie horum paroxysmulorum constat paroxysmus, qui dicitur podagræ, diuturnior breviorve pro ægri ætate, &c. quod in vegetioribus, & iis, quos podagra rariùs invisit, diebus sæpè quatuordecim fit; in senioribus, atque iis, quos sæpius afflixit, duobus mensibus; iis verò qui aliquot annis podagrici fuerunt, non priùs valedicit, quàm ætas adultior eam fugaverit.

Art. 909. Ad quatuordecim primos dies urina coloratior est, quæ post separationem sedimentum rubrum, & quasi arenulis refertum deponit; nec æger ut plurimùm nisi tertiam potulentorum quæ assumpsit partem per vesicam reddit, alvus item ad dictos ferè primos dies constipata est. Appetitus prostratio, rigor totius corporis sub vesperam, partium etiam non affectarum gravitas & molesta sensatio integrum paroxysmum comi-

Paroxysmi progressus & terminatio.

comitantur. Recedentem paroxyſmum excipit pedis affecti pruritus vix ferendus, maximè inter digitos, unde decidunt furfures, & pedes ipſi quaſi ab epoto veneno deſquamantur.

Symptomata morbi poſt annos aliquot infeſtantis.

Art. 910. Atque hoc modo ſe habet podagra *regularis*, cùm verò vel indebita medicatione turbetur, vel diuturnior invaſerit jam per annos aliquot, phænomena ſunt multùm diverſa a jam deſcriptis; jam manus, carpos, cubitos, aliaſque regiones occupat; quandoque digitos diſtorquens, motu paulatim privans, tandemque concretiones, circa articulorum ligamenta, tophaceas generans, cretam vel oculos cancrorum æmulantes, nonnunquam in cubitis tumorem ſubalbum ciet, ferè ad ovi magnitudinem, qui ſenſim inflammatur; nonnunquam femur occupans, ſenſum exhibet, quaſi ingentis ponderis appenſi, ſine dolore tamen notabili; at genu exinde petens, id acriùs urget, artus jam habet æger ferè undequaque contractos & impeditos, ita ut claudicet, & permoleſtè prorepat.

In morbo inveterato minuitur dolor & augetur ægritudo.

Art. 911. Animadvertendum eſt, quòd ubi quis ad multos annos podagra laboraverit, dolor ſingulis paroxyſmis gradatim imminuitur, tandemque *ægritudine* potiùs afficitur, quàm *dolore*; *dolor* & *ægritudo* quaſi alternatim laceſſit; DOLOR IN HOC MORBO EST AMARISSIMUM NATURÆ PHARMACUM, qui, quò vehementior eſt, eò citiùs præterlabitur paroxyſmus, atque inſuper & longior erit intermiſſio, & magis perfecta, & vice verſa.

Neque venæſectio neque catharſis ullatenus prodeſt.

Art. 912. In podagricis quamvis qui educitur ſanguis pleuriticorum & rheumatiſmo laborantium ſanguinem ut plurimùm referat; attamen *venæſectio* haud minùs inſigniter in hoc morbo officere ægro, quam in duobus prædictis prodeſſe cernitur; *catharſis* etiam juſtiſſimis de cauſis damnatur. Tam in hoc, quàm in aliis morbis quibuſcunque,

cunque, dempta sola peste, sudores prolicere non tam medici quàm naturæ provincia est; ideoque curatio medicamentis *diaphoreticis* incassum tentatur.

Art. 913. In hoc morbo curando duæ sunt causæ principales præcipuè spectandæ, prima est *causa antecedens*, viz. humorum indigestio a caloris & spirituum defectu orta, altera est *causa continens*, viz. humorum calor & exæstuatio; hæ duæ toto cœlo discrepant, atque hinc quæ huic prosint remedia alteri obsint, unde hic affectus tam difficilis est curatu. Unde difficilius est curatu.

Art. 914. Quæ *ventriculum roborant* & *concoctionem* adjuvant, medicamenta *digestiva* appellata, intentioni adimplendæ conferunt; hujusmodi sunt *radix anglic. enul. campan.* & *antiscorbutica*, e medicamentis vulgò cognitis *theriaca Andromachi* concoctionibus roborandis præ cæteris confert. Inter simplicia *cortex Peruvianus* primas obtinet, cùm sanguinem coroborat vegetumque reddit, si ejus grana aliquot manè & serò assumantur. Medicamenta *digestiva* modò laudata præcipue in paroxysmorum intervallis; idque longissimè a paroxysmo insecuturo in usum revocanda sunt majori cum fructu. Liquor sequens, utpote qui gustu ac colore jucundo est, authori maximè arridet; ℞. *Rad. sarsaparil.* ℥vj. *chin. lign. sassafr. ras. C. C. ana* ℥ij. *glycyrrhiz.* ℥j. coq. in aq. font. cong. ij. per hor. dimid. deinde stent clausè super ciner. calid. per hor. 12. postea ebulliant ad tertiæ partis consumptionem, cum primùm ab igne amoveatur, infund. *sem. anis.* ℥ß. post hor. ij. coletur liquor & per residentiam deputetur. Præcipua indicatio curativa.

Art. 915. Tollere nodosam nescit medicina podagram; exercitatio tamen *tophorum* generationem præscindit, & etiam generatos & induratos solvit; si cuivis innotesceret medicamentum, quod & celare vellet, æque efficax in hoc morbo, ut Tophi.

chronicis

chronicis plerisque, ac est *equitatio* constans & assidua, opes ille exinde amplissimas facilè accumulare posset. [931.]

Languores. *Art.* 916. In debilitate & languore ventriculi aut ventris torminibus neque *vinum gallicum rubrum* vel *theriaca Andromachi*, neque aliud quodlibet e *cardiacis* mihi hactenus notis pares habet vires, ac *vini Canariensis* haustulus subinde deglutitus languore atque ægritudine urgentibus.

Arthritidis retrocessio. *Art.* 917. Sin autem gravius aliquod symptoma ex retrocessu materiæ podagricæ subitò ingruat, & mortem ægro minitetur, neque vino neque exercitio suprà laudatis fidendum est, verùm modo non caput, at partes vel naturales vel vitales ejusmodi malum impetat, ad *laudanum* cum *cardiacis* permistis statim confugiendum. Signum *retrocessionis* materiæ Arthriticæ, ægritudo ingens cum vomituritione & aliquali ventris dolore; in hoc casu congium unum *liquoris posset.* vel alicujus istiusmodi devoro, & cùm totum per vomitionem rejecerim, tum ebibo haustum *vin. Canarin.* cum *laudan. liquid.* gr. xviij. in lecto ad quietem me componens. *Schedul. monit. p.* 120. (934.)

Diarrhœa. *Art.* 918. Ad diarrhœam, si *laudano* non obtemperet, unicum remedium est, ut *sudor* provocetur methodo & medicamentis huic usui destinatis; quod si fiat ad biduum triduumve per duas tresve horas continuas, sistetur ut plurimùm diarrhœa, & morbi fomes magna vi in artus detonabit. (937.)

Peripneumonia. *Art.* 919. Metastasis materiæ peccantis in pulmonum lobos pari modo tractanda est, quo peripneumonia absoluta, viz. *venæsectione*, &c. [941.]

Nephritis. *Art.* 920. Si podagricis superveniat *nephritis* (quod sæpissimè accidit) posthabitis aliis bibat æger magna copia *liquor. posset.* cui *radix* (& *fol. alth. & malv.*) incoct. sunt. Et injiciatur *enema*,

ma, & poſtremò exhibeatur *laudani* doſis grandior. [938.]

Art. 921. Therapia *radicalis* podagræ adhuc in *Democriti* puteo latet: neque temerè curanda eſt arthritis; quid enim eſt niſi naturæ providentia ad depurandum ſenum ſanguinem, atque expurgandum corporis profundum, ut cum *Hippocrate* loquamur. Therapia radicalis adhuc desideratur.

Listeri ſententia.

Art. 922. Ductus humori pituitoſo in artubus excernenda dicati, aliquo modo labefactati, i. e. vel laxati ab improbo aliquo exercitio, maximè a cibo, ex nimia Venere, a qua tot motus articulorum convulſivi, ex frequenti uſu vini, &c. quibus iidem ductus vehementer reſolvuntur; vel ex naturali quadam imbecillitate, qua contractioni impares ſunt; vel obſtructi ex aliqua longa hæmorrhagia, ex crapula & otio, humor ille ex crudo jam & lento ſero confectus, in ductibus articulorum excretoriis moram trahendo, facilè putredinem & acrimoniam concipit, & ichoroſus tandem fit; ipſa denique oſſa rodendo, illa in tophos diſſolvere potis eſt; quod ſatis conſtat ex oſſibus carioſis vermiculato quodam opere profundè inſculptis. Unde primum atrox dolor: nempè a continua diſtentione & dilatatione ductuum, a corrumpente humore, ex nativa autem partium iſtarum conformatione dolor acerbior evadit: atque hinc illi ſenſus ſtricturæ infinitæ, compreſſionis, ponderis, caloris urentis, lancinationis, punctionum, roſionum, ut humor putreſcens in anguſtis & vix dilatabilibus ductibus impactus viam ſibi faciat. Arthritidis cauſa.

Art. 923. Ad dolorem mitigandum (932.) ſequens cataplaſma præſcripſi; ♃. *Mic. panis ſiliginei ex lacte coct.* ℔j. *croci* ℥ß. *aloes ſuccotrin. ad pulv.* Ad dolorem & ſitim in arthritide

laborantibus. *pulv. sicc. & friabilem ustulat.* ℥iij. *ol. lilior. q. s. m. f. cataplasm.* &c. alio paroxysmo atroci *Emplast. viride glyconis* apud *Scribonium Largum* descriptum adhibui non minori cum successu; ♃. *Æris ust. ærugin. ana* ℥vj. *sal. gem. gum. ammoniac. thur. ana* ℨß. *aristol. rotund.* ℥j. *alum.* ℥ß. *myrrh. galban. aloe. ana* ℥j. *ceræ* ℥ij. *terebinth. chiæ* ℥ß. *ol.* ℔j. *m. f. s. a. empl.* Decursu morbi ad sitim leniendam convenit hujusmodi *aq. limàc. ad.* ℥vj. ter in die; ♃. *Cochlearum hortens.* NM. ℥j *lact. recent.* ℔xij. cautè distillentur evitando empyreuma ad medias. Sing. ℔j. adde *succ. limon. matur.* ℥ß. *facchar. cand.* q. s.

Quantum valet abstinentia. *Art.* 924. Unica illa aurea regula de abstinentia mihi certè maximè arridet; nempè ut iis, quibus aut integra sanitas, aut longiora valetudinis bonæ intervalla cordi sunt, PARVA CIBATIO SUMMÆ CURÆ SIT: atque hoc omnibus hominibus, quocunque statu & conditione sint cum ipsius quoque EXERCITII loco esse potest, etiam *pedibus ex toto captis.*

Ettmulleri sententia.

Signa arthritidis appropinquantis & symptomata præsentis. *Art.* 925. Arthritis ferè per paroxysmos affligere solet, extra quos, nisi in inveterato malo, satis commodè habent ægri; quoties imminet paroxysmus, alvus ferè segnior evadit, ægri molestiam quandam haud benè explicabilem circa præcordia sentiunt, consuetum excrementum intra pedum digitos non reperitur, & circa articulos tensio percipitur, hinc dolor pungens, lacerans & pulsans, interdum ardens in Arthritide *calida* dicta, in hoc symptomata sunt acriora, sed breviores sunt paroxysmi; in *frigida* tumor plus minus œdematosus, nec nisi post longum tempus evanescens; in incremento paroxysmi conqueruntur ægri de æstu circa regionem stomachi, hinc sitis, & appetitus prostratus. Hæc ferè ipsa symptomata

tomata in dolore *ischiadico* occurrunt; si crebriùs redeant paroxysmi, & vehementiùs affligant, insigniter debilitantur articuli. *Bacchus dicitur pater, Venus mater, & Ira obstetrix Arthritidis.*

Art. 930. Ingruente podagra convenit *vomitus*, & forsan blanda *purgatio*, quæ omninò vitanda est in statu morbi. *Opiata* nunquam ferè sunt proficua, malum contumacius reddunt, & motum naturæ impediunt. Optimè conducunt *fixa acida absorbentia, volatilia,* &c. *Venæsectio* minùs convenit, nisi in *ischiadico* dolore, in principio paroxysmi, decoctum *e lignis*. *Spiritus cochlear. trifolium palustre*, &c. laudantur. *Topica*, non nisi præmissis universalibus, locum habent; *narcotica* fugienda sunt; symptomata adjuncta sunt consideranda, ardor, dolor, tumor, &c. *Topica* non nisi in statu morbi sunt applicanda; laudatur *sp. lumbricorum* cum *camphora*, *sale armoniaco*, &c. *sp. theriacalis camphorat.* mixturæ ex *calce viv.* & *sal. armoniac.* affundatur *sp. vini*, & huic distillato adde *camphoram*, & sic optimum habetur specificum in inflammationibus podagræ. *Flores sambuci* in lacte cocti dolorem leniunt. *Caro bubula* sine pinguedine manè & serò mutata dolorem compescit, & omnibus præfertur; item *stercus bubulum* cum *urina humana putrefacta*, in qua *calx viva* extincta est; *sapo Venetus in spiritu vini solutus* cum additione *olei juniperi* & *petrolei* insigne facit unguentum.

Qualia res media utiliter usurpantur.

Art. 931. *Vesicatoria* in malo *ischiadico* multum conducunt. Ad tophos (915.) *caseus vetus & putridus* cum *decoct. suillæ* est proficuus. In malo *ischiadico* omnibus encomiis dignum est *Poterii* emplast. *de pice sulphuratum*; ♃. *Pic. naval.* ℥iv. *terebinth. ven.* ℥ß. *mastich. succin. ana* ʒij. *sulphur. commun.* ℥ß. *m. f. empl.*

Ischias.

Pitcair-

Pitcairnii ſententia.

Pitcairnii methodus

Art. 932. In Arthritide nihil ages urgendo pharmaca *purgantia; vomitoria* proſunt, poſt illa *mercurius* ſenſim datus. Parti dolenti (923.) applicare licet *balſamum Guidonis*, aut lintea liquore ſequenti madentia; ℞. *Aq. font. ſervent.* ℔viij. *arſenic. alb. vel flav.* ℥ij. *calcis viv.* ℥vj. digere per hor. 24. lento igne. [Sed de ejus uſu incidit mihi ſuſpicio.] Si dolor accedat in ventriculo, utere *NM. condit. pulv. rad. ſarſparil. cort. Peruv. ol. cinnamom. zinzib. condit.* &c. Proderit etiam in podagra decoct. ſequens ℞ *Vin. alb. vel. cereviſ.* ℔viij. *lact. ſervent.* ℔iv. ablato coagulo immitte *bacc. oxyacanth.* ℔j. coq. per hor. dimid. bibat æger ℔j. mane & veſperi.

Muſgravii ſententia.

Sedes arthritidis Propria in artubus.

Art. 933. Sedes Arthritidis propria & exoptatiſſima eſt in artubus, non in trunco corporis, poſteriori autem caſu, non priori mortem minatur: " quid agendum ſit, brevi comprehenditur „ in divini *Hippocratis* effato, nimirum, revellenda ea, quæ quo non oportet, repunt; ſin „ autem quo convenit, iis viam ſternere oportet, „ ut ſingula eò vergant. " Quando *receſſus* fiat miaſmatis Arthritici in partem aliquam internam, morbum iſtius partis adeò exquiſitè imitatur, ut de exiſtentia ipſius minimè conſtaret, niſi Arthritis regularis præceſſerit.

Indicatio generalis in arthritide anomala.

Art. 934. Medendi indicatio generalis eſt, ut Arthritide anomala pars affecta quàm citiſſime, quàm tutiſſimè levetur; accuratè itaque perpenſo morbi genio, juxta partem, quam occupat, & factis neceſſariis *evacuationibus*, optimè feliciſſimeque curatio perficitur per materiæ in artus tranſlatio-

lationem;hoc enim est ipsum naturæ propositum. Medicamenta huic intentioni inservientia interna, *expellentia* dicta,sunt plerumq;*cardiaca*,quæ satis nota sunt; ad extrudendam autem Arthritidem nihil potentius aut efficacius invenitur quàm *chalybs nutritus* (præparationem vide sis apud auctor.) *Topica*,quæ Arthritidem artubus invitant,sunt emplastra ex *gum.caran.*vel *oxycr.*vel *cephal.cum pice Burgund.dimid.vel triente*,vel *ceratum viridè* vulgo *Hatcase*, &, si vires ægri ferant,& res in dubio versetur,*Phœnigm.*seq. ♃. *Ferm.vet.part.ij.sem.sinap.rad.raph.sylv.allii, cacumin. rut. sim. columb.ana p.j.contunde cum aceto vin. alb.q.s.& redige ad spissitudinem cataplasmat.*(917.)

*Art.*935. Si Arthritis ventriculum occupet, ibique commoretur, indicatur lene *emeticum* ex decocto *fol. theæ viridis*, vel *cardui benedicti*,vel ex *sale vitrioli*; &, finita operatione, *paregoricum*; convenit etiam interdum *catharsis*, & demum Arthritis in artus omni vi depellenda est, ut ante ostensum est. Arthritis in ventriculo.

Art. 936. In colica Arthritica propinari debet *catharticum* huic morbo idoneum, & tunc podagram *expellentibus*, unà cum *anticolicis*, utendum est;*fotus* etiam & *linimenta* suum habent locum;sed (quod maximi est momenti) probè animadvertendum est, & recordandum, *quod vana & frustrà arthritidis regularis in artubus excitandæ sit spes omnis, quamdiu intestina fuerint immunda, fæcibusque onerata.* Colica arthritica. Nota bene.

Art. 937. In diarrhœa vel dysenteria arthritica *laudano* sensim cohibendus est fluxus, & posteà expellendus est cum cautela inimicus. (918.) Diarrhœa.

*Art.*938. In paroxysmo arthritico & nephritico simul *paregorica* sunt necessaria: *adeps cuniculi* externè inunct.dolorem mirificè lenit ex senis calculosi experimento. (920.) Nephritis.

*Art.*939. In asthmate arthritico cura variè instituenda est pro diversitate morbi vel *sicci* vel *humidi*; arthritis [si fieri possit] in artubus excitanda est; interim in spirandi difficultatibus omnium ma- Asthma.

ximè certissimèque inflationem mirum in modum ei. curat compescitque *potio Coffee*.

Angina. *Art.* 940. In angina arthritica plurimum valet sequens gargarisma; ♃. *Aq. hord.* ℔j. *diamor.* ℥iij. *sp. sulph. per camp. quantum lingua ferre poterit. m.* nihil verò pulvere sequenti præstantius efficaciusve novi; ♃. *Cryst. min. sacch. crystal. ana p. æ misce, teneatur in ore* ℈j. *donec saliva abundaverit, tunc exspuatur, & repetatur frequentissimè, mirum quantum hinc salivæ, &c.* (931.)

Pleuritis peripneumonia, &c *Art.* 941. " In pleuritide, peripneumonia & an-
" gina arthritica non novi præstantius remedium,
" quam infusum vel decoctum *stercoris equini*; est et-
" enim medicamentum non modo iis affectibus pri-
" mariò proficuum, sed etiam arthritidis in artus ex-
" pulsor fortissimus; expertus loquor. " [919.]

Arthritis caput petens. *Art.* 942. Arthritis caput petens, varios ac periculosos producit affectus, cephalalgiam, vertiginem, apoplexiam, convulsiones, paralysin, &c. in his affectibus cerebrum quàm citissimè allevetur *evacuatione, revulsione,* & in artus *amandatione*; in hujusmodi casibus ægrotantium pedes in *aquam fontan. fervidam* immitti curo, ibidemque ad tempus detineri, unde capiti juvamen præsentaneum obtinetur.

Consulendus est author. *Art.* 943. "Si doctissimum auctorem inspicere haud
" graveris, ille tibi plura amplissime suppeditabit
" de arthritidis anomalæ ætiologia & curatione.

Farrago sententiarum.

Temperantia. *Art.* 944. Omnia remedia calculosis & podagricis præscripta inutilia propemodum erunt, nisi *vinum, venus, otium,* & *crapula* temperantiùs usurpentur. *Baglivius.*

Diæta lactea. *Art.* 945. Novi quosdam insigne levamen accepisse ex *diæta lactea* per tres aut quatuor menses sine ullo alio alimento: alios verò ex *lactis* usu deteriùs habuisse, viscerum obstructiones contraxisse; ideoque sine prudentis medici consilio utrùm conveniat, necne, haud temerè ineatur. *Vvillis* ...

Art. 946.

Art. 946. Cum ego olim articulorum doloribus vexarer [inquit *Sennertus*] & varios de ea re authores legerem, in eo omnes consentire animadverti; in arthritidis curatione, plus spei in *bonâ diætâ*, quam in medicamentis ponendum esse.

Art. 947. Summarium præscripti celeberrimi D. *B ——e* pro Nobili quodam Anglicano ad *arthritidem eradicandam* hujusmodi fuit.

— Lac novum cum duplici aqua commista repudiatis aliis quotcunque liquoribus solummodo ad potandum concedendum est; utcunque tamen *coffee* & *theâ* modica quantitate interdum permittenda sunt, his verò sorbitionibus lac semper conjungendum est. Mane cum primùm expergiscaris, coctionibus plenè ac perfectè absolutis, libram aquæ fontanæ bibas, suadeo; & deinde elapsis duabus horis ad jentaculum accedas; cui sufficiat lac coctum addito exiguo pane, jusculum avenaceum, cum vel sine lacte; interdum *coffee*, *thea*, vel *chocolata* cum lacte temperata, panis butyratus, &c. Prandio nihil edendum est, nisi ex avenis, hordeo, oryza vel seminibus millii paratum fuerit, radices dauci vel raparum, spinachia, fabæ vel pisæ, &c. admitti possint in victum; quin etiam fructibus vesci, cum maturi sint, non interdico; pyra vel mala furno cocta inter edilia minimè contemnenda recenseantur; sed præ reliquis panem biscoctum cum lacte commendo; aliquando sed rariùs de piscibus non salitis modicum comedere licebit. Acida & salsa vitanda sunt. Cœna sit lac & panis. Hora 9. vespertina vel citius cubitum eundum est. Somno indulgeas; quanto enim plus somni capis eo melius tibi cessurum est. Frictio sicca artuum mane & vesperi repetita plurimum valet: Humores enim dissipat & nodorum ac tophorum generationem prohibet: Exercitium inter primaria auxilia pono, equitatio licet potior sit quàm curru vehi, ambo tamen utilia sunt, & in eorum frequenti usu esse debes. Inter exercendum solummodo caveas, ne aeri

frigido ac humido teipsum nimium exponas. Si denique his non obstantibus arthritis insultum faciat, & cum vehementia desævierit, quod vix credibile est, interdum dosin laudani exhiberi, parca licet manu & non nisi premente necessitate, concedimus. Transitus a communi vivendi more ad hoc vitæ genus est tutissimus, neque est quod extimescas a subitanea mutatione: sed hoc semel instituto in eo usque ad vitæ terminum persistendum est; nam reditus ad luxum & liberam vivendi consuetudinem periculo haud vacaret. Arthritis hæreditaria perinde ac adventitia huic regimini cedit: labes etenim morbi in gremio sanguinis latitat, & in utroque genere hujusmodi Victu facillimè exterminabitur. Amplexibus venereis ne nimis obedientem te geras, concubitus illicitos omninò fugias, &c.

Remediū celebre. *Art.* 948. Perquam celebre fuit præscriptum sequens aliquando apud *Londinenses*. ♃. *Rad. turbith. hermodact. jalap. tartar vitriolat. ana gr.* xv. *m. f. pulv. in haust. vin. alb sumendus singulis mensibus*. In eundem etiam usum *electuarium caryocostinum* a quibusdam valdè prædicatur. Ast omnium *vomitus* podagræ est prophylacticum præstantissimum, qui potest provocari emeticorum ope in insigni humorum colluvie, ubi juncturæ admodum laxæ, & morbus præ foribus est. Atqui *Podagricus* est vir sui arbitrii, præceptis medicis non auscultat, sed genio in valetudinis incommodum plerumque indulget.

Ad nauseam ventriculi. *Art.* 949. Ad nauseam ventriculi in hoc morbo frequentem non datur præstantius remedium quàm *vinum Canariense radice zedoariæ medicatum*. *Tinctura corallii* specificum audit.

Art. 950. Singularis est ista clarissimi *Verulamii* methodus. ♃. *Mic. panis albissim.* ℥iij. coq. in lacte recent. Sub finem add. *flor. rosʃ rub.* ʒß *croc.* ℈ß. *ol. rosʃ.* ℥j. *m. f.* cataplasma parti affectæ applicand. subtepidè; post horas tres amoveatur, & usurpetur fotus sequens per horæ quadrantem cum coccineo panno

no vel lana ejusdem coloris; ♃. *Fol. salviæ* miß. *rad. cicut.* ℥vj. *brion.* ℥ß. *fol. rof. rub.* p. j. coq. in aq. font. in qua chalybs candens sæpius extinctus fuerit ℔iv. ad ℔ij. colaturæ add. *sal. marin.* mß. statim post usum fotus applicetur *emplast. diacalcit.* cum *ol. rof. mala xat. Baconis hist. nat.* ' In podagra unicum com- Topicum singulare Dolæi.
„ mendamus *topicum* (inquit *Dolæus*); *repellentia*
„ verò in hoc affectu non magni facimus, quia inde
„ plus damni quàm commodi experti sumus. Se-
„ quens verò pro arcano hìc in solatium podagrico-
„ rum communicare volumus, quod nunquam te
„ frustrabit effectu, modò in tempore adhibeas;
„ *mille enim experientiis est comprobatum*, quod ex-
„ trahat dolores podagricos non repellendo eosdem,
„ sed morbificam materiam *extrahendo, resolvendo,*
„ *& discutiendo*. Quandoquidem primordia sunt ut
„ plurimum ab aciditate hostili, ad corporis ambi-
„ tum delata, & artus molestante; unde podagræ
„ character rigeстionem afficit. ♃. *Confect. hamech.*
„ ℥j. *pulv. jalap* ℥ß *extract. trifol. fibrin* ℥ij. *li-*
„ *tharg. aur.* ℥ j. *sapa antimon.* ℥ß. *sacchar. canth.*
„ ℥vj. *ol. olivar. q. s. ceræ & picis parum f. s. a.* em-
„ plastrum, quod imponatur artubus dolorificis
„ quamvis inflammatis, & relinquas, donec dolo-
„ res & humores evanuerint, quod mirè præstat.

Art. 951. Remedia sequentia interdum pro re na- Remedia varia.
ta in usum adduci possunt; *allium conditum*, *aq. omnium florum, aurum mosaicum*, *balsamum Rhamelii, cinnab. antimonii electuarium caryocostinum, empl. pleuriticum, empl. smecticum*, *epithema saponaceum, expressio millepedum. Flores salis armoniaci martiati*, *fotus podagricus*. *gum. guaiac. mistura balsamica nephritica*, *rob Sambuci* ferè specificum.

ISCHIAS.

Cœlii Aureliani sententia.

Art. 952. Dolor Ischiadicus nunc ex manifestis, Accurata morbi historia.
nunc ex occultis causis generatur, ut susceptione frigoris, terrena cubatione, casu aut repentino per-

 cussu,

cussu, vel luxatione, venere immodica, vel morbo aliquo prægresso. Adest primo membri affecti gravedo & difficilis motus cum levi torpore ac formicatione, in quibusdam cum vehementi, pungenti, ac fervido dolore, & ad sensum patientis tanquam serpentis convoluti motu; interdum etiam adest febris, ut se in lecto continere non valeant ægrotantes; dolor in vertebro sentitur, dehinc in articulationes partium vicinarum penetrans, ad poplitem pertingens atque suram, dehinc etiam ad talum, & pedis summitatem: progressu temporis fit cruris totius extenuatio cum debilitate, & ejusdem abbreviatio, & miserrima claudicatio; quidam ambulant, capitibus digitorum gradientes, alii antrorsum, alii extrorsum, &c. Loci principaliter affecti sunt periosteum & musculorum capita sive insertiones; aliquando in abscessum tendit. Si quis velit, consulat authorem de curatione.

Art. 953. " Methodus medendi hunc morbum „ satis contumacem D. *Cheynei* ex suggestione „ præclari *Pitcarnii* sic se habet: Sumat æger pro „ virium sufficientia & ventriculi tolerantia *spi-* „ *ritus æther. terebinth. a* ℈i. *ad* ℈ij. *vel* ʒß. *cum* „ *triplici quantitate mellis purissimi quotidie ma-* „ *ne jejuno ventriculo ad* 4. 6. *vel ad summum* „ 8. *vices superbibendo haust.* ij. *vel* iij. *ser. lact.* „ *cum vin. Canarien. alterati*. Intermitti potest „ ad diem unam aut alteram, si nauseam pariat; „ diebus, quibus spiritum assumpserit, hora de- „ cubitus capiat dosin *Pil. Matthæi*. Spiritus „ *Æthereus* est iste, qui in distillatione inter spi- „ ritum & oleum prodit. Hæc methodus doloris „ vehementiam [inquit author] *infallibiliter* au- „ fert manente solummodo artus quadam debili- „ tate. Et ut reliquiæ penitus eliminentur exhi- „ benda est dosis *florum sulphuris* in lacte ad tem- „ pus bis in die.

Farra-

Farrago sententiarum.

Art. 954. Si alia non proficiant, ad *causticum* deveniendum est; ipse uti soleo *foliis ranunculi* vel mixtura *calcis vivæ* & *saponis liquid.* hæc summopere confert. *Baglivius*. Folia ranunculi [inquit *Ettmullerus*] contusa & regioni lumbari applicata per 6. horas, donec vesicas excitent, quæ discussæ pro more suo emittunt serum acre, Ischiadicum dolorem penitùs tollunt & morbum subigunt, p. 630. Applicatio *foliorum ranunculi flammei minoris* facta fuit paulo infra genu a *circumforaneo* quodam ut ipse observavi plusquam triginta abhinc annis cum successu mirabili: Ego quoque plus semel idem experimentum compertum habui. Caustica.

Art. 955. Radix Brion. alb. recens tusa & cum ol. sem. lini mixta & loco dolenti tepidè applicata mirum in modum dolorem pacat; & renovandus est labor, donec tota materia morbifica transudetur. *Tachenius de morborum principiis*. Laudatur *empl. Poterii* (931.) " Emplastrum sequens in pra-
" xi expertus sum. ♃. *Pic. burgund. q. s. malaxetur*
" *cum q. s. ol. sem. sinap.* per expressionem. *Empla-*
" *strum Ischiat.* quoque applicari potest.

Art. 960. Colocynthis *clysteribus* indita privatim coxendicum doloribus prodest. *Lister.* Interna eadem ac in podagra. Colocynthis.

LUES VENEREA.

Ettmulleri sententia.

Art. 961. Innotuit hic morbus *Europæis* non nisi circa annum 1493. Controvertitur, an veteribus cognitus fuerit, necne. Primò post impurum coitum plerumque exoriuntur, inflammatio præputii & tumor, urinæ ardor, gonorrhœa, bubones in inguinibus, pustulæ variæ in pene & aliis partibus, atque hinc ulcera sordida & maligna, cancrosa & callosa, progressu temporis etiam ossa corrodentia, Lues Venerea. Symptomata varia.

 dolo-

dolores atrociſſimi noctu exacerbantes, nodi, tophi, calor in volis manuum & plantis pedum, atque hinc fiſſuræ & excoriationes, verrucæ, condylomata, &c. circa anum pilorum defluvium, maculæ rubeſcentes, flaveſcentes, aut liveſcentes. Inflammatio teſtium, raucedo, uvulæ relaxatio & eroſio, palati ulcus, ozæna, tinnitus aurium, ſurditas, cæcitas, ſcabies, tabes, &c. Sed hæc ſymptomata omnia non cuivis contingunt; non rarò ſub larva *ſcorbuti* & *arthritidis* latitat. Ægri ut plurimum rem cum infectis ſe habuiſſe conſtanter negant.

Morbus variè incipit. *Art.* 962. Paulò poſt congreſſum impurum circa penem aut vulvam æſtus exoritur, aut ardor urinæ, hinc inter biduum aut triduum gonorrhœa; interdum nulla ſuccedit gonorrhœa, ſed virus per cutem potiùs ad inguina fertur, & bubones excitat; contingunt etiam quandoque ulcera calloſa in ſcroto ac perinæo; interdum ulcus cancroſum ac calloſum inter præputium & glandem; in quibuſdam intumeſcunt teſtes. Sanguis miſſus in lue inveterata ferè maculis lividis aut colore quaſi cœruleſcente in ſuperficie conſpici ſolet. Maculæ ac puſtulæ. " In lue confirmata (ut rectè „ obſervavit *Lommius*) erumpunt maculæ frequen- „ tes, eæque more lentiginis exiguæ, aliàs rubræ, „ aliàs flavæ; in fronte quoque & temporibus & „ pone aures, maximè circa radices capillorum, „ dein in capite, vel etiam univerſo corpore, mali- „ gnæ puſtulæ, tumoreſque non unius coloris efflo- „ reſcunt, quæ ſponte ſanantur, iterumque paſſim „ expullulant: puſtulæ modò flavæ, modò rubræ „ ſunt, rotundæ omnes, ſiccæ, puris expertes, & „ aridam cruſtam habent; ex his deinde in ambi- „ tum ſerpentibus puſtulis, cutemque cavantibus, „ ulcus oritur virulentum & ſordidum.

Curatio generalis. *Art.* 963. Galli facilius ſalivant & citiùs curantur quàm Germani. Inter *ſudorifera* eminent *guaiacum* & *ſarſaparilla*, & regula ſemper obſervanda eſt in *frigidis* guaiacum, *calidis* ſarſaparilla; decoctis *ſudoriferis*

riferis non incommodè addatur *antimon. crud.* In inunctione mercuriali tutiùs procedunt qui artuum flexuras, inguina & alas sufficienter fricant; abdomen, pectus, & caput non inungenda, aut rarissimè.

Art. 964. In gonorrhœa effluit humor cum acerbo dolore a locis circa penis radicem, ubi sunt prostatæ, primò seminalis aquosus liquor, qui hinc successivè flavescit, tum magis acrescit, tandem viridescit, aut cœrulescit, non raro graviter fœtet; urina cum acerbo dolore mittitur; supervenit tumor præputii & glandis, & ulcuscula, interdum carunculæ in urethra. Præter *cathartica mercurialia* convenit privatim *emulsio ex sem. cannabis viridis* parata, *os sepiæ*, *terebinthina*, *saccharum Saturni*, &c. multum laudatur *mercurius præcipitatus viridis*, & *mercur. dulc. balsam. Saturni terebinthinatum, ex sacchar. Saturni & ol. terebinth.* blando igne paratum, egregiè conducit, ubi ardor nimius circa renes & genitalia, ut & *camphora*; item infusum *cantharidum* in vino, quod expertum est remedium medici cujusdam *Belgiæ.* ℞. *Pulv. cantharid.* ℈j. *infund. in vin. Rhenan.* ℥iij. *vel* iv. *infusum stet per aliquot dies in loco tepido*, & *posteà filtretur liquor*, *usus tempore misceantur coch.* vi. vij. *vel* viij. *cum bantharo vini*, &c. *Resina ligni guaiaci*, *balsam. de Capaibe*, specificum habetur, *antimonium diaphoretic. bezoardic. minerale*, aqua simplex in qua *argentum vivum* incoctum fuerit. Injectio. ℞. *Aq. calc. viv.* ℥iv. *mercur. dulc.* ʒß. *sacchar. Saturn.* ℈j. *m. pro injectione. Usurpetur liquor per residentiam depuratus.* (980. 126.) Gonorrhœa. Curatio.

Digressio de Gonorrhœis non virulentis.

Art. 965. Gonorrhœa *vera* est, in qua semen verum effluit. *Succus citri*, *granator. limon.* &c. sunt remedia optima, venerem extinguunt, præcipuè si *camph.* & *terebin.* in usum adhibeantur, ut & *emulsio* cum *sem. cannabin. sacch. Saturn. os sepiæ* (specificum) cum *ceruss. antimonii*, *balsam. capaiv. extract.* Gonorrhœa vera non virulenta.

tract. rad. tormentil. vel ejus decoct. Lenis purgatio cum *bolo mercuriali*, & die sequent. *rhabarb.* externè *fotus astringentes*, &c.

Gonorrhœa. *Art.* 966. Gonorrhœa *notha*, *benigna dicta*, non *virulenta*, est quando materia, non semen verum continuò effluit ex pene citrà tentiginem aut pruritum venereum, diu durans sine multa virium prostratione, *fluori albo* mulierum respondens; *gonorrhœa catarrhalis* vocari solet. Partes affectæ sunt glandulæ prostatæ, nimis laxæ vel exulceratæ.

Curatio. *Art.* 967. Cura debet institui generalis, *digestio* rectificanda, stomachus *roborandus*, *cruditas corrigenda*, pars affecta *astringentibus* firmanda. Est affectus *catarrhalis*; rosmarinus decoct. *e lignis acidulæ* prosunt; interdum a scorbuto pendet. Non nimis citò supprimenda est hæc gonorrhœa. Ad majorem cautelam aperiendus est *fonticulus* in crure.

Ulcera glandis, &c. *Art.* 968. Ulcuscula glandis & præputii curantur cum unguento *diapomphol.* & *mercurio dulci*; si fuerint cancrosa & callosa in usum venit solutio *mercur. sublim. corrosiv.* in *aq. plantag.* Si præputium insigniter tumet, & inflammatur, applicetur solutio *sacchar. Saturn. in aq. calcis*, *item camphora in ol. amygd. dulc.* soluta. [984.]

Ulcera vaginæ. *Art.* 969. In mulieribus exulcerantur partes internæ vaginæ, & saniem plorant plus minùs purulentam ac lividam, cum insigni dolore ac molestia; nec multo diversam a virorum postulant medelam.

Pustulæ. *Art.* 970. Pro pustulis & tuberculis lac virginale.

Ulcera. *Art.* 971. Ad ulcera sananda *unguent. basil. cum mercur. dulc.* (968. 982.)

Oris & palati ulcera. Ozæna. *Art.* 972. Ulcera oris & palati curantur cum gargaris. ex *decoct. lign. cum melle ros. & pauco alumine.* Ozæna *decoct. emol. hord. alth.* &c. primò tractanda est ad removendam crustam, & posteà decoct. *e lignis*, &c. tanquam palati ulcera. Omnia hæc ulcera sub *litu mercuriali* sponte evanescunt, nec metuenda sunt ulcera oris; nam per *salivationem* citiùs sanantur.

Art. 973.

Art. 973. Bubonum supppurationi & apertioni pro eliciendâ virulentia, maturè opera danda est, internè *sudorifera* exhibenda sunt, externè *suppurantia*, quin & *cucurbitæ*, &, si secundùm votum haud succedant, aperiantur, *lanceola* profundius intrusa. [991.] **Bubones.**

Art. 974. Lues venerea contagiosa est, generatione, lactatione, contrectatione, saliva, sudore, liquido genitali, exhalatione; & qua parte contrahitur, primò se manifestare solet. *Boerhaave.* **Quot modis contagium propagatur.**

Sydenhami sententia.

Art. 975. Lues confirmata non nisi per *salivationem* ab *hydrargyro* excitatam extirpari potest; ad hanc autem rectà licet procedere, sine ulla præcedente evacuatione aut corporis præparatione. Unguentum præscribere soleo ex *axung. porcin.* ℥ij. *argenti vivi* ℥j. cum hujusce parte tertia brachia, crura, tibias ad tres noctes continuas manibus suis ægrum perungere permitto, ita tamen ut ne axillas, neque inguina neque abdomen attingat uspiam. Post tertiam inunctionem gingivæ ut plurimum intumescunt, & *ptyalismus* suboritur; si verò intra id tempus haud procedat, tum *turbith. mineral.* gr. viij. in *conserv. rof. rub.* exhibeantur ægro, quod remedium vomitum ciet, & ptyalismum suscitabit; & postea si salivatio jam incepta prius elanguescat, quàm symptomata penitùs disparuerint extimulanda est subindè cum dosi *mercur. dulc.* Diætam quod spectat & reliquum ægri regimen, eadem prorsus, ac in catharsi, imperanda sunt. **Methodus salivandi.**

Art. 976. In quibusdam reperitur *idiosyncrasia* peculiaris tam salivationis respectu, quàm purgationis, ita ut methodus laudata vix gingivarum exulcerationem queat efficere, multò minùs ptyalismum movere; in hujusmodi ægris cavendum est medico, ne importuniùs urgeat, recalcitrante natura, & horrenda symptomata accersat; lentè itaque festinet & moras trahat *mercur. dulc.* ℈j. semel in septimana exhiben- **Quid agendum sit, quando ptyalismus exciteri non possit.**

hibendo, & quantumvis salivatio ad plenum nunquam assurgat, æger tamen copiosiùs quàm pro more solito expuet, & fœtor justæ salivationis comes adfuerit: atque hac methodo morbus expugnabitur concesso debito temporis spatio: His ritè peractis (etiamsi morbus penitus profligari videatur) quo minus recidivam postliminio patiatur æger, (utcunque benè se habeat) capiat *mercur.dulc* ℈j. semel in septimana ad 4. vel 6. vices. "Unguenta mercuria-
„ lia minore quantitate, quàm ad *excitandum ptya-*
„ *lismum* sufficiat, inuncta, & diutiùs continuata,
„ universa Luis venereæ symptomata tollere & mor-
„ bum penitus eradicare a quibusdam perhibetur.

Listeri sententia.

Origo luis venereæ. *Art.* 977. Lues venerea est morbus contagiosus ab humore aliquo venenato, ferè in coitu contractus ulceribus doloribusque se manifestans. Ab *insulis Americanis*, in quibus, ante *Hispanorum* adventum, hic affectus populariter grassatus est, illum per *Hispanos* in *Europam* allatum esse, nullus jam dubitat: Credibile est a serpentino genere vel morsu vel cibo assumpto illum ortum esse. A serpente aut scorpione percussos coitu levari produnt; verùm fœminas venere ea ledi authore *Plinio*, magnum argumentum originis Luis Venereæ ab aliquo infecto venenato. Ictus serpentum omnium malorum pessimum, ideò lui vener. comparandum. Quis adeò dubitet istam luem ex animalibus ortam esse: nam penis ab istis morsibus venenatis vehementer intenditur; & *satyriasi*, id est, furore & libidine perciti nihil præter coitum anhelant. Ita quod vulneratis remedium fœminis calamitas est;& a fœminis sic infectis invicem mares cor flictantur in posterorum diram perniciem. *(de humoribus, p.* 417.)

Curatio. *Art.* 978. Fœmina gravissimo urinæ ardore & punctionibus ibidem, item condylomatis cancrosis in pudendi labiis, non sine vehementi capitis dolore af-

re afflicta est; illam *purgavi* 4to quoque die *pilulis de duob.* quibus æqua pars *mercur. dulc.* adjecta est; apozema *ex guaiaco*, &c. fuit pro potu ordinario, citra sudorem. Sumpsit etiam bis quotidie cochlear. tinct. seq. in decoct. *guajaci* ℥iv. ♃. *Cochinel.* ʒiij. *canthar.* ʒj. *vin. Rhenan.* ℔j. digere in B. M. & f. tinctur. Horum usu gonorrhœa admodum virulenta, fœtidum & sangineo-viride pus effundens, integrè sublata est, & duobus plus minus mensibus sine ulla ope chirurgica etiam ulcera siccata sunt, dolorq; capitis ex toto desiit.

Art. 979. In doloribus nocturnis, præmissis universalibus pulvis sequens est maximè proficuus; ♃ *Cochin.* ʒj. *oss. sepiæ subtilissimè lævigat.* ʒß. *m. dos.* ʒij. 6ta. quaque hora cum decoct. *valid Guaiac Guaiacum hydrargyri, ut hydrargyrus veneni, in lue antidotum est.* Dolores nocturni.

Pitcairnii sententia.

Art. 980. In principio gonorrhœæ virulentæ purgandum est cum ptisana laxante ex *sen. sal. tart.* & *flor. melilot* & bibat æger *serum lactis*; post tres quatuorve dies purgationi insumptos, si ardor urinæ & fluxus sint minores, & color & consistentia meliores, bolum assumat ex *terebinth.* & *rheo* per 6. aut 7. dies, si alvum laxat, id fieri solet cum euphoria. Vitanda omninò sunt astringentia; gonorrhœa enim nunquam evadet in Luem Vener. nisi nimis intempestivè sistatur. *Pitcairn.* in MS. (964. 987.) Gonorrhœa duratio.

Art. 981. Methodus therapeutica *Pitcairnii* radicalis sic se habet; post *vomitum* bis aut ter iteratum exhibeatur *mercurius* per aliquot dies, bis in die; cùm os inceperit dolere, abstineat se a *mercurio* per tres aut quatuor dies, tum *purgetur* alternis diebus; oris dolore cessante, iteretur usus *mercurii*; & iteretur hæc methodus, donec symptomata cessarint. Methodus therapeutica.

Art. 982. Ad ulcera & eruptiones leprosas *decoctum pro lotione*, *unguentum*, *aqua cosmetica*, & *cerevisia guaiacana*, tanquam remedia maximè efficacia, ab authore laudantur. (968. 971.)

Harri-

Harrisii sententia.

Infantes quomodo curantur.

Art. 983. Infantes a nutricibus lactantibus infecti, quanquam maculis, pustulis, ulceribusque scatent; quandoque & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillimè omnium restituuntur. *Farina sarsaparillæ* ferè insipida; saltem nullo gustu ingrato, panatellis aut pulticulis suis, ut par est, commista, addito etiam, ventriculi gratia, *santali citrini* polline, *catharticis* debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut lætè nonnunquam observavi, salutem perfectam reddidit.

Blegnei sententia.

Ulcera penis & præputii.

Art. 984. Pro ulceribus penis & præputii curandis apprimè valet sequens lotio; ♃. *Vitriol. alb.* ℥ij. *auripigment. alumin. nitr. ana* ℥j. comburantur in crucibulo, ut in lapidem coeant; ♃. *Pul. prædict.* ℥j. *aq. calc. vin. alb. ana* ℔j. f. solutio, &c. Egregiè etiam conducit lotio sequens *Lanfranci*, maximè in ulceribus glandis & præputii; ♃. *Vin. alb.* ℔j. *aq. rosf. plantag. ana* ℥iij. *auripigment.* ʒij. *æris virid.* ʒj. *myrrh. aloe. ana* ℈j. misce. Ulceribus satis detersis medicamentum affusa aqua lenius fieri debet pro futuro; & postremò cura cum *lact. virgin. vel aqua divina Fernelii* (1147.) (♃. *Alumin. rupei* ℥iv. *co q. in aq. font.* ℔ij. *ad tertias*; tum. ♃. *Lithar. auri* ℔ß. *vin. alb.* ℔iß. *decoquantur ad* ℔j. colentur, ambæque aquæ commisceantur, & agitentur, donec albescant) perficienda est. Si verò ulcera fuerint diuturniora, adeò ut callosa & cancrosa evaserint, vulgò *Shankers* appellata, applicanda sunt remedia valde penetrantia, qualia *mercur. præcip. rub. lapis infernalis, aq. phagedænica.* Notandum tamen cùm primùm ex usu horum crustæ inducantur, statim amovenda esse *escharotica*, & *suppurantia* ac *digestiva* adhibenda; quibus crusta sublata, ulcera tandem

Ulcera callosa.

dem

dem cum *unguent. Devigonis* sananda esse (vid. etiam, *p.* 102.) internis remediis interim non neglectis.

Art. 985. Accidunt interdum tumores genitalium œdematosi sive crystallini: remedia externa hoc in casu debent esse *exsiccantia*, *discutientia*, & aliquatenus *astringentia*; talia sunt *spirit. vin. camphor. aq. calc. cum sal. armoniac. sp. vin. cum sapone nigro, pauco pipere, zinzib. & alum. ust.* si adsint simul ulcera cancrosa & tumores duri, præcavenda est *gangræna*. Tumores œdematosi genitalium.

Art. 986. De phimosi, paraphimosi, & amputatione penis consulatur author, *p.* 112. &c. Phimosis, &c.

Art. 987. Cura rationalis gonorrhœæ inchoanda est cum *leni cathartico*, alternis diebus ex *cassia decoct. senn.* & *crystal. mineral.* in sero lact. decoct. *tamarind.* & *alth.* & *rhabarb.* (gonorrhœa propè occlusa) interim exhibenda sunt quoque *diuretica* maximè *terebinthinata*, & postremò leviter *astringentia*, *aq. minerales*, *croc. mart. astring. in aq. simplici coct. tinct. rosar. tinct. coral. in coch. syr. ejusdem vel cydon.* Ptyalismus nunquam tollit gonorrœam. (*Pil. de creta Palmarii. Tinctura cantharid.*) Gonorrhœa.

Art. 988. Ardor urinæ *emulsionibus* & *ptisana* seq. ♃. *Rad. alth.* ℥vj. *malv.* ℥j *fol. acetos. p.* ß. *hord. mundat. sem. papav. alb. ana* ʒij. *coq. in aq. font.* ℔x. *ad tertias, sub finem addendo glycyrrhiz. ras.* ℥j. *f. ptisana* mihi in frequenti usu, mitigari & tolli potest: interdum in graviori casu *venæsectio* est necessaria; ut in urinæ suppressione, *semicupium*; ♃. *Rad. & fol. alth. rad. & fol. malv. rad. fœnicul. apii, petroselin. eryng. marin. ana* ℥ij. (*rad. raparum* ℔ij) *herb. parietar. violar. veronic. flor. cham. melilot. genist. sambuc. ana* ℔j. *sem. fœnugr. lin. ana* ℥j. *petroselin. anis. fænic. genist. ana* ℥ij. *coq. in q. s. aq. font. pro semicupio.* Ardor urinæ.

Art. 989. In tumoribus inflammatoriis testiculorum & scroti convenit *venæsectio*; *topica discutientia*, & dolorem *mitigantia* sunt usurpanda. Tumores testiculorum.

Art. 990. Carunculæ in urethra sunt curatu difficillimæ: remedium sequens optimum perhibetur; Caruncula in urethra.

♃. *Pulv.*

♃. *Pulv. alumin. ust.* ʒj. *præcipit. rub. auripigment. æris virid. ana* ʒß. *unguent. desiccat. rub.* ℥j. coq. ad consistentiam mediam inter unguent. & empl. hujus portiuncula cereoli summitati apponatur, & in urethram intrudatur, &c. de consumendis carunculis vide locum *p.* 177. &c. & consulantur alii scriptores Chirurgici.

Bubones. *Art.* 991. Bubones quoquo pacto sunt suppurandi, internè conducunt *cardiaca*, *alexipharmaca*, *victus & potus generosus*; externè *suppurantia potentiora*, *emplastra*, vel potiùs *cataplasmata*; cum *cucurbita* semel vel bis in die attrahendi sunt, & cum sint satis maturi cum caustico aperiri debent, potiùs quàm *lanceola*, & aperti diutius sunt servandi. (973.) Ex erudito & eleganti tractatu Chirurgi *Gallici* D. *Blegny*.

P. S. In hoc morbo tractando D. *Turneri* Syphilidis epitomen exhibere in animo habui; sed defuit mihi otium; ideoque ad ipsum tractatum præstantissimum remittendus est lector, & simul admonendus commentationes præclarissimi *Boerhaavii* de hoc morbo ut consulat. Ibi habemus novam morbi ideam, novam theoriam a medicæ artis antistite, ne oraculo dicam, traditam, & novam medendi methodum, saltem aliquid in hunc finem candidè & modestè propositum, *pace nostratis* D. *Turneri*, qui etiam de facultate benè meruit. O Fortunati ter & amplius juvenes nobis senescentibus propemodum invidendi, qui sub tanto *Gamaliele* vel in ipso pavimento super mattas sedentes felicitatem habetis vos ipsos pulverizare pulvere pedum illius summi scientiæ promicondi!

Finis Partis Primæ.